

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR
Odbor za obrambo

REPUBLIC OF SLOVENIA
THE NATIONAL ASSEMBLY
Committee on Defence

Javna predstavitev mnenj

SLOVENIJA PRED VRHUNSKIM ZASEDANJEM ZVEZE NATO V PRAGI

SLOVENIA PRIOR TO THE NATO SUMMIT IN PRAGUE

Public hearing

April 2002

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica , Ljubljana

355.02(497.4)

JAVNA predstavitev mnenj Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze NATO v Pragi (2002 ; Ljubljana)

Javna predstavitev mnenj Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze NATO v Pragi / [urednik zbornika Peter Bahčič ; prevodi Nina Barlič] = Public Hearing Slovenia Prior to the NATO Summit in Prague, April 2002 / [editor of proceedings Peter Bahčič ; translation Nina Barlič]. – Ljubljana : Državni zbor Republike Slovenije, 2002. – (Knjižna zbirka Državnega zbora Republike Slovenije)

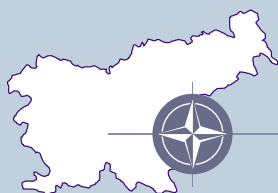
ISBN 961-6415-04-2

1. Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze NATO v Pragi 2. Slovenia prior to the NATO Summit in Prague 3. Bahčič, Peter. – I. Public Hearing Slovenia Prior to the NATO Summit in Prague (2002 ; Ljubljana) glej Javna predstavitev mnenj Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze NATO v Pragi (2002 ; Ljubljana)
117963008

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR
Odbor za obrambo

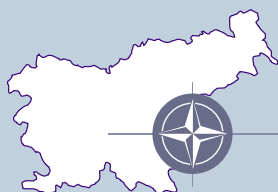
REPUBLIC OF SLOVENIA
THE NATIONAL ASSEMBLY
Committee on Defence

SLOVENIJA

**PRED VRHUNSKIM ZASEDANJEM
ZVEZE NATO V PRAGI**

LJUBLJANA, 16. JANUAR 2002

SLOVENIA

PRIOR TO THE NATO SUMMIT IN PRAGUE

LJUBLJANA, 16 JANUARY 2002

April 2002

Zbornik »Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi« sodi v knjižno zbirko Državnega zbora Republike Slovenije, ki jo izdaja Oddelek Državnega zbora Republike Slovenije za informiranje

Urednik zbirke: mag. Janez Pezelj

Naslov izdajatelja: Državni zbor Republike Slovenije, Šubičeva 4

Telefonska številka: 01/47-89-717, faks: 01/47-89 856

Naslov zbornika: Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi

Produkcija: Odbor Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo

Urednik zbornika: Peter Bahčič

Gradivo zbrala in uredila: Peter Bahčič, Saša Virant

Lektoriranje: Alenka Malešič

Prevodi: Nina Barlič

Oblikovanje in priprava za tisk: Multigraf, d.o.o., Ljubljana

Tisk: Tiskarna Državnega zbora Republike Slovenije

Naklada: 600 izvodov

Vsa objavljena besedila so lektorirana. Večina objavljenih besedil je avtoriziranih. Pri neavtoriziranih besedilih je izrecno navedeno, da gre za neavtorizirano besedilo.

* * *

The proceedings "Slovenia prior to the NATO Summit in Prague" is part of the library collection of the National Assembly of the Republic of Slovenia published by the Information Department.

Editor: Janez Pezelj

Address of publisher: National Assembly of the Republic of Slovenia, Ljubljana, Šubičeva 4

Phone: +386 1 478 97 17, fax: +386 1 478 98 56

Title of proceedings: Slovenia prior to the NATO Summit in Prague

Production: Committee on Defence of the National Assembly of the Republic of Slovenia

Editor of proceedings: Peter Bahčič

Selected and edited by: Peter Bahčič, Saša Virant

Language revision: Alenka Malešič

Translation: Nina Barlič

Design and pre-print: Multigraf, d.o.o., Ljubljana

Print: Printing office of the National Assembly

Print run: 600 copies

All texts are linguistically revised. Most texts are authorised. Unauthorised texts are marked as such.

P R E D G O V O R

Spoštovani bralci!

Pred vami je zbornik, ki ga je na podlagi javne predstavitve mnenj »Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi«, pripravil in izdal Odbor Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo.

Odbor Državnega zbora Republike Slovenije za Obrambo je dne 16. januarja 2002, na podlagi sklepov sprejetih na 2. izredni seji odbora, dne 27. novembra 2001 in na podlagi sklepov sprejetih na 11. redni seji odbora, dne 13. decembra 2001 pripravil javno predstavitev mnenj z naslovom »Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi«.

Javna predstavitev mnenj je bila organizirana skladno s 143. členom poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije.

Vabilo na javno predstavitev mnenj je bilo glede na določilo 144. poslovnika državnega zbora objavljeno v javnih občilih s čimer je bilo omogočeno, da so se javne predstavitve mnenj lahko udeležili zainteresirani posamezniki.

Na podlagi 145. člena poslovnika državnega zbora, je Odbor za obrambo vse vabljenе posameznike oziroma zainteresirano javnost vnaprej seznanil z vprašanji, ki so bila predmet javne predstavitve mnenj.

Javna predstavitev mnenj je bila usmerjena predusem k osvetlitvi naslednjih vprašanj:

- 1. Kaj predstavlja zveza Nato?*
- 2. Kateri so dosedanja dosežki in s katerimi problemi se srečuje Republika Slovenija pri svojih prizadevanjih, da postane polnopravna članica zveze Nato (politični, gospodarski, finančni, vojaško obrambni, varnostni, pravni, informacijsko-komunikacijski vidiki, vidiki poveztljivosti – interoperabilnosti, standardizacijski in drugi vidiki)?*
- 3. Kam naj Republika Slovenija, v luči prizadevanj postati polnopravna članica zveze Nato, usmeri svoje napore v obdobju pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi – vloga državnih organov?*
- 4. Katerim dilemam, nevarnostim in odprtim vprašanjem bi morala Republika Slovenija v času pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi, nameniti še posebno pozornost?*

Zbornik je bil prvotno zamišljen, kot skupek vnaprej pripravljenih besedil sodelujočih razpravljalcev. Ker vsi sodelujoči niso vnaprej pripravili besedila svojega nastopa, smo se kasneje odločili, da v prvem delu zbornika objavimo nastope oziroma govore vseh sodelujočih razpravljalcev.

Vsem govornikom oziroma razpravljalcem, ki so sodelovali na javni predstavitvi mnenj smo v autorizacijo (kot rok za autorizacijo je bil določen torek, 12. februar 2002) posredovali magnetograme njihovih nastopov v tiskani in elektronski obliki z zaprosilom, da pregledajo korektnost zapisanega magnetograma in popravijo besedilo na tistih mestih, kjer so jih zapisovalke magnetograma morda napačno razumele oziroma je prišlo do napak pri zapisovanju.

Naša želja je tudi bila, da bi poleg celotnega nastopa posameznega razpravljalca v slovenskem jeziku, v zborniku objavili tudi povzetek (najpomembnejše poudarke in ključne misli) govora v angleškem jeziku. S tem namenom smo vse sodelujoče na javni predstavitvi mnenj pisno zaprosili za pripravo kratkih povzetkov nastopov, ki smo jih, v kolikor so nam bili posredovani, prevedli v angleški jezik.

Vse prispevke, bodisi autorizirane, ki so v večini, bodisi neavtorizirane, ki jih je nekaj manj, smo pred objavo v zborniku lektorirali. Pri neavtoriziranih prispevkih smo posebej navedli, da gre za neavtoriziran prispevek.

Da ne bi zanemarili truda tistih sodelujočih razpravljalcev, ki so svoj prispevek za javno predstavitev mnenj "Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi" pripravili vnaprej, smo se odločili, da v drugem delu zbornika v celoti objavimo tudi te prispevke in sicer po vrstnem redu, posameznih nastopajočih.

Na koncu drugega dela zbornika objavljamo tudi pisne prispevke tistih avtorjev, ki zaradi objektivnih okoliščin (službena zadržanost, zdravstveni razlogi, ipd.) niso osebno nastopili, so pa pripravili in nam posredovali svoj pisni prispevek.

Odbor Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo, je na svoji 11. redni seji, ki je bila v četrtek, 13. decembra 2001 sprejel tudi sklep, s katerim je zaprosil Vlado Republike Slovenije, da v okviru javne predstavitve mnenj z naslovom "Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi" celovito predstavi zvezo Nato.

Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije ter Urad Vlade Republike Slovenije za informiranje so na podlagi sklepa odbora pripravili "Uvodno informacijo za javno predstavitev mnenj Slovenija pred vrhunskim zasedanje zveze Nato v Pragi".

Uvodna informacija je bila dne 16. januarja 2001 z gradivom posredovana vsem udeležencem javne predstavitve mnenj, v celoti pa jo objavljamo tudi v tretjem, zadnjem delu zbornika.

Odbor Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo se zahvaljuje vsem udeležencem javne predstavitve mnenj "Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi", ki so pripomogli k njeni izvedbi s svojimi nastopi in pisnimi prispevki.

Urednik zbornika

FOREWORD

Dear reader,

These are the proceedings of the public hearing “Slovenia prior to the NATO Summit in Prague”, prepared and issued by the Committee on Defence of the National Assembly of the Republic of Slovenia.

The Committee on Defence, pursuant to the decisions adopted at its 2nd extraordinary session of 27 November 2001 and its 11th regular session of 13 December 2001, organised the public hearing “Slovenia prior to the NATO Summit in Prague” on 16 January 2002.

The public hearing was organised in accordance with Article 143 of the Rules of Procedure of the National Assembly.

Subject to the provisions of Article 144 of the Rules of Procedure, the invitation to the public hearing was published in the media to allow attendance by the interested public.

The Committee on Defence presented the topics of the public hearing to the participants and the interested public.

The public hearing dealt with the following issues:

- 1. What is NATO?*
- 2. What is the progress hitherto achieved by Slovenia and which problems does it encounter in its endeavours to become a full NATO member (in terms of politics, economy, finance, military, defence, security, legislation, information and communication, integration – interoperability, standardisation etc.)?*
- 3. What are Slovenia’s priorities, in the light of its endeavours to become a full NATO member, before the NATO Summit in Prague – the role of state authorities?*
- 4. What are the dilemmas, threats and open issues that require special attention by Slovenia before to the NATO Summit in Prague?*

The proceedings were initially intended as a collection of participants’ papers, but since many of the them had not been able to prepare their papers in advance, the first part of the proceedings comprises the speeches of all the participants.

The speakers and participants in the public hearing received the verbatim reports of their speeches in print and in electronic form and were asked to revise them in order to avoid misunderstandings and misprints, and to authorise them by 12 February 2002.

In addition to the speeches available in Slovene, we wished the proceedings contained abstracts from the speeches in English. We therefore asked the participants to prepare brief abstracts of their speeches and translated them, where available, into English.

Prior to their publication in the proceedings, all written contributions, most of which are authorised, were linguistically revised. Unauthorised texts are marked as such.

In order to pay respect to the participants who prepared their papers for the public hearing “Slovenia prior to the NATO Summit in Prague” in advance, we decided to include such papers in the second part of the proceedings in the order of their presentation.

The second part of the proceedings terminates with written contributions by those who were not able to present them in person (due to work assignments, illness or other reasons) but had prepared and sent them in advance.

At its 11th regular session of 13 December 2001, the Committee on Defence decided to ask the Government of the Republic of Slovenia to provide an integral presentation on NATO for this public hearing.

The Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Defence and the Government Public Relations and Media Office thus prepared an “Introduction into the public hearing Slovenia prior to the NATO Summit in Prague”, that was submitted to all the participants on 16 January 2002 and included in the third part of the proceedings.

The Committee on Defence of the National Assembly of the Republic of Slovenia would like to thank all the participants in the public hearing »Slovenia prior to the NATO Summit in Prague« for their presentations and written contributions.

Editor of proceedings

KAZALO

Prvi del zbornika First part of the proceedings

Govor gospoda Rudolfa Petana, predsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo	15
Speech by Mr Rudolf Petan, Chairman of the Committee on Defence National Assembly of the Republic of Slovenia	17
Govor gospoda Boruta Pahorja, predsednika Državnega zbora Republike Slovenije	19
Govor gospoda Milana Kučana, predsednika Republike Slovenije	22
Abstract from the speech by Mr Milan Kučan, President of the Republic of Slovenia	25
Govor gospoda dr. Janeza Drnovška, predsednika Vlade Republike Slovenije	27
Abstract from the speech by Dr Janez Drnovšek, President of the Government of the Republic of Slovenia	31
Govor gospoda dr. Dimitrija Rupla, ministra za zunanje zadeve Republike Slovenije	33
Abstract from the speech by Dr Dimitrij Rupel, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia	36
Govor gospoda dr. Antona Grizolda, ministra za obrambo Republike Slovenije	38
Abstract from the speech by Dr Anton Grizold, Minister of Defence of the Republic of Slovenia	41
Govor gospoda Ivana (Janeza) Janše, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije	43

Abstract from the speech by Mr Ivan (Janez) Janša, deputy of the National Assembly of the Republic of Slovenia	47
Govor gospoda Jelka Kacina, predsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za zunanjo politiko	49
Govor gospoda dr. Jamie Patrick Shea, tiskovnega predstavnika zveze Nato	54
Speech by Dr Jamie Patrick Shea, Director of NATO Information and Press	60
Govor gospe dr. Alje Brglez, direktorice Urada Vlade Republike Slovenije za informiranje	67
Abstract from the speech by Dr Alja Brglez, Director of the Public Relations and Media Office Government of the Republic of Slovenia	71
Govor gospoda brigadirja Ladislava Lipiča, načelnika Generalštaba Slovenske vojske	72
Abstract from the speech by brigadier Ladislav Lipič, Chief of General Staff of the Slovenian Army	75
Govor gospoda Dorijana Maršiča, podpredsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo	77
Govor gospoda Zmaga Jelinčiča Plemenitega, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije - vodje Poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke	80
Abstract from the speech by Mr Zmago Jelinčič Plemeniti, deputy of the National Assembly of the Republic of Slovenia, leader of the Slovene National Party deputy group	83
Govor gospoda Alojza Peterleta, predsednika Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za evropske zadeve	85
Govor gospoda dr. Jožeta Ranta, Nova Slovenija (NSi)	88
Govor gospoda prof. dr. Rudija Rizmana	91
Abstract from the speech by Prof. Dr Rudi Rizman	95

Govor gospoda Aurelia Jurija, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije	97
Abstract from the speech by Mr Aurelio Juri, deputy of the National Assembly of the Republic of Slovenia	99
Govor gospoda Jožefa Jerovška, predsednika Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb	101
Abstract from the speech by Mr Jožef Jerovšek, Chairman of the Commission for Supervision of the Work of the Security and Intelli- gence Services National Assembly of the Republic of Slovenia	103
Govor gospoda Janeza Podobnika, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije - vodje Poslanske skupine Slovenske ljudske stranke	105
Govor gospoda prof. dr. Antona Beblerja, predsednika Združenja Atlantski svet Slovenije	108
Abstract from the speech by Prof. Dr Anton Bebler, Chairman of the Atlantic Council of Slovenia	110
Govor gospoda Iva Hvalice	111
Govor gospoda Luke Jurija, predsednika Mladega foruma Združene liste Socialnih demokratov	114
Govor gospe Sonje Lokar, članice sveta Ženskega foruma Združene liste socialnih demokratov	118
Govor gospoda Janka Deželaka, državnega sekretarja v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije	121
Abstract from the speech by Mr Janko Deželak, State Secretary at the Ministry of Defence of the Republic of Slovenia	123
Govor gospoda Štefana Hudobivnika, člana Helsinškega monitorja Slovenije	125
Govor gospoda Mirka Jeleniča, generalnega sekretarja Rdečega križa Slovenije	128

Govor gospoda dr. Igorja Potočnika, vodje delegacije v C.I.O.R. pri Združenju Slovenskih častnikov	131
Govor N.E. gospoda Matjaža Šinkovca, veleposlanika na misiji Republike Slovenije pri Nato in WEU	135
Abstract from the speech by H.E. Ambassador Matjaž Šinkovec, Head of Mission of the Republic of Slovenia to NATO and WEU	138
Govor gospoda Marka Kadunca, člana skupine Neutro	139
Govor gospoda Gorazda Drevenška, sopredsednika Nove stranke	141
Abstract from the speech by Mr Gorazd Drevenšek, Co-chairman of Nova stranka	144
Govor gospoda Andreja Magajne, glavnega tajnika Krščansko socialne unije	146
Govor gospoda Rastka Plohla	148
Govor gospoda dr. Milana Jazbeca, državnega sekretarja v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije	151
Abstract from the speech by Dr Milan Jazbec, State Secretary at the Ministry of Defence of the Republic of Slovenia	154
Govor gospoda Viktorja Balažiča	156

Drugi del zbornika
Second part of the proceedings

Pisni prispevek gospoda Jelka Kacina, predsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za zunanjo politiko	161
Pisni prispevek prof. dr. Rudija Rizmana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta	166
Pisni prispevek gospoda Aurelia Jurija, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije	171

Pisni prispevek gospoda Janeza Podobnika, dr. med., poslanca Državnega zbora Republike Slovenije - vodje Poslanske skupine Slovenske ljudske stranke	176
Pisni prispevek gospoda prof. dr. Antona Beblerja, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, predsednika Združenja Atlantski svet Slovenije	182
Pisni prispevek gospoda Luke Jurija, predsednika Mladega foruma Združene liste socialnih demokratov	187
Pisni prispevek gospe Sonje Lokar, članice Sveta Ženskega foruma Združene liste socialnih demokratov	194
Pisni prispevek gospoda Janka Deželaka, državnega sekretarja v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije	197
Pisni prispevek gospoda dr. Igorja Potočnika vodje delegacije v C.I.O.R. pri Združenju Slovenskih častnikov	206
Pisni prispevek gospoda Gorazda Drevenška, sopredsednika Nove Stranke	211
Pisni prispevek gospoda Rastka Plohla, predsednika predsedstva NSS	215
Pisni prispevek gospoda Andreja Magajne, glavnega tajnika Krščansko socialne unije	217
Pisni prispevek gospoda Franca Miklavčiča in gospoda Andreja Magajne, predsednika in glavnega tajnika Krščansko socialne unije	219
Pisni prispevek gospoda dr. Jureta Mrzela, Helsinkiški monitor Slovenije, Združenje za človekove pravice	222

Tretji del zbornika **Third part of the proceedings**

JAVNA PREDSTAVITEV MNENJ »Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi« Uvodna informacija Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstva za obrambo in Urada Vlade Republike Slovenije za informiranje	227
---	-----

Javna predstavitev mnenj

**SLOVENIJA PRED VRHUNSKIM
ZASEDANJEM ZVEZE NATO V PRAGI**

Prvi del zbornika

I.

First part of the proceedings

**SLOVENIA PRIOR TO THE NATO
SUMMIT IN PRAGUE**

Public hearing

Govor gospoda Rudolfa Petana, predsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo

Lepo pozdravljeni v imenu Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo, organizatorja današnje javne predstavitve mnenj "Slovenija pred vrhunskim srečanjem Nata v Pragi", ki je pripravljena na osnovi sklepa odbora z dne 13.12.2001.

Veseli smo, da se današnje prireditve udeležujejo tako pomembni gostje. Pristrčno pozdravljam gospoda Milana Kučana, predsednika Republike Slovenije. Prav tako lepo pozdravljam gospoda dr. Janeza Drnovška, predsednika Vlade Republike Slovenije, gospoda Boruta Pahorja, predsednika Državnega zbora Republike Slovenije, gospoda mag. Mitja Deisingerja, predsednika Vrhovnega sodišča Republike Slovenije. Lep pozdrav tudi vsem poslankam in poslancem državnega zbora, predstavnikom državnega sveta, ministrom, članom vlade Republike Slovenije, drugim vabljenim gostom in udeležencem današnje javne predstavitve mnenj. Še posebej lep pozdrav veleposlanikom in njihovim predstavnikom, akreditiranim v Republiki Sloveniji. Lep pozdrav tudi predstavniku Nata, gospodu dr. Jamiju Shea, direktorju urada za informiranje in lep pozdrav tudi predstavnikom sedme sile, ki bodo poročali o današnjem srečanju.

Dovolite mi, da vas zaradi hitrejšega odvijanja našega srečanja obvestim, da ste v gradivu prejeli tudi prijavnice k razpravi in prosim, da jih uporabite, zaradi hitrejšega in objektivnejšega določanja vrstnega reda razpravljavcev. Da bi omogočili besedo čim večjemu številu razpravljavcev, vas prosim, da razpravo omejite na največ 10 minut.

Današnja javna predstavitev mnenj na temo "Slovenija pred vrhunskim srečanjem zveze Nato v Pragi" je v času po 11. septembru, ko zagotavljanje nacionalne varnosti postavlja nove izzive in zahteva nove in drugačne ukrepe. Tudi boj proti terorizmu ni več mogoč v okviru posameznih držav, ampak zahteva širše povezovanje in koncentracijo potencialov.

Slovenija leži v neposredni bližini področja, kjer so krize zgodovinska stalnica. Tudi zaradi tega dejstva je naloga zagotavljanja naše varnosti toliko večja, odgovornejša in kompleksnejša. Vsaka država mora poskrbeti sama za lastno varnost. Dogodki zadnjega pol stoletja pa so pokazali, da so nujne tudi mednarodne povezave, še posebej pa to velja po 11. septembru. Tudi Slovenija se je opredelila za povezavo v okviru Nata. Prvič je to omenjeno v resoluciji o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti iz leta 1993. O tem govori tudi stališče, sprejeto v parlamentu Republike Slovenije 11. aprila 1996, kjer je

zapisano, da želi Republika Slovenija svoj temeljni varnostni interes zagotoviti v okviru kolektivne obrambe, ki ga omogoča članstvo v zvezi Nato. Dne 17. aprila 1997 pa je bila podpisana skupna izjava parlamentarnih strank v podporo slovenskemu vključevanju v Nato. Izjavo so podpisali tako predstavniki strank vladajoče koalicije kot tudi opozicije, kar dokazuje, da projekt vključevanja v zvezo Nato ni projekt ali samo vlade ali samo opozicije, temveč je to naš skupni projekt, projekt države Republike Slovenije, ne glede na trenutno vlogo političnih skupin. Madridski vrh je bil za slovensko politiko razočaranje. Bliža se vrh v Pragi. Slovenija mora aktivno izkoristiti čas po Madridu in biti pripravljena na naslednje vrhunsko srečanje zveze Nato. V te priprave spada tudi celovito in korektno obveščanje javnosti državljanov in državljanek Republike Slovenije in tudi spremljanje njihovega mnenja o našem približevanju zvezi.

To je bil tudi osnovni namen današnje predstavitve mnenj, na katero je odbor za obrambo povabil poleg politike in stroke tudi zainteresirano javnost. Edino na tak način bo mogoče izmeriti utrip slovenske javnosti glede našega vključevanja v zvezo. Mogoče je nekaj simbolike v današnji predstavitvi, kajti minilo je natanko deset let po priznanju naše države Republike Slovenije s strani Evropske unije.

Dovolite, da vsem, ki se udeležujete današnje javne predstavitve mnenj "Slovenija pred vrhunskim srečanjem zveze Nato v Pragi", želim prijetno počutje v slovenskem hramu demokracije in da bi nam uspelo odgovoriti na čim več vprašanj in dilem, ki smo si jih postavili pred srečanjem.

Dovolite mi, da k besedi povabim gospoda Boruta Pahorja, predsednika Državnega zbora Republike Slovenije. Prosim.

Speech by Mr Rudolf Petan, Chairman of the Committee on Defence National Assembly of the Republic of Slovenia

I would like to welcome all the participants on behalf of the Committee on Defence which organised the public hearing “Slovenia prior to the NATO Summit in Prague”, prepared in accordance with the decision of the Committee of 13 December 2001.

We are pleased to note that the public hearing is attended by so many prominent figures. I would like to welcome Mr Milan Kučan, President of the Republic, Dr Janez Drnovšek, President of the Government, Mr Borut Pahor, President of the National Assembly, Mr Mitja Deisinger, President of the Supreme Court. I also welcome the deputies of the National Assembly, the representatives of the National Council, the ministers, members of the Government as well as other guests and participants, in particular the ambassadors and their representatives accredited in Slovenia, the representative of NATO Dr Jamie Shea, the Director of the Government Public Relations and Media Office and the representatives of the press.

I would like to inform you that the material you have received includes applications for leave to speak and I therefore ask you to make use of them in order to facilitate a rapid and objective determination of the order of precedence. Please limit your presentation to maximum 10 minutes so that as many participants as possible will be given the floor.

The public hearing “Slovenia prior to the NATO Summit in Prague” is taking place in the period following 11 September in which the provision of national security poses new challenges and calls for new and different measures. The fight against terrorism can no longer be conducted within single countries, but requires wider integration and concentration of potentials.

Slovenia is located in the immediate vicinity of a region in which crises have been present throughout history. This is one of the reasons why the task of providing for our security is even more difficult, responsible and complex. Each country should provide for its security on its own. Yet the events occurred in the last fifty years have proven that international integration is also necessary, particularly after 11 September. Slovenia, too, has opted for integration within NATO. Such decision was first mentioned in the resolution on the national security plan of 1993, and afterwards in the position taken by the Slovene Parliament on 11 April 1996, stating that the Republic of Slovenia wished to

guarantee its basic security interest in the framework of collective defence offered by NATO membership. On 17 April 1997, the parliamentary parties signed a joint declaration in support of Slovenia's integration into NATO. The declaration was signed both by coalition and opposition parties, meaning that the project of integration into NATO is not sustained only by the Government or only by the opposition, but represents our common project, a project of the state of Slovenia regardless of the current role of political groups. The Madrid Summit was a disappointment to the Slovene policy. The Prague Summit is about to be held. Slovenia must make good use of the time left after Madrid and prepare for the next NATO summit. Such preparations include the provision of full and correct information to the Slovene public and monitoring its opinion about NATO accession.

Information is also the main purpose of this public hearing to which the Committee on Defence has invited politicians, experts as well as the public concerned. This is the only way to feel the pulse of the Slovene public with regard to our integration into NATO. Maybe there is also some symbolism in today's meeting, since exactly ten years have passed since Slovenia's recognition by the European Union.

Allow me to wish all the participants of today's public hearing "Slovenia prior to the NATO Summit in Prague" a pleasant stay in the Slovene temple of democracy and I wish we will be able to answer as many questions and dilemmas posed prior to this meeting as possible.

Let me now give the floor to Mr Borut Pahor, President of the National Assembly of the Republic of Slovenia.

Govor gospoda Boruta Pahorja, predsednika Državnega zbora Republike Slovenije

(neavtoriziran govor)

Spoštovani gospod predsednik republike, predsednik vlade, cenjeni ministri, spoštovane kolegice in kolegi, predvsem spoštovani predsednik odbora za obrambo, visoki gostje, gospe in gospodje!

Slovenija je vstopila v leto 2002, v katerem se bo, kot smo radi ponovili ob izteku lanskega leta, znašla na križiščih številnih pomembnih odločitev. Naša odgovornost pa je, da se na teh križiščih odločimo za prave poti, ki bodo peljale našo družbo in državo v prihodnost varne, razvite in uspešne družbe in sveta. Že od vsega začetka dela v državnem zboru v tem mandatu smo se zavedali te zahtevnosti časa, ki je pred nami, in tudi naše odgovornosti v njem.

Zato današnje srečanje, kot je povedal predsednik odbora, ni naključno, še manj je protokolarno, je sestavni del prizadevanj slovenskega parlamenta, da v teh domačih in mednarodnih okoliščinah odigra vlogo središča strateških odločitev Slovenije in seveda pred tem demokratične razprave o njih. Kot rečeno, je na to slovenski parlament dobro pripravljen.

V letu 2002 bomo v tej hiši vodili ustavno razpravo in čez dva dni bo v tej dvorani tudi predstavitev javnih mnenj o tej pomembni temi. Vodili, pospešili in razširili bomo evropsko razpravo. Da bi jo temeljito in uspešno končali, bomo organizirali celo tako imenovano slovensko mini konvencijo, na kateri se bodo tematizirala ista vprašanja, ki bodo predmet razprav v Bruslju in Strasbourgu na tako imenovani evropski konvenciji o prihodnosti Evrope, ker je to tudi naša prihodnost.

In ne nenazadnje, danes začenjamo s to javno predstavitvijo mnenj v zvezi z vključitvijo Slovenije v Nato, s čimer se na nek način začenja finale razprav in odločitev tudi o tem strateškem vprašanju. Vse to se bo torej dogajalo v letu, v katerem bomo priča številnim zahtevnim preizkušnjam, v katerem bo seveda veliko problemov in veliko priložnosti. Jaz mislim, da smo dovolj zreli, da smo ob tem, da spoštujemo različnosti, sposobni tudi sklepati pametne kompromise v skupno dobro, da bomo iz problemov naredili priložnosti in ne iz priložnosti problemov. Mislim, da je to naša odgovornost za prihodnost te države.

Vsekakor, kot je rekel predsednik odbora, spoštovani kolega Petan, smo prepričani, da bomo vse te naloge toliko lažje in bolje opravili, kolikor več razumevanja zanje

bomo imeli od ljudi in kolikor več njihove podpore in zaupanja bomo za te odločitve deležni.

Zato smo se v državnem zboru tudi odločili, da definiramo nekaj strateških tem in odločitev, predvsem tiste, ki so v mnogočem nepovratne, tiste, ki so zahtevne in zahtevajo široko nacionalno soglasje, da o njih vodimo široko javno razpravo, da upoštevamo vso različnost mnenj in da na koncu seveda oblikujemo neko široko politično podporo za končne odločitve. Vključevanje Slovenije v Nato je ena od takih tem. Je strateška zadeva in gre za prvovrsten nacionalni interes. Slovenija v prvem krogu širitve v srednjo in vzhodno Evropo v Madridu ni dobila povabila, povabila tudi ni sklenil dati vrh v Washingtonu pred dvema letoma. Mislim pa, da je veliko razlogov, zaradi katerih smemo upravičeno domnevati, da utegne biti Slovenija povabljena v članstvo Nata na letošnjem jesenskem vrhu Nata v Pragi. Ta odločitev nas ne sme doleteti nepripravljene in nas tudi ne bo. Ne gre samo za vprašanje izpolnjevanja stvarnih pogojev, o katerih bo danes zagotovo tekla beseda tukaj, gre tudi za okrepitev nacionalnega soglasja o koristnosti te odločitve za Nato in za Slovenijo.

Velika večina strank, kot je bilo rečeno, zastopanih v državnem zboru, vstop Slovenije v Nato podpira. Javno mnenje pa še zdaleč ni tako enotno. Z odločitvijo za to javno predstavitev mnenj in z vsemi drugimi političnimi akcijami v tem letu, ki jih bomo vodili skupaj, želimo, prvič omogočiti pravico do različnih mnenj in jih seveda tudi soočiti, in drugič, ob koncu te razprave tudi bistveno okrepiti enotnost naših ljudi v prid podpori za vstop Slovenije v zvezo Nato.

Kdo utegne reči, da na neki način slovenska politika s tem tvega, da z javno razpravo in graditvijo politične enotnosti med ljudmi morda preveč dviguje prag pričakovanj, češ da bo Slovenija v vsakem primeru letošnje jesen povabljena v zvezo Nato. Takega zagotovila ni. Toda kljub temu je odločitev za javno razpravo in za krepitev nacionalnega soglasja pametna odločitev. Veliko slabše in za politiko, ki je odgovorna, nedopustno bi bilo, če bi se takemu soočenju izogibali in ne bi krepili potrebne enotnosti, potem pa nas bi utegnilo povabiti v članstvo doleteti nepripravljene. Prepričan sem, da bo velika večina ljudi po temeljiti in izčrpni razpravi razumela, da pri vstopu Slovenije v Nato ne gre samo za ozko vojaško vprašanje, temveč da gre za široko strateško zadevo, da gre za položaj naše države v mednarodni skupnosti sploh, za vprašanja, s kom želimo kot zavezniki in partnerji deliti odgovornost za skupen mir, varnost in blaginjo, od koga pričakujemo pomoč in komu smo mi pripravljene pomagati. Gre torej za usodna vprašanja naše temeljne identitete navznoter in navzven v mednarodni skupnosti. Razprava bo očitno dinamična in prav nič hudega ne bo, če bo tudi polemična. Nekatera vprašanja, ki se zastavljajo v zvezi z varnostjo in obrambo, v zvezi z evropsko varnostno identiteto, z vlogo in prihodnostjo Nata, sploh niso samo naša slovenska vprašanja. Zastavlja-

jo si jih tudi države članice. V tem smislu se mi zdi celo ta razprava konstruktivna, graditeljska. Krepila nam bo našo samozavest, da vstopamo v zaveznitvo kot aktiven partner. Mislim, da bomo še danes slišali v tej razpravi tudi zahteve po referendumu o tem vprašanju, ki jih je sem ter tja mogoče razumeti tudi, kot da predstavlja to edini način, da se preprečijo politiki odločitve v imenu ljudi, pri čemer se dostikrat spet preferira razdelitev javnega mnenja. Moje skromno mnenje je, da bi se za referendum pravzaprav v enaki ali pa še večji meri morali zavzeti tudi zagovorniki vključitve v zvezo Nato. Ne samo zato, da bi odpravili kritike o demokratičnem deficitu te odločitve, ampak tudi zato, da na eni strani z dobro vodeno razpravo okrepimo politično enotnost ljudi v prid podpori in da so tako te priprave še toliko bolj uspešne.

Visoki gostje, gospe in gospodje! V imenu poslank in poslancev državnega zbora voščim vsem, ne glede na politično prepričanje ob tem vprašanju, iskreno dobrodošlico in vabim, da dobro izkoristimo to imenitno priložnost za izmenjavo mnenj, da bi potem lahko čimbolj enotno sprejeli odločitev v prid naši državi in vsem ljudem. Hvala lepa.

Govor gospoda Milana Kučana, predsednika Republike Slovenije

Spoštovani gospod predsednik odbora, spoštovane gospe in gospodje, visoki gostje! Današnja javna predstavitev mnenj z naslovom "Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi" naznanja, da smo se upravljavci države odločili poglobiti dialog z javnostjo o odprtih vprašanjih, povezanih s prihodnostjo naše države v evroatlantskem obrambnem in varnostnem sistemu, in okrepiti zaveznitvo z državljani glede te zelo pomembne in dolgoročne odločitve. Razumljiva je zato odločitev državnega zbora in njegovega odbora za obrambo, da začne razpravo, ki naj omogoči, da bo vsa slovenska javnost dobro seznanjena z vsemi razlogi, zaradi katerih želimo biti povabljeni v Nato, tako o vseh argumentih za vstop in tudi o argumentih, ki bi lahko govorili proti ali opozarjali na domnevna tveganja za našo varnost. Ta odločitev zasluži vso podporo. Prej ali slej bo enako potrebno poglobiti tudi razpravo v javnosti o vstopanju Slovenije v Evropsko unijo, torej tudi o drugem strateškem cilju slovenske države, ki sta oba smiselno vgrajena že v odločitev o rojstvu slovenske države.

Vstop v Nato je za vsako državo veliko dejanje. Zato je razumljivo, da so tudi ugovori. Demokratični dialog je priložnost, da se razjasnijo, ker bo za udeležanje odločitve o vstopu potrebno visoko soglasje politike in javnosti. Ni dovolj samo soglasje vodstev političnih strank, čeprav je več kot pomembno in je doslej dalo dober rezultat. Treba je težiti k čim višji stopnji nacionalnega konsenza. Dialoga seveda ne pričenjamo šele danes. Že doslej so bila javno povedana mnoga mnenja, takšna za in drugačna. Imeli smo tudi polemike, tehtne, pa tudi drugačne, iz manj razumnih nagibov. Nekatere k razjasnjevanju dilem tudi niso ničesar prispevale, celo vnašale so škodljiv dvom o enotnosti slovenske politike glede tega vprašanja. Vendar se je tehtnica argumentov vselej nagibala k vstopu v Nato. To že dalj časa pripovedujejo tudi opravljene meritve javnomnenjskega utripa. Velika večina vprašanih je do tega vprašanja že opredeljena. Večina teh pa je članstvu ves čas pritrjevala, vse od vojne za Slovenijo naprej, ko je bila Slovenija z agresijo jugoslovanske armade neposredno ogrožena in ko je bil zaradi tega občutek, da Slovenija potrebuje širše zaveznitvo, veliko bolj neposreden kot danes, v navidez povsem mirnih razmerah.

V naših polemikah in pri opredeljevanju državljanov pa ni težko ugotoviti, da je v naši zavesti še zmeraj zakoreninjen Nato iz časov hladne vojne, s takratno vlogo in nalogami. Prevladuje predstava o ideološkem vojaškem paktu in organizaciji velikih, težko oboroženih armad z ogromnim jedrskim arzenalom, sposobnim vzdrževati ravnotežje

strahu s Sovjetsko zvezo in varšavskim paktom, in ne premislek o zvezi, ki se spreminja v obrambno in varnostno integracijo sicer manjših, a dobro povezanih mobilnih nacionalnih oboroženih sistemov, ki zagotavljajo skupno varnost in lahko tudi elastično vstopajo v krizna žarišča Evrope in sveta zaradi vzpostavljanja miru, obrambe in uveljavitve demokratičnih vrednot evroameriškega civilizacijskega izročila.

Premalo je vstopilo v našo zavest dejstvo, da se zveza prenavlja in gradi svoj vrednostni sistem, ki je trdno zasidran v evropskih demokratičnih tradicijah. Nato se je spremenil in se še spreminja. Kako se bo spremenil? Kakšna bo njegova prihodnja vloga? Njegovo razmerje do obrambno-varnostnih struktur Evropske unije? Do mirovnih sil Združenih narodov? O tem bo odločila razprava članic Nata. Ta razprava bo v veliki meri določila tudi prihodnost Slovenije. V našem interesu je, da v tej razpravi aktivno sodelujemo.

Gospa in gospodje! Slovenija je vedno bila in je del Evrope. Ta Evropa je bila v dveh kataklizmah 20. stoletja fizično in psihično razdejana. Izgubila je ogromno ljudi, doživela je holokavst in koncentracijska taborišča, potrošila je neizmerne energije, izgubila je kolonialne imperije, porabila svoja čezmorska bogastva, izgubila položaj vodilne regije v svetu. Kljub vsem izgubam se je po 2. svetovni vojni ob odločilni pomoči Združenih držav pobrala in stopila na vizionarsko pot združevanja, ki naj bi preprečilo ponavljanje nesrečne zgodovine. Odločilna sta bila washingtonska pogodba o ustanovitvi Nata iz leta 49 in rimski sporazum iz leta 57, iz katerega je nastala današnja Evropska unija. Pa-dec Berlinskega zidu in lanski 11. september sta dala evroatlantskim združevalnim procesom nove pospeške in vse Evropejce postavila pred nove izzive.

Združevalni proces je nepovraten. Vizija enotne in svobodne Evrope, miru in varnosti se kljub težavam uresničuje. Nato in Evropska unija sta ob vsem spoštovanju drugih evropskih regionalnih organizacij vodilna dejavnika tega združevalnega procesa. Njuna širitev vodi v enoten varnostni, gospodarski in politični prostor, prostor skupnih vrednot. Nato postaja osrednja ustanova skupnih prizadevanj za mir in varnost v Evropi in ostaja edina varnostno-obrambna organizacija z dokazanimi sposobnostmi za ustvarjanje in ohranjanje miru na evropski celine; dogajanja na evropskem jugovzhodu so to potrdila.

Slovenija bo v prihodnosti lahko varna, mirna, demokratična in razvojno uspešna država, če bo še ob pravem času, zdaj, postala enakopravni del takšne Evrope, članica Unije in Nata.

Moj odgovor na vprašanje "Slovenija v Natu - da ali ne" je zato - da. Je jasen in pritrđen. Tako kot so bila doslej tudi moja dejanja. Moj odgovor želi prepričati tiste, ki o tem še razmišljajo. Članstvo v Natu nam v danih razmerah in prihodnosti, kot jo že zmoremo zaznati iz dogajanj v svetu, zagotavlja najvišjo možno raven nacionalne varnosti. Jamči nam varnost skozi kolektivno obrambo. Omogoča nam, da skupaj z najbolj razvitimi in

najvplivnejšimi državami odločamo o varnostnih in političnih vprašanjih evroatlantskega prostora, kar krepi tudi geopolitični položaj Slovenije. Članstvo v Natu prispeva in vzajemno zavezuje k čistim in dobrim političnim odnosom s sosedama, ki sta prav tako članici Nata, tudi krepi položaj Slovenije v odnosih s sosedama, ki nista članici. Nas pa ta odločitev dokončno uvršča v stabilni del Evrope. Članstvo v Natu povečuje naše možnosti pa tudi odgovornost za umirjanje kriznih žarišč, posebej v jugovzhodni Evropi. Omogoča bolj učinkovito sodelovanje v spopadu z mednarodnim kriminalom in terorizmom. Utira nam pot v svet visokih tehnologij.

Seveda drži, da so zaradi vstopa v Nato obrambni stroški na začetku višji, nikoli pa tako visoki, kot če bi svojo varnost in obrambo z enakimi učinki, torej z enako kvaliteto, načrtovali sami zase. Predvsem pa drži tudi, da zajamčena varnost države in državljanov nima računovodske cene; so vrednote, ki se jih ne da izračunati v denarju. Jamstvo za varnost je članstvo v Natu. Tako se nam ne bo moglo zgoditi kaj podobnega kot leta 1991 in kot se je še dolgo dogajalo in se še dogaja na jugovzhodu Evrope, na tleh naše nekdanje skupne države.

Gradivo s povabilom na današnje srečanje našteva številne vidike slovenskega vključevanja v Nato. Verjamem, da bodo o njih govorili povabljeni, ki so za posamezna področja usposobljeni.

Gospa in gospodje, svet ni varen in miren, je v svoji globalnosti poln protislovij in konfliktov. Kar se zgodi na kateremkoli koncu, se dogodi tudi nam. Svet je soodvisen, Slovenija je v njem ogrožena toliko kot vsaka druga država. Videz geografske oddaljenosti je varljiv, in varnosti ne ogroža le orožje, ogrožajo jo tudi mednarodni kriminal, ilegalne migracije, terorizem, ekološke katastrofe in globoka neravnovesja sveta. Zato se ne moremo zapirati vase. Sebi in drugim smo odgovorni zase, nosimo svoj del odgovornosti za prihodnost sveta. Verjamem, da bo tudi o vstopu v Nato prevladala politična modrost. Verjamem tudi, da bo državni zbor, ko bo odločal o vstopu v Nato, upošteval svoj sklep iz aprila 1996, da Republika Slovenija želi zagotoviti svoj temeljni varnostni interes v okviru sistema kolektivne obrambe, ki ga omogoča članstvo v Natu. Danes imamo glede tega že izkušnje, imamo tudi samozavest, vemo, kaj zmoremo, in to ni nikakršno samozadovoljstvo. Vemo pa tudi, kaj moramo storiti, da bodo izpolnjeni pogoji za članstvo in da bo naše pričakovanje o povabilu v članstvo letošnje jesen v Pragi utemeljeno. To je predvsem vojaška usposobljenost Slovenije za njen prispevek h krepitvi skupne obrambne sposobnosti Nata. Nikoli doslej nismo za izpolnitev tega pogoja delali tako resno kot v letu, ki je za nami. Zdaj ni več tavanj okoli koncepta razvoja slovenske vojske in drugih doktrinarnih obrambnih vprašanj. Po izgubljenih letih je zdaj mogoče pričakovati dober rezultat.

Naj na koncu spomnim tudi na stališče iz resolucije o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti Republike Slovenije, sprejete že decembra 1993, ki med drugim določa: "Odločanje za te pomembne povezave na obrambnem področju mora potekati na osnovi široke strokovne in javne izmenjave mnenj. O teh vprašanjih lahko državni zbor razpiše referendum." Čas za odločitev o članstvu Slovenije v Natu se približuje, zato tudi čas za to odločitev. Ne dvomim, da se bodo ob dobri pripravi in argumentih državljani Slovenije na morebitnem referendumu, če bo državni zbor tako sklenil, pozitivno opredelili. Tudi ne dvomim, da bodo današnje in vse prihodnje razprave strpne in da bodo upoštevale vse argumente, ki pa po mojem prepričanju dajejo prednost naši odločitvi o vstopu Slovenije v Nato. Hvala za pozornost.

Abstract from the speech by Mr Milan Kučan, President of the Republic of Slovenia

Slovenia will only be a safe, peaceful, democratic and successfully developed country if it becomes, at the right time, now, an equal part of united Europe as a member of the European Union and NATO. In the existing circumstances as well as in future, NATO membership guarantees the highest possible level of national security. Therefore the answer to the question about Slovenia's membership in NATO is clear and affirmative.

Because of accession to NATO, defence costs will be slightly higher at the beginning, yet never as high as they would be if we provided for the same level of security and defence by ourselves. The guaranteed security of the state and its citizens has no accounting price. These are values that can not be calculated in money terms. Collective security in an interdependent world is the only real possibility. Whatever happens in any part of the world also happens to Slovenia. In such world, Slovenia is as threatened as any other country. NATO conforms to such world. It is no longer a military alliance of the cold war period but it is becoming a system that provides for peace and defence as well as for the enforcement of democratic values of the Euro-American society.

Accession to NATO needs to be supported by national consensus, similar to the one reached at the plebiscite about Slovenia's independence when we expressed ourselves also in favour of Slovenia's membership in Euro-Atlantic integrations. The agreement of parliamentary political parties, although extremely important, is not sufficient. We need the broadest possible consensus of the Slovene public. Therefore, a public debate pre-

senting both the arguments in favour of accession and the restraints and objections is absolutely necessary and useful. Only such democratic debate can lead to a positive majority decision at the referendum on Slovenia's accession to NATO. There are substantial arguments in favour of such decision.

Govor gospoda dr. Janeza Drnovška, predsednika Vlade Republike Slovenije

Spoštovani gospod predsedujoči, gospod predsednik republike, gospod predsednik državnega zbora, spoštovane gospe in gospodje! Veseli me, da je prišlo do današnje javne razprave o članstvu Slovenije v zvezi Nato. Tudi vlada misli, da je to primeren čas, da začnemo v Sloveniji intenzivnejšo razpravo o tem vprašanju.

V preteklosti smo se veliko ukvarjali s tem in sam ocenjujem, da smo v začetnem obdobju samostojnosti slovenske države sprejeli idejo o včlanitvi v zvezo Nato, tako kot smo sprejeli tudi idejo o včlanitvi v Evropsko unijo, precej spontano, brez nekega globljega razmisleka, iz zelo očitne situacije, v kateri smo se znašli kot novonastala majhna država, ki je poskušala uiti iz nestabilnega območja in se povezati tam, kjer je videla gospodarsko perspektivo, tudi politično stabilnost in varnost. To je bil pravzaprav naš spontani impulz, refleks.

In tako se je približno razvijala tudi naša odločitev o včlanitvi v zvezo Nato. Velika večina političnih strank se je opredelila za, tudi vlada, tudi državni zbor. In tako smo v letu 1996 začeli nekoliko intenzivneje razmišljati o včlanitvi takrat, ko je postala aktualna prva razširitev zveze Nato. Slovenija se je v ta prizadevanja vključila nekoliko pozneje kot Višegradske države, že zato, ker je vzpostavila samostojnost nekoliko pozneje; dve leti pred nami, torej, ko je bila Slovenija še v okviru nekdanje Jugoslavije, so z demokratično spremembo nekatere vzhodnoevropske države že začele na nek način pridobivati tudi podporo zahoda za vključitev v zahodne integracije. Slovenija je v ta proces prišla z zamudo, po osamosvojitvi. Šele v letu 1992 smo prišli do mednarodnega priznanja, in to v kontekstu vojne v nekdanji Jugoslaviji, kar je našo potencialno kandidaturo vsa tista leta delalo pravzaprav nemogočo, odmaknjeno precej dlje v prihodnost, kot pa je izgledalo pozneje.

No, šele v letu 1996 smo pričeli nekoliko resneje preverjati to možnost in dobili tudi pozitivna sporočila. Uspešen gospodarski in politični razvoj Slovenije v tistem obdobju je pokazal, da imamo možnosti za vključitev, ne samo v Evropsko unijo ampak tudi v zvezo Nato. Številne države so nas pri tem podprle. Vendar na vrhu zveze Nato v Madridu na koncu le ni prišlo do vabila Sloveniji. Nato se je odločil za ožji izbor samo treh držav, čeprav je velika večina članic zveze Nato našo kandidaturo podpirala. Vendar je po moji oceni na koncu prevladala neka geopolitična odločitev, usmerjena predvsem na tri države, pomembne države nekdanjega Varšavskega pakta. In sam gledam na to kot delno še na inertno delovanje in razmišljanje tudi same zveze Nato, ki je svojo razši-

ritev usmerjala v nekdanji interesni prostor Sovjetske zveze oziroma v nekdanji Varšavski pakt in s tem pridobivala geopolitične strateške pozicije proti vzhodu, zato da bi ta proces, do katerega je prišlo s padcem berlinskega zidu, postal nepovraten.

Ocenjujem, da je kar celo desetletje Nato v veliki meri še razmišljal in deloval na takšen način. Torej z inercijo hladne vojne in tudi Rusija je velikokrat odgovarjala še inertno, tudi na nek način inertno s pozicije nekdanje velike velesile, ki reagira na razširitev Nata tudi na takšen način, tudi geopolitično z vidika svojih strateških interesov. Zato se je diskusija vedno osredotočila na to, kako širiti Nato, ali in kako bo Rusija temu nasprotovala, ali bo ali ne bo.

Slovenija v teh diskusijah na relaciji bivšega Varšavskega pakta in zveze Nato pravzaprav ni imela nobene vloge, nikoli nismo bili člani Varšavskega pakta. Na nek način smo bili zapisani zahodnim vrednotam in tudi geopolitično smo spadali tja in vključevanje Slovenije pravzaprav ni imelo takšnega motiva, torej pridobitev pozicij v smeri vzhoda, kot pa je bilo to v primeru tistih treh držav, ki jih je zveza Nato najprej povabila v Nato.

Od leta 1997, torej od vrhunskega sestanka, ki sem se ga sam udeležil, naprej smo dobili precej obljub, precej zagotovil, da bo Slovenija zanesljivo naslednja kandidatka, ki bo dobila povabilo za članstvo. Napovedi so bile že, da se utegne to zgoditi leta 1999. Tedanji ameriški predsednik mi je to eksplicitno obljubil na vrhu zveze Nato v Madridu. Vendar leta 1999, tudi tistega vrha zveze Nato v Washingtonu sem se udeležil, se je zveza ukvarjala predvsem ali samo z intervencijo v Zvezni republiki Jugoslaviji. V 50 letih obstoja zveze Nato je bila to prva vojaška intervencija zveze. Celotna razprava in pozornost zveze Nato sta bili takrat posvečeni temu vprašanju in članstvo oziroma razširitev takrat sploh nista bili tema. Tako da prihajamo sedaj v letu 2002 tokrat prvič torej v naslednji krog razširitve oziroma imamo prvo resno možnost, da se pridobi vabilo. Splošne ocene so, da se bo tokrat Nato širil, tudi predsednik Bush je to zelo jasno napovedal, in da naj bi praški vrh predstavljal pomemben premik v nadaljnjem razvoju zveze Nato. Seveda je Slovenija še vedno v situaciji, ko je vabilo možno ali celo verjetno, vendar ni gotovo. Zato je bila tudi vlada ves čas v na nek način delikatni situaciji, ali začeti intenzivno javno razpravo o včlanitvi v zvezo Nato, kar pomeni tudi dvigovanje pričakovanj, da bomo dobili vabilo. In potem se utegne spet zgoditi, da vabilo ne bo prišlo, podobno kot v Madridu. Zato smo se odločili, da bomo vodili bolj nizek profil javne razprave o tem, da ne bi preveč dvigovali pričakovanj, in sicer do tiste točke, ko bi ocenili oziroma ko bi morali začeti to razpravo. In ko bi ocenili, da so vsaj razumne ali precej verjetne možnosti, da postanemo resnično člani zveze Nato. Mislim, da smo na tej točki zdaj. Čeprav, ponavljam, ta možnost, ta rezerva torej, da vabila leta 2002 še ne bo, kljub

vsemu še ostaja. Vendar možnost, da bomo povabljeni, je tudi po moji oceni precej večja kot pa tista druga.

Sedaj pa k razlogom za ali proti članstvu v Natu. Uvodoma sem že dejal, da je bila naša inicialna odločitev precej spontana, brez nekega novega razmisleka o svetovni situaciji. Mislili smo predvsem na našo situacijo v tem varnostnem kontekstu, predvsem na beg z Balkana, iz nekdanje jugoslovanske vojne v okrilje zahodnih integracij. Seveda v veliki meri ta impulz še obstaja, je še prisoten. Vendar je povsem normalno, da si sedaj po desetih letih samostojnosti, po izkušnjah, ki jih imamo kot samostojna država, ponovno postavimo to vprašanje in skušamo tehtati vse razloge za in proti. Sam nisem za to, da bi članstvo v zvezi Nato proglašali kot nekaj, kar mora biti, o čemer se ne sme dvomiti, o čemer se ne sme razpravljati. Treba je razpravljati, treba je dati na mizo razloge za in proti. Predpostavljam, da tisti, ki so proti in ki bodo proti v tej razpravi, ocenjujejo, da Slovenija zveze Nato ne potrebuje, da je Slovenija država, ki je dovolj stabilna in ni ogrožena in da torej nekega neposrednega razloga za članstvo v zvezi Nato ni. Jaz se strinjam s tem, da na krajši in srednji rok Slovenija ni ogrožena. Da smo, mislim, da tudi s pametno politiko, diplomacijo vzpostavili dobre odnose z našimi sosedi, da smo na tem, da postanemo člani Evropske unije in da smo konstruktiven partner v mednarodni skupnosti, stabilna država. Mi prav nobenega neposrednega razloga ogrožanja ne vidimo v svojem bližnjem ali širšem okolju. Vendar nihče ne ve, kako se bo svet razvijal na daljši rok in kakšni bodo izzivi in pa varnostne grožnje na daljši rok. Nobene garancije ni, da Slovenija ne bo ogrožena. In če postavim stvari povsem enostavno, Slovenija kot majhna država, kot država, ki je obkrožena s samimi večjimi državami, najbrž nikoli ne bo mogla vzpostaviti tako močne lastne vojske, da bi zagotovila takšno obrambo, kot jo daje neka alternativa, ki je v tem primeru zveza Nato. Majhna država ima veliko razlogov za to, da se vključi v kolektivni sistem varnosti.

Če bi lahko dali garancijo tudi na dolgi rok, da smo lahko v vseh situacijah kot majhna država sposobni se obraniti vseh groženj, potem bi se najbrž zlahka odločili za to, da pravzaprav zveze Nato, neke obrambne zveze ne potrebujemo. Vendar, takšne garancije nam nihče ne more dati. Ne moremo je dati niti sami sebi. Tudi jaz kot predsednik vlade takšne garancije ne morem dati. Torej, da Slovenija nikoli ne bo ogrožena in da Slovenija ne bo potrebovala zveze Nato. Jaz upam, da je dejansko nikoli ne bomo potrebovali, tudi če bomo člani, in da bomo vedno živeli v dovolj mirnem okolju. Vendar, če se enkrat v naši prihodnosti zgodi, da pa bomo ogroženi, je to potem tako pomembna in tako ključna situacija, da bi takrat naše nečlanstvo izpadlo oziroma pomenilo, da smo se zelo neodgovorno in zelo lahkomišelnost na neki točki odpovedali možnosti kolektivne obrambe, ki nam jo je ta organizacija predstavila.

Seveda bo natoskeptik lahko rekel: "Morda nas bo pa članstvo v zvezi Nato prej potegnilo v kakšen spopad širših razsežnosti. Kaj, če bo zveza Nato šla v spopad s kakšno drugo veliko državo, ali če pride do spopada civilizacij navsezadnje v svetovnem merilu?" V tem primeru bomo kot članica zveze Nato potegnjeni v takšen spopad. Vendar, če bi prišlo v prihodnosti do takšnega spopada svetovnih razmer, do spopada civilizacij, potem mislim, da se nobena država, tudi če je nevtralna, zlasti Slovenija po svoji geopolitični poziciji, po svoji pripadnosti, ne more izključiti iz takšne situacije. To je precej skrajna in apokaliptična situacija, do katere, seveda upam, ne bo prišlo, ker v tem primeru najbrž tako ali tako ne bo pomembno, kje smo, ali smo člani v Natu ali ne. To bi bila katastrofa za vse. Takšna situacija zame torej ni tisti razlog, ki bi pretehtal, da bi rekel, "ker se utegne to zgoditi, pa je bolje, da se ne včlanimo v zvezo Nato". In pri tem ne moremo tehtati nekih eksaktnih argumentov, razlogov, češ, ti eksaktni razlogi so za in ti proti. Na koncu se moramo odločati tudi po nekem občutku, kje smo, kolikšni smo in ali se lahko sami s tem soočimo ali ne. In ponavljam, v tovrstnem tehtanju prevladajo razlogi za članstvo v zvezi Nato proti nečlanstvu. Ampak, še enkrat pravim, to ni neka, kot sem že dejal, religija, vera v zvezo Nato, da tja moramo iti in tisti, ki v to dvomi, ni pravi. Ne. Razlogi so za in proti. Tehtajmo jih skupaj, skupaj se odločimo, povsem legitimna razprava je to in dajmo, odločimo se, ker gre resnično za pomembno vprašanje prihodnosti. Za eno izmed najbolj pomembnih strateških vprašanj naše države.

Na koncu bi ob razlogih za vključitev dejal še to. Živimo tukaj, blizu še vedno nestabilnega območja jugovzhodne Evrope. Od tam smo ušli z uspešno obrambo, z uspešno diplomacijo smo se uspeli pravočasno rešiti brez prevelike škode iz te velike vojne, ki je potem sledila v nekdanji Jugoslaviji. To območje je še vedno nestabilno. In kdo je vzpostavil tisto stabilnost, ki je danes sploh tam? Zveza Nato s svojimi silami. Najprej je poskušala Evropa sama, na začetku 90. let, vendar ni bila uspešna. Šele atlantsko zavezništvo, povezava in vstop Združenih držav Amerike v to situacijo je pripeljalo do reševanja, do konca vojn, do stabilnosti, ki jo še danes vzdržujejo mednarodne sile, pretežno sile zveze Nato. Torej, do sedaj je bila v petdesetih letih ena sama vojaška intervencija zveze Nato, če zanemarimo sedanjo situacijo v Afganistanu, ki je drugačna, ena sama intervencija zveze Nato, in ta je bila na Balkanu, na območju nekdanje Jugoslavije, torej tam, kjer je zveza Nato s svojim posredovanjem zagotovila tudi našo varnost in omogočila tudi Sloveniji, da lahko mirno živi, se razvija, išče naprej svoj "modus vivendi" v tem delu sveta.

Na koncu bi dodal še en razlog. Mislim, da je sedaj konec tudi tiste inercije hladne vojne, ki je trajala še celo desetletje. Po 11. septembru je zelo očitno ni več. 11. septembra se je vzpostavila nova koalicija, protiteroristična koalicija in vzpostavili so se dejansko novi odnosi. Tudi med ZDA in Rusijo, Evropo in Rusijo. Prvič prihaja do resničnega, ne

le formalnega partnerstva med Rusijo in zvezo Nato. Zveza Nato je ponudila Rusiji še tesnejše sodelovanje, ki je že zelo blizu pravemu članstvu. Rusija se za to odloča. In Nato dejansko dobiva neko novo vsebino. Tisto, ki jo pravzaprav tudi mi želimo - mednarodna organizacija držav s podobnimi vrednotami in cilji in tudi z velikimi vojaškimi zmogljivostmi, ki si prvenstveno prizadeva za mir in stabilnost v svetu. Vem, da tu in tam še prihaja do odklonov in tudi do drugačnih reakcij in da je to proces, vendar je to tisto, kar si pravzaprav predstavljamo in želimo od zveze Nato, da je pravzaprav to organizacija demokratičnih držav in da je tudi njen vrednostni sistem vedno višji in da na koncu zagotavlja mir. Ne samo sama sebi, ampak tudi širšemu območju, praktično celemu svetu.

Mislím, in predvsem upam tudi, da bo v to smer Nato šel. Vesel sem, da se je proces sedaj novega približevanja Nata in Rusije začel ravno v Sloveniji s prvim srečanjem ameriškega in ruskega predsednika. Ta proces se je začel pri nas in se nadaljuje z vedno večjo intenzivnostjo. Tako, da se danes, mislim, odločamo pravilno. Z razmislekom, ampak tudi s številnimi novimi razlogi, mislim, da predvsem za to, da se včlanimo. Hvala lepa.

Abstract from the speech by Dr Janez Drnovšek, President of the Government of the Republic of Slovenia

The endeavours and international efforts towards NATO membership have continued since 1996. Slovenia's successful economic and political development in that period indicated that our country had the possibility to accede both to the European Union and NATO. Since 1997 we have been given several promises and assurances that Slovenia would certainly be the next candidate to be invited to become a member. Predictions have been made that it could already happen in 1999.

Our decision to become member of NATO has been relatively spontaneous, with no additional reconsideration of the global situation and our position in this security context. It has resulted mostly from our flight from the war in former Yugoslavia under the wings of Western integrations. To a great extent, such impulse is still present today. Yet it is perfectly normal that, after ten years of independence and having gained experien-

ce as a sovereign country, we ask ourselves the same question again and try to weigh both the arguments in favour and those against such decision.

Slovenia is a small country surrounded by big countries and as such it might never be able to set up an army which could guarantee the same security as for example NATO. A small country has many reasons to integrate into a collective security system. We live close to the still unstable Southeast Europe. We have fled from there thanks to a successful defence. Efficient diplomacy has enabled us to escape the war that has spread in former Yugoslavia timely enough and without major damage. This area is still unstable. And who has provided for the stability that does exist there today?

Finally, I would like to add another argument. I believe that also the cold war inertia which has continued for a decade has come to an end. After 11 September it obviously no longer exists. On 11 September, a new antiterrorist coalition was formed and new relations established. Also between the USA and Russia as well as between Europe and Russia. For the first time, a real, not only formal, partnership between Russia and NATO is being formed. NATO is actually getting a new substance.

Govor gospoda dr. Dimitrija Rupla, ministra za zunanje zadeve Republike Slovenije

Spoštovani gospod predsednik republike, spoštovani gospod predsednik vlade, predsednik državnega zbora, gospod Petan, cenjene poslanke in poslanci, kolegice in kolegi!

Članstvo Slovenije v severnoatlantskem zavezništvu je odvisno od, prvič, volje oziroma pripravljenosti naše države, in drugič, od volje oziroma pripravljenosti v 19 državah, ki so že članice Nata. Naša volja oziroma pripravljenost je odvisna od volje in pripravljenosti naše vlade, državnega zbora, volivcev in seveda od javnega mnenja. Volja oziroma pripravljenost 19 držav, predvsem pa Združenih držav Amerike, je odvisna od velikega števila dejavnikov, med katerimi so splošne mednarodne razmere, konkretni obrambni in politični interesi, navsezadnje pa tudi razmerje sil v senatu Združenih držav Amerike. Članstvo Slovenije v Natu je navsezadnje odvisno od tega, ali bo zanj glasovalo 67 senatorjev v Washingtonu.

Nekatere od teh pogojev je mogoče kontrolirati, drugih ni mogoče kontrolirati. O volji in pripravljenosti drugih je mogoče sklepati, domnevati, ugibati. Prav gotovo pa ti drugi, mislim na 19 držav, vlad, parlamentov in tako naprej, ne bodo imeli volje in ne bodo pripravljeni sprejeti v članstvo Republike Slovenije, če ta ne bo definitivno prepričljivo izrazila volje in pripravljenosti za članstvo v Natu. Nato lahko sklepa o našem članstvu le v primeru, če smo pri nas trdno odločeni zanj.

Eno je politična volja, drugo je tehnična pripravljenost. V ministrstvu za zunanje zadeve ne moremo soditi o tehnični pripravljenosti Slovenske vojske oziroma o ustreznosti naših obrambnih načrtov, o tem bo govoril kolega Grizold. Pač pa lahko sodelujemo v razpravi o politični volji za slovensko članstvo v Natu; lahko govorimo o pomenu Nata za nas in za današnje razmere v svetu, in če ugotovimo, da obstajajo subjektivni, kot se temu reče, pogoji za našo kandidaturo, lahko govorimo o objektivnih možnostih za njen uspeh, pri čemer se seveda lahko tudi zmotimo.

Danes in tu pri nas, v državnem zboru, moramo ugotoviti, pravzaprav moramo potrditi, da hočemo biti kandidati, v Natu pa bodo odločili, ali smo dobri in primerni kandidati. O teh, pravzaprav samoumevnih rečeh moram govoriti, ker so se v zvezi z njimi pojavili nekateri dvomi in zadržki. Ne morem reči, da so ti dvomi in zadržki v resnici kogarkoli omajali; morda so povzročili in morda so hoteli povzročiti zmešnjavo, ki se kaže v različnih govoricah in tudi zgrešenih domnevah. Tako so ponekod zmotno sklepali, da nas Nato tako rekoč prisiljuje v članstvo. Ponekod se je ustvarilo zgrešeno prepriča-

nje, da je članstvo v Natu odvisno predvsem od naše odločitve. V našem ministrstvu smo doslej delovali pod predpostavko, da so te domneve in dvomi pravzaprav izmišljeni in neresnični. Za nas so bili odločilni dosegani sklepi in dokumenti državnega zbora, ki članstvo v Natu uvrščajo med zunanje politične prednostne naloge Republike Slovenije.

V zadnjih mesecih smo dobili nekaj sporočil prijateljev iz tujine, ki so dobili vtis, da se v Sloveniji za članstvo v Natu ne potegujemo dovolj iskreno in odločno. Nekateri so nam, poleg nekaterih tehničnih pomanjkljivosti, očitali tudi to, da se glede kandidature za Nato obnašamo preveč zadržano, brezbrizno in celo samozadostno. S temi očitki se srečujemo v času, ko se je naš proces približevanja evroatlantskim organizacijam prevesil v odločilno fazo in ko se nezadržno bliža praško vrhunsko zasedanje Nata, na katerem bodo predvidoma določili nove članice tega zavezništva. Upam si reči, da so oči odločilnih krogov v Natu danes uprte v ta državni zbor.

Seveda ni nič narobe s previdnostjo, preudarnostjo in preišljeno, vendar bi rekel, da je zdaj treba končati naloge, ki smo si jih zadali že v boju za svobodno in demokratično državo, in da je treba izpolniti cilje, ki smo si jih postavili, ko smo prvič definirali slovenski nacionalni interes. V desetletju po padcu berlinskega zidu sta začela naraščati Evropska unija in Nato. Naraščanje, širitev je bila povezana s širitvijo prostora demokracije, človekovih pravic, vladavine prava, svobodne pobude in tako naprej.

Proces se ne odvija dovolj naglo, iz naše perspektive ne dovolj naglo. Spremljajo ga mnogi pomisleki in zadržki na strani sedanjih članic. Prepričan sem, da je del problemov, ki so nastali v zvezi z Natom na Slovenskem, povezan tudi s počasnostjo procesa širitve. Slovenija je namreč računala, kot je opisal predsednik vlade, da bo povabljen v Nato že leta 1997. Proces širitve Nata je dobil nov pospešek 11. septembra lani, ko se je boj s terorizmom povzpел na vrh seznama zunanje političnih in obrambnih prioritet vseh evropskih držav in Združenih držav Amerike. Zgodilo se je, kar je bilo po svoje logično, vendar se brez terorizma najbrž ne bi zgodilo. Zgodila se je solidarnost zahoda z vzhodom, predvsem z Rusijo in nekaterimi islamskimi državami. Zaradi teh sprememb prihaja do sprememb tudi v zavezništvu Nata. Čeprav bi bilo seveda pretirano reči, da je to nek drug, nek neznan Nato. V zavezništvu Nata in njegovi bližini se je znašel ves moderen in svobodoljubni svet.

Slovenija vsekakor spada v ta svet. Pripadnost temu svetu je temeljna sestavina in vsebina slovenskega nacionalnega interesa. Slovenski nacionalni interes bi za današnjo priliko lahko označil kot, recimo, enakopravno udeležbo Slovenije v evropskih in evroatlantskih političnih, gospodarskih, obrambnih in kulturnih procesih. Gre za povezave držav z enakimi vrednotami, med katere spadajo demokracija, pravna država, varovanje pravic posameznikov in dostojanstva narodov, tržno gospodarstvo, miroljubna

politika, mednarodna solidarnost in tako naprej. Tudi slovenski državljani želijo svobodno, varno in čim bogatejše materialno in kulturno življenje. Prepričan sem, da bo Slovenija svoj nacionalni interes najboljše uresničevala in zavarovala v okviru evroatlantskih organizacij.

Gospe in gospodje, odločitev o vključitvi v Nato smo sprejeli prostovoljno, nihče nas v to ni prisilil, vanj vstopamo po lastni volji. V Nato naj bi šli zato, ker vidimo v članstvu v tej organizaciji najpomembnejših in najvplivnejših držav sveta številne prednosti. Najpomembnejši razlog je, da si bomo s tem zagotovili najvišjo mogočo raven nacionalne varnosti. To je posebno važno v času, ko smo priče grožnjam mednarodnega terorizma. Potrebujemo učinkovito obrambo pred napadi z biološkim, kemičnim in jedrskim orožjem. Evropska unija sicer pospešeno vzpostavlja varnostne strukture, vendar te še ne zadostujejo za celovito in učinkovito zagotavljanje varnosti njenih članic. Nato s svojo visoko razvito vojaško tehnologijo nudi daleč najboljši varnostni okvir. V zaostrenih varnostno-političnih razmerah v svetu mora tudi Slovenija krepiti svojo obrambo moč, za kar so potrebna relativno velika finančna sredstva. Vendar nas bo razvoj obrambnih zmogljivosti stal manj, če jih bomo razvijali skupno v okviru severnoatlantskega zaveznitstva, kjer so obveznosti razdeljene med članicami v partnerskem duhu. S tem se bo krepila tudi naša lastna obrambna učinkovitost, lahko pa računamo tudi na krepitev slovenske namenske industrije.

Poleg najvišje mogoče stopnje varnosti prinaša članstvo v Natu tudi številne druge prednosti. Varno in stabilno okolje je namreč predpogoj za nemoten gospodarski, socialni in kulturni razvoj. Sloveniji bo članstvo v Natu omogočalo enakopravno udeležbo v znanstvenih, tehnoloških in informacijskih tokovih najbolj razvitega dela sveta. Zaradi nizke stopnje tveganja za tuja neposredna vlaganja se bo okrepilo njeno mednarodno gospodarsko sodelovanje.

Za članstvo v Natu so se odločile tudi druge srednje- in vzhodnoevropske države, s katerimi smo interesno povezani in nas vežejo tradicionalni prijateljski stiki. Češki, Madžarski in Poljski se je že uspelo včlaniti, ostale kandidatke, ki so povezane v tako imenovani »vilniuški skupini«, pa na povabilo še čakajo. Med slednjimi je tudi Hrvaška in nenavadno bi bilo, če bi naša južna sosedka postala članica Nata, mi pa bi ostali nekakšen izoliran otoček. Dolina miru, o kateri razmišljajo nekateri, za Slovenijo ni realna opcija. Slovenija je preveč vpeta v mednarodne tokove, obkrožajo pa nas države z enakimi ambicijami, zato bi bili z odklanjanjem vključevanja v evroatlantske integracije preveč izolirani.

Nato je organizacija, ki se zavzema za tržno gospodarstvo, demokracijo in vladavino prava, kot sem že rekel. Zagovarja vrednote, na katerih temelji tudi slovenska država. Članstvo v tej organizaciji bo Sloveniji zagotavljalo varnost in bo ugodno vplivalo na

njeno notranjo stabilnost. Tega se seveda zaveda večina slovenskih državljanek in državljanov. Danes pa smo tu zato, da jih v tem prepričanju utrdimo.

Hkrati želimo svojim prijateljem v tujini pokazati, da očitki o naši samozadostnosti ne ustrezajo realnim dejstvom in da si bomo še naprej odločno prizadevali za vključitev v evroatlantske integracije. Prav tako želimo jasno povedati, da v Nato ne gremo zato, da bi si po vstopu vanj privoščili zastonsko vožnjo, kot se reče v angleščini »free ride«. Mi obravnavamo severnoatlantsko zaveznitvo izjemno resno in bomo tudi odgovorno izpolnjevali svoj del obveznosti.

Morebitnega referendum, ki se tu in tam napoveduje, se po moji sodbi ne smemo bati. Za Slovence je referendum že preizkušena oblika za preverjanje strateških odločitev nacije. Slovenci smo znali pravilno oceniti položaj leta 1990, ko smo se na plebiscitu odločili za samostojno državo. Verjamem, da se bomo znali pravilno odločiti tudi sedaj, ko stojimo na pragu vključitve v evroatlantske integracije, če bo seveda referendum potreben. S tem korakom bi zavarovali pridobitve svoje osamosvojitve in se trdno zasidrali v klubu razvitih držav zahodne civilizacije. Naloga slovenskih politikov, nas, ki sedimo v tej dvorani, in tudi seveda drugih je, da omogočimo korektno, demokratično in kritično izmenjavo mnenj o vključevanju v Nato v slovenski javnosti. Državnozborski poslanci ste z organizacijo današnje predstavitve mnenj naredili zelo pomemben korak v tej smeri. Hvala lepa.

Abstract from the speech by Dr Dimitrij Rupel, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia

Slovenia's membership in NATO depends both on the will or preparedness of our country and on the will or preparedness of the 19 NATO member states. Besides the adequate technical readiness, Slovenia must also prove its political will for membership. It is necessary to complete the tasks assumed by the Slovene people in their struggle for a free and democratic state. Slovenia fosters the same values on which NATO is based: democracy, rule of law, protection of individual's rights and dignity of nations, market economy, policy of peace, international solidarity etc. Slovenia will implement and protect its national interest most efficiently within Euro-Atlantic organizations. The

most important reason in favour of its integration into NATO is the highest possible degree of national security. A safe and stable environment is a prerequisite for a continuous economic, social and cultural development. Slovenia does not wish to become a NATO member in order to enjoy “free ride” after accession. It takes NATO very seriously and will fulfil its part of obligations responsibly.

Govor gospoda dr. Antona Grizolda, ministra za obrambo Republike Slovenije

Spoštovani gospod predsednik republike, spoštovani gospod predsednik vlade, spoštovani gospod predsednik državnega zbora, gospod Petan, spoštovane poslanke in poslanci, državljanke in državljani Republike Slovenije! Dober dan in hvala za besedo.

Iskreno pozdravljam pobudo za organizacijo današnje javne predstavitve mnenj o približevanju in vključevanju Slovenije v Nato. Zadovoljen sem spričo zanimanja Slo-venk in Slovencev, državljanek in državljanov, ki ste se, in prepričan sem, da se še boste udeležili podobnih sestankov v prelomnem letu, ko bo Slovenija zelo verjetno napo- sled res povabljena, da se pridruži severnoatlantskem zavezništvu.

Nato bo na svojem vrhunskem zasedanju novembra v Pragi medse povabil nove drža- ve. Osebnostno ne dvomim, da bo povabljena tudi Slovenija. Povabilo ne bo le pohvala slo-venski demokraciji in vsestranskemu uspešnemu razvoju naše mlade države. Ne bo samo pika na i za našo osamosvojitve pred dobrimi desetimi leti. Ne bo nekakšna po- prava krivice, ki naj bi se nam zgodila na Natovem vrhu leta 1997 v Madridu. Tudi ne bo nagrada za naše ugajanje Natu ali pa morebitna potešitev želja zahodnih demokracij, da nas slej ko prej integrirajo v svoje asociacije. Ne, dame in gospodje! Če bi Nato deloval tako, ne bi obstajal že več kot 50 let, in se ni le ohranil, ampak po izginotju bipolarne de- litve Evrope tudi okrepil. Nato je politična in obrambna zveza demokratičnih in suvere- nih držav, ki deluje na osnovi soglasja vseh članic. Če soglasja ni, ne deluje in se ne zgo- di nič. Transparentno delovanje na očeh kritične javnosti 19 demokracij daje Natu moč in največjo možno mero legitimnosti. Nata ne nadzira nobena velesila ali kak naddržav- ni subjekt, ampak 19 parlamentov, 19 vlad, 19 nacionalnih javnih mnenj.

In zato se je Nato ohranil. Še več. Svet se spreminja. Nato se spreminja in razvija, da bi lahko zadostil varnostnim interesom svojih članic in partnerjev. Z vso odgovornostjo pred stroko in politiko smemo reči, da je Nato demokratično zavezništvo.

Slovenija bo, prvič, vabilo sprejela zato, ker je doslej zadosti nedvoumno izrazila inte- res, da želi postati polnopravna članica Nata. Drugič zato, ker izpolnjuje demokratične norme in izkazuje, da je kredibilen in zanesljiv partner ter ima pogoje, ki omogočajo uresničitev zastavljenih razvojnih načrtov. In tretjič, ker obstaja za članstvo Slovenije tudi interes Nata.

Drage sodržavljanke, spoštovani sodržavljanji! Dva milijona nas je in imamo le tisto, kar smo sposobni ustvariti. Objektivno nikoli ne moremo biti tako bogati, da bi si lahko privoščili samozadosten obrambno-varnostni sistem. Večina se še spomni obrambnega

sistema prejšnje, skupne države, imenovanega splošna ljudska obramba in družbena samozaščita. Poskusimo se spomniti še tega, koliko naporov smo vsi skupaj vlagali v takratni sistem, denarja, človeških virov, vpetosti vseh državnih in družbenih subjektov in tako naprej. Vprašljiva je tudi kakovost rezultata v odnosu na vložek. Dejstvo je, da v vsakem primeru, kakorkoli stvar obračamo, Slovenija je objektivno omejena pri težnji vzpostaviti lasten samozadostni obrambno-varnostni sistem.

Razliki med zmožnostmi in dejanskimi potrebami se reče varnostno tveganje države, družbe in človeka. To tveganje lahko v največji in najboljši meri presežemo z vstopom v ustrezno zaveznitvo. In v odnosu do tradicije ter glede na slog slovenskih ljudi, pa tudi karakter razvijajoče se slovenske države je Nato ustrezno zaveznitvo. Poudarjam, da gre za sklenitev zgodovinskega zaveznitva, za nas in za bodoče rodove. Neodgovorno od države bi bilo, da izgradnjo obrambnega sistema, po možnosti v kontekstu severnoatlantskega zaveznitva in Evropske unije, preloži z današnjega zgodovinskega trenutka na kasnejši čas, se prepusti vzdrževanju zgodovinskega zamudnitva ali ga še povečuje. Obrambni sistem moramo vzpostaviti v vsakem primeru in ta mora biti učinkovit. Davkoplačevalci si zaslužijo, da se njihov denar porablja racionalno. Za vloženo je treba ustvariti produkt, to pa so obrambne zmogljivosti, ki so poročstvo za več varnosti. Brez vključitve v Nato bi nas obramba brez vsakršnega dvoma stala mnogo več ob vprašljivi učinkovitosti. Tako Nato za nas ni cilj sam po sebi, ampak pomeni pridobitev več varnosti za manjšo ceno.

Kljub temu, da Slovenija trenutno vojaško neposredno ni ogrožena, pa je aktualno varnostno okolje manj stabilno kot na primer tisto iz časov hladne vojne. Ključna značilnost sodobnega varnostnega okolja je namreč kompleksnost posrednega ogrožanja na vseh ravneh, na individualni, lokalni, nacionalni, mednarodni, regionalni ter na globalni ravni. Kot kompleksne lahko označimo vse tiste varnostne grožnje, ki s svojim izbruhom vplivajo tudi na druge vrste ogroženosti oziroma so prepletene med seboj tako, da jih je težko ali celo nemogoče ločiti. Vojaški konflikti tako posredno ali pa neposredno vplivajo tudi na povečevanje stopnje organiziranega kriminala in terorizma. Ravno tako sprožajo celo vrsto okoljskih, ekonomskih, zdravstvenih, političnih, informacijskih ter ostalih ogroženosti sodobnih družb. Poleg tega pa navedeno razmerje deluje tudi v nasprotni smeri.

Če je temeljno poslanstvo nacionalnovarnostnih sistemov zagotavljanje varnosti državljanov, navedene značilnosti novodobnih ogrožanj varnosti in njihove posledice pa so podlaga za resen dvom o učinkovitosti teh sistemov, vsaj glede določenih vrst ogrožanj, potem jih je nedvomno potrebno ustrezno prilagoditi novim razmeram. Ali je to dovolj? Kakšen izziv je torej pred nami? Kaj bo treba storiti, da bomo z instrumentarijem, ki ga imamo na voljo, sposobni zagotoviti ustrezno varnost svojim državljanom?

Sam si kot minister za obrambo, torej pristojen za obrambni del celotnega nacionalno-varnostnega sistema nenehno zastavljam ta in podobna vprašanja, še posebej pa od tragičnega 11. septembra lanskega leta.

Oblikujejo se že prvi odgovori oziroma izzivi, ki se jih bomo morali lotiti skupaj. Pri tem bi rad poudaril besedi skupaj in sodelovanje. V vsakem od scenarijev ukrepov, ki smo jih v Sloveniji pretehtali na ministrstvu za obrambo in v svetu za nacionalno varnost, se vedno kot rdeča nit pojavlja vsaj dvoje. In sicer, prvič, potreba po redefiniranju odnosov in poglobljenem sodelovanju med vsemi agencijami, službami, državnimi resorji in elementi varnostnih sistemov države na vseh ravneh. Tako znotraj nje kot v odnosu do drugih držav. In drugič, ki se me kot ministra za obrambo neposredno tiče in je hkrati tudi posledica prvega, pa je nesporno dejstvo, da je v luči groženj, ki jih je prineslo 21. stoletje, Nato kot obrambna zveza skupaj s svojimi partnerskimi programi, kljub svoji vedno večji politični vlogi, v evroatlantskem prostoru osrednji igralec.

V svetu, v katerem živimo, bo tudi vedno težje potegniti črto ločnico med notranjimi in zunanji varnostnimi grožnjami državi. Procesom globalizacije se pač ne da izogniti, ti pa poleg pozitivnih učinkov skrivajo tudi mnogo pasti. Zastavimo si lahko le vprašanje, ali želimo biti v mednarodnem kontekstu organizirani tako, da bomo sooblikovali skupno prihodnost in soodločali, ali pa bi raje ostali sami in se stihijsko prepustili premetavanju globalizacijskim tokovom. Tukaj želim zelo jasno poudariti, da si dvoličnosti ne moremo privoščiti. Ko nam gre lepo, bi bili sami in brezbrizni do mednarodnega okolja, problemov mednarodne skupnosti in njenih naporov. Kadar pa nas zajamejo težave, ko zaškriplje najmanjša stvar, takrat pa bi bil Nato sprejemljiv.

Dovolite mi, da danes konkretnih primerov iz slovenske prakse ne naštevam. Omenil bom le eno krilatico. Slovenski vojaki bodo umirali za interese drugih. Gospe in gospodje, razprava o tem, kdo bo kje za koga umiral, je čudaška. V predpostavki blaginje je odgovornost in ne sebičnost. Slovenska javnost se sicer legitimno sprašuje, kje vse bomo kot članica Nata morali vojaško sodelovati. Ampak, ali se ne popolnoma enako legitimno sprašujejo v javnosti drugih članic? Ali se vam ne zdi, da bi se bilo potrebno pošteno vprašati, zakaj pa bi norveški, danski, portugalski ali pa ameriški vojaki umirali zaradi interesov Slovenije? Tukaj je primeren razmislek, ali je Slovenija tega vredna. Če je, bo tako razumelo tudi javno mnenje v državah zaveznicah.

Kaj se bo spremenilo, ko bo Slovenija postala članica Nata? V prvi vrsti seveda to, da bo za slovensko varnostjo stalo še vsaj 19 držav. To je s stališča slovenske negativne zgodovinske izkušnje ter nepredvidljivega varnostnega okolja za prihodnje generacije vsekakor najmočnejši argument za članstvo v Natu. Z vidika navidezno negativnih reči in tehnologije sodelovanja pa se ne bo spremenilo nič in veliko. Nič v smislu, da nič, česar sami ne bomo hoteli. Veliko pa zato, ker lahko Slovenija kot zrela država članstvo v

severnoatlantskem zavezništvu izkoristi ter si s tem odpre vrata za nadaljnji razvoj. Z morebitnim vstopom v Nato se Sloveniji odpirajo realne in preverljive možnosti, da se iz nerazpoznavnosti vpiše na varno in prepoznavnejšo politično karto sveta. Te možnosti torej pomenijo, da bi lažje in učinkoviteje razvijali moderen sistem nacionalne varnosti, lažje bi kupovali opremo in jo lažje tudi prodajali. Kolikor bomo sposobni, bomo odgovorno in enakopravno sodelovali pri reševanju širših varnostnih izzivov.

Slovenska vojska ne bo postala ena brigada južnega krila Nata, ampak bo še zmeraj slovenska vojska. Vojaških baz Nato na ozemlju Slovenije ne potrebuje. Če bi bile potrebne, bi bile v prvi vrsti zaradi varnosti Republike Slovenije ali vsaj njenega neposrednega varnostnega interesa. Odločitev o tem pa bo sprejela v prvi vrsti suverena Republika Slovenija. Jedrskega orožja na našem ozemlju ne bo. Naših nabornikov ne pošiljamo in jih tudi v bodoče ne bomo pošiljali na bojne operacije v tujino. Svoj del odgovornosti pa bomo sprejeli tako, kakor smo ga do sedaj kot partnerska država. Mi ne sodelujemo v operacijah za podporo miru na Balkanu zato, da bi za nagrado prejeli vabilo Nata. Prevezemamo svoj del odgovornosti za mednarodno varnost, in to na lastnem pragu. Smo ena od držav, ki ji je varnost na Balkanu nujen nacionalni interes. Poleg tega pa smo za delovanje na tem območju v sklopu mednarodnih sil med najboljšimi. Zaradi obojega večji del svojih naporov usmerjamo v sosesčino.

Spoštovane državljanke in državljani, naj ob koncu povem, da je zame dvom glede članstva v Natu, da ali ne, že odpravljen. Izziv zame je, kako doseči standard polnopravne članice zavezništva in kako živeti kot članica Nata. Ali bomo samo sopotniki ali konstruktivni člani, je odvisno od našega znanja in dobre organiziranosti. Dograditi moramo sistem, ki bo sposoben pomoč od zavezništva sprejeti in jo tudi dati. To na obrambnem področju delamo in bomo delali tudi vnaprej. Naj Sloveniji članstvo v Natu pomaga k odličnosti, ki si jo ta država in to ljudstvo zasluži. Hvala lepa.

Abstract from the speech by Dr Anton Grizold, Minister of Defence of the Republic of Slovenia

NATO is a political and defence union of democratic and sovereign states functioning on the basis of Member States' consensus. If no consensus is reached, it does not work and nothing happens. The transparent functioning in the eyes of the critical public of the nineteen Member States gives NATO power and the greatest possible degree of legi-

timacy. NATO is not supervised by a great power or a supranational entity but by nineteen Governments and nineteen public opinions.

We could never be wealthy enough to afford a self-sufficient defence-security system. In fact, Slovenia is in any case objectively limited in its aspiration for establishing its own, self-sufficient defence-security system. The differences between the capabilities and the actual needs are called security risks of a state, society and individual. Such risks can be best reduced by entering into the appropriate alliance. Taking into account the tradition and style of the Slovene people as well as the nature of the developing Slovene state, NATO is the appropriate alliance. This is about forming a historical alliance for us and our future generations. Resigning to historical latecoming in the establishment of the defence system would be extremely irresponsible.

We have to establish a defence system anyway, and it must be efficient. Taxpayers have the right to see their money used for rational purposes. The input should generate a product – the defence capabilities guaranteeing more security. If we do not join NATO, our defence will certainly be more expensive and its efficiency questionable. Therefore, our goal is not only to join NATO but to gain more security for a better price.

Although there are, at the moment, no direct military threats for Slovenia, the existing security environment is less stable than it was, for example, during the Cold War period. The basic characteristic of the modern security environment is, indeed, the complexity of threats at all levels: the individual, local, national, international, regional and global levels. In the response to the modern forms of threat to security, I would like to stress the words together and cooperation. Every scenario considered by the Slovene Ministry of Defence and the National Security Council has at least two recurrent characteristics. Firstly, the need to redefine the relations and enhance the cooperation among the agencies, services, line ministries and national security systems' elements at all levels, both within the country and at the international level. And secondly, which directly involves me as Minister of Defence and results from the first characteristic, the indisputable fact that in the light of the threats brought about by the 21st century, NATO, despite its growing political role, is the key player in the Euro-Atlantic area as the defence union with its partnership programmes.

We will assume our part of responsibility like we have done so far as a partner state. We do not take part in the peace-keeping operations in the Balkans to be awarded with an invitation by NATO. We assume our part of responsibility for international security, on our own doorstep. We are one of the countries which consider the security in the Balkans to be their national interest. Moreover, we are among the best prepared for operating in this region under the international forces. For such reasons most of our efforts are directed towards our neighbourhood.

Govor gospoda Ivana (Janeza) Janše, **poslanca Državnega zbora Republike Slovenije**

(neavtoriziran govor)

Cenjeni visoki gostje, spoštovane kolegice in kolegi!

Mislím, da za iniciativo za to javno predstavitev mnenj velja na prvem mestu izraziti zahvalo odboru za obrambo in njegovemu predsedniku. Morda bi bila javna predstavitev potrebna že prej. Vsaj udeležba najbrž to kaže. Mislím, da smo v tej dvorani zbrani tako tisti, ki se zavzemamo za članstvo Slovenije v Natu, kot tudi tisti, ki temu nasprotujejo. Po tej plati je to normalen forum, kjer se lahko soočajo argumenti.

Spominjam se leta 1993, ko je slovenski parlament prvič sprejemal odločitev v zvezi z Natom. Razpravljali smo o resoluciji o zasnovi nacionalne varnosti in takrat je bila razprava precej drugače obarvana, ko je šlo za izmenjavo mnenj med politiki, kot pa je bila danes v tej predstavitvi uradnih mnenj oziroma vladnih stališč do Nata. S tega vidika je opazen zelo velik napredek.

Pred petimi leti sem bil med pobudniki za podpis medstrankarskega sporazuma o tem, kaj je slovenski nacionalni interes v zvezi s članstvom v Natu. Tisti podpis in nekatere druge aktivnosti so morda ustvarili neko preveč optimistično, splošno povzeto razmišljanje, da obstaja v slovenski politiki nesporen konsenz o tem, da je članstvo Slovenije v Natu nek nesporen cilj in da je zdaj samo še od drugih odvisno, ali bo do realizacije prišlo ali ne. Morda je ta navidezna enotnost celo škodila temu, čemur pravimo soočenje argumentov, soočenje mnenj v tem času; morda tudi zaradi tega ni bilo razprave, kakršno bi si želeli in kakršno bomo morali vsekakor do članstva še opraviti.

Še posebej zato, ker je bila ta enotnost v veliki meri samo navidezna; če ne bi bila takšna, potem podpora v javnem mnenju za članstvo Slovenije v Natu ne bi padala, v nekaterih mesecih kar precej, in dileme, ki se zdaj pojavljajo, se tudi ne bi pojavljale. Se pravi, zadeve so zdaj več ali manj transparentne, vemo, v katerih strankah so zelo močni odpori proti članstvu Slovenije v Natu. In ti argumenti, ta stališča se artikulirajo. In artikulacija teh stališč je po mojem mnenju pozitivna za razpravo, ker dokler stališča niso artikulirana, je težko soočiti argumente in se potem tudi pametno odločiti.

V tej razpravi bi vendarle želel povedati nekaj stavkov o tem, kar mislim, da je bistvo teh naših dilem.

Nato je nastal sredi prejšnjega stoletja kot povezava držav, za katere so njihovi voditelji ocenjevali, da imajo državljani v njih iste vrednote. In ker imajo iste vrednote, so jih

pripravljeni tudi braniti skupaj. Nato je nastal v času, ko je po zgodovinskem in moralnem porazu fašizma in nacizma v Evropi, pa tudi širše, svetu, grozil nov totalitarizem. Ekspanzija komunističnega totalitarizma je bila takrat realna nevarnost in Nato je nastal kot obramba, kot organizacija za obrambo svobodnega sveta proti tej novi nevarnosti. Vrednotni temelj nastanka te organizacije, delovanja te organizacije se kljub številnim reformam, kljub spremenjenim okoliščinam po padcu berlinskega zidu, po razpadu Varšavskega pakta ni spremenil; še vedno se govori, da gre za povezavo držav, kjer prevladujejo podobne vrednote, demokracija, spoštovanje človekovih pravic, svoboda posameznika, svoboda podjetniške iniciative in tako naprej. Tu je treba reči, da so bile večje spremembe pri nas, ki zdaj kandidiramo za članstvo v Natu, in da so bile te potrebne in da so nekatere morda še potrebne. Ne gre torej za to, da bi se razmere tako spremenile, da bi mi naenkrat, zaradi tega, ker se je Nato prilagodil tem razmeram, ne da bi se mi kakorkoli spremenili, zdaj postali ustrezni kandidati za članstvo. Resnica je prej obratna, mi smo se morali spremeniti oziroma nekatere reforme so še potrebne za to, da izpolnimo pogoje za članstvo.

Zaradi tega mene, pa tudi mnoge druge, bolj od tega, da nas nekdo spominja na nekatere stvari, ki jih moramo narediti, recimo dokončati proces denacionalizacije, skrbi to, da se dvigne tak vihar, kadar nekdo spomni slovensko politiko, da ima neporavnane dolgove. Bolj me skrbi to, da tisti, ki so očitno stali za takšnimi procesi, ki so nas oddaljivali od normalnega sveta, imajo še vedno takšno moč, da popravo teh krivic, da vračanje v normalno stanje zavirajo ali pa vsaj problematizirajo tiste, ki nas na to opozarjajo. Končno, zakon o denacionalizaciji je sprejel slovenski parlament, slovenski parlament je določil dvoletni rok za njegovo realizacijo in slovenska politika je tista, ki je v tem času pridelala zamudo, ne pa nekdo iz tujine.

Torej, vrednotni temelji, na katerih obstaja, se reformira in se tudi širi Nato, ostajajo več ali manj isti, kot so bili zapisani v washingtonski pogodbi. Osnove se niso spremenjale. Koliko se je Slovenija v tem času približala temu, da izpolni kriterije, je pa seveda zdaj relevantna razprava. Če pustimo ostale stvari in pogledamo samo, recimo, en sam detajl, ki se nanaša na obrambni oziroma na vojaški segment, potem lahko rečemo, da je Slovenija vsaj v zadnjih petih, šestih letih po nekem začetnem ugotavljanju s tem, ko je prevzela nase pripravljenost, da deli odgovornost za varnost v regiji, za širšo varnost v regiji, vendarle pokazala, da nismo nek nov mednarodno-pravni subjekt, ki je sebičen, ki gleda samo nase, ampak da smo pripravljeni prevzeti nase tudi nekaj tega, kar pričakujemo od drugih, zelo enostavno rečeno. Mislim, da je bil to zelo pozitiven signal in da smo se s tem v veliki meri kvalificirali za članstvo. Po drugi strani pa so po mojem mnenju nekatere reforme, napovedane v Slovenski vojski za prilagajanje novim razmeram, premalo ambiciozne. Pred dnevi smo lahko prebrali, da je celo Rusija, z zelo obširnim

vojaškimi aparati, z nizkim nacionalnim dohodkom, izrazila ambicijo, da do leta 2010 ukine vojaško obveznost in profesionalizira svojo vojsko. Ambicije, ki jih je izpostavila naša vlada v mnogo boljših okoliščinah, kot so ruske, tega ne dosežajo. Ambicija slovenske vlade je, da do leta 2010 samo delno profesionalizira slovensko vojsko. Tu ne gre toliko za izpolnjevanje kriterijev za Nato, gre predvsem za realno prilagajanje novonastalim razmeram, ki to zahtevajo, zagotovo, tak je trend tudi drugod.

Mislím, da nima smisla ponavljati razlogov, ki so bili tu že naštetí za Nato ali proti Natu, zaenkrat samo v glavnem razlogi za Nato; verjetno bo kdo potem predstavil tudi razloge, za katere misli, da so tehtni in ki govorijo proti članstvu Slovenije v Natu.

Eno od ključnih vprašanj, ki se pojavljajo znotraj te dileme, je, ali je Nato Sloveniji v tem trenutku potreben. Deloma je bilo na to že odgovorjeno, mislim pa, da je možno na to vprašanje odgovoriti tudi s podobnim odgovorom, kot smo ga dali leta 1990 ali leta 1991 na vprašanje tistih, ki so spraševali, ali je slovenska vojska takrat potrebna. Nekateri so celo zahtevali od nas, od takratne vlade, da predstavimo slovenski skupščini črno na belem, da nas misli Jugoslavija napasti. Nekateri so rekli, dokler tega ne vidimo, ne verjamemo, da je slovenska vojska potrebna. Približno iste kategorije so zdaj vprašanja, ali je Nato potreben, ali nas kdo ogroža. Če bi natančno vedeli, kdo nas ogroža in kaj lahko prinese prihodnost, potem verjetno tudi takih razprav in parlamentov ne bi potrebovali, bi se stvari odvijale drugače.

Mislím, da mora današnja razprava, in deloma se to dogaja že samo po sebi, vlado odrešiti dileme, kdaj začeti neko resno razpravo o slovenskem članstvu v Natu. Tudi predsednik vlade je prej nekako to izpostavil kot dilemo - ali pred vabilom ali po vabilu. Sam mislim, da zagotovo zdaj to že tako poteka in bi moralo že potekati; da je ravno odsotnost te razprave v veliki meri vplivala tudi na padec podpore v javnem mnenju v nekaterih mesecih in da so v tem času seveda v slovensko javnost prihajala nekatera zelo ambivalentna sporočila.

Slovenska javnost zagotovo ne sprejema zelo enoznačno signalov, ki prihajajo recimo, ko nekdo izpod rdečih zastav ali pa zastav z rdečo zvezdo apelira za slovensko članstvo v Natu. To je približno tako, kot da bi nekdo pod kljukastim križem govoril o tem, kako je treba izvajati denacifikacijo. Nekako so to ambivalentna sporočila, ki zanjajo morda pravo vsebino tega, kar se želi povedati. Dejstvo je namreč, da je Nato nastal na vrednotnih temeljih, o katerih sem prej govoril, in da ni nastal kot ideološka organizacija. Ideološki je bil pogled na Nato, ki je bil zelo razširjen tudi v nekdanji skupni državi. Do leta 1990 so se tudi v prostorih te stavbe hranili načrti za obrambo pred napadom Nata. In ne bi si smeli delati oziroma ne bi smeli zdaj enostavno imeti iluzije, da je možno kar zbrisati nek čas in narediti neke ovinke in podaljške in se izgovarjati na to,

da se mi nismo nič spremenili, ker pa se je Nato prilagodil novim razmeram, gremo zdaj zraven.

Ob koncu bi dejal še to, da zagotovo Slovenija potrebuje tudi organizacijo, ki bo zagovarjala interes slovenskega članstva v Natu izven državnih ali formalnih institucij. Izven teh institucij obstajajo različne nevladne organizacije, ki zelo jasno, velikokrat tudi zelo argumentirano nasprotujejo slovenskemu članstvu v Natu. In glede na to, da so državne institucije, vladne institucije bile do sedaj v teh dilemah precej toge, glede na to, da morda tudi izmenjava argumentov med vladnimi in nevladnimi organizacijami ne more potekati enako kot izmenjava argumentov na isti ravni, mislim, da so potrebne tudi nevladne organizacije, ki bodo zagovarjale interes za članstvo Slovenije v Natu. V tem smislu me veseli, da prihaja do ustanovitve Slovenskega odbora za Nato, ki bo ne glede na ostale politične razlike združeval tiste, ki se zavzemamo za članstvo Slovenije v Natu.

V zadnjih mesecih so se pojavile tudi pobude, ponovno oživele pobude, bolje rečeno, da bi morali o članstvu Slovenije v Natu odločati na referendumu. Če bi bil hudomušen, bi dodal, da nekatere pobude prihajajo iz istih krogov, iz katerih prihajajo tudi pobude za ustavno spremembo, s katero bi referendum praktično ukinili. In je ta zadeva malo kontradiktorna, ampak pustimo to ustavni razpravi. V zvezi z Natom zaenkrat kaže, kot da se za referendum zavzemajo tisti, ki članstvu Slovenije v Natu nasprotujejo.

Jaz, ki sem za drugačno stališče, ki absolutno podpiram članstvo Slovenije v Natu, sem tudi za referendum. Mislim, da je to tako pomembna odločitev, da jo mora sprejeti praktično najvišji organ, ki v tej državi odloča, in to je ljudstvo, ki ima po ustavi to pravico. Mislim, da že to, da se nekako odločimo za referendum, pomeni tudi to, da bo razprava resna, da bo prišlo do soočenja argumentov, kar je bila doslej pomanjkljivost te razprave. In javnomnenjske raziskave, ki zdaj kažejo manj kot 50 odstotkov podpore v javnem mnenju za članstvo Slovenije v Natu, mene posebej ne skrbijo. V primeru, če bo res izvedena argumentirana razprava, mislim, da smo Slovenci zreli in da se bomo znali natančno in zelo dobro odločiti v našo korist.

Spominjam se javnomnenjskih anket, ki so bile objavljene v jesenskih mesecih leta 1990, ko je v Sloveniji potekala razprava o osamosvojitvi oziroma o plebiscitu. Nekatere od teh anket so kazale zelo podobne številke. 40, 50 odstotkov za, nekaj deset odstotkov proti, velik del neodločenih. Na podlagi teh anket je bilo potem izražene tudi nekaj skepse o tem, kakšna večina je potrebna za odločitev na plebiscitu o slovenski osamosvojitvi. Vendar pa, ko je potem prišlo do nekega konsenza, ko so se stvari dejansko postavile na tehtnico, je bila ljudska podpora na plebiscitu o slovenski odločitvi za samostojnost 90-odstotna. Jaz sem prepričan, da bo tudi odločitev po neki argumentirani tehtni razpravi na referendumu za Nato zelo večinska. Morda ne 91-odstotna, ampak zelo večinska. Slovenci smo dokazali v novejšem času, da vemo, kaj je dobro za nas in

kaj je nacionalni interes. In ko gre za odločitev o tem, ali naj Slovenija postane članica Nata, gre v vrednotnem smislu za podobno odločitev, za kakršno je šlo tudi, ko smo se odločali za osamosvojitve. Oziroma točneje rečeno, gre za nadaljevanje te odločitve. Hvala.

Abstract from the speech by Mr Ivan (Janez) Janša, deputy of the National Assembly of the Republic of Slovenia

Five years ago, I was among the proposers of the signature of the interparty agreement about Slovenia's national interest with regard to NATO membership. Its signature as well as other activities generated a probably too optimistic thinking that in Slovenia there was a broad political consensus about membership in NATO, considered to be an indisputable objective. Yet such apparent uniformity prejudiced the confrontation of arguments and opinions, particularly because it was, in most of the cases, only fictitious. Matters have now become more or less transparent, we know which parties oppose Slovenia's integration into NATO, and the articulation of such positions is positive for the debate since it facilitates the confrontation of arguments.

I would like to spend a few words on what I think is the essence of our dilemmas. NATO was established in the middle of last century as an association of states in which, according to their leaders, citizens shared the same values. And since they shared the same values, they were ready to defend them together. Despite several reforms and changed circumstances following the fall of the Berlin wall, the basis of the establishment and functioning of this organisation has not changed. The changes in Slovenia, now applying for NATO membership, have been much more substantial. They have been necessary and some of them still are necessary to meet the membership criteria.

One of the main questions is whether Slovenia needs NATO in this very moment. I believe the answer could be similar to the one given in 1990 and 1991 to the question whether the Slovenian Army was necessary. Some people demanded that the then Government confirmed to the Assembly in writing that Yugoslavia intended to attack us. Some people said that as long as they didn't see it, they would not believe a Slovenian army was necessary. The question about the necessity of NATO and about who threa-

tens us belongs to the same category. If we knew exactly who threatens us and what the future would bring, we probably would not need such debates since things would happen in a different way.

The Slovene public recognises the various meanings of the signals received when someone under a red flag or a flag with a red star calls for Slovenia's membership in NATO. It is as if someone wearing a swastika was teaching how to carry out denazification. These are ambivalent messages denying the real substance of what one wishes to say. In fact, NATO developed on the basis of values and not as an ideological organisation – what was ideological was NATO's reputation, widely spread also in Yugoslavia. We should not have the illusion that a certain period of time can be easily wiped off.

In the last months, the proposal to decide about Slovenia's membership in NATO on a referendum has come to life again. I am absolutely in favour of Slovenia's accession to NATO, and I am also in favour of the referendum. I believe this is an extremely important decision and has to be adopted by the supreme body that is in charge of decision-making in this country – the people, who also have the constitutional right to do so. I am convinced that the majority, after a thorough debate on the referendum, will be in favour of accession. The Slovenes have recently proved to know what is good for them and what is Slovenia's national interest. When it comes to deciding about accession to NATO, such decision is similar to the one we took at the referendum about independence. More precisely, it is the continuation of such decision.

Govor gospoda Jelka Kacina, predsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za zunanjo politiko

(neavtoriziran govor)

Spoštovani gospodje predsedniki, ministra, častniki Slovenske vojske, dragi gostje, gospe in gospodje, kolegice in kolegi!

Ob dejstvu, da je prav včeraj minilo že deset let od mednarodnega priznanja Republike Slovenije in Republike Hrvaške, se mi kar sama po sebi obuja misel na takratni čas, obenem pa tudi spomin na dobro znano radijsko oddajo z naslovom "Še pomnite tovariši". Ta naslov oddaje, "Še pomnite tovariši", pri meni namreč ne vzbuja nobenih ne ideoloških niti revolucionarnih asociacij, gre le za veteranski spomin in slikovito ter realno ilustracijo nadvse pomembnega obdobja naše bližnje zgodovine.

Takrat je nadvse širok in globok politični konsenz, izražen v rezultatih plebiscita pred 11 leti, kot nikoli doslej poenotil prebivalstvo Republike Slovenije. Pred izzivom smo bili vsi, tako tisti na najbolj odgovornih političnih dolžnostih kot tudi vsak posameznik ali posameznica, ki se je moral soočiti z izzivi lastne prihajajoče drugačne in dotlej neznanne prihodnosti, z izzivi vzhajajoče samostojnosti in navdušenjem nad doseganjem pričakovanega zgodovinskega cilja. Pa ni bilo le navdušenje, bile so tudi velike skrbi in neslutene odgovornosti.

Že leta pred tem, ko smo se v Sloveniji v okviru takratnega sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ukvarjali z uresničevanjem obrambne in vojaške doktrine v praksi, smo imeli tudi vsakoletne akcije pod skupnim naslovom "Nič nas ne sme presenetiti" ali "NNNP", na kratko. Se še spomnite? To smo takrat počeli povsod po Sloveniji, kjer smo se vseh stvari na področju obrambe iz pristojnosti republike lotevali veliko resneje kot pa v drugih republikah nekdanje Jugoslavije. In vendar je bilo pred enajstimi leti veliko naših ljudi, pa tudi izpostavljenih političnih osebnosti resnično ali pa vsaj navidezno presenečenih nad dejstvom, da je bilo našo osamosvojitve potrebno ne le zavarovati, ampak tudi braniti z orožjem. Napori za ohranitev in popoln operativni nadzor teritorialne obrambe, napori za njeno ponovno oborožitev in opremljanje, potem ko je bila takoj po volitvah delno razorožena, so se nekaterim takrat zdeli nepotrebni, zdeli so se jim zapravljanje denarja davkoplačevalcev, pa tudi nepotrebno izzivanje beograjskih oblasti. Niso verjeli v realno možnost vojaškega spopada, v realnost nevar-

nosti najbolj grobe uporabe JLA proti lastnemu prebivalstvu. Vojaški konflikt pri nas se jim je zdel, z eno besedo, nemogoč. In ko so tanki krenili in se niso ustavili sami, so bili znova presenečeni.

Kljub večletnemu kontinuiranemu pripravljanju in izvajanju akcij "Nič nas ne sme presenetiti" so se prenekateri pustili tudi presenetiti. Spomnim se člana takratne vlade, člana koalicije Demos, ki mi je tu zadaj za takratno skupščino ob grobnici herojev ob nekem srečanju, zaradi slabe vesti, sam od sebe dejal: "Saj veš, da mi v naši stranki nismo proti, le zaradi javnosti moramo biti proti oboroževanju TO. Upam pa, da ste vseeno nakupili dovolj za vsak primer." Takratna deklaracija za mir, ki sem jo sam označil za zahtevo po hitri enostranski razorožitvi, je bila tipičen primer taktiziranja in iskanja manevrskega prostora za primer različnih možnih potekov dogodkov. Medtem ko smo mi ohranili teritorialno obrambo in jo krepili, so se ji na Hrvaškem odrekli in za to svojo nespametno odločitev in njeno uresničitev plačali ogromno in nenadomestljivo ceno v človeških in gmotnih žrtvah ter zamujenih in izgubljenih razvojnih priložnostih. Po naši vojni pa se je v naši neposredni bližini zgodilo še toliko krvavih vojn in grozljivih pobojev, da bi se iz njih vsi morali marsičesa naučiti, pa so bili nekateri pri nas žal znova in vedno znova neprijetno presenečeni. In kot da bi hote pozabili vse bridke in katastrofalne izkušnje in posledice v drugih državah naslednicah nekdanje Jugoslavije, so nekateri znova prepričani, da se nam jutri ali pojutrišnjem kaj podobnega ne more nikoli več zgoditi. V taki luči je za njih naše članstvo v Natu nepotrebno in predrago. V tej dvorani ni vidca, ki bi lahko zanesljivo napovedal razvoj mednarodnih dogodkov v prihodnosti, zato je treba gledati v prihodnost z vsemi potrebnimi, dragocenimi življenjskimi izkušnjami. Evforija ni primerna, realistična doza pesimizma pa je nujno potrebna.

Skrajni čas je, da Republika Slovenija možnost in nevarnost presenečenj v prihodnosti zmanjša na minimum, da naše varnostno, politično in ekonomsko okolje naredimo predvidljivo in stabilno. Prav je, da obdobje našega realnega varnostnega in obrambnega načrtovanja raztegnemo čim dlje v prihodnost. Zdaj, ko smo prvič sprejeli dvoletni proračun, smo bolj kot kadarkoli prej prisiljeni razmišljati o naši prihodnosti. Kot so že povedali razpravljavci pred menoj, je naša prihodnost tudi v Natu, Slovenija pa je hkrati pomemben del skupne in drugačne prihodnosti zveze Nato.

Naša država je ena redkih in srečnih držav, ki ji po 11. septembru ni bilo potrebno prešteti in objokovati pogrešanih in mrtvih v terorističnih napadih v ZDA. Ne smemo pozabiti, da terorizem ne sprašuje po spolu, starosti, rasi, veroizpovedi ali državljanstvu naključnih žrtev, saj žrtev ne izbira. Terorizem ogroža naše vrednote, naš vrednostni sistem, naše pravice in svoboščine ter našo civilizacijo. Zato se je Nato odzval tako hitro, tako enotno in tako učinkovito. Ni mu bilo dovoljeno sanjati, tako kot nam ob osamosvojitvi, odzval se je takoj in enotno kot nikoli doslej. Nato je dokazal, da je ne le potre-

ben in aktualen, ampak tudi učinkovit sistem kolektivne varnosti. In zato se mi zdi pomembno poudariti, da smo deklaracijo o skupnem boju proti terorizmu tako v odboru za zunanjo politiko kot tudi na plenarnem zasedanju državnega zbora sprejeli soglasno, brez vzdržanih glasov.

Zveza Nato zato ni, ne more in ne sme biti samopostrežna trgovina, v katero lahko vstopi vsakdo v trenutku, ko nenadoma in nenapovedano ugotovi, da potrebuje del njene varnostne ponudbe in se zato v zadnjem trenutku odloči za nakup iskanega obrambnega blaga ali storitve. Zveza Nato tudi ni nadomestna oziroma rezervna trgovina, ki posluje noč in dan, 24 ur na dan, tako kot zdaj po Sloveniji rastejo tovrstne trgovine kot gobe po dežju, pa zato le za nekoliko višjo ceno kadarkoli omogoča nujen nakup najbolj potrebnih in najbolj svežih proizvodov, ki jih kupci, v tem primeru posamezne države nečlanice, potrebujejo vsak dan. Zveza Nato in članstvo v njej ni in ne sme biti naprodaj.

Zato se mi zdi primerno zvezo Nato primerjati s klubom, v katerega njeni člani vstopajo zavestno in po svoji izrecni volji, vanj prinesejo in prispevajo veliko, od njega, od tega kluba, društva, pa nekaj, navidez malega, tudi dobijo. Ne gre le za potrdilo o članstvu, gre predvsem za občutek in zavest o pripadnosti, obveznosti, solidarnosti in vzajemnosti. V tem klubu vsi dobivajo in prevzemajo obveznosti, ki jih tudi zavestno in solidarno izpolnjujejo. Tega ne počno zaradi sile ali prisile, ampak zaradi zavestnega spoznanja o skupni pripadnosti, o skupnih vrednotah, o skupnih programih, prireditvah ter skupnih izzivih, odzivih in ciljih. Kdor je že kadarkoli deloval v kateremkoli kulturnem, športnem ali ljubiteljskem društvu, ve, da članstvo v društvo ali klub prihaja in odhaja. Zveza Nato pa ni tako običajen in navaden klub, da bi iz njega doslej kdorkoli in kadarkoli odšel. Vsi, ki so vanj vstopili, vsi, ki so vanj prišli, so v njem vse do danes tudi ostali. Prav nihče doslej ni želel izstopiti, nihče ne želi ven, nihče se članstvu ne poskuša izogniti. Kandidatov za članstvo pa je nenavadno veliko, dovolj, in tudi mi smo med njimi. In kar je najbolj zanimivo, vsak dan več kandidatov za članstvo je.

Sam sem že dolgo prepričan, da je članstvo v Natu ne le naša priložnost, ampak tudi naša potreba in naša realna ter racionalna, najboljša možnost. Toda kako ljudem, ki jih ne zanimata ne politika ne varnost, še najmanj pa zadeve izven meja naše države, pojasniti, da se je potrebno s tem izzivom soočiti, se opredeliti, zanj odločiti in naše članstvo v njem tudi čim prej uresničiti.

Ni druge možnosti kot javno, jasno in nedvoumno predstaviti in pojasniti naša stališča do članstva v zvezi Nato.

V odboru za zunanjo politiko smo v teh letih izoblikovali in sogovornikom doma in na tujem že velikokrat prepričljivo predstavili jasno in najširše stališče, ki daleč presega razlike, ki bi jih morda povzročilo članstvo posameznih poslancev v posameznih poli-

tičnih strankah. Naše prepričanje o potrebnosti, utemeljenosti in smiselnosti našega članstva v Natu je nadstrankarsko in velikokrat potrjeno in dokazano v primeru konkretnih ravnanj v praksi. Še celo predsednik Slovenske nacionalne stranke sam ne verjame v tisto, kar govori doma in na tujem v upanju, da bi mu vsaj doma verjeli tisti, ki so proti članstvu v Natu.

Naše članstvo v Nato je najboljša, najbolj učinkovita, najcenejša, najbolj dolgoročna in najbolj varna zavarovalna polica za našo državo, naše gospodarstvo in našo dolgoročno uspešnost in varnost. Članstvo v Natu je dokaz naše odličnosti, pravne varnosti in zanesljivosti tujih naložb pri nas. Vredno je toliko kot so zagotovo vredni vsi standardi ISO skupaj.

Te dni sem med dopustom na tujem še enkrat natančno proučil skupno poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije o slovensko-italijanskih odnosih v letih 1880 do 1956, pa tudi knjigo Marka Kosina, našega nekdanjega veleposlanika v Rimu, "Začetki slovenske diplomacije z Italijo". V obeh publikacijah je veliko dokazov o dosedanjih nepotrebnih zapletih in številnih ohladitvah v odnosih med državama, da se mi zato zdita obe knjigi odlična ter nadvse prepričljiva argumenta za naše članstvo v zvezi, v kateri je sosednja Italija ustanovna članica. Iz sovražnic na meji sta državi postali partnerici in zaveznici. Vojski obeh držav uspešno sodelujeta v skupni enoti Kforja v Sarajevu ter sta skupaj prevzeli odgovornost za hitro posredovanje v primeru najbolj nevarnih in najbolj zapletenih medetničnih incidentov po vsej Bosni in Hercegovini. Namesto nepotrebnih zaostritev v medsebojnih odnosih sta se skupaj odločili za sodelovanje in posredovanje v korist miru in stabilnosti na ozemlju tretje države.

Postali smo opaženi in spoštovani, dosledni ter učinkoviti izvozniki stabilnosti na jugovzhod Evrope. Kot del nekdanje Jugoslavije smo najbolj prepričljiv dokaz in primer možnih smeri razvoja in lepše prihodnosti drugih naslednic Jugoslavije. Naša varnost prispeva k njihovi stabilnosti in njihova stabilnost prispeva k naši varnosti. Naše članstvo v Natu bo največja spodbuda političnim elitam teh držav, da hitreje krenejo po naši poti, zato si vse te države zaslužijo tudi našo in mednarodno podporo in pomoč na tej poti proti skupnemu cilju. Pri tranziciji, demokratizaciji, normalizaciji, obnovi, razvoju in mednarodni integraciji smo jih podpirali doslej in podpirali jih bomo tudi v bodoče. Proces širitve zveze Nato z našim članstvom na območju srednje in vzhodne Evrope ne sme biti zaključen. Nadaljevanje zmanjševanja obsega naše vojske v skladu z realnimi potrebami, možnostmi in standardi bo potekalo lažje in hitreje znotraj zveze Nato.

Ob tem pa bo operativna sposobnost vojske, predvsem pa naša varnost veliko večja. Oborožene sile potrebujejo tudi svoj politični mir ter stabilne in dolgoročne okvire za preoblikovanje in razvoj. Ni cenejše in bolj zanesljive obrambe od kolektivne obrambe.

Ob tej priložnosti se želim članom odbora za zunanjo politiko, pa tudi delavkam oddelka za mednarodno dejavnost zahvaliti za pomoč pri našem delu doma in na tujem v prizadevanjih, da bi naša stališča pojasnili domačim in tujim sogovornikom. Ne nazadnje smo to počeli včeraj popoldan, ko smo se srečali z ameriško delegacijo na čelu z vodjo kabineta republikanskega dela senatnega odbora za mednarodne odnose. Zakonodajna veja oblasti je dala pri vseh dosedanjih razpravah in odločitvah odbora jasen in nedvoumen mandat vladi Republike Slovenije, da opravi potrebne postopke, spremembe, priprave ter poišče načine za uresničitev zastavljenih ciljev.

Le nekaj mesecev je še do srečanja v Pragi, zato želim naši vladi dovolj odločnosti, poguma, enotnosti, razuma in znanja na poti do skupnega cilja. Naši in tuji javnosti pa sporočam, da odbor za zunanjo politiko že dolgo razpravlja in odloča, kot da bi bila Republika Slovenija že polnopravna članica in ne le kandidatka.

Zavedamo se svojih prihajajočih obveznosti, svojih možnosti, priložnosti in pravic. Pričakujemo povabilo, ker se trudimo, smo uspešni, zanesljivi in odločni. Z eno besedo, ni nas sram ponoviti, da se zavedamo, da smo že dolgo dobra in primerna kandidatka.

Govor gospoda dr. Jamie Patrick Shea, tiskovnega predstavnika zveze Nato

(neavtoriziran govor)

Predsednik, ekscelece, gospe in gospodje, člani parlamenta.

Izredno sem počaščen. Jaz sem seveda zunanji človek, trgovski potnik mednarodne skupnosti, ki vam je prišel povedat, zakaj naj bi se priključili Natu. Kot v zakonu pa je stvar mogoča le, če smo se pripravljene pridružiti in si želimo biti povabljeni. Zato nisem jaz tisti, ki bi vam dal dobre argumente. Priti morajo od vas in od usmeritev, ki jih vi kot voditelji dajete vašim državljanom.

Res je, da obstajajo argumenti za in argumenti proti. To pa ne pomeni, da so vsi argumenti enako tehtni. To tudi ne pomeni, da nimate odgovornosti, da prevzamete vodilno vlogo in poveste, kateri argumenti so dobri in kateri manj dobri. Zato sem počaščen – kot prijatelj te države in ne le kot predstavnik Nata – da ste me danes povabili, naj vam predstavim stališče Nata o tej razpravi. Prav tako sem vesel, da razprava poteka na začetku javne kampanje, ki se bo odvijala v naslednjih mesecih pred vrhunskim zasedanjem v Pragi in za katero upam, da bo postala resnično aktivna in odločna kampanja.

Priključitev Natu ni podobna odločitvam o razširitvi letališča, graditvi nove ceste ali postavitvi tovarne, čeprav so tudi te pomembne. Priključitev Natu je odločitev, ki jo sprejmemo samo enkrat v življenju. To ni odločitev, ki bi jo sprejemali z vsako novo generacijo. Veliko bo povedala svetu o tem, kaj je ta država danes in kaj si želi biti v prihodnosti. Je odcep na cesti. Iz primerov v preteklosti, kot, denimo leta 1919, ko so Združene države leta 1919 zavrnile priključitev k ligi narodov, vemo, da če izberete napačen odcep, druge priložnosti ne dobite prav kmalu. Posledice pa so lahko ogromne ne le za lastno državo temveč tudi za usodo Evrope in mednarodno ureditev nasploh. Odlično in potrebno je razpravljati o teh vprašanjih. A prav tako nujno je, da se odločimo za pravi odcep, ko za to pride čas.

Danes bi se rad dotaknil dveh vprašanj. Prvo vprašanje je, čemu se želite pridružiti. To vam mora biti zelo jasno. Drugo vprašanje pa je, kako se Natu priključite in kaj je za to potrebno.

Čemu se torej želite priključiti? Po eni strani se želite priključiti veliki birokraciji z ogromnim voznim parkom, številnimi zgradbami in 435 odbori v Bruslju. A Nato ni zgolj to. Kaj pa je Nato? V resnici je Nato zelo preprost, kljub številnim kraticam in odborom. Nato temelji na dveh zelo preprostih idejah. Prva je, da lahko varnost dosežete le

skupaj, kolektivno, v sodelovanju z drugimi državami. Nato je bil ustanovljen leta 1949, ker so evropske države spoznale, da ne glede na to, koliko za varnost porabijo, varnosti nikoli ne bodo mogle zagotoviti same zase. Popolna varnost zanje je pomenila popolno negotovost za vse druge. Nemški strah pred obkrožitvijo, francoska obsedenost z nadvlado, Nemčije, britanska obsedenost, ali naj se odločijo za pomorsko in globalno vlogo ali naj se pridružijo Evropi, vir vojn... Šele ko so se odločile, da bodo varnost zagotavljale skupaj, jim je uspelo v Evropi vzpostaviti ne le varnost temveč tudi mir. Nato je povezan z najbolj srečnimi časi v evropski zgodovini: z Evropsko unijo in uvedbo evra, mirno ponovno združitvijo Nemčij, koncem diktatorstev, mehko samoodločbo na Balkanu in – kar je še zlasti pomembno – z zlomom komunizma in Sovjetske zveze ter začetkom vseevropskega dialoga. To ni zgolj naključje in niso le srečne okoliščine, kajti Nato od nekdanj temelji tudi na drugi ideji, namreč da Združene države, ki imajo 280 ljudi, pet odstotkov svetovnega prebivalstva in BDP v višini 10 trilijonov dolarjev ne morejo doseči, kar želijo in četudi so velesila, ne morejo zgraditi stabilnega mednarodnega reda. Prav tako ne morejo rešiti problemov, če ne sodelujejo z evropskimi zavezniki. A tudi evropski zavezniki s 320 milijoni ljudi, BDP v višini 6 trilijonov dolarjev in šestimi odstotki svetovnega prebivalstva ne morejo vplivati na mednarodni red, če ne sodelujejo z Združenimi državami. Obe strani Atlantika sta seveda poskušali. Američani so delovali sami zase in pri tem redko uspeli. Tudi Evropejci so poskušali delovati samostojno, kot smo videli v Bosni leta 1992. A uspeli so šele, ko so se združili. Po mojem mnenju lahko jasne dokaze za to najdemo na Kosovu, v zadnjem času v Makedoniji, v Afganistanu, v kampanji proti terorizmu. In kako neki se lahko združijo, če ne v Natu? V nobeni drugi transatlantski organizaciji Evropejci ne morejo tako lahko vplivati na Američane, Američani pa ne najti partnerjev, ki jih potrebujejo za svojo legitimnost in delovanje v svetu. To sta ti preprosti ideji. Če ju sprejmete, sprejmete tudi Nato in logiko, da morate del te skupnosti postati tudi sami.

Ne podcenjujem težav in resnosti odločanja o članstvu v Natu. Niste prvi, ki se o tem odločajo. Ko sta se Nizozemska in Norveška po drugi svetovni vojni odločili za konec nevtralnosti, so o tem potekale burne razprave. Ko so se o članstvu v Natu odločili na Islandiji, so izbruhnili izgredi. V petdesetih letih je v Nemčiji med CDU in SPD potekala mučna debata o tem, ali bo članstvo v Natu pomenilo, da bodo morali za vselej in za zmeraj žrtvovati ponovno združitev Nemčij. Danes seveda vemo, da je ravno članstvo v Natu omogočilo in vodilo v nemško združitev. Kasneje ni te odločitve obžaloval ali zaradi nje celo trpel nihče. Hladna vojna se je končala in države članice bi lahko uresničile pravico, ki izhaja iz Washingtonskega sporazuma ter z enoletnim odpovednim rokom izstopile iz zavezništva. A tega ni naredila nobena.

Zakaj je to tako? Mislim, da za to obstajajo štirje jasni razlogi. Prvi je povezava z Združenimi državami in Kanado. Če gre minister iz Luksemburga ali Islandije v Washington in potrka na vrata ministrstva za zunanje zadeve, bo do zunanjega ministra, predsednika ali pa obrambnega ministra tudi prišel, ker je zaveznik. Z drugimi besedami lahko rečem, da je Nato multiplikator moči, še zlasti za male države. Veliki bodo zmeraj veliki, a majhni bodo večji, ker so del mednarodnih organizacij. Dokler bodo Združene države še naprej svetovna velesila, katere odločitve imajo večji učinek kot odločitve kogarkoli drugega in večji vpliv na to, ali bo svet bolj ali manj varen, bolj ali manj urejen, bolj ali manj sodelujoč, tako dolgo bo Evropejce zanimalo vplivanje na Združene države. To pa je možno samo preko Nata.

Drugi razlog je, da sta obramba in varnost še zmeraj pomembni. Že predhodni govorniki so povedali, da se je definicija varnosti s koncem hladne vojne spremenila. Vemo, da se grožnje pojavijo mnogo hitreje, kot smo sposobni sestaviti *ad hoc* koalicije tistih, ki so se s temi grožnjami pripravljene spopasti. To smo jasno videli po 11. septembru. Samo zato, ker danes živimo v varni Evropi, ne moremo predpostavljati, da bo naš položaj za vselej ostal varen in da se grožnje ne bodo nikoli pojavile. Pred nekaj leti smo v zalivski vojni videli, kako lahko samo en nenaden dogodek, denimo 11. september, ne le destabilizira eno državo, temveč spremeni celotno svetovno ekonomijo in psihologijo. A peti člen zagotavlja le Nato. Nobena druga mednarodna organizacija – tudi Evropska unija ne – tega v sedanjih okoliščinah ne zmore. Dejstvo je, da so članice Nata dobile več varnosti po nižji ceni kot kdajkoli v človeški zgodovini. Naravno je, da se temu ne želijo odpovedati.

Tretji razlog je, da je Nato instrument za obvladovanje kriz. Pruski kralj Friderik Veliki je dejal, da je diplomacija brez orožja kot glasba brez glasbil. Samo Nato ima kombinacijo vojaških zmogljivosti in demokratičnega političnega odločanja, s katero lahko hitro razreši krize – in to se je v zadnjih nekaj letih pokazalo tudi južno od vaše regije. Pri tem ne gre za bojevanje v vojni ali vojaško posredovanje intervencije. Danes boste v Bosni enote, ki gradijo hiše, organizirajo volitve, odstranjujejo mine in obnavljajo ceste. Nato je sposoben vplivati na krize na svoji meji in preprečiti, da bi se le-te razvile v spopade. Bosna nas je izučila, zato smo se v Makedoniji udeleževali z bistveno manjšim številom smrtnih žrtev kot prej. To je zelo pomembno. Dejstvo, da v nalogah ohranjanja miru sodeluje mnogo drugih držav, jasno kaže, da Nato priznavajo za ključni instrument obvladovanja kriz v Evropi.

Četrty in zadnji razlog pa je, da je Nato organizacija, v kateri se izmenjujejo informacije in potekajo posvetovanja. Nato ponuja sedež pri mizi, glas, glasovnico in vpliv pri oblikovanju Evrope prihodnosti, kar je nedvomno še zlasti pomembno za majhne države. Če ne sodelujete v Natovem diplomatskem panju, je podobno, kot bi se z raziskova-

njem ukvarjali brez interneta. V času, ko se Nato ukvarja z vse večjim številom problemov od terorizma, srednje Azije, sredozemskega dialoga, prihodnosti Rusije in Ukrajine do odnosov med EU in ZDA ter prihodnosti evropske obrambe in obrambne industrije, je za mnoge države pomembno, da so lahko znotraj te organizacije, da lahko sooblikujejo razpravo in na igrišču sodelujejo kot igralci in ne kot gledalci.

Seveda lahko porečete, da obstajajo tudi druge možnosti. Druge možnosti zmeraj obstajajo in ena od njih je nevtralnost. A pri tem se moramo vprašati: nevtralnost proti komu? Za kaj? V kakšnem sporu bi se opredelili za nevtralne? Nevtralnost nima več istega pomena. Švicarji imajo referendum o pridružitvi OZN. Irci, Švedci, Avstrijci, Finci in Švicarji sodelujejo v Natovem Partnerstvu za mir in mnogi sodelujejo v Natovih aktivnostih na Balkanu. Nevtralnost ne pomeni zavračanje obveznosti ali odgovornosti. Nevtralnost ne pomeni, da ne želimo biti igralci na svetovnem prizorišču. Nevtralnost nikoli ni pomenila ideološke nevtralnosti ali brezbriznosti pri določanju načel, ki se jih želimo držati. Za nove grožnje je značilno, da nevtralnost spoštujejo celo manj, kot so jo v času hladne vojne spoštovali tanki Varšavskega pakta v Sovjetski zvezi. Osama bin Laden se ne bo odločil, da v neki državi mreže Al Kaide ne bo razpredel samo zato, ker je nevtralna. Begunci se državam ne izogonejo zato, ker so nevtralne. Tihotapci jedrskega materiala in kriminalne združbe se ne odločajo, da države ne bodo izrabili kot prehod, ker je nevtralna. Tega je danes v svetu vse manj in manj, vse bolj pa velja, da nevtralnost ne pomeni tudi suverenosti. Jaz bi trdil ravno nasprotno. Če suverenost pomeni sposobnost vplivanja na razvoj v svetu okoli vas, da bi zaščitili interese vaše države, potem je to mogoče samo preko članstva v mednarodni organizaciji. Zato so danes celo velike države v Evropski uniji, saj spoznavajo, da lahko s poistovetenjem z Evropo bolj vplivajo na oblikovanje sveta s partnerji in dosežejo več kolektivne suverenosti. Suverenost je danes kolektivna ali pa je ni. Ko se približujete zgodovinski odločitvi, morate ravno o tem še posebej skrbno premisliti.

Obstajajo tudi druge mednarodne organizacije. Evropska unija je izjemno pomembna, vendar nima petega člana. Prav tako nima institucionalne povezave z Združenimi državami. Nima vsestranskih, zmeraj pripravljenih sil, kot jim ima Nato. Nima obrambnega sodelovanja z Rusijo in 26 drugimi partnerskimi državami po celem svetu od Sredozemlja pa vse do osrednje Azije in Kavkaza. Zato je trditev, da gre za izbiro med EU in Natom, podobna osebi, ki mora izbrati med desno in levo nogo, ko se odpravlja na izlet v gore. Za hojo potrebujete obe. Podobno je EU spoznala, da lahko varnost in identiteta delujeta le, če sta povezani z močnim Natom. Če ne bo močen Nato, tudi evropska varnostna identiteta ne bo močna, saj se bodo Evropejci po varnosti ozirali k Natu. Vsi priznavamo, da bo sistem najbolje deloval, če bo večina držav hkrati včlanjena v obe organizaciji. Tu sta še OZN in OVSE – obe opravljata izjemno pomembno delo. Obenem pa

vsi vemo, da nimata enakih zmogljivosti za hitro obvladovanje kriznih situacij, kot jih ima v tem trenutku Zavezništvo. Vsekakor pa ima Nato s tema organizacijama zelo konstruktivne odnose.

Kako se priključite Natu? V resnici je to zelo preprosto. Najprej morate dokazati, da ste in boste zanesljiv in predvidljiv zaveznik, kar pa ne pomeni, da morate za to potrošiti ogromne vsote denarja. Predstavniki Nata niso v Ljubljani od vas nikoli zahtevali, da obrambni proračun povečate za štirikrat ali da morate kupiti to ali ono letalo. Od Slovenije smo zahtevali le, naj podobno resno, kot jo z zagotavljanjem podpore in strokovnega znanja obravnavamo mi, tudi ona resno jemlje Nato in pokaže, da drži obljube – razen, seveda, če ima silno močne razloge, da obljub ne izpolni. Prosimo samo, da sprejmete stvaren, ne pretirano ambiciozen načrt obrambne reforme, ki ne bo k večji učinkovitosti pomagal le Natu, temveč bo tudi Sloveniji pomagal do bolj učinkovitega obrambnega načrta, četudi morda ne bo postala del Nata. To bo za vas koristno v enaki meri kot za nas. Akcijski načrt za članstvo, ki je sedaj v tretjem ciklusu, morate jemati zelo resno, saj bo postal pomemben sestavni del procesa odločanja vse do vrha v Pragi. Rečem lahko samo – in sam uporabljam besede zelo previdno – da lahko kandidatke, ki bodo izpolnile Natove standarde, upravičeno pričakujejo povabilo.

Seveda je pomembno, da imate tudi podporo javnega mnenja. Tudi mene skrbi, da samo 50 odstotkov ljudi v tej državi podpira članstvo v Natu. Obstajajo zgodovinski dokazi, da države šele po priključitvi Natu spoznajo, za kaj pravzaprav gre in ugotovijo, da so še zmeraj povsem suverene, da na njihovem ozemlju ni jedrskega orožja ali tujih vojakov, da ostaja vsakdanje življenje bolj ali manj enako in da jim je Nato pravzaprav všeč. Nato je v Španiji danes mnogo bolj priljubljen kot v času španskega referendum na začetku 80-ih let, v Vzhodni Nemčiji pa mnogo bolj kot v času ponovne združitve Nemčij. Obstaja torej vzorec. Slišali smo že, da je članstvo v Natu pomembna odločitev, zato bi bilo dobro, če bi dosegli ne podporo, ki ne bo ravno 99-odstotna (ta obstaja samo v totalitarnih družbah in ne bi bila posebej zanesljiva), ki bi jo pa v parlamentarnem političnem žargonu imenovali “zdrava večina”. Ko boste kot vodje političnega in parlamentarnega življenja v Sloveniji začeli predstavljati to zgodbo in te argumente slovenskim državljanom, se bo javna podpora po mojem prepričanju bistveno povečala.

Ob začetku javne razprave bi prosil za dve stvari. Prvič, poudarite prednosti članstva v Natu in ne le stroške. Razprave o Natu se zlahka usmerijo zgolj v relativne ocene stroškov, pri tem pa se ne navede, kaj članica dobi v zameno. In drugič: stroški so zares skromni. Tri nove članice – Poljska, Republika Češka in Madžarska – v skupni proračun Nata prispevajo štiri odstotke. V Natu smo izdelali tudi finančno oceno o pridružitvi novih članic: če bi v Pragi dobilo povabilo vseh devet držav kandidat, bi v Natov pro-

račun prispevale 2,5 odstotka. Ne vsaka posebej, vseh devet držav skupaj bi prispevalo 2,5 odstotka celotnega Natovega proračuna.

Da, obstajajo tudi obveznosti. Vendar so te obveznosti bolj politične in manj finančne. Treba se je potruditi. A na to moramo gledati iz pravega zornega kota. Ko se bo začela javna razprava, se pogovarjajmo o resničnem Natu, o današnji stvarnosti Nata, o preoblikovanem in prenovljenem Natu, o novih članicah, novih vlogah in novih nalogah. Ne dovolimo, da bi razprava zavila v stran zaradi iluzij, predstav in mitov o Natu iz časa hladne vojne in zaradi mitov o tem, kar Nato ni. To je še posebej pomembno.

Francoski plemič Pierre de Coubertin, ki je konec 19. stoletja oživil olimpijske igre, je o njih dejal, da je pomembno sodelovati. Ne glede na to, ali se Slovenija pridruži Natu ali ne, bo po mojem trdnem prepričanju ostala bogata, zelo demokratična, privlačna in izjemno uspešna država. Dejstvo pa je, da danes samo razglašanje vrednost ni dovolj. Če o teh vrednotah mislimo resno, jih moramo biti pripravljeni tudi braniti. To pa pomeni sodelovanje v življenju širše skupnosti in to pove veliko o tem, kakšna država si želite biti. Majhnost ne pomeni manjše odgovornosti za usodo sveta. Verjamem, da odločitev Slovenije o vstopu v Nato ne izhaja zgolj iz želje, da bi se pridružili birokraciji, temveč je to pomembna politična izjava, da želi Slovenija postati igralec in da želi, da se sliši tudi njen glas. Nato je živa organizacija. Prihodnost jutrišnjega Nata bo drugačna od današnjega Nata v enaki meri, kot se Nato hladne vojne razlikuje od Nata današnjega dne. Razprava o Natu ni kot razprava o preživetju kakega zasebnega podjetja. V tej razpravi je govora tudi o prihodnosti Evrope. Če Nata ne morete premagati – in Nata premagati ne morete, ker bo ostal evropska stvarnost – potem je najbolje, da ste v njem in da to razpravo sooblikujete. Če ga ne morete premagati, se mu pridružite.

Včasih v razpravah o Natu – pri tem ne mislim na razpravo, ki poteka v Sloveniji – dobim občutek, da se o Natu govori kot o obisku zdravnika s hčerko. Ko ji zdravnik pravi, naj za svoje dobro požre grenko zdravilo, se zdi to neizogibno. Ampak to ni Nato. Nato ni kot plačevanje davkov, ki niso nikomur všeč, vendar jih vsi sprejemamo kot življenjsko nujnost. Prav gotovo drži, da je Nato izbira – in vendar ni zgolj izbira. Je priložnost, da nekaj ste in nekaj dosežete. Nato je zgodba o dobrih novicah, ne o slabih. Nato je zgodba o upanju in o boljši prihodnosti, in ni le premagovanje sindroma preteklosti. Če boste v tej državi razpravo zastavili na tak način, se bo Slovenija po mojem prepričanju ne le kmalu priključila Natu, temveč bo postala tudi pomembna in vodilna članica novega Nata.

Speech by Dr Jamie Patrick Shea, Director of NATO Information and Press

President, Excellencies, Ladies and Gentlemen, Members of the National Assembly, I am extremely honoured. I am of course the odd man out, the salesman of the international community who has come here to tell you why you should join NATO. But of course, as in marriage it is only possible if one wants to join and if one wants to be invited. The good arguments cannot come from me. They can only at the end of the day come from you, and of course the guidance that you as leaders of this country give to your populations. It is true that there are arguments for and there are arguments against. But that does not mean that all arguments have the same validity. And that does not mean that you do not have the responsibility to lead and to say what you think are the good arguments and the less good arguments. That is why I am honoured, as a friend of this country and not just as a NATO official, to be invited here today to give you a NATO perspective on this debate, but also delighted that this debate is being held as the beginning of what I hope is going to be an active, energetic public information campaign over the next months ahead leading up to the Prague summit.

Joining NATO is not the sort of decision like extending an airport or building a new road or siting a factory, as important as these decisions are. It is a once-in-a-lifetime decision. It is not the decision that you take every generation. It will say a lot to the world of what this country is and what it wants to be in the future. It is a fork in the road. And as we know from previous examples, for instance when the United States refused to join the League of Nations in 1919, if you take the wrong fork in the road you do not have another opportunity very quickly thereafter. It can have important consequences, not just for one's own country, but the fate of Europe and the international order in general. It is great, it is right to debate these issues. But it is also right to take the correct fork in the road when the time comes.

There are two questions that I want to tackle today. The first is what do you want to join? You have to know this and be very clear in your own mind. And secondly, how do you join? What does it take?

What do you want to join? On the one hand, you want to join a big bureaucracy, with massive car parks and lots of buildings, and four hundred and thirty-five committees in Brussels. But of course NATO is not just that. What is NATO? NATO in fact is extremely simple, despite the acronyms and despite the committees. NATO is based on two very simple ideas. The first idea is that you get security only when you do it together, collecti-

vely, in cooperation with other countries. NATO was founded in 1949 because the European countries came to the realisation that no matter how much they spend they could never have security alone through national efforts. Total security for them meant total insecurity for everybody else. The German fear of encirclement, the French obsession with the superiority of Germany, the British obsession whether to go for a naval, global role or commit to Europe, the source of wars... It was only when they decided to do security together that they had not just security but also peace in Europe. NATO has been associated with the happiest time in the European history, with the European Union and the emergence of the Euro, with the peaceful reunification of Germany, with the end of dictatorships in Europe, with soft determination here in the Balkans, and, above all, with the collapse of Communism and the collapse of the Soviet Union and the beginning of an all-European dialogue. That is just not coincidence or a fortunate accident, because NATO has also been based on a second idea, which is that the United States has 280 million people, 5% of global population, and a GDP of 10 trillion dollars – but it cannot get what it wants, it cannot all alone, even if it is a superpower, build a stable international order, it cannot solve problems unless it works with the European allies. And the European allies with 320 million people, a GDP of 6 trillion dollars, and 6% of the world's population cannot influence the international order either unless they work with the United States. Both sides of the Atlantic have tried. The Americans have acted alone and it has rarely worked. The Europeans, as we saw in Bosnia in 1992, have also tried alone. But it is only when they have come together that they have been successful. Kosovo, more recently in Macedonia, Afghanistan, the campaign against terrorism, are clear proof to my mind of that. And how do they come together if they do not come together in NATO? There is no other transatlantic institution whereby Europeans can influence Americans, and Americans can find the partners that they need both for legitimacy and action in the world. And those are the two simple ideas. If you accept those two ideas then you accept NATO, and you accept the logic that you should also be part of that community as well.

I am not underestimating the difficulty and the seriousness of the decision to join NATO. You are not the first. The Netherlands, Norway after WWII decided to give up neutrality. It was a difficult debate. There were riots in Iceland when the decision was taken to join NATO. In the 1950s, the Germans had an agonizing debate between the CDU and the SPD of whether membership with NATO would mean for ever, for ever sacrificing German unification. Today we know, of course, that it was the one thing that made the German unification possible and made it ultimately happen. But as previous speakers have said, nobody afterwards ever regretted that decision or ever suffered from it. The end of the Cold War came, and states could have exercised their rights un-

der the Treaty of Washington to withdraw by giving one year's notice. Nobody has done so or will do so.

Why is this? I think it is for four clear reasons. The first reason is the link to the United States and Canada. If a minister from Luxemburg or Iceland goes to Washington and knocks on the door of the State Department, he gets to see the Secretary of State or the President or the Secretary of Defence because he is an Ally. In other words, NATO is a force multiplier, particularly for small states. The big will always be big, but the small are bigger because they are part of international organizations. To the extent that the United States continues to be the global superpower whose decisions single-handedly do more than anybody else's, the impact on whether the world is safe or unsafe, more orderly or less orderly, more cooperative or less cooperative, the Europeans will have a vital interest in influencing the United States. They can only do that through NATO.

The second reason is, of course, that defence and security remain important. As previous speakers have said, since the end of the Cold War we have a different definition of what security means. But we know that threats can emerge much faster than we can construct *ad hoc* coalitions of the willing to face those emerging threats. We saw that after 11 September. And therefore, clearly, we cannot today – because we live in a safe Europe – presuppose that the situation is going to remain for ever secure and that no threats will ever emerge in history. We saw with the Gulf War just a few years ago how one sudden incident, like 11 September, can not only destabilise a country but change the entire global economy and the entire global psychology. An Article 5 is only provided by NATO. No other international organization, not even the EU, can provide that under present circumstances. The fact is that the members of NATO have had the most security for the cheapest price than has ever been possible in human history and they do not want, naturally, to give that up.

Thirdly, NATO is an instrument of crisis management. Frederick the Great of Prussia used to say that diplomacy without arms is like music without instrument. Only NATO has the combination of integrated military capabilities and democratic political decision-making to sort out crisis quickly, as has been demonstrated south of this region over the last few years. That does not mean war-fighting or military interventions. If you go to Bosnia today, you will see troops designing houses, organising elections, taking out mines, rebuilding roads. But it does mean that NATO has the capability to influence crisis on its border, and to prevent them from degenerating into conflicts. We have learned the lessons of Bosnia, and we managed to deal with Macedonia with much, much less loss of life than it happened previously. And that is very important. The fact that many other countries participate in those peace-keeping missions clearly demonstrate that they recognise that NATO is the key instrument of crisis management in Europe.

And fourthly and finally, NATO is a place where information is shared and consultations take place. NATO offers a seat at a table, a voice, a vote, influence in shaping the future of Europe, something which is particularly important for small countries, there is no doubt about that. Not to be plugged into the NATO diplomatic beehive is like trying to do research without having the Internet, quite frankly. At a time where NATO deals with an increasing number of issues – from terrorism, to Central Asia, to the Mediterranean dialogue, to the future of Russia and Ukraine, EU-US relations, the future of European defence and defence industries – to be able to be there, on the inside shaping the debate, to be on the pitch as a player rather than as a spectator in the stands, is important for a lot of countries as well.

Of course you can argue that there are other options. There are always other options. Neutrality is an option. But one has to ask the question: neutrality against who? For what? What type of conflict is one declaring oneself neutral, in or out, as the case may be? And neutrality does no longer have the same meaning. The Swiss are having a referendum on joining the UN. The Irish, the Swedes, the Austrians, the Finns and the Swiss are all in NATO's Partnership for Peace. And many of them have troops alongside NATO in the Balkans today. Neutrality does not mean disengagement. It does not mean a refusal of responsibility. It does not mean that one does not want to be a player on the global scene. And neutrality has never meant ideological neutrality. It has never meant indifference in determining which values one wants to hold. Secondly, what is characteristic of the new threats is that they respect neutrality even less than the old tanks of the Warsaw Pact in the Soviet Union during the days of the Cold War. Osama bin Laden does not decide not to put an Al-Quaeda network in a certain country because it is neutral. Refugees do not give a country a convenient by-pass because it is neutral. Nuclear smuggling and organised crime syndicates do not decide not to transit a country because it is neutral. Less and less in the world today. And increasingly, also, neutrality does not mean the enjoyment of sovereignty. In fact, I would argue the opposite. If sovereignty means being able to influence developments in the world around you in order to protect the interest of your country, then only membership of international organisations today allows you to do that. That is why countries are in the European Union, even big countries, because they recognise that through the identification with Europe they can have more influence on shaping the world with partners, more sovereignty collectively. Sovereignty today is either collective or not at all. That is also a debate which has to be carefully reflected upon as you move towards your historical decision.

Other international organisations also exist. The European Union is a very, very important one, but it does not have Article 5, as I have mentioned. It does not have the institutional link to the United States. It does not yet have the integrated, ready-to-go force

structure that NATO has. It does not have a defence relationship with Russia and 26 other partner countries extending right across the globe, from the Mediterranean to Central Asia and the Caucasus, too. To argue that it is a choice between the EU or NATO is rather like a person saying it is a choice between my right leg or my left leg when I want to go for a hike in the mountains. You need two to walk, just like the EU has recognised that its own security and identity can only work if it is built on a strong NATO. If NATO is not strong, the European security identity will not be strong either, because the Europeans will be looking to NATO to provide the assets. We all recognise that this system which will give Europe a much needed – and more important voicing NATO – this system will work best if most countries are simultaneously members of both organisations. There is the UN, there is the OSCE, they all do extremely important work. But nobody would say that they have the same immediate crisis-management capabilities that the Alliance has at the moment. In any case, NATO has very constructive relations with them.

And how do you join NATO? Well, it is very simple really. First of all, of course, you prove that you are or will be a reliable, predictable ally. This does not mean spending large sums of money. NATO officials have never come to Ljubljana and demanded that the defence budget be quadrupled or you buy this aircraft or that aircraft. All we have asked is that just as we take Slovenia seriously by providing all of this support and expertise, so Slovenia should take NATO seriously by showing that when promises are made they are kept, unless there is an overwhelmingly strong reason not to do so. We are asking simply for a realistic, not too ambitious plan of defence reform to be enacted, which will not only help NATO to be more efficient but, believe me, will also help this country, too, to have a more efficient defence programme even if it will not be part of NATO. This work benefits you as much as it benefits us. The Membership Action Plan, which is now in its third cycle, is something that has to be taken very, very seriously indeed, because this will be an important ingredient into the decision-making process up until the time of Prague. But what I can say in return - and I use my words carefully – is that those candidates that meet NATO standards can reasonably expect to receive an invitation.

Secondly, of course, is to carry public opinion behind you. I, too, am not unduly preoccupied that only 50 per cent of people in this country support NATO membership. I am addicted to champagne, but not until I drank my first bottle. There is a lot of historical evidence that it is only when countries are in NATO that they see what it is all about, that they see that their sovereignty is still there, that there are no nuclear weapons or foreign soldiers on their territories, that life is more or less the same, at least on the day to day basis, that they like NATO. NATO is much more popular in Spain today than it was

at the time of the Spanish referendum in the early 1980s. Much more popular in Eastern Germany today than at the time of German reunification. There is a pattern of that. But on the other hand, as has been said, NATO is an important decision, and therefore it would be good to see not 99 per cent – that only exists in a totalitarian society and is not particularly credible – but at least what you would call in parliamentary politics a “healthy majority”. I am convinced that when political leaders and parliamentary leaders begin to put the case to the Slovenian people and as they hear the arguments the support would go up.

All I would ask for is that when that debate begins it does two things. The first thing is that it stresses the benefits of NATO membership and not just the cost. It is very easy for these debates to focus only on a relative evaluation of the costs with little mention being made of what you are getting in exchange. The costs are really modest. The three most recent members, Poland, the Czech Republic and Hungary, contribute 4 per cent to the collective NATO budget. At NATO we have done an assessment that if all nine candidate countries are invited in Prague to join the Alliance, according to the current financial calculations they will pay 2.5 per cent. Not each, nine together, 2.5 per cent of the collective NATO budget.

Yes, there are obligations, that is true. They are more political than financial. There are efforts that have to be made. But let us please keep these in the right perspective. And when the debate begins, let us debate on what NATO really is, the reality of NATO today, as many speakers have said, a transformed, revitalised NATO, new members, new roles, new missions, and not allow the debate to be side-tracked by illusions or images or myths about a Cold War NATO, on myths about what NATO is not. That is particularly important.

The French nobleman at the end of the 19th century, who reinvented or reintroduced the Olympic Games, Pierre de Coubertin, he used to say about the Olympics: “The important thing is to be a part of things.” Whether Slovenia joins NATO or not, Slovenia will remain, I am certain, a prosperous, very democratic, attractive, and highly successful country. The point is though that today it is not enough to proclaim values. If we are serious about those values, we have to be prepared to uphold them and defend them. And that means participation in the life of the wider community. It says a lot about what sort of country you want to be. Being small does not mean to say less responsible for the fate of the world. I am confident that Slovenia's decision to join NATO is not simply a desire to be part of a bureaucracy, but an important political statement that this country wants to be a player and have its voice heard. At the same time NATO is a living organisation. The future of the NATO of tomorrow will be as different from the NATO of today as the NATO of the Cold War is different to the NATO of today. That debate is not just a

debate like in a private company about the survival of an institution. That debate is also a debate about the future of Europe. And if you cannot beat NATO – and you cannot because NATO will remain an unconcernable reality in Europe – then it is best to be inside, shaping that debate. If you cannot beat it join it.

It is sometimes in the debate – not here – but sometimes in the debate I have the impression that this is being presented like a visit to the doctor with my daughter. When the doctor says that for her own good she has to swallow a bitter medicine, it is sort of unavoidable. That is not it. NATO is not like paying taxes, a regrettable necessity of life. It is a choice, that is absolutely right. But it is not only a choice. It is an opportunity to be something and to do something. NATO is a good news story, not a bad news story. It is about hope and a better future, not simply about overcoming the syndrome of the past. I am confident in this great country that if the debate is presented in this way, not only Slovenia will join NATO, and soon, but also that Slovenia will become an important and leading member of the new NATO.

Govor gospe dr. Alje Brglez, direktorice Urada Vlade Republike Slovenije za informiranje

Hvala lepa, gospod predsedujoči. Visoki zbor, udeleženci in udeleženke te javne razprave!

Govorniki pred menoj so izrekli veliko besed, vsaj dve pa sta bili prav pri vseh enaki, pravzaprav isti. Ena je, se razume, Nato, druga pa je javnost. Javno mnenje je morda najpomembnejši vidik vključevanja naše države v Nato. V Nato se namreč ne vključuje toliko država kot njeni državljani in državljanke. Današnja razprava je tako zelo pomembna prav zato, ker je javna, ker je namenjena javnosti in ker javnost v njej tudi sodeluje.

Dovolite, da začnem s kratkim sporočilom, ki sem ga pravkar dobila, kot številni drugi uporabniki te storitve, od mobilnega operaterja, ki skrbi za to, da smo dobro obveščeni. Ob 11.45 smo dobili na naše mobilne telefone naslednje sporočilo: „Velika večina političnih strank, zastopanih v državnem zboru, podpira vstop Slovenije v zvezo Nato, medtem ko javno mnenje še zdaleč ni tako enotno“. Če pustimo ob strani, da razprava še poteka, da smo doslej v njej slišali izrekanje najvišjih državnih predstavnikov, ne pa tudi posameznih političnih strank, razen največje opozicijske, da so bili vsi enotni in da pravzaprav pravega javnega mnenja zunaj tega nismo imeli še priložnosti slišati in bo sledilo v nadaljevanju razprave, je seveda mogoče povsem pritrditi temu, kar je zapisano. Ena od osnovnih vsebin in lastnosti demokracije je, da javno mnenje v njej ni enotno. Redke so pravzaprav tiste vsebine, pri katerih se javno mnenje zelo poenoti, praktično nobene pa ni, kjer bi bilo povsem enotno.

Naj zato začnem s tistim, kar bo verjetno v razpravi sledilo kot vprašanje. Marsikdo si bo verjetno to vprašanje postavil tudi kot pomislek. Kolikšna je podpora slovenske javnosti prizadevanju Republike Slovenije za vključitev v Nato? In, ali je ta podpora dovolj visoka? V meritvah zastavljamo vprašanje: „Ali se strinjate s prizadevanji Republike Slovenije, da bi postala članica Nata?“ Z odgovori na to vprašanje bom zdaj pokazala, kako se gibljejo odstotki podpore v zadnjem času. V zadnjem letu, v letu 2001, je odstotek tistih, ki so na to vprašanje odgovorili „se strinjam“, nihaj med 50 in 55 odstotki, kar nekajkrat je zdrknil pod 50, vendarle pa ostal blizu te številke. Če povem natančno, je junija 2001 dosegel vrh s 55,3 odstotka, medtem ko je bila najnižja vrednost izražene podpore novembra, 48,4 odstotka. Kolikšna je ta vrednost, je to veliko ali malo, bom poskušala pokazati na tri načine oziroma s tremi primerjavami. Prva je primerjava teh

številke skozi čas, odkar opravljamo meritve. Druga je primerjava z izmerjenim mnenjem odgovorov na to vprašanje v drugih državah, v kandidatkah za članstvo v Nato in v tistih, ki so bile kandidatke in so danes članice. In tretja je primerjava z drugimi kazalci, o katerih ponavadi povprašujemo javno mnenje, ali se z njimi strinjajo in ali jih podpirajo.

Od leta 1997, ko to vprašanje redno mesečno zastavljamo naši javnosti, je odstotek padel z nekaj nad 60 odstotkov na vrednosti, ki sem jih omenila prej. Zanimiv je padec, ki se je zgodil v letu 1997, ko je podpora z 61, pa celo 62 odstotkov po julijskem vrhu v Madridu padla na 55,4 odstotka. Zanimivo pri tem je morda to, da razlika, ki je nastala med tistimi, ki so se pred vrhom izrekli „za“ oziroma so se strinjali z vključevanjem, ni šla k deležu tistih, ki se ne strinjajo, pač pa se je umaknila med neopredeljene, med tiste, ki so po vrhu raje odgovorili „ne vem“, „ne morem se odločiti“. Torej se sama vrednost tistih, ki po madridskem vrhu ne bi bili za vključevanje, sploh ni povečala, padla pa je, kot rečeno, podpora tistih, ki so bili do takrat zanj. Potem so te vrednosti ostajale kar nekako blizu številke 55. V glavnem sicer nekoliko nad njo ali pa so padle samo za kakšen odstotek nižje. Številke tako tudi danes niso bistveno nižje od tistih, ki smo jih dosegali v vseh teh zadnjih nekaj letih po madridskem vrhu. Pa tudi številka, za katero je danes eden od razpravljavcev že dejal, da mu ne vzbuja kakšnih posebnih strahov ali dvomov, ki je zdaj nekajkrat padla pod 50, se je v terenski meritvi (te, ki sem jih do zdaj omenila, so namreč telefonske) že spet dvignila nad 50, tako da je najbrž mogoče njegovemu mnenju pritrditi.

Primerjave, ki smo jih opravili z izmerjenimi stopnjami podpore javnosti v tistih sedanjih članicah zveze Nato, ki so bile nekoč kandidatke, so morda še bolj zanimive. Leta 1997, pred vstopom, je bila javnost na Češkem, Poljskem in Madžarskem ob tem vprašanju razdeljena tako: na Češkem je z vstopom takrat soglašalo 28 odstotkov vseh vprašanih; še bolj zanimiv je podatek, da je bilo kar 21 odstotkov takrat takih, ki so bili proti. Danes oziroma leta 2000, ko so to vprašanje ponovili v takrat že članici Češki, je bila podpora seveda veliko večja in je dosegla nekaj nad 50 odstotkov. Madžarska je zelo podoben primer: za vstop se je pred letom 1997 oziroma leta 1997 izreklo 32 odstotkov ljudi, leta 2000 pa precej nad 60.

Ob tem morda naredimo opombo, Madžarska je izvedla tudi referendum za vstop. Na referendumu je torej ob sicer predreferendumsko tako slabi, tako nizko izmerjeni podpori, (32%), bilo mnenje povsem drugačno in je bilo v 85% na strani podpore. Na Poljskem je bil položaj nekoliko drugačen, tako leta 1997 kot leta 2000 je izmerjena podpora kazala 65 % oziroma 63%.

Javno mnenje v državah kandidatkah, teh, ki skupaj z nami nadaljujejo svojo pot proti Natu, se nam večkrat kaže kot nekakšna primerjava: zlasti kadar kdo meni, da naše javno mnenje ni zelo pozitivno razpoloženo do vključevanja, nam pokažejo kakšen poda-

tek iz države, kjer je to drugače. Resnično drugačen je ta podatek morda samo v Romuniji, kjer je bilo februarja 2001, na primer, kar 85% ljudi, ki so podpirali vključevanje Romunije v Nato. Sicer pa se podpora v vseh državah giblje okoli 50%. Če jih nekaj naštejemo, so to na primer Latvija 54%, Bolgarija 53%, Slovenija ima, kot rečeno, okoli 50%, v tem mesecu je bilo 49,3%. Slovaška približno enako, 48%, tako da, kot rečeno, tudi v tej primerjavi hude kritike, da bi bilo pri nas javno mnenje zelo negativno, seveda ne vzdržijo.

Primerjave z drugimi kazalci, nekaj takšnih smo izbrali, pokažejo naslednje: Slovenci Nato glede na stopnjo zaupanja postavljajo skoraj ob bok institucijam, ki jih imamo sicer za nesporno sprejemljive. Na primer, zaupanje v Nato je le za nekaj manj kot 10 točk nižje kot zaupanje v Organizacijo združenih narodov. Nedavna aktualna dilema, ko je bila javnost povpraševana po tem, kaj bi ljudje izbrali, če bi morali izbirati med svobodo ali varnostjo, in so se v večinskem deležu, kar v 55%, odločili za varnost, torej kaže podobno številko kot pri odločanju za Nato.

In še nekaj je takih primerjav, pri katerih se pokaže, da se delež podpore za Nato ne razlikuje bistveno od deležev podpore, ki jih Slovenci izrekajo na primer tržnemu gospodarstvu, nacionalni valuti ali pa demokraciji kot najboljši možni obliki politične ureditve. Ena primerjava pa se ponuja seveda sama od sebe, in to je vprašanje vključevanja Slovenije v Evropsko unijo. Tudi tam odstotki niso dramatično višji, tudi tam gre za odstotke nekaj nad 50, tako kot pri Natu.

Ugotovitev, ki se ponuja, je, da odstotek torej nikakor ni slab. Da pa bo seveda bolj prepričljiv, ko se bodo respondenti pripravljani bolj večinsko opredeljevati. Še vedno je namreč v tem odstotku zelo velik delež tistih, ki odgovorijo "ne vem", "me ne zanima", "se ne morem odločiti". Namen obveščanja javnosti zato ni prepričevati državljanke in državljanke, da je Nato prava izbira. Gre nam bolj za to, da javnost zares ve, kaj Nato za Slovenijo pomeni, kaj bi za Slovenijo pomenilo, ko bi ostala zunaj Nata. Kdaj je torej podpora dovolj visoka? Odgovor je razmeroma preprost, saj smo s primeri pokazali, da vsaka podpora, ki je večja od nasprotovanja, o svoji vrednosti resnično spregovori šele, ko pogledamo njeno vsebino. O tej vsebini smo nekaj slišali danes, nekaj smo v različnih oblikah javne razprave slišali tudi do zdaj. Vendarle pa ocenjujem, da je današnja javna razprava vrh vsega, kar smo počeli v seznanjanju javnosti o vidikih vključevanja v Nato do zdaj in je zato tako pomembna in menim, da tudi prelomna.

V primeru podpore za Nato pa vendarle velja še eno. Opraviti imamo tudi z eksterno meritvijo, namreč z zavedanjem, da tudi Nato ocenjuje vrednost naše pripravljenosti po stopnji izmerjene javne podpore. Te številke ne poznamo, saj je Nato, verjetno zavedajoč se različnosti med kandidatkami, niti ni zapisal oziroma je ni postavil kot kriterij. Vendarle pa je za oboje, tako za naš notranji dober občutek kot tudi za podobo, ki jo

kažemo Natu, prav, da v številki podpore ne kažemo nezainteresiranosti, zadržanosti ali omahovanja. Modeli komuniciranja z javnostjo, med katerimi smo jih del že vzpostavili (večkrat smo že omenili našo spletno stran, ki smo jo postavili kot prva med kandidatkami in že kaže rezultate velikega zanimanja, velikega klikanja, pa različne javne predstavitve, okrogle mize, ki smo jih že izvedli), in pa del prihajajočih modelov, ki jih tudi lahko že napovem (predvsem gre tu za še več sodelovanja z regionalnimi in lokalnimi mediji pa za novo obliko interaktivnega informiranja, ki jo bomo imenovali nato-fon in bo podobna tistemu evrotelefonu, ki ga že imamo, kar pomeni, da bodo lahko vsi, ki bi želeli odgovor na svoja vprašanja, tako rekoč v živo zastavljali vprašanja in dobivali odgovore nanje, pa razne publikacije za širšo javnost in predavanja), vse to bo torej imelo zahtevno nalogo. V zelo kratkem času bomo morali posredovati javnosti tako osnovne informacije o Natu, saj se kaže, da je nekaj pomanjkljivosti v znanju oziroma v vednosti javnosti o tem, kaj Nato je, kako je nastal, kako je organiziran, kako se je preobrazil in kakšna je njegova današnja vloga, pa tudi seveda o načinih sodelovanja članic, o tem, kaj jim je s članstvom zagotovljeno in kaj morajo same skozi svoje članstvo zagotavljati. Vse to so torej informacije, podatki, ki bi jih morala javnost imeti zato, da bo lahko razmišljala o vključevanju v Nato. Vsa ta dejavnost bo ves čas oblikovana približno tako, kot je oblikovana tudi današnja javna razprava, torej naravnana k javnosti in kot spodbujanje k dialogu, kot razmišljanje o odgovorih na vprašanja alternativ. Neodgovorno je navajati primere, ki da bi lahko bili modeli za Slovenijo, ki da bi lahko bili bolj pravi za Slovenijo, če ni mogoče hkrati utemeljiti njihove realne vrednosti in njihove realnosti.

Državljeni in državljanke Republike Slovenije smo se znali samostojno odločiti o najpomembnejših korakih svojega demokratičnega razvoja. In tudi to odločitev bomo znali sprejeti samostojno, če bomo seveda poznali vsa dejstva, ki so za to odločitev bistvena. Vsako drugačno prepričevanje, vsak poceni propagandizem, kampanja, kot pravijo nekateri, bi pomenilo podcenjevanje, ki ga državljeni in državljanke ne zaslužimo. Hvala lepa.

Abstract from the speech by Dr Alja Brglez, Director of the Public Relations and Media Office Government of the Republic of Slovenia

The public opinion is an important aspect of a country's integration into NATO; the measuring works both "inwards" when it, as a consequence, again influences the public opinion, and "outwards" when it serves to NATO to assess the preparedness of the public of a certain country for integration into NATO.

The main question is how strong public support for Slovenia's efforts to join NATO is and whether it is strong enough.

The measured degree of support ranged between 50% and slightly more than 55% in 2001. A triple comparison indicates that the support is sufficiently convincing.

According to the results obtained by public opinion polls in the previous years, public support was about 62% until 1997 but fell to 55.4% after the NATO Summit in Madrid and has remained such for the last four years.

Comparisons with other candidate countries indicate that public support is about 50%. A different percentage was recorded only in Romania where 85% of the population was in favour of Romania's integration into NATO in February 2001.

When compared to other indicators, the share of support to NATO does not vary considerably from the support expressed by Slovenians for market economy, the national currency or democracy. The support for Slovenia's accession to the European Union is similar and reaches slightly above 50%.

Govor gospoda brigadirja Ladislava Lipiča, načelnika Generalštaba Slovenske vojske

Spoštovani gospod predsednik odbora za obrambo, spoštovani!

V svojem prispevku želim predstaviti vlogo Slovenske vojske v procesu približevanja Natu, s poudarkom na reorganizaciji oziroma na preoblikovanju vojske. Pozdravljam seveda pobudo za pojasnjevanje vprašanj, kot so zakaj v Nato in Nato da ali ne. Ta vprašanja so prisotna seveda tudi v Slovenski vojski. Vendar moram poudariti, da so naloge Slovenske vojske predvsem uresničiti usmeritve in odločitve državnega vodstva, povezane s članstvom v zavezništvu.

Vaša vprašanja in dileme so povezane predvsem z vprašanji, kako ob ustrezni finančni, materialni in kadrovski podpori realizirati te odločitve. Slovenska vojska je bila v svojem desetletnem obdobju obstoja v specifičnem razvojnem procesu. Za minulo obdobje prehoda s pretežno rezervne teritorialne obrambe v stalno vojsko je bilo značilno iskanje ustreznih konceptualnih rešitev ter organizacijskega modela in obsega vojske v odnosu na neposredno ogroženost oziroma grožnje, ki so izhajale iz konfliktov v soseščini naše republike. Pri tem ni bilo problematično to, da smo bili v obdobju nenehnega prilagajanja strukture, delovanja in razvoja, ker je to značilnost sprememb v vojskah vseh sodobnih držav, ampak to, da ni bilo jasnih konceptualnih rešitev, da smo prevečkrat spreminjali razvojne prioritete in premalo upoštevali razpoložljive vire.

Približevanje k zavezništvu ni edini razlog, ki narekuje preoblikovanje vojske in pospešitev njenega prestrukturiranja, nudi in zagotavlja pa standarde, ki omogočajo izboljšanje te strukture, delovanja in pripravljenosti vojske, kar so naši osrednji cilji. Izboljšanje pripravljenosti na vojaškem področju omogoča zmanjševanje vojske in povezovanje navzven ter prevzemanje mednarodnih obveznosti Republike Slovenije.

Slovenska vojska lahko svoje poslanstvo učinkovito uresniči v sklopu zavezništva. Tega seveda ne izpostavljam zaradi anahronizma ali polpreteklih izkušenj, ko smo bili pod različnimi zaščitami. Nato predstavlja pot za bolj učinkovito zagotavljanje pripravljenosti za nacionalno obrambo in obenem za strukturno spreminjanje vojske in opuščanje organizacijskih rešitev, ki so značilne za strategijo samozadostnosti in koncept množičnih armad. Velikokrat se pri ocenjevanju pripravljenosti na vojaškem področju omenja zgolj Slovenska vojska in njena reforma ter naloge. Pri tem se zamegljuje ali zanemarja pomen obrambne reforme, ki zajema poleg reforme vojske še reformo tako imenovane obrambne administracije in celotnega podsistema civilne obrambe. Moram posebej poudariti, da reforma vojske ne more biti uspešna, če ne bo uspešno iz-

vedena reforma v ostalem delu obrambnega sistema. Povezave in sodelovanje Slovenske vojske s severno-atlantskim zavezništvom potekajo od leta 1994. V obdobju od leta 1997 smo pridobivali izkušnje kot članica Partnerstva za mir, po letu 1998 pa smo se vključili v procese kandidatki, ki so dobile ali še pričakujejo povabilo. V primeru povabila nas čaka zahtevno obdobje priprav za sprejem.

Začetnim aktivnostim Partnerstva za mir je sledil proces načrtovanja in poročanja, ki je odprl vrata hitrejšemu strukturnemu prilagajanju Slovenske vojske in zagotavljanju njenih sil za mednarodno vojaško sodelovanje. Izkušnje iz mirovne operacije ALBA v Albaniji 1997. leta, sodelovanje v sestavi Inforja, Sforja in kasneje Kforja na Balkanu so bile za nas izredno pomembne. V sklopu akcijskega načrta za članstvo smo začeli neposredno načrtovati in uresničevati zastavljene cilje na področjih, ki so pomembna za vključevanje kandidatki v zavezništvo.

Uresničevanju partnerskih ciljev in doseganju povezljivosti smo posvečali veliko pozornosti, pri čemer izstopajo prizadevanja za doseganje jezikovnih standardov, uveljavljanje in obvladovanje štabnih procedur in vojaških standardov, ki veljajo v Natu.

V letošnjem letu si prizadevamo za povečanje našega prispevka in prisotnosti v operacijah za podporo miru in oblikovanju ter izboljšanju pripravljenosti sil za posredovanje, ki bodo nosilke našega prispevka v zavezništvu. Pripravljamo se za pogajanja v novem ciklu partnerskih ciljev, ki bodo imeli pomemben vpliv na strukturo in doseganje povezljivosti. V ministrstvu za obrambo in Slovenski vojski intenzivno pripravljamo rešitve za pospešeno nadaljevanje preoblikovanja Slovenske vojske. Načrtovanje temelji na lastni, poglobljeni presoji stanja, potreb in zmogljivosti in ocenah pripravljenosti za delovanje ter priporočilih tujih ekspertnih in ocenjevalnih skupin. Tuja priporočila jemljemo kot ponujene rešitve, ki glede na to, da prihajajo z različnih strani in naslovov, niso vsebinsko enotne, enotni pa so cilji glede vzpostavljanja realno možne in bolj učinkovite organiziranosti in zmogljivosti sil ob upoštevanju razpoložljivih virov.

Posebej bi želel izpostaviti pomembno študijo, ki vpliva na oblikovanje rešitev in strategijo nadaljnje reorganizacije Slovenske vojske. V študiji prehoda na drugačen način popolnjevanja ali profesionalizacija da ali ne Slovenske vojske so obdelane posebnosti obstoječega sistema in opredeljene razpoložljive možnosti. Zagotovitim lahko, da smo pri projektiranju bodoče strukture sil upoštevali temeljno ugotovitev študije, da je sprememba načina popolnjevanja vojske ali prehodno enega izmed kombiniranih modelov nujna. Načrtovana struktura sil in povečanje deleža poklicne sestave, zlasti v bojnem delu vojske, ta prehod seveda tudi omogočata. V preteklem letu smo v ministrstvu uspeli zaključiti strateški pregled obrambe, na podlagi katerega smo oblikovali dokument, ki smo ga poimenovali koncept preoblikovanja Slovenske vojske. Strategija sprememb temelji na tem, da je treba zagotoviti realno obrambno načrtovanje, skladno z

razpoložljivimi viri, in pospešiti prestrukturiranje vojske in zmanjševanje njene vojne sestave. Strategija predvideva postopnost sprememb ter izboljševanje stanja in temelji na obstoječem nabornem sistemu in tipu vojske, z uvajanjem možnih modifikacij. Zaključujemo obdobje oblikovanja nove strukture vojske, zato v prihodnje želimo razvijati zlasti tisto, kar je perspektivno in ustreza potrebam Republike Slovenije oziroma prehajamo od rasti k razvoju, kot se glasi strateška usmeritev ministra za obrambo.

Državni zbor je 27. novembra minulega leta sprejel nov splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske, ki predvideva prehod od koncepta množične, pretežno rezervne vojske v koncept majhne in bolj učinkovite vojske, s povečanim deležem poklicne sestave.

Druga sprememba je vezana na preusmeritev z vojne na mirnodobno organizacijsko shemo in pripravljenost ter vzpostavljanje prepoznavne strukture sil. V novi, funkcionalni strukturi sil je predvideno oblikovanje sil za posredovanje in glavnih sil ter vzpostavitev dopolnilnih sil na novih temeljih ob upoštevanju pozitivnih izkušenj in organizacijskih rešitev iz preteklosti. Skladno s spremembami in zmanjševanjem strukture sil so zasnovane spremembe v sistemu poveljevanja in kontrole in sprememba vloge generalštaba Slovenske vojske. Predvidevamo, da bomo sedanje razmerje med stalno in rezervno sestavo, ki je ena proti deset v korist rezervne sestave, spremenili v ena proti štiri ter da bo razmerje med glavnimi in reakcijskimi silami na eni strani in dopolnilnimi silami na drugi strani znašalo 65:35, v odstotkih.

V prihodnje bomo prioriteto oblikovali sile za posredovanje, in sicer po modularnem principu tako, kot bomo uspeli popolniti module z novimi kadri in pa seveda ustrezno opremo.

Obseg vojne sestave bomo zmanjšali do 26.000, tako da ne bo presejala 1,3% prebivalcev. V strukturi bomo ohranili operativno sposobne bojne sisteme in pri tem opustili tiste, ki so neperspektivni oziroma so stroški njihovega vzdrževanja in delovanja v nesorazmerju z bojnimi zmoglostmi. Tako splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja kot tudi nova obrambna strategija, ki jo je konec lanskega leta sprejela vlada, opredeljuje nove naloge Slovenske vojske. Spremembe niso usmerjene zgolj v približevanje k zavezništvu. Lanski 11. september nakazuje pomembno redefiniranje vloge in pa seveda nalog vojske.

Zavedamo se, da je potrebno pospešiti predvideno strukturno prilagajanje in uvajanje sprememb, vendar ne želimo delati sprememb nepremišljeno, od danes na jutri. Pričakujemo, da bodo do začetka izvajanja glavnih aktivnosti nadaljnje reorganizacije uveljavljene nova doktrina vojaške obrambe, katero intenzivno oblikujemo, in spremembe v zakonu o obrambi, ki bodo omogočile uresničitev predvidenih novosti. Ker bo o zagotavljanju finančnih virov za izvedbo reform govora verjetno v posebnem prispevku,

dovolite, da izpostavim in pojasnim dejavnika, ki sta značilna za doseganje primerljivosti sil v zavezništvu. Prvi se nanaša na doseganje primerljivosti deleža obrambnih izdatkov in posega na področje odgovornosti politično- institucionalne ravni. Drugi dejavnik se nanaša na vzpostavitev zmogljivosti sil v primerjavi s stroški in se kaže v neposredni pripravljenosti vojaških sil ter s tem posega na področje vojaške strokovne odgovornosti. Oba dejavnika sta v medsebojni odvisnosti. S prvim dejavnikom se zagotavlja sorazmernost v prispevku držav v zavezništvu, medtem ko se z drugim postavljajo okviri za smotrno strukturo vojaških sil in s tem posredno za njihov delež v zavezništvu.

Drugi dejavnik nalaga vzpostavitev in vzdrževanje ustrezne strukture sil in njene pripravljenosti ter opuščanje tistih strukturnih elementov, kjer je nesorazmerje med stroški in zmogljivostjo preveliko. S tega gledišča je alternativa v samozadostnem obrambnem sistemu nedosegljiva in izpostavljena večjemu tveganju tudi glede zagotavljanja sposobnosti vojske. Od nas v Slovenski vojski se pričakuje, da vzpostavimo učinkovito, a ne predrago vojsko, s katero bomo zagotovili obrambne potrebe Republike Slovenije in se brez večjih težav vključili v zavezništvo ter prevzeli svoj del odgovornosti za mednarodno varnost. Tako, kot sem dejal v uvodu, bo Slovenska vojska to nalogo seveda ob ustrezni podpori tudi uresničila. Na koncu, s takšnim delovanjem in razumevanjem Slovenska vojska dobiva svoje pravo mesto v naši družbi. Njeno mesto je na polju strokovnosti in uresničevanja temeljnih nalog, zapisanih v Ustavi Republike Slovenije in Zakonu o obrambi. Skratka, mesto in vloga, kakršna imajo vojske v demokratičnih državah. Hvala.

Abstract from the speech by brigadier Ladislav Lipič, Chief of General Staff of the Slovenian Army

The Slovenian Army is expected to set up an efficient yet not too expensive army in order to satisfy the defence requirements of the Republic of Slovenia, easily integrate into the alliance and assume its part of responsibility for international security. Integration into the alliance is not the only reason for the transformation of the army and the acceleration of its reorganization, yet it provides and guarantees the standards enabling to improve the structures, the functioning and preparedness of the army, which are in fact our main objectives. Improving preparedness in the military field leads to reductions in

the number of military personnel, outward integration and assumption of Slovenia's international obligations.

NATO is the path towards a more efficient guarantee of preparedness for national defence and towards structural transformation of the army and the elimination of organizational solutions typical of the self-sufficiency strategy and of the mass armies concept.

The strategy of reforms prepared by the Slovenian Army is based on the fact that it is necessary to guarantee a realistic defence planning in accordance with the available resources, and to speed up the reorganization of the army and the reduction of military personnel. Planning in the Slovenian Army is based on its own detailed assessment of the situation, the needs, capabilities and preparedness for action, and on recommendations of foreign expert and evaluation groups. Comparability with other forces in the alliance is related to the comparability of defence expenditure shares, and extends to the area of responsibility at the political and institutional levels. The other factor refers to the guaranteeing of capabilities in relation to the costs, and is seen as the direct preparedness of military forces, thus extending to the area of expert military responsibility. The two factors are interrelated.

From a military point of view, the option of the self-sufficient defence system is unrealistic and represents a risk in terms of military capacity.

The mission of the Slovenian Army is to professionally fulfil the tasks provided by the Constitution of the Republic of Slovenia and the Defence Act. Such are the place and role of armies in democratic countries.

Govor gospoda Dorijana Maršiča, podpredsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za obrambo

(neavtoriziran govor)

Spoštovani predsednik odbora za obrambo, kolegice in kolegi, gospe in gospodje! Rad bi vam predstavil pogled Parlamentarne skupščine Nata, katere pridružena članica je tudi Republika Slovenija, na bodoči krog širitve Nata in seveda tudi posebej na ocenjeno napredovanje Slovenije.

Parlamentarna skupščina Nata, ki je bila ustanovljena leta 1955 kot Severnoatlantska skupščina in se je leta 1998 preimenovala v Parlamentarno skupščino Nata, ni del strukture atlantskega zavezništva. Odnose z Natom je vzpostavila leta 1967. Čeprav ni formalnega odnosa med parlamentarno skupščino in Natom samim, pa organizaciji intenzivno sodelujeta. Tako generalni sekretar Nata vsako leto poroča skupščini o svojem delu, na zasedanjih pa navadno sodeluje tudi vrhovni poveljnik zavezniških sil za Evropo. Parlamentarna skupščina Nata je medparlamentarni forum, ki ga sestavlja 214 poslancev iz 19 držav članic Nata in 73 poslancev iz 17 držav pridruženih članic, kjer poteka dialog o varnostnih, obrambnih ter ekonomskih vprašanjih in katerega glavni cilj je poglobiti razumevanje med predstavniki sodelujočih držav.

Velikost državne delegacije v parlamentarni skupščini se določa na podlagi števila prebivalstva. Poleg polnopravnega članstva in statusa pridružene delegacije, kakršnega ima Slovenija, ki ima tričlansko delegacijo, pozna ta skupščina tudi status opazovalca.

Parlamentarna skupščina Nata ima tudi pet stalnih odborov: politični odbor, odbor za obrambo in varnost, ekonomski odbor, znanstveno-tehnični odbor ter odbor za civilne zadeve. Le-ti so se v zadnjem času ukvarjali z vprašanji prihodnosti oboroženih sil, obrambnega in varnostnega sodelovanja med Evropo in severno Ameriko, gospodarskim sodelovanjem, približevanjem med vzhodom in zahodom, širitvijo Nata z novimi demokracijami, širitvijo vojaške tehnologije, nevojaškim kriznim menedžmentom, demokratičnim nadzorom nad oboroženimi silami, protiraketno obrambo, energetska politiko in tako dalje.

V zadnjih letih Parlamentarna skupščina Nata posveča veliko pozornosti odnosom z Rusijo in Ukrajino. Na zadnjem zasedanju v Ottawi pa je seveda posvetila pozornost

tudi boju proti mednarodnemu terorizmu. Vse to kaže, da se Nato spreminja in da to ni več organizacija, ki je nastala kot protiutež Varšavskemu paktu v obdobju hladne vojne.

Nato se vsekakor spreminja, prevzema nove naloge, kolektivna obramba po 5. členu severnoatlantske pogodbe pa ostaja osrednja točka zavezništva. In to, kar je najpomembnejše in se mi zdi prav posebej pomembno poudariti, je, da Nato sprejema odločitve s konsenzom, kar pomeni, da so pred kakršnim koli ukrepanjem stališča usklajena ali pa ima članica pravico do veta. In prav je, da Slovenija enakovredno soddloča o varnostnih zadevah v ožjem in širšem varnostnem okolju.

Dovolite mi še nekaj besed v zvezi s širitvijo Nata in o diskusiji, ki poteka v Parlamentarni skupščini. Slovenija je bila v vseh razpravah omenjena v pozitivnem pomenu. V pripravi deklaracije o širitvi v zvezi Nato sta bila največkrat omenjena sicer dva scenarija: širitev zgolj z baltskimi državami ter splošno stališče nadaljevanje širitve in vloga akcijskega načrta za članstvo. Vendar so bili z različnimi argumenti praktično vsi predlogi zoper navajanje imen posameznih kandidatk. Tudi sam predsednik Parlamentarne skupščine Nata Rafael Estrella, ki je obiskal Slovenijo novembra 2001, torej lanskega leta, je izrazil veliko naklonjenost naši državi in njenim prizadevanjem za vstop v zvezo Nato. Odločitev o sprejemu novih kandidatk na madridskem vrhu, ki ni vključevala Slovenije, je ocenil kot napako in menil, da je v vseh sedanjih scenarijih širitve Slovenija vključena kot najperspektivnejša kandidatka. Poudaril je, da poimenski seznam najverjetnejših novih članic verjetno ne bo znan do naslednjega vrha v Pragi leta 2002. Kljub temu pa je vedno omenjal scenarij "Slovenija plus". Večkrat je tudi sam izpostavil ključno vlogo naše države pri urejanju razmer v jugovzhodni Evropi ter zelo pozitivno ocenil napredek naše države na področju približevanja evroatlantskim integracijam. Menil je, da so z akcijskim načrtom za članstvo poleg političnih vzpostavljeni tudi tehnični kriteriji za vstop, kar je v proces vneslo več objektivnosti. Čeprav je Parlamentarna skupščina Nata na zadnjem zasedanju v Ottawi nekoliko zožila besedilo resolucije o širitvi Nata, pa skupščina podpira vsa prizadevanja za širitev atlantskega zavezništva ter v priporočilih, s katerimi seznanja vlade sodelujočih držav, vztrajno poudarja potrebo po nadaljevanju tega procesa.

Poleg kriterijev, ki so v študiji o širitvi Nata iz leta 1995, je skupščina o širitvi sprejela besedilo na predlog italijanske delegacije, ki govori, da se pridružitvena pogajanja začno takoj po praškem vrhu novembra 2002 s tistimi državami, ki izpolnjujejo kriterije akcijskega načrta za članstvo. Na ta način je Parlamentarna skupščina Nata sicer podprla scenarij naslednje širitve, ki naj bi bila neke vrste regata, kjer bi povabilo k članstvu sovpadalo z začetkom pridružitvenih pogajanj najbolj pripravljenih. Vsekakor je torej največji poudarek in pomen dan tako imenovanemu akcijskemu načrtu za članstvo, ki

ga je Slovenija oddala, že tretjega. Po besedah pomembnih "opinion makerjev" na tem področju je Slovenija tudi sicer ocenjena kot najboljše pripravljena.

Gospo in gospodje! Na strani Slovenije torej je, da v okviru akcijskega načrta nadaljuje reorganizacijo lastnega obrambnega in varnostnega sistema ter se z včlanitvijo v Nato pridruži dosedanjim članicam, v katerih veljajo demokratične vrednote, kot so zapisane v že omenjenih kriterijih za članstvo v študiji o širitvi Nata iz leta 1995. In dovolite mi, da jih naštejem. To so demokracija, vključno s strpnostjo do različnosti, delujoča tržna ekonomija, civilni nadzor nad oboroženimi silami, urejeni odnosi s sosednjimi državami in kredibilnost pri zagotavljanju skupne varnost. Hvala lepa.

Govor gospoda Zmaga Jelinčiča Plemenitega, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije - vodje Poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke

Hvala lepa, gospod predsednik. Lep pozdrav vsem skupaj!

Nato je organizacija, v kateri imajo popolnoma vodilno vlogo Združene države Amerike. Je organizacija z zelo specifičnimi cilji. Ti cilji so izjemno arogantno, na 46 straneh izpostavljeni v dokumentu Pentagona z naslovom Vodič skozi obrambne načrte. V tem značilnem političnem dokumentu se trdi, da je za Združene države Amerike edina možna pot pot vzpostavljena popolne vojne in politične dominacije, ter dodaja, da nobena druga država nima pravice, da teži k vodilni, k liderski vlogi, niti kot regionalna sila. V tem dokumentu Pentagona se navaja: Naš predhodni cilj je, da se omogoči ponovno pojavljanje novega rivalstva. Kot prvo morajo Združene države Amerike pokazati svoje liderstvo kot neobhodno, da bi se vzpostavil in zaščitil novi vrstni red, ki mora prepričati potencialne rivale, da ni potrebe, da težijo k veliki vlogi oziroma da se obnašajo agresivno, da bi zaščitili svoje legitimne pravice. Zadovoljiti moramo interese razvitih industrijskih držav, da bi jim odvzeli pogum, da nasprotujejo našemu liderstvu, oziroma da ne bi težili k temu, da spreobrnejo politični in ekonomski red. Končno moramo zadržati mehanizem, v katerem bi odvrnili potencialne rivale od same težnje po večji regionalni ali globalni vlogi.

Kasneje dokument posebno obeležuje cilje Pentagona v Evropi. Pravi takole: Vitalni interes je, da se Nato ohrani kot primarni instrument obrambe zahoda, kot tudi kanal za uveljavljanje interesov Združenih držav Amerike v poslih evropske varnosti. Težiti moramo k temu, da preprečimo pojav izključno evropskih varnostnih dogovorov, ki bi spodkopali Nato.

Tisto, kar je najpomembnejše, pa so te besede: občutek, da svetovni red vzdržujejo izključno Združene države Amerike. In naprej: Združene države Amerike morajo delovati neodvisno, kadar ni mogoče izvesti kolektivne akcije.

Besede, ki so razvidne iz tega dokumenta o svetovni dominaciji, ne bi mogle biti bolj jasne. Dokument je bil objavljen v New York Timesu 8. marca 1992. Odločno in odločilno vlogo Združenih držav Amerike v Natu potrjujejo tako rekoč vsi ameriški viri, saj je Newsweek po podpisu Daytonskega sporazuma dne 4. decembra 1995 napisal: "Nato

sile vodijo Združene države Amerike.” In dalje: “Le te sile bodo imele skoraj kolonialna pooblastila.” Skratka, pri Natu ne gre za nič drugega kot zgolj za dominacijo Združenih držav Amerike in ameriškega gospodarstva, tako v Evropi kot tudi širše v svetu.

Nato je nedvomno, vsaj v 70%, gospodarska organizacija, ki prodaja ameriške izdelke, ki izsiljuje države članice in države, ki želijo vstopiti v Nato, da kupujejo ameriške izdelke. Eden od vidnih primerov je nakup popolnoma neustreznih, za slovenske razmere popolnoma neustreznih ameriških avtomobilov Hamvee, ki jih je Norveška zavrnila kot neuporabne.

In, kakšni sploh bodo dodatni stroški? Dejstvo je, da nič ne vemo, koliko nas bo stalo pridruževanje tej organizaciji Nato. Vlada podatke skriva in jih ne daje v javnost. Dejstvo je, da so ti stroški razporejeni po vseh ministrstvih. To niso samo stroški, ki jih bo imelo ministrstvo za obrambo, ampak bodo razdeljeni popolnoma na vsa ministrstva, tako kot so ti stroški razdeljeni zdaj in kot so prikriti njihovi dejanski porabniki. Prikriti zato, da javnost ne bi skočila pokonci. Zato pa je evidentno, da je slovenski dolg tujini tako velik. Če gledamo po številki na prebivalca, je ta dolg višji kot v Argentini.

Sprašujemo se lahko, pred kom nas bo varoval Nato. Zgodovinsko so nas vedno oblegali, posegali po našem ozemlju sosedje Avstrijci, Italijani, Madžari, Hrvatje, vsi v okviru nacifašistične koalicije. Italijani so v Nato paktu, Madžari so v Nato paktu. Kdo nas bo potem napadal? Avstrija je nevtralna. Hrvatje želijo vstopiti v Nato pakt. Kratkoročno in srednjeročno, to se pravi najmanj v naslednjih 3 letih, vojne v Republiki Sloveniji zagotovo ne bo. To se pravi, zakaj rabimo potem tukaj Nato? Ali morda Vlada Republike Slovenije misli in razmišlja, da nas bo napadla sosednja Hrvaška? Hrvaška si ravno tako želi in poskuša vstopiti v Nato pakt, pri tem pa ji pomagajo nekateri slovenski politični veljaki. Kaj pa, če bo šla Hrvaška prva v Nato? Ali bo potem Nato pomagal Hrvaški, da bo svoje agresivne težnje izvršila nad Slovenijo, ali kaj? Imam občutek, da slovenska vlada ne ve, kaj hoče. Postavila si je cilj, ki ga hoče izpeljati, ne glede na stroške, samo da bo gospod Drnovšek zadovoljen in da bo končal tisto, kar je rekel, da bo naredil.

Vojaške ogroženosti torej ni, da bi se branili pred njo. Zagotovo pa je gospodarska ogroženost. In pri gospodarski ogroženosti Nato pakt igra vlogo tistega, ki ogroža, ne tistega, ki brani pred ogroženostjo. Konec koncev Nato zahteva, da se vse orožje, ki ga že imamo, ima za zastarelo in da ga je potrebno nadomestiti z novim. S kakšnim novim? Ne z novim, ampak z ameriškim, ravno tako starim, ravno tako ali še bolj zastarelim. Kajti ameriške enote in ameriška vojska bo dobila novo orožje, staro je potrebno nekam prodati. Dokaz za to je enostavno dejstvo, da Američani skorajda zastonj ponujajo po svetu zastarele avione F-16 tipa A, ne dajo pa iz rok avionov F-16 tipa C. Skorajda zastonj zato, da bi se države navezale, logistično navezale na dobavo ameriških rezervnih delov za

ameriško orožje, ameriških logističnih podpornih mehanizmov in vsega ostalega. Zelo zvito, zelo perfidno. To je pa gospodarsko ogrožanje, kjer se ima Slovenija česa bati.

Nekateri so danes rekli, da Republika Slovenija pač ne more biti dolina miru, kajti tega ni. Ravno te ljudi bi jaz vprašal, kaj pa Avstrija, kaj pa Švica. Niti ena niti druga država ni sta v Nato paktu. Obe sta v neposredni sosesčini in mislim, da ne eni ne drugi državi popolnoma ničesar ne manjka. Imajo celo nekaj, česar Slovenija nima. Trezno vlado, ki v prvi vrsti skrbi za domače interese.

Lahko se vprašamo tudi, kaj bo z našo suverenostjo ob vstopanju v Nato pakt. Samo en primer. Sodni postopki recimo proti vojakom Nato pakta se ne bodo vodili v Sloveniji. Ne samo, da se ne bodo vodili. Slovenska policija ne bo imela pravice aretirati nobenega potencialnega storilca oziroma storilca, ki je nekaj naredil, ampak bodo morali vse prepustiti nekemu drugemu. Če ne verjamete, primer je bil ne dolgo tega v Italiji, ko je ameriško letalo presekalo žičnično vrv in je umrlo okoli 40 ljudi. Pilotu so sodili v Združenih državah Amerike in je bil oproščen.

Da ne bom predolg, kajti baje naj bi bili omejeni na 10 minut - česar se niso držali gospodje ministri in gospod premier - bom povedal samo še tako. Čeprav morda na začetku Slovenska nacionalna stranka še ni imela jasnega stališča o Nato paktu, ga danes zagotovo imamo. Stališči Slovenske nacionalne stranke, ki ju zastopamo in ki ju bomo vedno zastopal, sta dve:

Prvič, smo proti vstopanju v kakršnekoli vojaške zveze, tako tudi v zvezo Nato. In drugo stališče je: Obvezno moramo izvesti referendum, na katerem naj se državljanke in državljani odločijo, kaj hočejo. Če nič drugega, bodo za napačno odločitev plačali sami. Hvala.

**Abstract from the speech by Mr Zmago Jelinčič
Plemeniti,
deputy of the National Assembly of the Republic
of Slovenia,
leader of the Slovene National Party deputy group**

NATO is an organization in which the United States plays the leading role. NATO's objectives are arrogantly listed in the Pentagon's "Defense Planning Guidance", a document published in the New York Times of 8 March 1992. According to such document, the only possible way for the US is to restore full military and political dominance.

Moreover, the document presents the Pentagon's objectives in Europe by asserting that it is of fundamental importance to preserve NATO as the primary instrument of Western defense and security, as well as the channel for U.S. influence and participation in European security affairs; in this regard it is necessary to prevent the emergence of European-only security arrangements which would undermine NATO.

Without a doubt, NATO is above all (by at least 70%) an economic organization selling American products by forcing Member States and candidate countries to purchase American equipment.

The question that arises is whom NATO is going to protect us from. Historically speaking, our territory was always besieged or encroached upon by our neighbours, namely Austrians, Italians, Hungarians and Croats, all members of the nazi-fascist coalition. Italy and Hungary are members of the NATO Pact, Croatia wish to become one, while Austria is a neutral state.

Well who, then, is going to attack us? From whom NATO will protect us? There is no military threat for Slovenia but an economic one – and it is NATO that threatens us. I want to remind you of the requirement to substitute all old equipment with a new one. Which one? Well, American equipment, of course, which is equally old or even more obsolete. When US Army gets new weapons, it needs to sell the old ones, and the countries applying for NATO membership are the perfect candidates to be forced into such purchases.

There is also the question of our sovereignty after the eventual integration into NATO Pact. Let me mention just one case – the possible court proceedings against NATO sol-

diers. Such procedures would not be carried out in Slovenia and the Slovene police would have no right to arrest the suspects; a similar case recently happened in Italy. The pilot of the plane that cut the cableway wire and caused the death of around 40 people was tried in the United States – and acquitted.

Myself and the Slovene National Party are against Slovenia's integration into any military union and into NATO. At the same time we demand a referendum be called prior to the eventual integration for Slovene citizens to decide by themselves.

Govor gospoda Alojza Peterleta,

predsednika Komisije Državnega zbora Republike

Slovenije za evropske zadeve

Hvala lepa! Spoštovani gospod predsednik, spoštovani visoki politični zbor, spoštovani gostje, častniki Slovenske vojske, gospe in gospodje!

Vstop Slovenije v Nato je strateško, dolgoročno in bistveno vprašanje naše prihodnosti, ki je tesno povezano z našo voljo, da vstopimo kot polnopravna članica tudi v Evropsko zvezo, kajti obe ti dve organizaciji povezujejo iste ali podobne vrednote.

Za naš nacionalni interes, o katerem se zadnje čase veliko govori, je primerno in koristno, da se v to organizacijo vključimo, ne samo zaradi obrambnih namenov. Vprašanje pa je, kako priti do cilja potem, ko v Madridu, ki je vzbudil veliko pričakovanj, premalo pa je bilo vloženega dela, slovenski državi oziroma takratni oblasti to ni uspelo.

Očitno je, da že omenjeni podpisi predsednikov strank izpred nekaj let niso dovolj, ker je prišlo do precejšnjih razlik med podpisi in ravnanji nekaterih strank. V bistvu stojimo zopet sami pred seboj, sami pred svojimi zavezami glede vpeljave tistih vrednot oziroma načel in standardov, ki veljajo v obeh omenjenih skupnostih držav. Mislim, da se je potrebno zelo jasno, dokončno, transparentno opredeliti in izraziti politično voljo navznoter, se pravi do lastnih državljanov in državljanov, in navzven, do partnerjev, od katerih je odvisen končni sprejem oziroma končna odločitev. Povsem jasno je, da ne moremo priti do tega cilja tako, da smo z eno nogo na podlagi, ki ji jaz rečem revolucionarno pravo in njegove posledice, z drugo pa na strani načel in vrednot, ki so bile podlaga razvoja tako Evropske zveze kot Nata po 2. svetovni vojni. V tem smislu bi dejal, da je potrebno končati dvojne igre. Gre za zadeve, ki se nanašajo na celoto našega odnosa do Nata, ki zajema seveda tudi javna naročila, ki so se dogajala včasih na tem področju na nenavaden način, vsaj za naše partnerje nenavaden. V bistvu je treba zaključiti tranzicijo tudi po tej liniji, z dokončanjem reform pravnega in upravnega sistema.

Predpostavljam, da današnji nastopi eminentnih predstavnikov vlade govorijo o drugačnem pristopu sedanje oblasti v novi rundi možnosti, ko se govori, da je možno in verjetno, vsekakor pa še ni čisto gotovo. Upam, da bo to pot prišlo do drugačnega lobiiranja, do drugačnega sodelovanja med vlado in parlamentom in tudi do uspeha. Narava zunanje politike je seveda ta, da je izrazito povezana z notranjo politiko in da nekaterih njenih ciljev ne moremo doseči, če se ne zgodijo stvari, ki so predmet notranje politike. Tudi v odnosu do preteklosti. Računam, da se ležerno čakanje na uspeh, kot pred Ma-

dridom, ne bo ponovilo, ampak da se bomo vsi skupaj potrudili za dosego tega izredno pomembnega cilja.

Rad bi omenil v tej zvezi tudi poletno antinativno ofenzivo, na katero je slovenski politični vrh pozno reagiral oziroma je pozno reagirala vlada. Na nekaj javnih vprašanj v parlamentu, ali še obstaja politična enotnost ključnih sestavnih slovenske politične oblasti v zvezi z Nato, jasnega odgovora ni bilo. Danes je bila beseda jasnejša in mislim, da Slovenija sedaj po teh letih, ko se je zunanje-politično profilirala in tudi angažirala, mislim posebej na Bosno in Hercegovino in Kosovo, lahko nastopa z ojačano kandidaturom pred odločanjem v Pragi. Mislim, da je tisti, z marsikaterega vidika razumljivi začetni zadržanosti pri angažmaju Slovenije v jugovzhodni smeri, sledila vendar bolj angažirana politika in bolj prepričljiva za tiste, ki se bodo o nas odločali. Sam imam izkušnjo s pogovorov lani v Washingtonu, kjer so ljudje, ki so pisali pozicijske papirje za ameriško vlado, rekli: "Če bi Slovenija stala tako jasno na tej strani pred odločanjem v Madridu, bi v Madridu bila že tudi sprejeta." Vendar nas takrat niso videli na tak način. Jaz sem vesel, da je prišlo do te spremembe in mislim, da je naša kandidatura sedaj močnejša.

Želim si, da bi v tem smislu res ostali pri širokem političnem soglasju za Nato, in še enkrat poudarjam, da je to komplementaren cilj našemu vstopu v Evropsko zvezo. In težko razumem argumentacijo, ki se je zlasti lani poleti ponavljala in ki je poskušala delati neko bistveno razliko med odločitvijo za Evropsko zvezo in za Nato. Če bomo mi to dejansko tako počeli, bomo na prepričljiv način tudi demonstrirali slovensko politično zrelost na zunanje-političnem področju.

Moram reči, da po vsem prebranem - in teh člankov poleti ni bilo malo - nisem našel ničesar, kar bi lahko označil kot resnično oziroma resno alternativo našemu vstopu v Nato. Ne bom govoril o dolini miru, mi smo lahko dolina miru v Natu, ampak govorim o tem, kaj Nato je. Zame je to najprej skupnost prava, temelječega na nekih vrednotah in načelih. Je podlaga za naše boljše gospodarske možnosti in podlaga za drugačno znanstveno angažiranje ter še marsikaj drugega. Skratka, zame je to primerna in koristna uvrščenost. Časi nekdanje neuvrščenosti so mimo. Tudi časi starih predpostavk o znanih sovražnikih, ki vpadajo s severa in z zahoda, so mimo. Živimo dobresedno v drugačni paradigmi. 11. september je to paradigmo samo še izostril in tudi izostril alternative. Jaz razumem, da imajo tisti, ki so še leta 1989 govorili jasno in javno proti Natu, verjetno težave z iskrenostjo, ko zdaj govorijo za.

Vesel sem, da imamo danes med nami tudi zastopnike drugačnih pogledov, ki bodo gotovo lahko to še danes povedali. Mislim, da je to ne samo dokaz za resnost naše demokracije, ampak tudi dokaz naše skupne volje, da res izostrimo pogled na različne možnosti, o katerih nekateri govorijo.

Rad bi rekel še nekaj v strateškem smislu. Spominjam se nekega trenutka pred nekaj leti, ko sta dve raketi v času spopadov med Hrvaško in Srbijo "zašli", recimo temu tako, na našo stran Kolpe. Takrat so se takoj začeli telefoni: "Kje pa je Janša? Kdo nas bo branil?". Zavzemam se za to, da poskrbimo za stabilno, dolgoročno naravnano varnost in da se ne obnašamo dnevno progmatično, z ozirom na to, koliko daleč stran od nas se sliši topovsko grmenje.

Mislím tudi, in zaključujem, da ne more biti alternativa naši temeljni bistveni odločitvi demagogija na temo zla, denarja, stroškov in orožja. Ta stvar ni rešljiva s populističnim obravnavanjem dileme, ali maslo ali topovi; mislim, da gre tukaj za veliko več: gre za našo temeljno, vrednostno in politično uvrščenost, ki ima tudi gospodarske posledice. Alternativa tudi ne more biti površno moraliziranje, ki ga je bilo kar nekaj na to temo.

Gotovo Nato ni idealna organizacija in pri takih zadevah ponavadi ne govorimo o idealih. Če pa že o tem govorimo, potem bi raje reševal vprašanje idealov znotraj te organizacije kakor zunaj nje, zunaj nje smo lahko samo opazovalci.

Dovolite še dve opombi. Ena je k oddaji "Še pomnite, tovariši?", ki jo je izvedel gospod poslanski kolega Kacin. Namreč, jaz nisem doslej slišal tako pravljíčne razlage o podpori mirovne deklaracije v začetku leta 1991. Ne spomnim se sestanka, na katerem bi govorili, da bo podpora z najvišjega mesta tej mirovni deklaraciji pomenila taktiko za primer različnih razpletov tiste situacije. Demosova koalicija in Demosova vlada je delala samo za en razplet: za samostojno Slovenijo, kar se je tudi zgodilo. In tistega se takrat ni dalo razumeti kot podpore našemu projektu osamosvojitve, četudi je to podprl predsednik države.

Glede javnega mnenja pa tole. V tej državi imam večkrat vtis, da vlada hodi za javnim mnenjem, namesto da bi ga odgovorno tudi soustvarjala. Tisti, ki vodi državo, ima tudi nalogo pošteno vplivati na javno mnenje. Ni dovolj informirati o zadevah, ampak tudi povedati argumente za projekt, za katerega se je politično odločil. V tem smislu je že prišlo do kritike komunikacijske strategije vlade na temo Evropske zveze, kjer se je govorilo veliko "o", malo pa "za", in mislim, da bo treba tudi glede Nata ljudem jasno povedati, zakaj vlada ta projekt podpira. Pričakujem, da bomo glede Nata to pot s skupnimi napori uspešni.

Hvala lepa. Se opravičujem, gospod predsednik, če sem šel čez deset minut.

Govor gospoda dr. Jožeta Ranta,

Nova Slovenija (NSi)

(neavtoriziran govor)

Gospod predsednik odbora, spoštovane poslanke in poslanci, ekscelence, dame in gospodje! Včasih, ko tako poslušam ali berem medije, se zavedam, da morda ljudje ne vedo pravzaprav, kaj je varnost, da je varnost neka dobrina, pa naj gre za varnost posameznika, družine, naroda ali pa države. Varnost, ki je v sozvočju s pojmi in vrednotami, kot so svoboda, neodvisnost, zemeljska integriteta in tako naprej. Tudi je žalostno, da se te dobrine zavemo šele takrat, ko je nimamo ali pa ko jo pogrešamo.

Spomnimo se junija in julija leta 1991. Ko smo čemeli v kletih, ker smo pričakovali letalski napad, smo govorili, "ja, pa za vraga, kje pa je Nato, kdaj bodo pa oni posredovali?". Pa pri obstreljevanju Dubrovnika in pri obstreljevanju Sarajeva smo govorili, "ja, pa kaj še čakajo!". Torej tipično, da takrat, ko nečesa nimamo, takrat se tega zavemo, ko pa živimo pravzaprav v nekem obilju, pozabimo, kje so vzroki in zakaj imamo tako obilje, tako udobno stanje.

Torej z varnostjo se da upravljati, da se jo gojiti, vanjo se mora tudi investirati. V današnjem svetu, globalnem svetu, seveda tega sami ne moremo početi. To moramo početi v sozvočju z drugimi, poskrbeti moramo tudi za varnost v naši okolici, v naši neposredni okolici, vedno bolj tudi v jugovzhodni Evropi, na Bližnjem vzhodu in še dlje.

Izzivi varnosti so globalni: mednarodni kriminal, ekološke katastrofe, človekovo delovanje, terorizem konec koncev in drugo. Ti izzivi ne poznajo meja in udarijo prek četrte države tudi k nam. Mi si ne moremo privoščiti, da bomo v Evropi izolirani kot otok, kot nek izziv za tiste, ki jim varnost drugih ne pomeni nič ali pa jo izkoriščajo za svoje nečedne posle.

V naši stranki se zavedamo, da je treba uveljavljati celostni princip varnosti. Celostni princip pomeni, da uveljavljamo varnost tudi na področju zagotavljanja socialne, ekonomske enakopravnosti in seveda tudi blagostanja, da skrbimo za okolje in seveda konec koncev, da se posvečamo poleg tega tudi tistemu, čemur pravimo vojaška varnost ali pa notranja varnost. Sami torej ne moremo. Mi se moramo torej oprijeti kolektivnega modela. Menimo, da je osnovni cilj naše varnostne in obrambne politike ravno zagotavljanje varnosti s pomočjo zavezništva Nata in drugih tipov evroatlantskega zavezništva. Mi gojimo zavezništvo tako z Združenimi državami Amerike kot tudi z ostalimi evropskimi državami, ki so v zavezništvu.

Zavedati se moramo, da vstopamo v Nato, ki ni več Nato iz leta 1980. Nato je prešel dve fazi med tem časom. Od Nata, ki je bil branik zahodnih vrednot demokracije proti varšavskemu paktu, je prešel v organizacijo, ki je urejala krizna razmerja v jugovzhodni Evropi. Zdaj je v fazi, ko se bori proti nevidnemu sovražniku, perfidnemu, ki ga ne vidimo in ne znamo locirati, lahko pa udari od kjerkoli z globalnimi sredstvi. Proti takemu načinu se ena sama država ne more braniti. Nas ne ogroža Hrvaška, Italija, nas ogrožajo globalni sovražniki, ki jih mi trenutno ne vidimo, so pa lahko že med nami. Lahko so to ljudje, lahko ekološke katastrofe, lahko naravne katastrofe.

Vstop v Nato je za nas primarnega pomena, predvsem ker Nato temelji na vrednotah, ki so skupne tudi vrednotam v deklaraciji, ki smo jo imeli ob plebiscitu, tudi programu stranke Nove Slovenije. Predvsem so to, to lahko kar rečemo, kriteriji washingtonske pogodbe. Uveljavitev institucij demokratične države, uveljavitev mehanizmov prava, enakosti pred zakonom vseh državljanov, realne, ne deklarirane ali virtualne, in dosledno spoštovanje človekovih pravic, preprečevanje segregacije različno politično usmerjenih, idejno usmerjenih, preprečevanje razlikovanja med vernimi in nevernimi, čeprav gre samo za latentne primere lokalnega značaja, kjerkoli. Mi si ne moremo privoščiti dvotirne politike, ene nad mizo, ene pod mizo. Mi moramo ravnati kredibilno. Kredibilnost je tista, ki nas bo tudi pripeljala v Nato.

Osnovni mehanizmi, ki jih moramo gojiti in ki jih bomo prinesli v zvezo Nato, so pa seveda naša Slovenska vojska, ki mora biti moderna vojska, sposobna intervenirati tudi zunaj naše domovine, pri čemer razumem intervencije kot umirjanje kriznih žarišč in vzpostavljanje reda in mira. Kajti zavedati se moramo, da je naš nacionalni interes, da je v naši bližini počiščeno, mirno. Nihče se ne sprašuje, koliko pa nas bi stalo, če bi bila jugovzhodna Evropa še v ognju. Sedaj mi veselo trgujemo s temi državami, bivšimi republikami naše skupne države. Ali bi to lahko tudi, če ne bi bilo intervencije Nata? Zavedati se moramo, v kaj se posega v Afganistanu. Ali se zavedamo, da smo s tem, ko se je zrušil talibanski režim, tudi pričeli urejati vprašanje trgovanja z drogami? Pred tremi dnevi sem bil na pogrebu mladeniča, ki je umrl za posledicami drog. Nihče se ni vprašal, od kje je ta droga prišla, kdo mu jo je posredoval. Legalno je seveda, da se vsak lahko drogira, ampak kdo je kriv za to? Bistveno je tudi, da se zavedamo, da varnost ni samo v orožju in obrambi, pač pa tudi v ekonomski pomoči. Pakt stabilnosti je tipičen tak mehanizem, kjer je prisoten tudi Nato, prisotna je Evropska skupnost. Za Afganistan se pripravlja ogromen plan, 10 milijard dolarjev. Tukaj moramo biti Slovenci prisotni. To so tudi priložnosti za nas.

Konec koncev, opremljanje Slovenske vojske. Včasih se pojmuje pri opremljanju Slovenske vojske, kadar gre za več denarja, da ta denar nekdo meče proč. Ne, to je naš de-

nar. Tukaj gre za naša delovna mesta. Saj so tudi naši vojaki, oficirji na naših delovnih mestih, saj skrbijo za našo varnost.

Nova Slovenija še poudarja, da je treba dati poudarek tudi civilni zaščiti, gasilcem, saniteti. To so osnovni mehanizmi, s katerimi zagotavljamo varnost tudi ob globalnih nevarnostih. Ravno tako jih moramo opremiti moderno in tudi izobraziti. Celotni varnostni sistem seveda dopolnjuje tudi rezervni sestav naše vojske, ki naj pa bo pravzaprav na prostovoljni osnovi, ampak tudi šolan. Šolanje bomo lahko izvedli, ne samo z lastnimi sredstvi, ampak predvsem s pomočjo izobraževalnih institucij zunaj naše države, v državah Nata.

Torej denar, ki gre iz proračuna za našo obrambo, ni vržen proč in ga je še vedno manj, kot če bi ga dali za oboroženo ljudstvo. Seveda pa moramo poskrbeti, da bo ta denar transparentno in kontrolirano porabljen in da ga bodo nadzirale institucije pravne države.

Poleg tega bi rad opozoril, da je treba poskrbeti za ugled naše vojske, za njeno avtoriteto. Pa ne samo vojske, tudi policije, carine. Afere, ki smo jim priča, ki jih mi ne razumemo, ker jim ne vidimo pravzaprav vzroka, ne vidimo rešitev, ki se pravzaprav razgubijo, pozabijo se, nas skrbijo in zmanjšujejo tudi ugled naše vojske in tudi našo kredibilnost pri vstopu v Nato. Če bi ostali zunaj Nata, bi pomenilo, da smo izolirani. Tudi Amerika se izogiba izolacije, ni več možna "splendid isolation". Vsi smo povezani med seboj. In če ima pač neka država bolj uspešno vodilno vlogo, moramo poskrbeti, da bomo mi temu tudi dorasli, da bomo tudi mi uspešni. Ni naš namen kazati s prstom, sedaj nas bodo pa ti nekaj izkoriščali. Ne, mi moramo poskrbeti, da bomo postali njim podobni, da bomo tudi mi uspešni. Izolacija pa k temu ne vodi. Hvala lepa.

Govor gospoda prof. dr. Rudija Rizmana

Hvala lepa predsedujočemu za besedo. Spoštovane gospe, spoštovani gospodje!

Dovolite mi, da najprej omenim nek proceduralni vidik, pravzaprav razočaranje nad tem, da se je nekaj, kar naj bi bila "javna predstavitev mnenj", spremenilo v privilegirano predstavitev mnenj poklicnih politikov. Imam verjetno upravičen občutek, da smo tisti, ki ne pripadamo tej sferi, bili uporabljeni ali bolje zlorabljeni za nekakšno "demokratsko kuliso". Ne gre za kakšno osebno užaljenost ali komplekse s tem v zvezi (s tem se sploh ne obremenjujem), vendar ne gre za dobro stanje slovenske demokracije, če smo predstavniki civilne družbe (od znanosti do nevladnih organizacij, neodvisna javnost in posamezniki itd.) dobili besedo šele po treh urah in pol! Ta kritična ugotovitev je še toliko bolj na mestu, če pomislimo na to, da je tema, ki je na dnevnem redu, zelo pomembna za slovensko sedanost in prihodnost ter tudi ni v kakšni slučajni navezavi s tistim, kar razumemo pod pojmom demokracija.

Poleg tega sem v nekakšnem paradoksnem položaju, ker tudi sam ne vidim prave alternative za članstvo Slovenije v Natu, vendar sem močno zainteresiran, da ob tej priložnosti slišimo najrazličnejše argumente ne le "za" ali "proti", temveč za širok razpon stališč o tem vprašanju, ki presegajo običajne manihejske skrajnosti iz podobnih razprav na Slovenskem. Ne nazadnje bi se morali v tej javni razpravi dokopati tudi do stališča in konceptov, ki jih bo slovenska politika oziroma politika, v primeru, če bo Slovenija povabljen v Nato, zagovarjala v tej obrambni organizaciji. Moj prispevek je treba razumeti potemtakem tudi kot "investicijo" v prihodnost, se pravi, v tem smislu, kakšne trende in poglede kaže zagovarjati v Natu.

Naj na začetku poudarim, da se mi zdi vprašanje, ki je danes na dnevnem redu, ne le pomembno, da ne rečem usodno in zgodovinsko, temveč pomeni tudi priložnost, da slovenska politika oziroma slovenska civilna družba tehtno premislita nove priložnosti, ki jih prinašajo s seboj konec hladne vojne in še posebej izzivi globalizacije. Pri tem je treba spomniti na opozorilo politološkega kolega, uglednega angleškega družboslovca Georga Schöpflina, da so v tem pogledu majhne države v primerjavi z velikimi pred težjo nalogo. Medtem ko je za velike njihov obstoj nekaj samoumevnega in si lahko brez večjega tveganja privoščijo napake, pa so lahko te za majhne države usodne.

V primerjavi s časom hladne vojne, da ne gremo še bolj nazaj v zgodovino, ko so se velike države obnašale do manjših arogantno ali, bi lahko rekli, bistveno bolj arogantno kot danes in so jih sistematično marginalizirale, uživajo danes majhne države vendarle neko spoštovanje in prestiž, v nekaterih primerih pa so celo favorizirane; v mislih imam, na primer, predsedovanje majhnega Luksemburga Evropski uniji, lahko pa bi se našlo

še več takih in podobnih primerov. Lahko celo trdimo, da velike države, tokrat bogatejše za izkušnjo globalizacije, danes nemara bolje razumejo probleme majhnih držav in se nemalokrat tudi oboje znajdejo pred podobnimi eksistenčnimi dilemami. V mislih imam nevarnost erozije nacionalne suverenosti, za katero ne obstajajo kakšna avtomatična zagotovila v času globalizacije.

Poleg tega je mogoče v mednarodni skupnosti po koncu hladne vojne zaznati večjo mero razumevanja za specifične potrebe majhnih držav, povezane z ohranjanjem njihove nacionalne identitete, sploh za njihovo kontinuirano kulturno reprodukcijo in za njihov enakopraven ali bolj enakopraven status v mednarodni skupnosti in ne nazadnje tudi za njihovo varnost.

V tem prispevku bom poskušal v nadaljevanju orisati še nekaj drugih relevantnih socioloških razsežnosti današnjega časa, ki se jim pri tej temi ne bi smeli izogniti.

Seveda na tem mestu ni treba posebej prepričevati, kakšno težo ima v družbi dobrina varnosti. Vsaj od Hannah Arendtove naprej vemo, da je ključni atribut, po katerem lahko prepoznamo legitimnost političnih institucij v neki državi, ta, da svojim državljanom zagotavljajo varnost, in sicer tako znotraj kot navzven. Pojav globalizacije, kot smo danes že tudi nekajkrat slišali, je močno zabrisal meje med tistim, kar je mogoče prepoznati kot notranje in zunanje. In zato ne preseneča, če se morajo notranji ministri čedalje bolj ukvarjati z zunanjimi zadevami in zunanji z domačimi. Da ne govorim o tem, da se od zunanjih ministrov pričakuje delovanje, ki računa tudi z globalnimi in torej ne samo s sosedskimi ali internacionalnimi aktivnostmi v ožjem pomenu.

Poleg tega tudi vojne, kot smo jih poznali doslej, niso več isto. Ob klasičnem Clausewitzovem razumevanju vojn med državami, ki jim danes pravimo stare vojne, imamo danes še tako imenovane nove vojne, ki so istočasno lokalne in globalne in je pri njih težko potegniti ločnico med meddržavnimi oziroma mednarodnimi in državljanskimi vojnami. Teoretiki vojne, vzemimo na primer Mary Kaldor z London School of Economics, ugotavljajo, da smo priče eroziji klasičnega razlikovanja med vojno in mirom ali civilno družbo in anarhijo. To seveda ne pomeni, da gre svet nasproti permanentni vojni anarhiji, temveč da sta vojna in mir ter civilno stanje in anarhija v nekakšnem problematičnem sobivanju. Stari obrazec Clausewitzovega pojmovanja vojne, ki je temeljil na nacionalnem oziroma državnem monopolu na uporabi legitimnega nasilja, je v številnih primerih preprosto razpadel zaradi pritiskov od spodaj (tu mislim na privatizacijo in od države nenadzorovano organizirano nasilje, torej privatizacijo organiziranega nasilja, če hočete), in od zgoraj, to je od transnacionalizacije vojaške sile.

Nadaljnji sociološki znaki nove vojne, s katero se soočamo, se odražajo v tem, da novi vojaki, na primer teroristi, najemni vojaki in tako dalje, niso več nujno agenti neke države in da je njihovo nasilje bodisi razpršeno bodisi naključno, predvsem pa je uperjeno

proti civilnemu prebivalstvu. Politični cilji teh skupin so torej usmerjeni v izvrševanje pokolov nad nedolžnimi ljudmi in potemtakem predstavljajo kršenje vseh elementarnih humanitarnih norm, do katerih se je dokopalo človeštvo v 20. stoletju.

Iz tega, nič kaj razveseljivega pojava nove vojne je vseeno mogoče potegniti tudi nekaj optimističnih sporočil. V sedanosti in še bolj v prihodnosti bomo čedalje manj pričeli vojaškim spopadom med državami, ker procesi vojaške globalizacije jemljejo nacionalnim državam pristojnosti na področju unilateralnega razpolaganja z vojaško silo. Seveda ni mogoče izključiti, da ne bi prišlo do zlorab oziroma neprimerne uporabe, na primer proti humanitarnemu pravu, vojaške pomoči tudi na transnacionalni ravni. Tisto, kar v tej zvezi opogumlja, predstavljajo prepričljivi sociološki indikatorji o tem, da se najbolj razvite kapitalistične države razvijajo v smeri postmilitaristične družbe, kar še ne pomeni, da so te družbe same po sebi že povsem pacifistične, temveč da se je strukturno ravnotežje med "wellfare" in "warfare" odločilno premaknilo v korist prvega, se pravi v korist "wellfare". Gre za pomemben premik, ki ga ne bi smeli podceniti, če se spomnimo, da so bile te družbe še včeraj, torej v času hladne vojne, organizirane za totalno vojno. Medtem ko se danes vojska kot družbena institucija, temu smo včasih rekli tudi industrijsko-vojaški ali pa vojaško-industrijski kompleks, vedno bolj pomika na obrobje postmilitaristične družbe.

To sociološko dejstvo je mogoče podpreti s številnimi podatki o zmanjševanju števila vojaškega osebja in stroškov za obrambo v razvitih kapitalističnih državah. Za kaj gre v resnici, se najbolje prepričamo, če pogledamo primer zalivske vojne, ko smo imeli na eni strani torej klasično vojaško silo Iraka, ki je mobilizirala za vojake tako starejše kot najstnike, da posebej ne omenjamo vojaške ideologije, ki je in še totalno obvladuje vsakdanje življenje ljudi v Iraku, in na drugi strani postmilitaristično družbo oziroma vojsko razvitih kapitalističnih držav.

Danes si tudi ne moremo več predstavljati, da bi lahko prišlo do vojaškega spopada med glavnimi kapitalističnimi bloki. Mislim na severno Ameriko, zahodno Evropo in Japonsko ali pa med posameznimi razvitimi kapitalističnimi državami. Prav tako je težko verjeti, da bi se lahko v bližnji prihodnosti vojaško spopadla zahod in Rusija. Vse več je torej prepričljivih znamenj, da obstoječa vojaška sila ne bo uporabljena na relaciji vzhod-zahod, temveč bo opora, ali bo lahko opora globalni regulaciji, se pravi v funkciji vzpostavljanja ali ohranjanja miru, "peace-keeping" in "peace-making".

Pravzaprav že lahko govorimo, da smo na začetku spodbudnega procesa - spomnimo se, da je vojna stara toliko kot človeštvo, medtem ko je mir šele novejša iznajdba -, ko bo, vsaj upamo, da bo tako, nova globalna varnostna kultura temeljila na nadnacionalnem varovanju in v skrajnih primerih, kot sta to bila primera Kosova in Bosne, tudi zavarovana z efektivno vojaško silo. Torej na varovanju demokratičnih standardov, človeko-

vih pravic in raznovrstnih manjšin - za vse to bi se lahko zavzemali naši predstavniki v Bruslju. Morda bo to za kakšnega kritika Nata dokaz za nov globalni imperializem, vendar se bo na ta način moralno diskreditiral, ko bo tarnal za časi, ko lahko suverene države ali ko so lahko suverene države doma, ne da bi jih kdo zaustavil, počenjale karkoli se jim je zahotelo, od kršenja najbolj elementarnih človekovih pravic in vse do zločinov proti človeštvu in genocida.

Kot kaže, je obdobje totalne vojne za nami in ga postopoma nadomešča obdobje regionalnih konfliktov in konfliktov nizke intenzitete znotraj posameznih držav. V sodobni informacijski družbi za vodenje vojne tudi ni potrebna totalna mobilizacija družbe. Priča smo paradoksu, da se z eksponencialnim povečevanjem uničevalne sile vojaške moči zmanjšuje število vojakov in relativno zmanjšujejo stroški, namenjeni vojski. Po drugi strani je globalizacija, merim na globalno komuniciranje, ki se lahko opira na realni čas, reducirala avtonomijo vojaškega faktorja pri vodenju vojne in na ta način posredno povečala civilni politični nadzor nad vodenjem vojne. Nadaljnji potencialni vidik demokratizacije na tem področju je povezan s transnacionalnim značajem vojaške proizvodnje, se pravi z mednarodno delitvijo dela, kar pozitivno vpliva na radikalno zmanjšanje nekaterih klasičnih nevarnosti. Mislim na vojaško-industrijsko-birokratski kompleks, ki se je v preteklosti generiral iz preveč tesnih razmerij med državo, industrijo in vojsko v posameznih nacionalnih državah. Najbolj kritične vojaške tehnologije namreč nastajajo na področju civilnega vojaškega sektorja. Gre za elektroniko in optiko. Se pravi na področjih, ki so najbolj izpostavljena globalizaciji.

Konec hladne vojne je potemtakem pozitivno prispeval k obsežni ali vsaj vidni demilitarizaciji družbenega, ekonomskega in političnega življenja v najbolj razvitih kapitalističnih družbah. Verjetno ta čas še ne moremo oceniti pomembnih zgodovinskih posledic na tem področju, ker so še v teku. Ne nazadnje pa je konec hladne vojne močno načel, če že ne popolnoma odpravil, tako imenovani mehanizem discipliniranja in politiko interesnih sfer, ki sta premočno posegala v sfere družbenega, ekonomskega in političnega življenja, sploh v njihovo neodvisnost oziroma suverenost. Torej tudi v majhnih, čeprav ne samo v teh državah. Tudi v tem pogledu imajo prav tisti raziskovalci teh vprašanj, ki govorijo o koncu hladne vojne kot o času nastopa postmilitaristične politike.

Vse, kar smo doslej povedali o sodobni vojaški globalizaciji, ima pomembne aplikacije za suverenost, avtonomijo in politiko sodobne nacionalne države, torej tudi za slovensko. Nič od povedanega ne kaže na to, da je suverena nacionalna država v zatonu. Prej velja nasprotno, države igrajo še naprej ključno vlogo pri vzpostavljanju regionalne in globalne varnosti, vojaška globalizacija pa v bistvu prispeva k rekonstituciji sodobne nacionalne države in ji na ta način pomaga, ne le da preživi, temveč da zavzame v teh

procesih tudi novo in okrepljeno vlogo. Ne idealiziram teh stvari, temveč jih primerjam s preteklostjo. Doktrina nacionalne varnosti ostaja zato še naprej ena ključnih sestavin sodobno pojmovane državnosti. Vendar strategije varovanja nacionalne varnosti danes, v času globalizacije, ni več mogoče ločiti od strategije ohranjanja mednarodne varnosti, ker lahko le skupaj z drugimi demokratičnimi državami realizirata varnostno skupnost, v okviru katere pa ne more igrati vojaški faktor nobene aktivne vloge, kar zadeva odnose med njenimi članicami. Celo dve državi, tako občutljivi za svoje nacionalne interese, kot sta na primer Francija in nevtralna Švedska, se prav iz omenjenih razlogov povezujeta, in še več, krepita funkcioniranje svoje nacionalne suverenosti v širšem kontekstu varnostne skupnosti.

Naj zaključim. Čeprav Nata ni treba, in tudi ne bi bilo dobro, da bi ga izvzeli pred sleherno kritiko, pa je treba vseeno povedati, da nekatere dobronamerno mišljene kritike letijo v bistvo na Nato iz časov hladne vojne in na ta način sploh ne opazijo, da se ta organizacija po koncu hladne vojne spreminja - v tem vidim priložnost, ki je ne kaže izpustiti - in se bo bržkone tudi naprej spreminjala v skladu z omenjenimi globalizacijskimi imperativi in nastajajočo postmilitaristično transformacijo razvitih kapitalističnih družb. Nato seveda ne bo mogel preprosto pobegniti pred temi spremembami, to je, da bo klasično politiko varnosti iz časov hladne vojne zamenjala tako imenovana "life politics", to je ukvarjanje z vprašanji varnosti ljudi, varovanjem okolja, identitete, demokratičnega državljanstva, izobraževanja, socialne države, zdravja itd. Preobrazba geopolitične arhitekture, ki smo ji priča po koncu hladne vojne, je že in bo še bolj vplivala tudi na preobrazbo političnega življenja, v obravnavanem primeru k prehodu države nacionalne varnosti k postmilitaristični državi in mednarodni kolektivni varnosti.

To, da se bo Nato spreminjal, bodisi z nami ali brez nas, bržčas ni ključnega pomena za Nato, je pa pomembno za nas v smislu odpiranja možnosti za strategijo, ki bo tudi slovenski družbi pomagala krepiti tiste njene sociološke razsežnosti, ki vodijo k postmilitaristični družbi.

Abstract from the speech by Prof. Dr Rudi Rizman

In a public debate about such an important issue as Slovenia's membership in NATO, it is important that, besides the various arguments for and against, the whole spectrum of different views inside these two simplified options is considered.

At the beginning, the author points out a new and progressive sign in international relations where big countries no longer have an arrogant attitude towards the smaller ones and no longer marginalise them, as they used to in the past. Then, the author explains certain relevant sociological aspects of our time that give new light to the security issue and to the possible Slovenia's membership in NATO. The old definition of war, based on the national or state monopoly over the use of legitimate violence, has simply ceased to apply due to privatisation and the use of violence that is no longer controlled by the state on one hand, and the transnationalisation of the armed forces on the other. Sociological indicators reveal that the most developed capitalistic countries evolve into postmilitary societies, meaning that the structural balance in such countries tipped in favour of a "welfare" society and to the detriment of a "warfare" society. Today, it is unimaginable that a war could break out among the developed capitalist countries. All such facts have an encouraging effect on the enforcement of a new global security structure, based on supranational organisation. The end of the cold war had a positive influence on the demilitarisation of the social, economic and political life in the most developed capitalist countries. In the era of globalisation, the doctrine of national security can no longer be separated from the international security maintenance strategy, since a security community can only be established in collaboration with other democratic states. Given the above sociological aspects of security, in the era of globalisation Slovenia's membership in NATO represents a chance to formulate a strategy guaranteeing more security and allowing Slovenia to strengthen the aspects leading towards a modern postmilitary society.

Govor gospoda Aurelia Jurija,

poslanca Državnega zbora Republike Slovenije

Hvala, predsednik. Lep pozdrav vsem!

Ker je bil predhodnik malo daljši, bom jaz skušal biti krajši. Najprej pozdravljam gledalke in gledalce, ker se bomo poslovili čez kako minuto, ostali, ki smo v dvorani, pa se bomo še poslušali in upam, da pozorno.

Ne glede na to seveda, da smo v prvem delu in v samih uvodih prikazali sliko, po kateri bi lahko ocenili, da je 99 odstotkov politike in javnosti naklonjenih vstopu Slovenije v Nato. Vemo, da razpoloženje v javnosti po anketah ni tako, in predvsem, da obstaja neka razlika med naklonjenostjo do vstopa v Evropsko unijo in po drugi strani do vstopa v Nato. Zagotovo je več podpore javnosti projektu Evropska unija.

Pri tem se sprašujemo, zakaj oziroma čemu ta razlika in čemu razkorak javnosti in politike, ki seveda zagovarja tako odločno vstop v Nato. Ne nazadnje je 80 izmed 90 poslank in poslancev v tej dvorani, ki so se, sodeč po izjavi parlamentarnih strank in po koalicijski pogodbi, formalno zavzeli za to, da glasujemo in delujemo temu v prid. Ampak ta razlika je in se lahko vprašamo, zakaj.

Ne da bi se podrobneje spraševal o razlogih in vzrokih, tvegam odgovor: morda zato, ker smo pri Evropski uniji nekaj svojega vendarle ubranili, se z njo pogajamo in uveljavljamo neke svoje interese ali pa vsaj dajemo vtis, da se za to trudimo, v odnosu do severnoatlantske zveze pa, če sem malce grob, dajemo vtis, kot da samo sledimo pač navodilom in strežemo pričakovanjem njenih vrhov. In ta okoliščina ne koristi utrjevanju prepričanja, da smo ubrali pravo pot, niti v poslanskih vrstah.

Čez slab teden - pa bom tu govoril o nekem drugem vidiku, ki do sedaj ni bil omenjen - bomo v tej dvorani odločali o dnevnem redu januarske redne seje državnega zbora. Med predlaganimi točkami je tudi novela 8. člena pomorskega zakonika, ki odpravlja prepoved vplutja ladij na jedrski pogon ali z jedrskim orožjem v Luko Koper oziroma odločanje o tem prepušča ministrstvu za obrambo. Sprememba bi naj bila nujna, po mnenju predlagatelja, s soglasjem vlade, zato da bi poslali v Bruselj oziroma v Prago signal popolne skladnosti s postulati Nata in si tako olajšali pot k njej. Rad bi spomnil, da smo pomorski zakonik z ureditvijo, po kateri bi recimo ameriška jedrska podmornica Norfolk, ki je lani obiskala Koper, danes ne smela vpluti v Koprski zaliv, sprejeli na osnovi predloga, ki ga je bila pripravila in podala vlada sama, z 8. členom vred, v trenutku, ko je bilo povsem jasno, da želimo v Nato in kakšne bodo naše obveznosti s tem v zvezi.

Tako izjava parlamentarnih strank o podpori vključevanju v Nato kot koalicijska pogodba sta bili že zdavnaj pod streho.

Ne dvomim, da je vlada, ko se je odločila za tako rešitev, da se absolutno prepove vplutje jedrskih ladij v notranje vode Slovenije, to storila zavestno in odgovorno. Zato me seveda preobrat, ki ga zdaj izkazuje s tem, da pristaja na novelo tega člena, prese- neča. Dopuščam pa možnost, da v državnem zboru niso bili vsi pozorni na to, kar je 8. člen prinašal. Zagotovo pa smo bili tisti, ki smo ga prebrali - sam sem se precej ukvarjal s tem pomorskim zakonikom - veseli, da je bila izbrana ekološko varna in človeško na- predna ureditev, ki je v bistvu pomenila "ne", vsaj po vodni oziroma po morski poti, vo- jaški jedrski prisotnosti na slovenskem ozemlju.

Reči "ne" taki prisotnosti, uporabi jedrske energije za vojaške namene, je bilo vse od Hirošime dalje, kolikor vem, seveda napredno. In verjamem, da večina slovenske jav- nosti še danes ob vseh novih izzivih integracije in globalizacije in ob vsej novi tehnolo- giji upravljanja z jedrsko energijo misli enako.

Da ne bo jedrskega orožja na slovenskih tleh, je zagotovil v samem uvodu obrambni minister dr. Grizold. Novela 8. člena pa govori drugače. Govori, da bo o tem sproti od- ločala vlada. Kot pristaš kolektivnih integriranih sistemov, ki naj bi bili seveda bolj ra- cionalni, funkcionalni in učinkoviti ter cenejši, in kot pristaš načela, da moraš za var- nost, ki jo želiš imeti, sorazmerno tudi prispevati, sem bil dolgo časa zelo zelo prepričan zagovornik našega vstopa v Nato, a sem vselej pridal, ne za vsako ceno, zagotovo ne za ceno pristanka na jedrsko doktrino te organizacije in še posebej na to, da ji nudimo celo zavetje in oskrbo.

Naj opomnim še na neke druge okoliščine, ki pričajo o tem, da smo za povabilo iz Prage pripravljene plačati skorajda vsakršno ceno, kar po drugi strani seveda velikega odobravanja javnosti ne more požeti.

Dogaja se okoli nas veliko stvari, predvsem v zvezi s črnim 11. septembrom, o katerih kljub temu, da smo vstopili v protiteroristično koalicijo, ali morda prav zaradi tega, bi kazalo kdaj pa kdaj kaj povedati, pa četudi ne vselej in povsem v sozvočju s tako imeno- vanimi velikimi, ki tej koaliciji poveljujejo. Sprejeli smo neko resolucijo - o tem je bilo že govora - ki pravi, da naj bi se lotili izkoreninjenja terorizma, ne le z orožjem in vojno v Afganistanu, temveč tudi z večjo vnemo in bolj učinkovitimi prijemi pri odpravi razlo- gov, da se terorizem rojeva in razrašča, oziroma pri razreševanju problemov revščine, socialne in politične neenakosti, nerazvitosti in neperspektivnosti tako imenovanega tretjega sveta. Stavimo na mednarodno kazensko sodišče, ki bi se lotilo akterjev teroriz- ma; stavimo na ustanovitev palestinske države in na dialog, ki ga morata voditi palestin- ska avtonomna oblast z Arafatom na čelu in izraelska vlada; stavimo na vrednote in re- cepte o odpravi kriznih žarišč, ki jih zagovarja Evropska unija, in na vlogo, ki naj bi jo

odigrali v tem kontekstu Združeni narodi. A besede kritike ali vsaj nelagodja ni zaslediti, žal, z naše strani, recimo do Sharonove politike, ki ji ni težko pripisati izvora sedanjega skrb vzbujajočega zaostrovanja palestinskega vprašanja ter varnostnega stanja na Bližnjem vzhodu; ni slišati besede kritike do potuhe, ki jo izraelskemu premieru daje prva velesila, ko ne ukrepa in celo onemogoča ukrepanje Varnostnega sveta. Ni našega glasu do groženj o selitvi afganistanske vojne na druga območja sveta; do odločitve ameriške administracije, da uvede hitra vojaška sodišča za domnevne teroriste, namesto da pristopi k rimskemu statutu; ni odziva na vse glasnejše razmišljanje v Washingtonu o obnovi jedrskih poskusov. Nemo gledamo na marginalizacijo in naraščajoče stitiranje Združenih narodov, ki se ne aktivirajo več niti, ko si dve jedrski in povrh tega še ne povsem politično stabilni državi v imenu borbe zoper terorizem in suverenosti nad nekim ozemljem grozita z vojno. Totalen molk - tu bom sklenil - do odgovornosti prve velesile, ki je tudi - podatki to kažejo - prva onesnaževalka podnebja, za ekološko katastrofo, ki grozi svetu morda že v tem stoletju. Klimatske spremembe in posledice zaznavamo skorajda že dnevno.

Res, da smo majhni in da je naša vplivnost na svetovna dogajanja sorazmerna temu. A imejmo vsaj obraz in povejmo, kaj si o tem mislimo oziroma kako na vse to gledamo. Ne morem verjeti, seveda, da nam je pri vseh teh vprašanjih vseeno. Odziv, žal, je pa tak, kot da si ne smemo misliti, kaj šele kaj izustiti, kar bi motilo tiste, ki bodo odločali o tem, ali bomo povabljeni v Prago ali ne.

No, na koncu bi še pozval tiste zelo prepričane zagovornike, da vsem starim dvomljivcem pa novim heretikom ali, kot bi dejal nek kolega, ki je zelo ozaveščen, nam, neizobraženi javnosti, dokaže, da včlanitev v Evropsko unijo ni dovolj, da so recimo Avstrija, Švedska, Finska pa še kakšna država v tem smislu zgrešeni ali vsaj nedokončani projekti. Hvaležen bom za pojasnila in morda tudi pomirjevala. Hvala.

Abstract from the speech by Mr Aurelio Juri, deputy of the National Assembly of the Republic of Slovenia

Although in the beginning we might have thought that 99% of the public and politics is in favour of Slovenia's integration into NATO, we now know that this is not true and

that there is a considerable difference in public support for EU or NATO, namely that votes expressed in favour of the EU are undoubtedly more numerous. What is the reason for such a great difference between the public and politics as well as between the EU and NATO? Let me risk answering: maybe it is because, with the EU, we are negotiating and endeavouring to assert our specific interests, while in our relationship with NATO we are merely following the criteria, guidelines and expectations of its political and military leaders.

At the next session of the National Assembly we will be discussing the proposed amendment to Article 8 of the Maritime Code in order to abolish, supposedly upon NATO's request, the ban on military and non-military boats with nuclear fuel or nuclear weapons entering Slovenia's internal coastal waters, that came into force last year.

If the supposition is true, if we are compelled to give up our NO to military nuclear presence on our territory and open our ports to NATO's nuclear fleet, my answer to Slovenia's integration into this organization will be negative.

My answer will also be negative if, for the sake of obtaining sympathy and support for our membership in NATO prior to the summit in Prague, I must give up my critical approach towards the behaviour of the most powerful NATO member states on the international scene in the very moment when reasons for criticism are growing.

Govor gospoda Jožefa Jerovška, predsednika Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb

Hvala lepa, gospod predsedujoči. Spoštovani gostje, spoštovane kolegice in kolegi! Iz večine današnjih razprav je jasno, da je članstvo v skupnosti Nato vitalni interes Slovenije. Tudi sam tako menim in dotaknil se bom samo enega aspekta, zakaj je po mojem mnenju pomembna včlanitev v Nato. Biti polnopraven član, to članstvo ima po mojem mnenju večji politični pomen kot samo obrambni pomen, čeprav sta oba interesa, obe dimenziji povezani.

Poglejte, ne smemo zanemarjati geopolitičnega, geostrateškega položaja Slovenije. Slovenija je ukleščena med dve veliki evropski naciji in tudi vse ostale sosednje države so bistveno večje od Slovenije. V prejšnjih dveh stoletjih so se v Evropi krizne situacije pojavljale v valovih, destabilizacije se pojavljajo in zelo verjetno je, da se bodo pojavljale tudi v bodoče, čeprav danes nekateri naivno pričakujejo, da je Evropa imuna pred takimi destabilizacijami. Vendar v vseh teh državah v našem okolju je vedno del političnega prostora, ki ima neke apetite, neke ambicije, oziroma nekatere velike evropske države so Slovenijo, ali pa njene dele, vedno štete kot del svojega interesnega področja.

Mi ne smemo zanemarjati tudi takšnih silnic v evropskih državah. Vemo, da se vedno znova obujajo, vedno znova so močne in glasne. V takih situacijah bi brez kolektivne varnosti, ki jo zagotavlja obrambno zavezništvo Nato, bila Slovenija izredno krhka - nalleteli bi na izredno krhkost. Mislim, da je pomembno tudi s tega aspekta, da se je ob dogodkih 11. septembra aktiviral tudi 5. člen temeljne listine zveze Nato. To ima svoj simbolni in dejanski pomen, ker so nekateri pač govorili, da je to zgolj črka na papirju. Vendar to je pomembno in zaradi tega je takšno okolje, kot je Nato, za premagovanje takih situacij, potencialne ogroženosti, najboljše okolje. To je tudi najboljše okolje, kjer se krotijo pohlepni apetiti in strasti morebitnih radikalnih, nedemokratičnih, tolitarno usmerjenih politikov oziroma voditeljev, ki se žal periodično vedno znova pojavljajo in izplavajo na površje, tudi na stari celini oziroma v naši soseščini. Takšne sile bi nas v neki potencialni situaciji izsiljevale. S članstvom v zvezi Nato se mi izognemo takšnemu izsiljevanju, smo za isto mizo in se te stvari znotraj neke obrambne asociacije predčasno umirijo.

Dajem primer, ki ni sicer popolnoma identičen, vendar če Grčija in Turčija ne bi bili članici Nata, sem prepričan, da bi v preteklih 40-ih letih imeli vsaj nekaj vojaških konfliktov. Tako pa so obrambni interesi Nata to preprečili. Je pa dobro v Natu, po mojem, tudi to, da je najmočnejša politična in vojaška sila izven Evrope, to se pravi Združene države Amerike, in da je to na nek način element stabilnosti za Evropo, kajti Združene države Amerike so do interesov posameznih evropskih držav, tudi večjih držav, mnogo bolj nepristranske, kot bi bilo v slučaju, če bi bila najmočnejša sila evropska država.

Sedaj še nekaj besed o javnem mnenju, s katerim smo soočeni ob vstopanju v Nato. Mi moramo upoštevati, da je sedanje stanje javnega mnenja tudi v določeni meri funkcija indoktrinacije naše javnosti skozi vso zgodovino prejšnje države in da je bila ta indoktrinacija izredno intenzivna in močna. Večno so bili prisotni očitki, da je to militarističen sistem, nedemokratičen, grozeča pest kapitalizma, eksponent blokofske delitve sveta, in nekaj tega je morda bilo del blokofske delitve sveta, vendar je dejstvo, da je bilo predvsem bariera svobodnega sveta proti nedemokratičnim totalitarnim režimom in totalitarnim politikom.

Da so še neke reminiscence tega stalno prisotne, je najbolj nazorno pojasnil minister Rupel poleti v eseju, kjer se je dotaknil nekaterih posledic takšne miselnosti in kjer je direktno tudi pojasnil oziroma zapisal, da so protagonisti takšne miselnosti visoke vplivne in celo vladajoče skupine znotraj Slovenije. Jaz mislim, da je bilo pomembno, da je zunanji minister zbral toliko smelosti, da je na to pravočasno opozoril, čeprav se je zaradi tega vsul nanj plaz groženj in zmerjanj. Vendar to vsekakor moramo ceniti, ker je razgalil nekatere sisteme, politične, razgalili so se ali pa so se vsaj umaknili. Hvala bogu so nekateri naši bivši politiki ali pa takratni jugoslovanski, ki so znatno indoktrinirali javnost, tudi v Sloveniji, spregledali napačnost svojih pogledov in svoje takratne propagande znotraj Jugoslavije. K sreči so se takšni ljudje sami bolj spremenili, kot se je spremenil Nato, čeprav nekako opravičujejo to s spremembo Nata, vendar Nato je bil - to moramo priznati tisti, ki sledimo dogajanjem - vedno demokratičen.

Poglejte, ko se je general De Gaulle umaknil iz vojaške strukture Nata, ni bilo nobenega problema. Verjetno Natu to ni ustrezalo, ni bilo povšeči, vendar brez slehernih groženj se je Francija začasno, za neko obdobje umaknila iz vojaške strukture. Ko je nekaj podobnega iz povsem drugih nagibov Ceausescu v Romuniji naklepal oziroma razširjal neko politično propagando, se je cel vzhodni del Evrope tresel, kaj se bo zgodilo, če bo dejansko tako ukrepal. Po drugi strani tistih, ki so zavezniki recimo Združenih držav, pa niso vstopili, kot je primer Republike Irske, ni nihče silil, da morajo vstopiti in zaradi tega tista država od teh držav ni bila nikoli ogrožena.

Mislim, da je bila najhujša manifestacija te stare miselnosti podpisovanje deklaracije za mir in hvala bogu, kot pravim, so njeni protagonisti spregledali svoje napake in da-

nes zastopajo drugačne poglede. To je tudi po mojem dober obet, da bomo mi slovensko javnost prepričali o tem, kje je naše mesto, da so prednosti v tem, da gremo v Nato, bistveno večje, kot so negativne stvari. Trdno sem prepričan, da je kvalificirana javnost, ki samostojno razmišlja, danes že v bistveno višjem procentu za to, da gremo v Nato, da zna ceniti varnostne in politične prednosti tega vstopa.

Če bomo delali transparentno, kot delamo danes, pred javnostjo, informirali našo javnost, potem se jaz absolutno ne bojim za morebitni referendum. Prepričan sem, da se bo rezultat približal plebiscitnemu rezultatu, in to bo dobro za Slovenijo. Hvala lepa.

Abstract from the speech by Mr Jožef Jerovšek, Chairman of the Commission for Supervision of the Work of the Security and Intelligence Services National Assembly of the Republic of Slovenia

Most of today's debates indicate that membership in NATO is Slovenia's vital interest. This is positive, for we should not neglect the geopolitical and geostrategic position of Slovenia. This country is located between two great European nations, and all the neighbouring countries are much bigger. In almost every country there is a part of politics that craves for and has certain ambitions with regard to Slovenia. Some of the European big countries have always considered Slovenia or certain parts of its territory as part of their area of interest.

In the last two centuries, crisis in Europe have been arising in "waves". Such destabilising situations have been appearing and will probably continue to appear in future although some people ingenuously believe that Europe is immune to them. We should not neglect them in future. We are aware that they come to life again and again, strong and loud. Without collective security offered by NATO, Slovenia would be extremely fragile in such situations.

I believe it is extremely important that Article 5 of the NATO Treaty was invoked after the events of 11 September. Such action has a symbolic as well as a factual meaning for it had been thought that it was just some letters on paper. Yet it is very important and NATO is indeed the most appropriate environment to deal with such situations.

NATO is the most appropriate environment to suppress greedy appetites and passions of radical, non-democratic, totalitarian politicians or leaders who periodically continue to turn up also in Europe and in our neighbourhood. Such forces could be very pretentious. By becoming a NATO member, Slovenia would avoid them since they would be calmed down at the same table within this defence association.

Govor gospoda Janeza Podobnika, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije - vodje Poslanske skupine Slovenske ljudske stranke

(neavtoriziran govor)

Hvala za besedo. Spoštovane gospe in gospodje! Poslanska skupina Slovenske ljudske stranke, katero predstavljam, in stranka, katere član sem, ostaja zvesta zavezi in skupni izjavi parlamentarnih strank v podporo slovenskemu vključevanju v zvezo Nato, ki je bila sprejeta in podpisana aprila leta 1997. Tam smo zapisali, da bo v okviru zveze Nato Republika Slovenija uresničila svoje varnostno-politične zahteve in pričakovanja, kot je ohranitev samostojnosti, ozemeljske celovitosti in politične stabilnosti, in bo pospešeno krepila razvoj demokratičnih pravil in institucij ter civilnega nadzora nad vojaškimi strukturami. Tako bo prispevala k splošnemu dvigu stopnje spoštovanja človekovih in državljanskih pravic.

V sodelovanju z eksperti, ki v naši stranki pokrivajo varnostna in obrambna vprašanja, sem pripravil referat na to temo in sem tudi vsebino referata oddal organizatorjem v predpisani obliki. Danes bom iz njega samo povzel nekaj poglavij. Pred tem pa bi rad na kratko komentiral dosedanjo razpravo.

Jaz sem jo doživel kot zanimiv paradoks. Namreč tako rekoč vsi najvišji predstavniki slovenske države so "unisono", v en glas danes nastopili in podprli vstop Slovenije v zvezo Nato. Nekateri zelo jasno, nekateri nekoliko bolj previdno. Najjasneje vsekakor minister za obrambo in zunanje zadeve, pa tudi premier. Nenavadno je tudi to, da so pravzaprav nekateri v svojih nastopih polemizirali z argumenti proti in so jih sami navedli. Tisti, ki so v javni razpravi s temi argumenti, s svojimi protiargumenti nastopili na tem mestu. Kaj se sprašujem? Javnomenjske raziskave govorijo drugače. Kaj torej pomeni, da ima vladajoča koalicija skoraj 2/3 glasov? Predstavniki opozicije tako rekoč vsi, razen kolega Jelinčiča, podpirajo vstop Slovenije v zvezo Nato. Naši volivci in volivke pa v velikem procentu mislijo drugače. Nekje je nekaj narobe. Ne vem kje. Ali so javnomnenjske raziskave nekorektne ali pa se dogaja notranja dinamika, ki je sicer normalna, da seveda mnogi simpatizerji, volivci, državljanji ne sledijo usmeritvam svojih liderjev in tudi državnikov.

Danes je vsekakor priložnost, da se o tem vprašanju v dialogu, torej na tem mestu odpre resna razprava. Ampak potem bi človek želel slišati dobro podkrepljene argumen-

te, tudi proti. Jaz sem prišel zato, da bi jih slišal. Do sedaj jih je bilo zelo malo. Žal. Zelo pa respektiram tiste, ki ali kot nevladne institucije ali kot strokovnjaki ali kakorkoli drugače v okviru svojih političnih strank, morda tudi nekaterih demokratičnih pravil znotraj strank, gojite drugačno mnenje. Zelo jih respektiram. Ampak danes je mesto, da jih tukaj jasno in zelo nedvoumno artikulirate.

Moj referat ima naslov: "Kakšna bo vloga Slovenije v zvezi Nato?" Slovenija si prizadeva za vstop v zvezo Nato, kar naj bi rešilo večino varnostnih in obrambnih problemov. Resnica pa je, da se spreminja narava tako atlantskega zavezništva kot tudi same tehnike vojskovanja. Klasične slabosti Slovenije kot majhne in vojaško manj pomembne države izginjajo, zaradi spreminjajoče se narave atlantskega zavezništva in zaradi prevlade ekonomskih, etničnih in verskih konfliktov kot vzrokov za vojaške spopade. Razvoj znanosti je prinesel nekatera spoznanja, ki bistveno spreminjajo klasično podobo vojaških sil in doktrin. Moč države je vedno bolj odvisna od znanja. In uveljavil se je pojem "mehke sile", ki temelji na zmožnosti doseči zeleni cilj v mednarodnih odnosih z združevanjem in ne toliko s prisilo. Uporaba mehke sile temelji na prepričevanju drugih držav in mednarodnih organizacij in na ta način bistveno zmanjšuje potrebo po uporabi ekonomskih in vojaških virov. Posebno vlogo pri tem pomenijo informacijski viri, ki omogočajo miren dialog svetovnih vojaških velesil, kot so ZDA, Rusija in Kitajska. Informacijska tehnologija pa omogoča tudi posebno obliko modernega vojskovanja brez angažiranja klasičnih vojaških borbenih enot, kjer obstaja večja možnost smrtnih žrtev v vojaških spopadih. Slovenska vojska mora postati informacijsko dovolj usposobljena za te nove naloge. Programi financiranja oboroževanja slovenske vojske predvidevajo oboroževanje v dosedanjih oblikah spopadov in predvidevajo oborožitev, ki so jo poznale armade v času hladne vojne. Upoštevati pa je treba, da bo v primeru našega članstva v zvezi Nato tudi tuja vojaška industrija narekovala obseg finančnih sredstev in vrsto oborožitve, ki jo bomo morali kupiti. Takrat bo verjetno težje začeti prenovu vojaške in obveščevalne informacijske tehnologije in kadrovske prenovu v slovenski vojski, ki sicer že poteka. Mnogi sodobni vojaški sistemi v svetu so v okviru ministrstev za obrambo organizirali posebne oddelke, centre za operativne raziskave, simulacije in analize. Slovenska vojska mora začeti obvladovati svoje delovanje in varnostno zanimivo okolico z najmodernjšimi informacijskimi tehnologijami. Na ta način bomo postali informacijsko prepoznavni v mednarodni skupnosti in vojaško-varnostna referenčna točka za jugovzhodno Evropo. Dodatne povezave z mednarodnimi satelitskimi sistemi, ki omogočajo vojaške komunikacije, fotografiranje in nadzor vseh telekomunikacijskih sredstev, nam bodo odprle možnost usklajenega delovanja z vsemi mednarodnimi varnostnimi organizacijami. Vzporedno z reformo Slovenske vojske in celotnega obrambnega in varnostno-obveščevalnega sistema mora Slovenija vzpostaviti ekonomski interes za člans-

tvo v zvezi Nato. Lobi za širitev zveze Nato mora nastati v industriji informacijske tehnologije, kjer ima Slovenija največ realnih možnosti, da pripomore h krepitvi lastne nacionalne in regionalne varnosti. Širitev zveze Nato je nujna in jo kaže izkoristiti tudi za vključitev slovenskih podjetij s področja informacijske tehnologije v svetovne tokove. Sicer bomo v zvezi Nato lahko predstavljali zgolj topovsko hrano, nacionalni dohodek, pa bomo potrošili zgolj za nakupe tuje vojaške oborožitve in opreme, ki jo razvite države prodajajo po koncu hladne vojne.

Vsem tistim, ki boste še nastopali, bi se rad pa opravičil, ker me zdaj pač čaka popoldanska seja odbora za mednarodne odnose in vas žal ne bom mogel poslušati. Hvala lepa.

Govor gospoda prof. dr. Antona Beblerja, predsednika Združenja Atlantski svet Slovenije

Spoštovani, gospod predsednik! Zahvaljujem se za to vabilo in pozdravljam to pobudo. Že nekaj časa čutimo potrebo po razpravi o morebitnem članstvu Republike Slovenije v Natu. Ne predstavljam si boljšega mesta zanjo od te dvorane.

Vprašanje morebitnega članstva je zelo resno varnostno in politično vprašanje in ni in ne sme biti vprašanje prestiža posameznih slovenskih politikov. Ko govorimo o Natu in morebitnem članstvu Slovenije v zavezništvu, se moramo zavedati, da Nato ni dobrodelna družba. Nihče tudi ne zatrjuje, da je to idealna rešitev brez cene in brez senc. Članstvo v Natu ni absolutna, temveč je relativna vrednota. In v vsaki resni, demokratični razpravi moramo tehtati, katere so druge alternative.

Ena od pomanjkljivosti v stališčih večine nasprotnikov članstva Slovenije v Natu je v tem, da ne povedo, za kakšno varnostno držo Slovenije so. Tega ni povedal tudi spoštovani poslanec Zmago Jelinčič. Iz njegovih besed, da Slovenije nihče ne ogroža in je ne bo nihče ogrožal, bi se dalo izpeljati sklep, da je za razoroženo Slovenijo in za odpravo Slovenske vojske. Nekaj mirovnikov bi naštel, ki zagovarjajo razorožitev Slovenije. Če je res tako, potem bi bilo prav, logično in tudi pošteno z njihove strani, da se ne skrivajo za zahtevo po izvedbi referendumu o članstvu Slovenije v Natu. Njihova zahteva bi morala biti, da izpeljemo referendum o odpravi Slovenske vojske. Naprej bi morali rešiti to vprašanje, in ko bi dobili odgovor od slovenskega naroda o tem, ali je za to, da ima Slovenija sploh kakršnokoli vojsko, potem bi lahko razpravljali o tem, kaj bomo počeli.

O članstvu v Natu ne kaže razpravljati kot o neki absolutni vrednoti, kot o nečem, kar je zunaj prostora in časa. Bistvena značilnost našega položaja je v tem, da smo del stanovitne Evrope, hkrati pa smo na samem robu dveh nestanovitnih območij - Balkana in Mediterana. In ravno v tem je razlika med našim geopolitičnim in vojaškim položajem ter položajem štirih držav članic EU, ki jih je omenil spoštovani poslanec Aurelio Juri. Slovenija je med tema dvema nestanovitnima območjema in Avstrijo, in ne obratno. V tem je bistvena danost našega položaja, ki je povezana tudi s tem, da smo mi bistveno manjša država od naštetih, z bistveno manjšim kosmatim družbenim proizvodom. To pa omejuje tudi naše možnosti, da zgradimo učinkovit sistem obrambe zgolj s svojimi močmi.

Teoretično so možni različni modeli naše obrambne države. En model je Slovenija brez vojske. To je mogoče v dveh podvariantah. Ena je razorožena Slovenija brez kakršnegakoli povezovanja s katerokoli drugo državo. Druga je razorožena Slovenija, ki bi pre-

ložila odgovornost za svojo obrambo na neko večjo in močnejšo državo. Razorožena Slovenija brez povezave s komerkoli bi bila zelo nevarna rešitev, kar je dokazalo leto 1991. Takega primera v Evropi ni, najdemo jih le zunaj Evrope.

Po drugi varianti bi Slovenija razpustila vojsko in preložila skrb za svojo obrambo na neko drugo državo. S tem bi zanesljivo imeli proračunski prihranek, ki bi ga lahko uporabili za socialna stanovanja in druge zadeve. In taki modeli v Evropi obstajajo. To so Andora, Monako, Liechtenstein, Sveti sedež in San Marino, pa tudi članica Nata Islandija. In katera država bi bila najbolj usposobljena in morda tudi pripravljena prevzeti Slovenijo v svoje vojaško varstvo? Taka država bi bila Republika Italija. Vlada S. Berlusconija bi nemara bila pripravljena sprejeti morebitno slovensko prošnjo, da vzame Slovenijo v svoje vojaško varstvo. Navsezadnje ima Italija tudi izkušnje z varnostnim protektoratom nad Svetim sedežem in San Marinom. Republika Italija namreč ne opravlja le naloge zunanjega varovanja teh dveh držav, temveč v veliki meri skrbi tudi za varnost na ozemlju teh dveh mini držav. Zelo dvomim pa, da bi se našlo v Sloveniji veliko pristašev tovrstnega povezovanja z Italijo.

Katere so druge alternative? Najprej je treba povedati, da ne članstvo v OZN in ne sodelovanje v OVSE ne zagotavljata varnosti Slovenije. To so dokazale balkanske vojne in boleč primer Bosne in Hercegovine. Tudi Evropska unija nima in ne bo imela tovrstnih vojaških zmogljivosti, tudi ko bo ustanovila tako imenovane evropske sile za hitro posredovanje. Te sile bodo namenjene predvsem humanitarnim in mirovnim akcijam in ne obrambi članic. Torej, Evropska unija Sloveniji ne bo zagotovila zunanje varnosti. Vprašajmo se zdaj, ali je smiselno nadaljevati sedanjo varnostno držo Republike Slovenije. Danes živimo v zunajblokovski državi, ki troši približno poldrugi odstotek svojega kosmatega nacionalnega proizvoda za vojsko, ima pa hkrati neprepričljivo obrambno sposobnost. Tudi če bi v tem položaju močno dvignili ta odstotek, Slovenija ne bi mogla sama zagotoviti verodostojne obrambne sposobnosti.

Članstvo v reformiranem Natu, ki tvorno sodeluje s 27 drugimi evropskimi državami, vključno z Rusko federacijo, bi bilo najboljša dolgoročna zavarovalna policia za Slovenijo. In zato se iz racionalnih in ne ideoloških razlogov zavzemam za to rešitev. Od 15 članic Evropske unije jih je 11 v Natu, in to z razlogom.

Razkoraki med stališči politične elite in stališči večine državljanov obstajajo povsod, tudi v demokratičnih državah. Danes je ta razkorak glede razširitve Nata tudi v Združenih državah Amerike, v Veliki Britaniji, Franciji, Zvezni republiki Nemčiji in drugje. Pri nas je sedanji razkorak bistveno manjši, kot je bil v letih 1992 - 1994. Tedaj se je večina Slovencev zavzemala za nevtralnost, danes pa tega ni več. Zaradi zmanjšanega razkoraka se je povečala tudi legitimnost sedanje politike Vlade Republike Slovenije. Največji izvor legitimnosti te politike je v tem, da so državljani v zadnjih desetih letih na volitvah

večinsko glasovali za stranke, ki so si javno prizadevale za čimprejšno vključitev Slovenije v evroatlantske integracije in v Nato. Na zadnjih državnozborskih volitvah pa so pogorele vse tiste stranke, ki so izrecno nasprotovale vstopu Slovenije v Nato.

Zdaj bi vam postregel z najnovejšimi podatki terenske javnomnenjske raziskave, ki je metodološko trdnjša od telefonskih raziskav Politbarometra. Raziskava je pokazala, da je v oktobru-novembru 2001 vstop Slovenije v Nato podpiralo okoli 53% vprašanih, okoli 24% pa jih je bilo proti. Iz tega podatka lahko sklepamo, da bi bilo v primeru referendumu razmerje najmanj 70:30 v korist pristašev vstopa Slovenije v Nato.

Pri nas ni ustavne nuje za izvedbo referendumu in morda je tudi ne bo. Vodstva in poslanci, ki predstavljajo večino v državnem zboru, bodo morali dati dokončen odgovor o referendumu. Ali bi bilo smotno in modro ta referendum izpeljati? Kot pristaš vstopa Slovenije v Nato se zavzemam za referendum. Prepričan sem, da bo referendum okreпил legitimnost zgodovinske odločitve.

Abstract from the speech by Prof. Dr Anton Bebler, Chairman of the Atlantic Council of Slovenia

Membership in a reformed NATO that actively cooperates with 27 other European countries, including the Russian Federation, would represent the best long-term insurance policy for Slovenia. For rational and not for ideological reasons, I therefore support such solution. Eleven out of 15 EU Member States are members of NATO, and they have their reasons. In Slovenia, there is no constitutional requirement to call a referendum and there will probably be no such requirement in the future. It is up to the leaders and deputies, representing the majority in the National Assembly, to give the final answer about the referendum. As a supporter of Slovenia's integration into NATO I am also in favour of the referendum. I am certain that a positive referendum result will enhance the legitimacy of the historic decision on Slovenia's membership in NATO.

Govor gospoda Iva Hvalice

(neavtoriziran govor)

Hvala lepa, gospod predsedujoči. Gospa podpredsednica državnega zbora, vidim, da ste najvišji čin tu, trenutno. Spoštovani poslanci državnega zbora, gospe in gospodje!

Najprej prosim predsedujočega, da me opozori po deveti minuti, ker vidim, da po novem nimate več ure tu, ki bi nas opozarjala, kdaj naj končamo; nikomur ne bi rad kradel časa.

Torej, nerazumljivo je, da je skoraj pet let po juliju 1997 danes ta razprava. Jaz tega enostavno ne razumem. In govori se celo o referendumu, ampak o tem kasneje.

Zgodba z Natom se je začela daljnega marca leta 1994, ko sem bil skupaj s predsednikom Rigelnikom z maloštevilno delegacijo na obisku na Češkem. Sprejel nas je tudi češki predsednik Havel, na Hradčanih, dobro se spominjam, in zanimivo je to, da je razgovor takoj preskočil na Evropsko unijo in na Nato. Moram priznati, da nas je dobil na levi nogi; takrat mi še nismo imeli nekega dokumenta, neke platforme in smo se kar izvijali. Ampak Vaclav Havel je rekel naslednje: "Ja, za vas to ni tako pomembno vprašanje, ker ne poznate velikega brata." Mislim je na Ruse. Torej oni, ki so bili v varšavskem paktu, ki so spoznali velikega brata, doživeli so Poznan in Prago, oni so že vedeli, zakaj čim prej v Nato. In ko so potem bili povabljeni, naj povem, da se nisem čudil, ker sem v prvi osebi videl, kako si je za to prizadeval predsednik njihove države.

Mi smo prišli do prvega resničnega dokumenta v tem državnem zboru oziroma v prejšnjem, v prvem sklicu, 11. aprila 1996. Jaz sem ponosen, da sem bil med akterji tega. Takrat smo pravzaprav podpisali nek skupen dokument, izjema je bil zgolj Zmago Jelinčič Plemeniti, po novem, ampak to je pač njegov politični marketing, tega jaz ne jemljem dobesedno, to je pač njegova politična niša in verjetno, da s tem uspeva. Spominjam se, da sem se takrat besedno spopadel s poslanko združene liste, ki je uporabljala sintagmo "najprej maslo, potem topovi". Jaz sem pa odgovoril, "topovi, da bomo lahko imeli maslo". Mislim, da je stvar jasna, kaj sem mislil.

Kot dolgoletni član odbora za obrambo državnega zbora in tudi član pridružene delegacije v Parlamentarni skupščini Nata sem se ukvarjal predvsem s civilno-vojaškimi razmerji. Lahko rečem, da sem na tem področju dobil neko znanje, neko vedenje. In nedvoumno je nekaj, da je parlamentarni nadzor nad oboroženimi silami v državah Nata daleč najbolj kvaliteten. To je nedvoumno. Ti standardi so daleč najvišji, in ko bomo mi enkrat absolvirali te standarde in jih tudi upoštevali, se nam ne bo več dogajalo, da bomo odstavljali ministra zaradi nekega stanovanja, ministra za obrambo, da bomo be-

sneli nad ministrom, ki je bil včasih trgovec z letali in je potem oborožil slovensko vojsko z letali, pehota je ostala pa bosa, in tako dalje in tako dalje.

Tudi sicer kot član pridružene delegacije v Parlamentarni skupščini Nata sem imel različne izkušnje, različno asistenco, "suport", ko smo prihajali v razne evropske prestolnice. Moram reči, da zelo pozitivno v Varšavi, zelo pozitivno v Budimpešti in zelo negativno v Rimu (o tem sem svoj čas govoril v državnem zboru in ne bi tega pogreval, ker mi minute tečejo).

Torej, potem se je zgodil 11. september in aplikacija 5. člena pogodbe Nata. Jaz sem začuden takrat ugotovil, da je pravzaprav pri nas začela vreti na dan zopet neka latentna neuvrščенost, tako jo imenujem. Nisem mogel verjeti, kaj so nekateri mediji govorili, skratka, nastajalo je lani po 11. septembru neko antiameriško, antinano razpoloženje. To je deloma presekal zunanji minister Rupel, in sem mu osebno hvaležen za to, s svojim prispevkom v Sobotni prilogi Dela v začetku avgusta. In potem se je to v manjšem obsegu še vedno nadaljevalo, pri čemer sem zaznal nekaj, če sem primerjal naša poročila s poročili tujih, recimo, predvsem televizij, pa tudi časopisov. Torej, pri nas se je kar naprej govorilo o terorističnem napadu na dvojčka. Ja, za božjo voljo, ali ni bil napaden tudi Pentagon?! Fizično in simbolno, bi rekel, sedež vojaškega poveljstva najmočnejše države v Natu! Ne vem, zakaj so slovenski mediji tako abstrahirali Pentagon; samo dvojčka sta bila važna. V politiki se nič ne zgodi slučajno in tudi to, verjemite mi, ni bilo slučajno. Jasno, da je to vplivalo tudi na javno mnenje. Lahko si pa tudi predstavljate, koliko dela so imeli veleposlaniki tujih držav, predvsem članic Nata, v Ljubljani, ko so prevajali te številne članke in jih pošiljali svojim vladam.

Torej to, kar smo počeli, kar je Slovenija počela po 11. septembru, nam ni koristilo. A sem že pri devetih minutah? Hvala lepa.

Torej, zdaj smo tu. In zdaj bom pravzaprav ponovil tisto, kar je rekel dr. Bebler. Čeprav bi bilo zelo zanimivo - jaz sem si pisal - replicirati na niz razprav, ki so bile tu. Nekateri so govorili tudi sami sebi, ampak mislim, da je najbolj tehten bil dr. Bebler. Kakšen referendum! Zdaj? Pred povabilom? Ali smo znoreli ali kaj? Lepo vas prosim! Lepo vas prosim! Zakaj pa ni bilo referenduma pred letom 1997? A takrat smo pa čakali brez referenduma? Referendum da, jaz sem za referendum kot najvišjo obliko odločanja, ampak dajmo potem po povabilu narediti referendum, potrditveni. Ne nazadnje, kakšni so referendumi pri nas? Imamo jih za vsako majhno občino, ampak to so neki, kako se že imenujejo? Pred, ne vem, pozabil sem. Hvala bogu, da sem pozabil. Neobvezni referendum in poizvedovalni, hvala lepa. Torej, skratka potem referendum, ampak pred tem ne, za božjo voljo, ne početi neumnosti. Nobenega referenduma pred povabilom. Bodi mo veseli, če bomo povabila dobili. Toda tu je bil zjutraj dr. Drnovšek, ki je omenil celo možnost, da tega povabila ne bo. Kako je mogoče, da leta 2002 predsednik vlade ni še

prepričan, ni toliko prepričan, da ne bi omenil možnosti tudi, da tega ne bo? Očitno je sledil rezultatom javnega mnenja oziroma javnomnenjskim raziskavam in te kažejo trend navzdol. Seveda to v veliko veselje tistih, nisem slučajno pokazal z roko tja, ki si pač vstopa v Nato ne želijo. Jaz sem trdno prepričan, da ne glede na trend padanja, ki je pa nevaren, da se bodo slovenski volivci odločili za to.

Rad bi omenil še nekaj, ker je bil gospod predsednik odbora za obrambo tako vljuđen, da mi je dovolil, da si lahko ukradem še kakšno minuto. Rad bi povedal tudi nekaj. Silno me moti, ko se v zvezi z Natom, s posegi Nata drugje govori celo o kršenju človekovih pravic. Nihče pa ne pomisli, kaj je s človekovimi pravicami pri državah, ki se grede globalni terorizem. Torej ne vprašajo tisti novinarji, ki grede tja in pišejo eksotične reportaže, tam so 14 dni in ne moreš doživeti to kot eksotično, ne vprašajo nekoga, ki je živel dolga leta v eni izmed islamskih držav, ki je tudi podpirala terorizem. Naj ga vprašajo tam, kako je s temi človekovimi pravicami. Na vsak način, jaz respektiram vsako mnenje. In hvala bogu, da imamo tam fanta in žensko, ki se bosta sigurno oglasila, ker vem za njune poglede, ki se bosta oglasila proti vključevanju Slovenije v Nato. Hvala bogu. Bog ne daj, da bi še kdaj doživeli enotnost in poenotenje. Bog ne daj. Ampak upam, da bo slovenski narod zadevo razumel in bo glasoval tako, kot pričakujemo tisti, ki si želimo vstop Slovenije v Nato. Vsaka primerjava z državami, kot sta Švica in Avstrija, je smešna. To sta vendar državi z dolgoletno tradicijo nevtralnosti, in mislim, da to ne vzdrži, sicer pa smo o tem že prej tudi slišali s strani dr. Beblerja.

Torej jaz sem trdno prepričan, da je vstop Slovenije v Nato nekaj, kar delamo za nas, ne za druge. Za nas. Ker govoriti o stroških, ki so potrebni za vstop v Nato, ne omenjati pa tudi tistega, kar dobimo virtualno in je nemogoče tako rekoč stehtati, izmeriti, izračunati, bolje bi bilo rečeno tistega, česar ne bi izgubili, torej govoriti o tem, primerjati, koliko nas bo samo to stalo, je pač zavajanje ljudi. In slovenski ljudje so danes občutljivi na vsakršne izdatke. In jaz bom slej kot prej ponovil tisto, kar sem rekel daljnega leta 1996, maslo da, toda najprej topovi, da bomo sigurno imeli maslo. Hvala lepa.

Govor gospoda Luke Jurija, predsednika Mladega foruma Združene liste Socialnih demokratov

(neavtoriziran govor)

Spoštovani predsednik državnega zbora, spoštovane poslanke in poslanci, spoštovane državljanke in državljani! Želel sem pozdraviti še predsednika vlade, ministre in pa predsednika republike, ampak očitno jim do vsebine javne razprave pa le ni toliko mar, da bi ji tudi sledili.

V imenu Mladega foruma Združene liste socialnih demokratov želim izraziti najprej naše prepričanje, kako pomembno je, da se danes tu iskreno in odprto pogovarjamo o tako pomembnem vprašanju, kot je vstop Slovenije v Nato, o katerem pa se ne moramo odločati, kot je na začetku rekel predsednik vlade, po nekem občutku, ampak potrebujemo argument.

Odločili smo se sodelovati v tej razpravi, ker menimo, da takšno vprašanje zahteva od vseh državljanek in od vseh državljanov visoko stopnjo odgovornosti. Seveda bi morali imeti visoko stopnjo odgovornosti tudi tisti, ki so vodili današnjo javno razpravo, glede na to, da je bilo od 240-minutnega neposrednega televizijskega prenosa dano 230 minut tistim, ki so zagovorniki Nata, in samo 10 minut nasprotovanja so lahko državljanke in državljani slišali po televiziji.

Zaradi omenjene odgovornosti smo že pred časom začeli opozarjati na številne negativne posledice, ki bi jih včlanitev v Nato povzročila naši državi. Prav zaradi odgovornosti do vseh nas čutimo potrebo, da odkrito in iskreno povemo, zakaj bi bil vstop v Nato za Slovenijo napačna odločitev.

Ko smo se leta 1991 odločili za samostojno pot, smo si zamišljali Slovenijo, ki bo sposobna voditi projekte, zaradi katerih lahko postane zgled v Evropi in tudi drugje. V tistem času je tudi nastala izjava "za Slovenijo brez orožja in vojaštva". Prvo-podpisani pa je, spominjam in poudarjam, predsednik republike. Te ideje niso nikoli zastarele, čeprav je vladajoča elita postopoma začela voditi drugačno politiko. Zagotovo se vsi spominjamo zadnjega poskusa uresničevanja zamisli, ki so izhajale iz samostojnosti. 9. junija leta 1998 je Slovenija skupaj z Brazilijo, Egiptom, Irsko, Mehiko, Novo Zelandijo, Južno Afriko in Švedsko podpisala poziv o uresničitvi nove politike za svet brez jedrskega orožja. Ko pa so ZDA našo vlado opozorile, da si s takšno izjavo Slovenija one-

mogoča vstop v Nato, je naše vodstvo ubogljivo in osramočeno umaknilo svoj podpis. Tako se je začelo domnevati, da je vlada pripravljena narediti prav vse, da bi Slovenijo pripeljala v Nato, tudi odpovedati se verodostojnosti in ugledu naše države v svetu. Vendar, ali je nagrada, Nato, res vredna odrekanja na političnem, gospodarskem, socialnem in ekološkem področju?

Nato ne zagotavlja demokratičnosti držav članic.

Že ob ustanovitvi je medse sprejel Portugalsko, ki ji je še vedno vladala diktatura, nato pa je sprejel tudi Turčijo, v kateri pa je še danes, vemo, stopnja demokratičnosti zelo nizka. Nata torej ne zanima stopnja demokratičnosti, temveč možnost postavljanja novih vojaških oporišč.

Nato ne zagotavlja stabilnosti držav članic. Ne pozabimo, da se je leta 1967 v Grčiji, že takrat članici Nata, zgodil državni udar. Ob tem pa so odzvanjale in še vedno zaskrbljujoče odzvanjajo obtožbe Alexadrosa Panagoulisa, češ da je tudi Nato sodeloval pri državnem udaru, v upanju, da mu bo vojaška hunta bolj naklonjena od prejšnje vlade. Nato ne zagotavlja niti demokratičnosti niti gospodarske uspešnosti. Najbolj očiten je primer turških političnih in gospodarskih težav, v Evropi pa je več držav politično in gospodarsko uspelo ne glede na članstvo v Natu.

Zaradi odgovornosti, ki jo čutimo, da položaj čim bolj predstavimo, se ne moremo izogniti niti dejstvu, da v Natu dominirajo interesi Združenih držav Amerike. Nato skrbno brani predvsem interese Washingtona, ki pa so večkrat v nasprotju z interesi evropskih držav in seveda Slovenije. Glede uresničevanja slovenskih interesov in sodelovanja pri pomembnejših odločitvah je popolnoma irelevantno, ali je Slovenija članica Nata, saj tudi znotraj te organizacije ne bi imela nobenega vpliva.

Čeprav zveni paradoksalno, bi Slovenija z včlanitvijo ogrozila svojo lastno varnost. Poleg dejstva, da ob morebitnem napadu Nato ne zagotavlja vojaške podpore, vendar samo tisto pomoč, ki bo določena kot potrebna - tako piše v 5. členu severnoatlantske zaveze, Nato vsekakor ni niti organizacija, ki bi bila zmožna braniti svoje članice pred grožnjami sodobnega sveta. Torej, pred terorističnimi napadi in pred organiziranim kriminalom. Nasprotno, saj so tarče mednarodnega terorizma prav Združene države Amerike in njene zaveznice in Slovenija bi postala ena od teh, za teroriste idealna majhna in ranljiva tarča na sončni strani Alp.

Ne pozabimo, da bi z včlanitvijo v Nato Slovenija postala soodgovorna za njegovo politiko, katero pa, kot rečeno, vodijo Združene države Amerike. Težko je verjeti, da nam bodo drugi ploskali in zavidali, ko bomo v sklopu Nata napadli Irak, Sudan ali Somalijo. Slovenija bo z vstopom v Nato postala soodgovorna in bo mogoče v boj poslala celo svoje mlade vojake. Postala bo torej soodgovorna za politiko, ki ne podpira zmeraj de-

mokratsčnosti in človekovih pravic, saj v ospredje postavlja druge, bolj materialne in smrtonosne interese.

Potrebno je tudi spomniti, da zaradi prepletanja vojaške strukture in posledične izgube vojaške suverenosti Slovenija ne bo mogla kar tako izstopiti z Nata, če bi se članstvo dokazalo kot škodljivo. Z včlanitvijo v Nato bi Slovenija gospodarsko tudi veliko izgubila, ne samo na področju vojaške industrije zaradi Natovega pritiskanja v prid tuji vojaški industriji, ampak tudi pri drugih gospodarskih panogah. Primer je farmacevtska industrija, kjer je pritisk ZDA prisilil vlado, da do marca 2002 omeji proizvodnjo generičnih zdravil, sicer bi nas Busheva administracija uvrstila na spisek držav z nizko gospodarsko in politično kredibilnostjo. Gre za poskus, da bi oškodovali uspešno slovensko farmacevtsko industrijo tudi v tujini. Kažem vam, kako si zahodne sile predstavljajo mednarodno demokracijo in enakopravnost. Posledica ne bo samo velika izguba slovenskih farmacevtskih družb v prid ameriškim farmacevtskim gigantom, ampak pomeni tudi porast finančnega pritiska na zdravstveno blagajno, predvsem zaradi močne podražitve teh zdravil, ki bo celo - poudarjam - v milijardah dolarjev. Prav jutri bo o tem razpravljal tudi ta državni zbor.

Ukrepi za včlanitev v Nato in nadaljnje članstvo pomenijo tudi veliko breme za slovenski državni proračun, kar pa škoduje drugim pomembnejšim projektom države, kot so na primer socialna in zdravstvena varnost ter razvoj kulture in izobraževanja. Samo slednji pa bodo lahko zagotovili varnost in perspektivo državi in družbi.

Nato predstavlja resno ekološko nevarnost za našo skupno državo, tako na kratki kot na dolgi rok. Eden od najbolj očitnih primerov je zahteva, da Slovenija sprejme vojaško jedrsko doktrino in na svoj državni teritorij omogoči dostop jedrskemu orožju in plovilom na jedrski pogon. Slovenska politična elita je tako že ubogljivo podprla predlog, da se spremeni 8. člen novega pomorskega zakonika in tako ugodila zahtevi po odprtju naših voda plovilom, ki v sebi nosijo sila uničujočo jedrsko nevarnost.

Dejanje, ki je po našem mnenju napačno in nesprejemljivo. In tu gre tudi dodati, da kdor nam pa, kot se je prej zgodilo, trdi, da jedrskega orožja pri nas ne bo, spričo teh dejstev očitno zavaja javnost.

Slovenija vidi svojo bodočnost v Evropski uniji. Samo tam si lahko namreč zagotovi perspektivo v vseh pogledih in omogoči varnost, ki jo potrebujemo. Sodelovanje policije in sodstva držav članic Unije bo namreč omejevalo mednarodni terorizem in organizirani kriminal. Članstvo v Uniji, schengenski skupni prostor in skupna evropska valuta, evro, pa postavljajo močna varnostna zagotovila Sloveniji, neizpodbitno močnejša od krhkih in zastarelih varnostnih mehanizmov Nata. Tem zagotovilom pa naj bi se v kratkem pridružile tudi sile za hitro posredovanje, torej pomembno orodje zunanje varnostne politike.

Tudi med postopki včlanjevanja v Evropsko unijo in tistimi, ki veljajo za Nato, opažamo velike razlike. Pogajanja za vstop v Evropsko unijo so namreč transparentna, pogajanja za vstop v Nato pa so zakrita v najhujši zimski megli. Evropska unija je namreč postavila jasne pogoje in pravila, obstajajo pogajalske skupine in pogajalska poglavja. Pri pogajanjih za včlanitev v Nato se dogaja nasprotno. Tu so pogajanja bolj podobna tekmi, kjer pravil ni oziroma kjer jih ena stran sama sproti postavlja, svojim interesom v prid.

Slovenija naj takoj začne - to je pa naš predlog - uresničevati ideje, s katerimi si je tudi izbojevala samostojnost. Naj tako uresniči kjotski sporazum, spodbuja naj opuščanje jedrskega orožja, sodeluje pri mednarodnem kazenskem sodišču, podpira demokratičnost, človekove pravice in globalni napredek. Nazadnje pa pričakujemo, da se bodo državne institucije svoje odgovornosti zavedale in aktivno podprle in ne samo dopustile zamisli o referendumu, o ljudskem referendumu.

Žalostno bi namreč bilo, če bi morale državljanke in državljani sami zahtevati referendum. Če bo potrebno, se bomo za to aktivirali z zbiranjem podpisov. Pričakujemo, da bo državni zbor kot predstavniško telo slovenskega ljudstva soglasno odločil o sklicu referenduma, katerega se bomo udeležili in izid odgovorno in trezno vsekakor spoštovali, kakršen bo. Ob vabilu k izvedbi referenduma, glede na dosedanje izvajanje, pozivamo vse državljanke in državljane, naj glasujejo proti vstopu naše države v Nato in torej naj se odločijo za svobodno Slovenijo v samostojni Evropi. Hvala.

Govor gospe Sonje Lokar,

članice sveta Ženskega foruma Združene liste

socialnih demokratov

V demokraciji je izredno prijetno biti hudičev advokat. Če izhajamo iz izkušenj socialističnega in socialdemokratskega gibanja v Sloveniji, je popolnoma jasno, da se obrambna varnost majhnega naroda gradi predvsem na naslednja dva načina: z zelo dobro notranjo politiko, uspešnim gospodarstvom, ki omogoča ljudem, da živijo od lastnega dela, v enakosti in v solidarnosti, in ki omogoča ljudem tudi sodelovanje pri odločanju; drugi steber te varnosti pa je aktivno sodelovanje v odprtih mednarodnih institucijah kolektivne varnosti, takšnih, kot sta Evropska unija in OZN.

To seveda pomeni, da se kot majhna država ne vključuješ v nobeno izključujoče vojaško obrambno zaveznitvo, ampak aktivno delaš za mir tako, kot to delajo tiste države, o katerih je tudi gospod Rudi Rozman govoril, ki niso članice Nata, kot sta Švedska ali Švica.

Leta 1990 smo mnoge članice Ženskega foruma današnje Združene liste podpisale izjavo za Slovenijo brez orožja in vojaštva. Ne zato, ker bi taktizirale, ampak zato, ker smo verjele takrat in verjamemo tudi danes: Če hočeš mir, se pripravljaj na mir. Mogoče se bo to komu zdelo paradoksalno, toda vse, kar se je zgodilo kasneje, nas je samo utrdilo v prepričanju, da bi moral to biti tudi aktualni slovenski obrambni program. Torej imamo odgovor na vprašanje, kakšna je alternativa Natu.

Zakaj tako mislimo? Vsi govorci danes za to govorniško mizo so se strinjali, da Slovenija ta trenutek in morda tudi v nekem srednjeročnem ali celo dolgoročnem obdobju ni vojaško ogrožena od zunaj. Res je tudi to, da v 20. stoletju nobena velika vojna Slovenije ni obšla. V vsako smo bili potisnjeni brez svoje vojske, brez orožja; v vsaki smo si našli zmagovite zaveznike in iz vsake smo izšli kot zmagovalci, z lastno vojsko in z lastnim orožjem. Naj vas spomnim na Maistrove prostovoljce, ki so nam priborili Štajersko, na partizane, ki so nam priborili Primorsko, na slovensko teritorialno obrambo in policijo, ki sta, oprti na politično enotnost ljudstva, zavarovali svobodno Slovenijo. To so dejstva, zgodovinska dejstva.

Edine vojske, ki so nas resno in na dolgi rok ogrožale, so bile vojske držav, katerih sestavni del smo Slovenci kot narod bili. Nevarni našemu demokratičnemu razvoju pa utegneta postati celo naša lastna, Slovenska vojska in njene tajne službe. Kdor pozna desetletno slovensko zgodovino po letu 1990, dobro ve, o čem govorim. Torej imamo

sto let zelo zgovornih zgodovinskih izkušenj, in to bi nam moralo zadoščati za sklep: V miru Slovenija ne potrebuje ne vojske ne težkega orožja. Stroške za to si lahko prihranimo in jih uprabljamo za tisto, kar nas zares ogroža, in to danes in tukaj.

In kaj nas ogroža? In tu se spet pridružujem tistemu, o čemer je govoril gospod Rizman, ko je rekel, najprej "welfare", potem pa "warfare". Se pravi, ogroža nas zaostajanje v razvoju modernega znanja in naših sposobnosti za enakopravno vključevanje v svetovno ekonomijo. Ogroža nas beg možganov. Ogroža nas izrinjenost velikih skupin ljudi na družbeno obrobje zaradi pomanjkljivega znanja, brezposelnosti, zaradi revščine, zaradi socialne izključenosti. Lahko bi nas ogrozili tudi potencialni spori s sosedi. Vendar nobene od teh groženj ne moremo zavrniti z vstopanjem v Nato, ampak z drugačnimi notranjimi politikami in veščo dobrososedsko diplomacijo.

Slovenija je zelo majhna država, ima dva milijona prebivalcev, zaostaja v razvoju, in če hoče ta razvoj dohietati, potem mora zelo pazljivo izbirati prioritete. Preprosto nismo dovolj bogati, da bi lahko hkrati financirali svoj vstop v Nato in tisto, kar je za našo dolgoročno socialno stabilnost in s tem tudi obrambno varnost naše države najbolj bistveno.

Se pravi, ne gre samo za to, da Nato lahko prinese tuja vojaška oporišča v Slovenijo, da nam lahko prinese tuje vojaštvo nastanjeno v Sloveniji, da nam lahko prinese obveznost, da bomo umirali v vojnah, o katerih ne bomo mogli odločati, ali je res treba nanje pristati. Prinaša nam nevarnost jedrskega orožja na naših tleh in bistveno nam povečuje stroške za opremljanje in vzdrževanje vojske. Vlada skriva podatke o tem, koliko nas bo to resnično stalo, kot kača noge. Vendar je nekako med zobmi le priznala, da vsaj kakšen procent družbenega BDP-ja več kot danes bi bilo pa vendarle treba primakniti.

Malo smo primerjale, kaj to pomeni, če te denarje preračunamo v tisto, kar slovenski ljudje danes najbolj rabijo. To je mnogo več denarja, kot ga potrebujemo za vso starševsko politiko in spodbujanje usihajoče rodnosti v Sloveniji. S tem denarjem bi lahko zgradili najmanj 5.000 povprečno velikih stanovanj vsako leto. S tem denarjem bi lahko zamašili vse primanjkljaje v zdravstveni blagajni, preprečili vse dolge čakalne dobe na operacije, ki mnogim ljudem lajšajo življenje. V proračunu za leto 2003 je 16,4 milijarde tolarjev za aktivno politiko zaposlovanja, kar je skoraj desetkrat manj denarja, kot nas bo stalo vsako leto članstvo v Natu. Oprostite, prioritete si imajo ljudje v demokraciji pravico izbrati.

Čigava naj bo odločitev o vstopu v Nato? Tu sem zelo zadovoljna z današnjo razpravo, kajti velika večina tistih, ki ste za, in tistih, ki smo proti vstopu v Nato, je rekla, naj odloči o tako pomembni zadevi ljudstvo. Strinjam se, naj odloči ljudstvo, in pri tem odločanju bo glas Ženskega foruma ZLSD prav gotovo na strani tistih, ki pravimo, da se je treba v

izbiri med nevidnimi letali, tanki in vojaštvom in vsakdanjim življenjem, mirnim življenjem, odločiti za novo znanje, nova delovna mesta, za stanovanja, za zdravje, torej za tisto, kar ljudje zares potrebujemo. Hvala.

Govor gospoda Janka Deželaka, državnega sekretarja v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije

Hvala lepa, gospod predsednik odbora. Gospa podpredsednica državnega zbora, gospe in gospodje poslanci, spoštovane dame in gospodje!

Ne bom izkoriščal tega dragocenega časa za razlago o nekaterih doktrinarnih opredelitvah političnih stališč do slovenskega včlanjevanja v Nato, ker sta o tem govorila že gospod predsednik vlade in gospod predsednik države, ne nazadnje gospod obrambni minister dr. Grizold, ampak bom svojo diskusijo omejil na nekatere statistične proračunske izkaze o slovenskem včlanjevanju v Nato.

Vsekakor vidim potencialni vstop Slovenije v Nato, se pravi, da se bomo srečali z vabilom, kot izjemno močno gospodarsko, ekonomsko iniciativo za nadaljnji razvoj slovenskega gospodarstva. Konec koncev je Nato elitni klub gospodarsko najbolj razvitih držav, vključno s Turčijo, če upoštevamo njeno izhodiščno točko v letu 1957, vključno s Portugalsko in tako naprej. Danes je Nato ekskluzivni klub, seveda lahko pristanemo na to definicijo, gospodarsko najbolj razvitih držav sveta. Vprašanje, ki se postavlja samo po sebi, je, zakaj ne bi Slovenija postala članica tega kluba. Sam vidim proces včlanjevanja v Nato kot paralelni, komplementarni proces včlanjevanju Slovenije v Evropsko zvezo. Ne vidim tudi nobenih latentnih pozicij, skrivanja pogajalskih pozicij, pogajanj in tako naprej. Nasprotno, za Nato velja, da si Slovenija sama postavlja svoje cilje in sama poroča svoji interni in eksterni javnosti, ali te cilje dosega. Recimo, da smo na poti, da si postavljamo tako realistične cilje, in o tem je bila tudi glavna kritika v preteklosti, da te cilje dandanašnji z novimi pogledi glede razvoja in preoblikovanja Slovenske vojske in celotnega obrambnega sistema tudi lahko uresničimo. To je kvalitativen, bi rekel, prispevek k večji transparentnosti in kredibilnosti, k boljšim izhodiščnim pogojem, ko bodo odločali o tem, ali se Sloveniji da vabilo ali ne.

Zakaj vidim Nato kot gospodarsko možnost? Članice Nata, ta ekskluzivni gospodarski klub najbolj razvitih držav sveta, imajo dostop do kapitalskih trgov in finančnih resursov, ki veljajo samo za njih, za nikogar drugega ne. Dalje, članstvo v Natu nudi državi članici možnost pridobitve bistveno boljšega investicijskega in kreditnega položaja. Kaj to pomeni? Cena kapitala je za članice tega kluba bistveno drugačna, dostopi do možnih kapitalskih virov bistveno drugačni, kot pri tistih, ki so izven. Mi vidimo pri procesu včlanjevanja v Nato bistvene možnosti tudi za slovensko nastajajočo namensko in-

dustrijo ali gospodarsko-industrijski vojaški kompleks, kot je o tem v bistveno večjih dimenzijah govora v razvitih državah sveta. Zakaj? Mi odstopamo od klasičnega načela tako imenovanih protidobav, s katerimi generiramo nekatere komercialne priložnosti v slovenski industriji na strani izvoza, ampak skušamo vpeljati v te pogovore tudi kapital-skolastniške povezave za tisti del slovenske industrije, ki ima namen ali pa ki ima karakter tako imenovane namenske proizvodnje, da za dolgi rok stabilno in dolgoročno zagotovimo tržišča, tehnologijo in delovna mesta. O določenih rezultatih, ki so že in za katere računamo, da jih bomo realizirali, bomo seveda poročali sprotno in v celoti.

To so trije pomembni razlogi, zaradi katerih slovenski vstop v Nato lahko generira (to ni neka prodajalna, kjer se to lahko kupi) dodatne razvojne možnosti, dodaten razvoj, dodatna delovna mesta in priključek h gospodarsko najbolj dinamično razvijajočemu se delu sveta.

Seveda ne sprejemam tudi teze nekaterih, ki govorijo, da je uresničevanje celotnega obrambnega proračuna v funkciji včlanjevanja v Nato. To seveda ne drži, dame in gospodje. Mi izgrajujemo svoj avtonomni obrambni sistem z deleži, o katerih bom malo kasneje povedal besedico ali dve, zato da postavimo obrambni sistem, in v njegovem delu še posebej institucijo Slovenske vojske, na tisto raven, ki pritiče neki razviti državi. Mi si, spoštovane gospe in gospodje, na vrsti področij družbenega življenja postavljamo zelo visoke standarde. Slovenci smo morda specifični po tem. In vsiljevanje standardov na področju obrambnega sistema, ki ustrezajo, če uporabim avtomobilistično terminologijo, standardom trabanta, je za mene nesprejemljivo. Nesprejemljivo in neracionalno, ne nazadnje. Torej Nato kot pot, kot metoda, da dosežemo tisto raven nacionalne obrambe in varnosti, ki Sloveniji kot moderni, razvijajoči se državi pritiče. Nič drugače in nič več.

Glede števil, spoštovane dame in gospodje, pa takole. Slovenija bo letos realizirala okoli 1,42 odstotka bruto domačega proizvoda za obrambne izdatke. Kot veste, je to kvocient, na njega vplivata tako števec kot imenovalec. Če bo imenovalec, družbeni bruto proizvod, ocenjen malo drugače, v terminu aprila tega leta za preteklo leto, potem bodo ti odstotki lahko tudi odstopali (z 1,42 na 1,43) in o tem bo še tekla razprava. Kaj to pomeni? To pomeni, da se s tem kazalcem uvrščamo v spodnjo četrtino držav članic Nata. Ne v zgornjo, ampak v spodnjo četrtino držav članic Nata. Tam prednjačita Turčija in Grčija, skoraj s 6 odstotki, majhni Luksemburg z 0,7 odstotka je na dnu lestvice. "Per capita", na prebivalca to pomeni cca za Slovenijo, glede na proračun 2002, 150, 152 dolarjev. Tudi ta kazalec je, recimo, 2 in polkrat manjši kot v Italiji. In tako naprej (3-4-krat manjši kot v kakšni drugi državi). Se pravi, da polemiziram s tezo, da ekspandiramo obrambne izdatke, da je to direktna posledica slovenskega projekta včlanitve v Nato in tako naprej. To, spoštovane dame in gospodje, ne drži.

Številke so naslednje. Po stalnih cenah je bil delež bruto domačega proizvoda za obrambne izdatke v državah članicah Nata za leto 2000 naslednji: Belgija 1,4, Češka 2,3, Danska 1,5, Francija 2,7, Grčija 4,9, Italija 1,7, Luksemburg, omenil sem, 0,7, Madžarska 1,7, Nizozemska 1,5, Nemčija 1,7, Norveška 2,1, Portugalska 2, Španija 2,2, Turčija 4,5, Združene države, če omenim, 2,9, povprečje Nata 2,4, naš 1,42 za leto 2001. V projekciji do leta 2007 1,58 ali 1,60, kar je seveda kazalec, ki dokazuje, da ne drži teza, da slovensko vključevanje v Nato ekspandira obrambne izdatke.

Še nekaj bi omenil, tako imenovano področje neposrednih stroškov pri včlanitvi v Nato. Ti bodo približno na ravni 0,5 do 1,0 odstotka sprejetega obrambnega proračuna, kar pomeni z letošnjimi kazalci okoli 3 milijone dolarjev. Ta izdatek gre za kritje nekaterih infrastrukturnih splošnih stroškov slovenske ojačane ekipe v Bruslju, nič več in nič manj.

In čisto nazadnje bi omenil še delež, ki ga je bivša Socialistična Republika Slovenija prispevala v zvezni proračun za obrambo leta 1989. Ta prispevek je bil cca 872 milijonov dolarjev, gospe in gospodje, in je cca 3-krat večji, kot je letošnji proračun za nacionalno obrambo. Hvala lepa za pozornost.

Abstract from the speech by Mr Janko Deželak, State Secretary at the Ministry of Defence of the Republic of Slovenia

I would like to call your attention to certain very positive aspects of economic development related to Slovenia's full membership in NATO, and I will not talk about political-security and defence-strategic components of membership, affirmatively presented by other participants. Nevertheless, I can not avoid the feeling that most criticism and/or critics of the NATO project derive from the generally incorrect and unrealistic presumption of NATO in 2002, absolutely incomparable with the same institution in 1990 after the end of the cold war and the bloc-to-bloc division of the world. I believe that the economic-developmental aspects and the new economic opportunities and initiatives of Slovenia's integration into NATO, seen as a parallel and supplementary process to its accession to the EU, can be found in the following circumstances:

1. The integration of Slovenia into NATO simultaneously means the integration into a privileged club of the economically most developed countries of the world, implying by definition a better credit and investment rating for Slovenia in the light of possible investments and/or investors from the region and in general. It is therefore realistic and rational to expect a more dynamic inflow of foreign direct investments in accordance with the national interests and the developmental goals of our country.
2. A possible result of our integration into NATO could be the access to financial and capital resources in the markets of the world's most developed countries, which have been so far inaccessible and closed to Slovenia. The experience of the countries that have become NATO members as a last part of the package undoubtedly indicate that such presumption is realisable. In the eyes of foreign business partners we will thus become a comparable non-risky destination for their savings, with an adequate degree of legal security and rule of law, protection of creditors in business relationships, transparency of the rules of the game in the market economic system and institutions, protection of human rights etc. The parallel process of EU enlargement and the Slovene ambitions and expectations in this regard may and should represent only an additional positive impetus to NATO membership.
3. The position of our country will improve considerably with regard to off set contracts where our role of purchaser of modern military technology in these markets will be upgraded, in the sense of abandoning traditional business models and approaches according to off set contracts, and their transformation into solid, capital-ownership strategic integrations. Thus we can guarantee a long-term business perspective for a great part of Slovenia's (globally) miniature and developing military industry which is not able to survive in the global competitive environment with the traditional off set contracts. A successful solution to such problem, taking into account certain still existing comparative advantages of our country (considerably developed infrastructure, favourable geo-strategic position, industrial tradition, relatively low labour costs etc.), may maintain thousands of jobs and release the pressure on compensation funds and the social network that we are nowadays developing in Slovenia.

Govor gospoda Štefana Hudobivnika, člana Helsinškega monitorja Slovenije

Ko se pogovarjamo o tem vitalnem interesu Slovenije, me najbolj moti, da ni, vsaj kolikor sem uspel videti, nobenega novinarja, kamere so enostavno umaknili, javnosti ne obveščajo. Vlada oziroma poslanci so v službi naroda in ne obratno. Vseh argumentov za in proti vstopu v Nato tako niti ne bodo slišali.

Najbolj me moti to, da se lahko zgodi, da nam bodo sedaj stalno obljubljali, da bomo prišli v Nato, čeprav nikoli ne bomo prišli, prav tako kakor tudi nismo prišli v komunizem, ki so nam ga obljubljali v prejšnjem režimu. Dober voditelj ima veliko svetovalcev, da lahko pride do pravih odločitev. Kakšen pa je odnos naših voditeljev, vlade RS, ki niti ne posluša, ko se pogovarjamo o vitalnih interesih Slovenije? To se mi zdi popolnoma zgrešeno. Toliko za uvod. Sedaj bom prebral še izjavo Helsinškega monitorja za človekove pravice, s katero poziva na državljansko akcijo za referendum o nepriključitvi Natu.

IZJAVA ŠTEVILKA 17

Državljska akcija za referendum o nepriključitvi Natu

Slišati je čedalje več opozoril glede članstva v tej blokovski vojaški organizaciji, po drugi strani pa smo priča vsiljivi propagandi slovenskih politikov v prid članstvu v tej blokovski vojaški organizaciji. V Sloveniji se vlagajo velika sredstva za zelo sporno vojaško opremo, po večini ameriško in za ameriške potrebe. Naši vojaki naj bi se s to opremo bojevali proti nekemu ljudstvu, bog ve kje v svetu, tako kot se portugalski vojaki bojujejo na Kosovu. Naborniki se tega prav dobro zavedajo in čedalje več je civilnega služenja vojaškega roka.

Nato, ki nam postavlja vedno nove zahteve in pogoje, je anahronistični ostanek militantnih struktur blokovskega militarizma iz preteklosti, o katerem so politični voditelji SFRJ imeli zelo kritično mnenje. Zato so pozitivno delovali v prid neblokovski uravnoteženemu svetu.

Nato nima nobene moralne kredibilnosti, da bi krojil svet po svojem metru, saj obstaja vrsta dokazov, da moralne in pravne norme zanj nimajo nobene veljave, če pogledamo samo Natovo bombardiranje ZRJ in okupacijo Makedonije. Drugi dokaz o tem je pripravljenost ZDA, da grobo potepta določila nadvse pomembnega sporazuma o protitiba-

lističnih izstrelkih. Ob tem smo priča smešni vlogi naših politikov, ki takšno kršitev direktno zagovarjajo. To pa z argumentom, da obstajajo malopridne države, ki lahko izstrelijo na demokratične države svoje rakete z jedrskimi, kemičnimi ali biološkimi nabojji. Slovenski voditelji, med katerimi so bili mnogi v preteklosti zagovorniki antiblokovske politike, danes dajejo brez vsakega sramu podporo novim militantnim načrtom. Takšna podpora je izraz neodgovornosti, saj se vsakodnevno dogaja, da se država, ki se želi razvijati po svojih lastnih specifičnih načrtih, ne more ubraniti ameriških izstrelkov in drugih kaznovalnih ukrepov.

Sloveniji Nato ni potreben. Nato nasprotuje nacionalnim, gospodarskim in posebej turističnim interesom, saj članice Nata izgubijo suverenost nad svojim ozemljem. Slovenija bi morala ostati v bodoči blokovski ureditvi sveta nevtralna. Sloveniji sodobna draga armada ni potrebna. Še več, Slovenija nikakršne armade ne potrebuje, v smislu gesel naših voditeljev v začetnem obdobju neodvisnosti. Slovenija danes in v bodočnosti od nikogar ne more biti ogrožena. Nikoli ne more biti pozabljena izkušnja, da smo se v letu 1941 brez enega samega vojaka uspešno uprli takrat najsodobnejšim osvajalnim armadam.

Poslanec Janez Janša, slovenski javnosti znan po predosamosvojitvenem geslu "Slovenija brez vojske", je sklical tiskovno konferenco (Delo 16.7.2001) na temo "Skrb vzbujajoča antinativska kampanja", zaradi vse pogostejših glasov medijev in posameznikov o pogubnih posledicah morebitnega članstva Slovenije v vojaški zvezi Nato.

Omenjena kampanja je seveda povsem naravno odzivanje razmišljujočih ljudi na dogodke v svetu, ki počasi razkrivajo cilje ameriškega oboroževalnega kompleksa, da prek Nata zavlada nad svetovno trgovino z orožjem in s tem nad svetom.

Antinativsko razpoloženje je predvsem posledica spletkarskega delovanja Nata na Balkanu, kjer Nato korak za korakom utira pot novodobni kolonizaciji. Tako lahko pomenimo težnjo po nadvladi Amerike in Nata v novonastalih državah. Recept je enostaven: ustvarijo etnično krizo, Nato vkoraka s tujo vojsko, v primeru Makedonije tudi s tujsko legijo, ki je doslej delovala le v Afriki in Aziji. Kolonizacije Makedonije ne bi smeli sprejemati preveč ravnodušno. Makedonija je prijateljska republika, s katero smo še nedavno živeli pod isto streho in skupaj z njo vodili v svetu priznana antiblokovsko in antinativsko politiko. Makedonija je še včeraj bila suverena država, danes se piše njena ustava v prestolnicah kolonialnih sil, tuji vojaki pa v njej žanjejo orožje, ki ga je Nato posejal. Do nedavnega Slovenija ni imela na svojem ozemlju tujega vojaškega oporišča, danes pa so postavili Natovo vojaško bazo v Kopru, z obrazložitvijo, da za vojaške potrebe Bosne in Hercegovine nobeno jadransko pristanišče ni tako primerno kot Koper, ki je glede prometnih žil v predinfarktne stanju.

Natova izbira lokacije za oporišča v Sloveniji dokazuje, da Nato potrebuje Slovenijo zaradi njene strateške lege, kar pa ne pomeni, da je Nato potreben Sloveniji. Vladi Republike Slovenije zastavljamo vprašanje o legitimnosti Natove vojaške baze v Sloveniji: Kdo je odobril Natu, da postavi svojo vojaško bazo v Sloveniji, ki ni članica Nata? Po kakšnih nedemokratičnih postopkih je državna uprava Republike Slovenije sklepala, da se odreče suverenosti na ozemlju Republike Slovenije v korist tuji vojaški sili? Kaj bo še ostalo od Slovenskega primorja z Natovo vojaško bazo v Kopru? Podobno vprašanje o legitimnosti delovanja vlade Republike Slovenije za Natove prelete leta 1999 je bilo že zastavljeno Ustavnemu sodišču, ki je na pobudo Franca Miklavčiča ugotovilo, da je bilo dovoljenje za prelete Natovih vojaških letal, ki so 78 dni bombardirala ZRJ, odobreno nezakonito.

Nato je v Sloveniji opravil svojo setev in hiti naprej, kamor ga kličejo neomejena naravna bogastva. Teroristična napada na WTC in Pentagon sta zanj kot naročena. Nato utira pot novodobnim kolonialistom, na azijsko območje, na Baltiku, Ukrajino, na Kavkaz, kar so bile sanje vseh osvajalcev. Ali ta situacija ne spominja na razmere pred drugo svetovno vojno?

V zadnjem času pogosto beremo v medijih, da je Nato povezan z vojnimi zločini na Balkanu. V ZRJ se ustanavlja družba za razminiranje kasetnih bomb. Ker je uporaba kasetnih bomb vojni zločin, se bo Nato slej ko prej znašel pred sodiščem za vojne zločine v Haagu. Le komu se splača povezovati z moralno omadeževanim partnerjem?

Slovensko vodstvo naj opusti militaristične ambicije in naj preusmeri vlaganja v dejavnosti, v katerih smo resnično in nadpovprečno močni, sposobni in uspešni - v šport, znanost in kulturo. Na tem mestu bi bilo odveč govoriti o povečanju vlaganj v socialno ter zdravstveno varstvo ter izobraževanje, kar je samo po sebi umevno.

Po terorističnem napadu na WTC in Pentagon v Ameriki je Nato sporočil svetovni javnosti, da je to napad na ZDA kot državo, ki je ena od članic Nata. Natovo tolmačenje je, da je to vojna napoved vsem Natovim članicam, in pripravlja maščevalne vojaške akcije po svetu. Teroristični napad na WTC in Pentagon mora biti obravnavan kot teroristični napad, ki so ga izvršili doslej neidentificirani posamezniki zoper WTC kot center globalizacije, ki prinaša svetovno revščino, in vojaški center ZDA Pentagon, ki izvaja napadalno ameriško politiko po vsem svetu. Vključevanje v Nato s tako ameriško zunanje-politično prakso in hipoteko pa bi bilo popolnoma nesmiselno in v tem trenutku nevarno za vsako novo članico. Zakaj bi Slovenija s preuranjenim članstvom v Natu plačevala ameriške račune po svetu in pošiljala svoje fante umirat na svetovna bojišča? V interesu Slovenije in vseh njenih prebivalcev predlagamo izvedbo referendumu glede nepriključitve Natu in pozivamo državljane na skupno akcijo prek HMS.

Govor gospoda Mirka Jeleniča, generalnega sekretarja Rdečega križa Slovenije

Hvala lepa, gospod predsednik. Spoštovane dame, dragi gospodje! K razpravi me je spodbudila misel gospoda Janeza Janše, ko se je posebej zavzel za to, da se v nadaljnjih razpravah ne pozabi vloga nevladnih organizacij in civilne družbe pri razpravi in pri dokončnem sprejemanju odločitve Slovenije za Nato.

Kar zadeva Rdeči križ Slovenije, bi rad seznanil ta forum o naših stališčih, o naših pogledih na to problematiko, saj predstavljamo pomemben del civilne družbe. Ob tem naj rečem, da je minilo 150 let, odkar je Henry Dunant - 24. junija 1859, bitka pri Solferinu, vojna med Italijani in Francozi na eni ter Avstrijci na drugi strani - dal idejo o ustanovitvi Rdečega križa. Rdeči križ je bil ustanovljen kot svetovno gibanje. V teh 150 letih ni bilo ne svetovne niti lokalnih vojn ali spopadov, kjer ne bi sodeloval Rdeči križ, kjer ne bi Rdeči križ bil vključen v razreševanje konfliktov oziroma v nudenje pomoči prizadetim in v odpravljanje posledic teh vojn. Zato sem prepričan, da bo takšno vlogo Rdeči križ opravljal tudi pri morebitnih novih vojnah in spopadih, katerim je pač človeštvo zapisano.

Strinjam se s predhodnimi razpravljavci, da je zelo pomembno v vsaki organizirani družbi skrbeti za mir. Na žalost pa se kljub dobri volji in namenom vojn ne moremo izogniti, zato so enako pomembne priprave na vojno kot aktivnosti za ohranitev miru.

V nedavni vojni za Slovenijo smo se lahko prepričali, kako je pomembno, da ima država v primeru vojne ali napada zaveznike in mednarodno podporo, da ima pomoč prijateljev, sosedov in drugih držav. Zato je sklepanje sporazumov, koalicij in povezav tudi na vojaškem področju ena od temeljnih nalog za dobro in varno obrambo. Kakšne sporazume, s kom se bo država povezala na obrambnem področju in kako bo zagotovila svojo suverenost, je širše vprašanje, o katerem morajo odločati ljudje, državljani, bodisi neposredno bodisi prek svojih institucij. Dolžnost pristojnih državnih organov in obrambnih struktur pa je, da pripravijo strokovne in temeljite predloge, s kom in kako se bo država povezala.

Po moji oceni se v Sloveniji že tako ravna, saj so uradni predlogi za vključitev Slovenije v Nato strokovno utemeljeni. Prav gotovo v tem trenutku ni strokovnejše in sposobnejše organizacije na obrambnem področju, kot je zveza Nato. Zato v Sloveniji, če se hoče povezati na obrambnem področju, ne more biti nobene dileme, s kom naj se povežemo. Nato je v Evropi in pri nas. Tako Slovenija kot tudi slovenski Rdeči križ imamo

že vrsto pozitivnih izkušenj pri sodelovanju z Natom. Namreč Nato je organiziral v zadnjem obdobju po osamosvojitvi Slovenije na naših tleh že dve vaji.

Na vseh vajah, ki jih izvaja Nato, pa tudi v resničnih vojaških operacijah je vključen tudi mednarodni Rdeči križ, ki dejansko izvaja odločilne naloge v vseh vojnah, vojaških spopadih, sodeluje z vsemi nasprotnimi stranmi, sodeluje z vladami in vojaškimi poveljstvi ter opravlja druge naloge.

Tako kot Mednarodni odbor Rdečega križa so vključena v aktivnosti zavezništev tudi nacionalna društva Rdečega križa, kjer potekajo vojaške operacije ali se izvajajo vojaške vaje. Zato je tudi Rdeči križ Slovenije sodeloval v dosedanjih vajah in skupnih akcijah Nata in Slovenske vojske v Sloveniji.

To sodelovanje in izkušnje z Natom so pokazale, da je Slovenija na področju sodelovanja in izvajanja nalog civilnega sektorja dobro organizirana, da je sodelovanje z oboroženimi silami in vključevanje Civilne zaščite in njenih pripadnikov v času vojne na visoki ravni. Slovenija ima na tem področju dobro organizacijo, strokovno usposobljene nosilce, pa tudi sodobno opremo. Zato smo v teh vajah lahko pokazali vse naše znanje in organizacijo, kar so potrdile tudi visoke pozitivne ocene organizatorjev.

V času vojne je zelo pomembno, tako za pripadnike oboroženih sil, še bolj pa za civilno prebivalstvo, da vse sprte strani in oborožene sile spoštujejo mednarodna pravila glede vojskovanja, mednarodno humanitarno pravo, ženevske konvencije, mednarodno vojno pravo in druge sporazume.

Nato je organizacija, ki dosledno upošteva vsa ta mednarodna načela in jih izvaja tudi v praksi, pa to zahteva tudi od svojih članic. Žal pa se nekatere vojskujoče strani tega ne držijo in kršijo mednarodne konvencije in dogovore. Tako je v taki širši mednarodni organizaciji, kot je Nato, zagotavljanje minimalnih pravic in pogojev v času vojne in spoštovanje mednarodnih sporazumov veliko boljše kot brez takšne organizacije.

Slovenija upošteva vse te standarde, upoštevala jih je v času vojne za Slovenijo, ko ni prišlo na strani slovenskih organov, ne vojaških ne policijskih ne katerih drugih, niti do ene kršitve mednarodnega humanitarnega prava. Pač pa nasprotno, to pravo je bilo spoštovano, medtem ko nasprotnik tega ni upošteval in zaradi tega so bile tudi potem težave.

Zaradi vloge Rdečega križa v času vojne pri nas aktivno spremljamo razpravo, različne poglede ter odzive javnosti v razpravi o pripravah na vstop Slovenije v Nato. Mi smo že v decembru 2001 opravili poglobljeno razpravo s predsedniki in sekretarji naših območnih združenj. Pri tem so sodelovali predstavniki generalštaba Slovenske vojske in ministrstva za obrambo. Z veseljem sporočam, da je ta razprava pokazala, da naši najdogovornejši kadri iz celotne države podpirajo sedanja prizadevanja Slovenije na po-

dročju obrambnih priprav, reorganizacijo Slovenske vojske in njeno vključevanje v zvezo Nato.

Če bo sprejeta odločitev o tem, da naj se državljanke in državljani na referendumu odločijo, ali Slovenija pristopi v Nato ali ne, sem prepričan, da bo odločitev pozitivna, saj gre za tako pomembno usodno vprašanje za varnost Slovenije in njen nadaljnji obstoj, da izid referenduma ni vprašljiv.

Govor gospoda dr. Igorja Potočnika, vodje delegacije v C.I.O.R. pri Združenju Slovenskih častnikov

Gospa predsednica, gospod predsedujoči! V imenu Združenja slovenskih častnikov bi vam želel zelo konkretno in na kratko predstaviti določene aktivnosti, ki so zaznamovale zadnje desetletje, prav intenzivno pa zadnja štiri oziroma pet let. Skoraj prepričan sem, da o tem združenju le malo prisotnih ve kaj več. Tudi z mano je bilo tako, preden sem se vključil v njegove dejavnosti. Ne glede na to, da je beseda častnik v imenu združenja, to ne pomeni, da so v njem samo karierni častniki. Sam na primer nisem karierni častnik in v združenju delujem povsem prostovoljno. Delovanje v tem združenju je tudi brez vsakršnega materialnega interesa. Združuje slovenske častnike, deluje kot prostovoljna nevladna samostojna vojaška strokovna in stanovska ter interesna organizacija, in sicer po zakonih o društvih.

V Združenju slovenskih častnikov, ki je organizirano po teritorialnem načelu in nižje po območnem načelu, je združenih trenutno več kot 10.000 oziroma kar približno 15.000 članov - nekateri so bolj, drugi pa manj aktivni. Ta velika številka bi morala vsakomur povedati, za kakšno veliko organizacijo pravzaprav gre. Združenim v Združenju slovenskih častnikov je jasno, da je delovanje doma zelo pomembno in potrebno. Vendar pa se je pokazalo, posebej še v zadnjih letih, da so tudi mednarodne povezave silno pomembne. Zato smo se v združenju lotili različnih aktivnosti. Rezultate teh aktivnosti vam želim na kratko predstaviti. Združenje slovenskih častnikov je polnopravni član treh mednarodnih združenj: Euromila, to je evropske organizacije vojaških združenj, od leta 1994 naprej; Gamingške iniciative, imenovane po avstrijskem mestu Gaming. Gre za organizacijo nacionalnih častniških združenj dežel srednje Evrope. V njej so najaktivnejši Švicarji, Avstrijci, Nemci, pa tudi mi ne zaostajamo; IFMS-a, to je svetovne federacije gorskih enot, od leta 1998. V teh asociacijah je pomembno, da sprejemamo statutarna pravila in s statutom določene obveznosti.

Na drugi strani je še ena zelo pomembna organizacija, to je C.I.O.R. (konfederacija nacionalnih organizacij častnikov rezerve držav članic zveze Nato), kjer imamo od leta 2000 status pridruženega članstva. Z vidika današnje razprave je seveda ravno ta asociacija najpomembnejša, zato mi dovolite še nekaj besed o tej organizaciji.

Pridruženo članstvo, kakor ga trenutno uživa Slovenija, je najvišji status, ki ga lahko nečlanica Nata sploh ima v taki organizaciji. So še drugi, nižji statusi, opazovalci, gosti.

Po polnopravnem članstvu, torej ko je država članica Nata, tej državi pripada tudi podpredsedniško mesto v C.I.O.R.-ju. Zakaj to toliko poudarjam? Zaradi tega, ker bo v kasnejšem izvajanju jasno, da ima C.I.O.R. silno dolge »roke« oziroma seže v samo strukturo Nata.

C.I.O.R. prek polnopravnih članic in pridruženih članic združuje 800 tisoč častnikov rezerve, kar je seveda velika številka. Po drugi strani, kar je še pomembno s tega vidika, C.I.O.R. v Natu svetuje v zvezi z rezervnimi enotami. Poimenovanja »rezervna enota«, »rezervni častnik« itd. so se danes v tej razpravi pojavila le trikrat ali štirikrat. Tukaj ne bi smeli pozabiti, da dejansko Nato silno pomembno vlogo pripisuje tudi rezervni sestavi.

Če se vrnemo na to, kako je C.I.O.R. vpleten v strukturo Nata, bi bilo to najbolje videti na shemi Nata. Tu je žal ne morem predvajati, vendar si jo lahko ogledate na Internetu. To so javni podatki. V vojaškem odboru pri Natu ima C.I.O.R. stalnega predstavnika. Prav tako je v SHAPE-u, vrhovnem poveljstvu zavezniških sil v Evropi, svetovalec za rezervo, ki je direktno povezan s C.I.O.R.-jem, ter v Severnoatlantskem svetu častnik za zvezo. Na drugi strani pa obstaja v tem sklopu še NRFC (National Reserve Force Command), ki tesno sodeluje s C.I.O.R.-jem. Hkrati naj povem, da je tudi medicinsko osebje združeno v posebni organizaciji znotraj C.I.O.R.-ja, ki se mu reče C.I.O.R.M.R. – »M« kot medicina, to je združenje medicinskega osebja Nata.

No, s tem v zvezi so bila v preteklih letih različna predavanja našim članom o razumevanju Nata, česar ne bi mogli učinkovito izpeljati brez pomoči ministrstva za obrambo, ministrstva za evropske zadeve, ministrstva za zunanje zadeve, fakultete za družbene vede in še drugih.

Vsebina, obravnavana na teh posvetovanjih, je bila: aktualna vprašanja v zvezi z organiziranostjo in delovanjem Nata, vloga parlamentarnih odborov za obrambo pri obravnavi vprašanj neposrednega zagotavljanja varnosti v mirovnih operacijah, recimo aktivnosti Nata pri delovanju v ZRJ, pravni vidiki vojaških posredovanj za vzpostavitev miru, demokratični nadzor nad oboroženimi silami in še druga.

Na drugi strani moram posebej opozoriti na bilateralno sodelovanje, tako imenovano sodelovanje v projektu "Mill to Mill" ("vojska vojski"). Gre za sodelovanje dveh sestrskih držav, od katerih je ena članica Nata in druga kandidatka. Tu sodelujemo z nacionalno gardo zvezne države Kolorado iz Združenih držav Amerike. Posledica tega sodelovanja je bila izvedba sedmih tedenskih usposabljanj v 35-tih organizacijah združenja, kar pomeni z drugimi besedami, da se je teh predavanj udeležilo več kot 1500 pripadnikov rezervne in aktivne sestave in tudi drugih članov.

Teme, ki so bile obravnavane, so strokovne vojaške: proces odločanja po metodi Nata, predstavitev rezervne sestave oboroženih sil ZDA in nacionalne garde, usposabljanje oziroma sistem usposabljanja in izobraževanja v nacionalni gardi, organiziranost

logistike itd. Skratka koristne, jih pa ne gre popolnoma posnemati, ampak velja uporabiti njihove izkušnje in sprejemljive rešitve.

Še nekaj besed o naših aktivnostih v tej smeri. Izvršilni odbor C.I.O.R.-ja – zadnji dve leti tudi sam sodelujem s podkomisijo Partnerstvo za mir, nam je lansko leto poletni na kongresu v Madridu zaupal organizacijo seminarja Partnerstva za mir, ki ga bomo izvedli konec aprila 2002 na Igu, v Centru za zaščito in reševanje. Naslov seminarja je »Rezervist, vezni člen med civilno družbo in vojsko«. Očitno je, da tukaj ogromen potencial, ki ga vsi zelo slabo izkoriščamo. Na tem seminarju pričakujemo udeležbo okoli 30 predstavnikov dežel Partnerstva za mir, vodstva C.I.O.R.-ja, podkomisije Partnerstva za mir in več predstavnikov dežel članic Nata.

Torej, če poskusim zaključiti izvajanje. Dosedanje izkušnje, ki smo si jih zelo intenzivno pridobili v zadnjih dveh letih, praktično pa v petih, šestih letih, z omenjenimi mednarodnimi asociacijami, so pozitivne. Prav zaradi tega podpiramo vključevanje v Nato in ostale mednarodne povezave. Vendar moramo hkrati povedati, da je bilo v te aktivnosti z naše strani vložena ogromno truda ob minimalnih sredstvih. Sedaj smo pa pri neprijetnih podrobnostih. Pogost pojav je, da marsikatera država našega ranga silno ambiciozno zastavi svoje angažiranje, vendar potem iz čisto banalnih razlogov niso več sposobni izvajati vseh svojih aktivnosti, kar pomeni, da niso sposobni plačati, financirati sodelovanja niti za enega predstavnika, da se udeleži npr. štirih do petih mednarodnih srečanj vsako leto. O takih vprašanjih govorimo.

Tisto, kar nas ob teh ugotovitvah pravzaprav drži pokonci, je dejstvo, da nas tudi »največji« sogovorniki priznavajo, spoštujejo in upoštevajo kot enakopravne partnerje. Naša prehojena pot zadnjih 10 let je brezmadežna oziroma z drugimi besedami, imamo izredno podporo, simpatije itd., tako da tukaj ni nobenih dvomov.

Kar se kasneje na hodnikih dogaja, sodi med pomembne točke vsakega srečanja. Predsednik C.I.O.R.-ja je trenutno Carsten Thuen iz Danske. Je rezervni častnik, sicer pa zelo prijeten odvetnik iz Kopenhagna. Pravi, "s tem, kar so videli, s tem, kar smo povedali, s tem, kar smo pokazali, smo že v Natu". Torej po tej plati sploh ni nobenih dvomov o naši pripravljenosti, vsaj z njihovega vidika ne.

Zdaj pa še nekaj misli o tem, na katera vprašanja bi bilo treba odgovoriti oziroma katera predlagati do praškega sestanka jeseni 2002.

Enostavno si želimo, da bi tudi drugi prepoznali pomembnost omenjenih mednarodnih asociacij častnikov, predvsem pa C.I.O.R.-ja oz C.I.O.M.R.-ja, ki sta direktno vgrajena v samo strukturo Nata. Tako se lahko s tem pravzaprav tudi največ naredi v tej smeri. Po drugi strani nas tudi C.I.O.R. precej priganja, da ne rečem vabi k sodelovanju, posebej z YROW (organizacijo mladih častnikov rezerve), k vojaškemu tekmovanju, sodelovanju s C.I.O.M.R.-jem itd. Skratka, ponuja se več možnosti vojaškega strokovnega sodelova-

nja in lahko mi verjamete na besedo, da imamo tudi mi kaj pokazati ostalim (nekajkrat sem bil že na takih srečanjih), ne glede na naše nečlanstvo v Natu.

Kar se pa dilem tiče, vprašanj ali potencialnih nevarnosti: potem ko smo enkrat v Natu, poti nazaj ni več oziroma bi bila cena za izhod silno visoka. Predvsem bi pa vsi, ki smo kakorkoli že sodelovali v teh asociacijah, izgubili tudi osebno kredibilnost. To pomeni, da je treba odločitev resnično dobro preštudirati in se dokončno odločiti. Zame je odločitev jasna. Pot vodi v Nato.

Članstvo v Natu prinaša vrsto obveznosti, za nas konkretno še bolj aktivno sodelovanje s C.I.O.R-jem in tudi C.I.O.M.R-jem, ki jih je treba možnostim primerno izpolnjevati. Vendar pa ta minimum, kar mi zdaj delamo, enostavno ne bo več dovolj; treba bo precej več angažmaja, predvsem pa tudi finančne podpore. Govorim o nekaj milijonih tolarjev letno; to niso neke velike vsote glede na rezultat, ki se s tem doseže.

Na koncu pa še eno vprašanje oziroma poudarek. Nato zelo visoko postavlja vlogo rezervne sestave. Enostavno ni nobenega vojaškega posega brez nujnega sodelovanja rezervne sestave. Vsi vidimo npr. samo pilote bojnih letal, nihče pa ne vidi pilotov letal, tankerjev itd., ki so angažirani rezervni častniki; nekdo sicer pilotira potniško letalo, danes pa kot vpoklicani častnik opravlja vojaške dolžnosti.

Skratka vse razpoložljive aktivne vojaške sile ne omogočajo popolne avtonomije brez rezervne sestave. Zaradi tega bodo verjetno tudi pri nas v tem kontekstu potrebni določeni ukrepi. Hvala lepa.

Govor N.E. gospoda Matjaža Šinkovca, veleposlanika na misiji Republike Slovenije pri Nato in WEU

Hvala, gospod predsednik.

Gospe in gospodje, bivši kolegi iz tega parlamenta! Zelo sem vesel, da po desetih letih stojim v tej dvorani. Tedaj smo sprejemali zelo pomembne odločitve in tudi danes se pogovarjamo o pomembni odločitvi. Imel sem sicer pripravljen pisni prispevek, vendar sem se odločil, da se bom raje odzval na nekaj argumentov proti članstvu v Natu, ki so bili danes tu izraženi.

Dovolite, da grem za trenutek v zgodovino. Spominjam se leta 1991, septembra, ko sem šel v Madrid na parlamentarno skupščino Nata. Takrat sem želel tam predstaviti željo Slovenije, da postane članica Nata. Vendar od parlamenta tega mandata še nisem imel, zato sem predstavil zgolj svojo intimno željo, da bi do članstva Slovenije v Natu prišlo.

Vesel sem, da se je Slovenija v preteklih letih vse bolj opredeljevala za takšno odločitev, in prepričan sem tudi, da bo referendum, če bo do njega prišlo, izglasovan z izredno večino, podobno tisti plebiscitni odločitvi, ko je šlo za odločitev o suverenosti Slovenije. Prepričan sem namreč, da članstvo v Natu krepi slovensko suverenost.

Že takrat, pred več kot desetimi leti, sem bil prepričan, da je članstvo v Natu koristno za Slovenijo. Danes, po treh letih dela v Natu, ko vodim slovensko misijo pri Natu in že tri leta sedim za isto mizo z veleposlaniki držav članic Nata in partnerskih držav v okviru Evroatlantskega partnerskega sveta, torej nekakšnega "razširjenega Nata", katerega članica smo že, telesa, ki mu predseduje generalni sekretar Nata, sem še bolj prepričan, da je to za Slovenijo koristna odločitev.

Moram tudi reči, da se je po današnjem poslušanju protiargumentov moje prepričanje še bolj utrdilo. Ne bi želel formalno replicirati nikomur, vendar gre na nek način za argumente, ki se pojavljajo že dalj časa, in se bom zelo na kratko, lapidarno nanje odzval.

Rečeno je bilo, da je Nato 90% gospodarska organizacija za prodajo ameriških izdelkov. Prepričan sem, da to ni res, to lahko potrdijo tudi v Slovenski vojski, kajti odstotek ameriške vojaške opreme, ki jo kupujemo, ni visok. Tudi nove države članice Nata se odločajo za pomembne nakupe na vseh trgih, ne samo v ZDA.

Bilo je govora o dodatnih stroških izven obrambnega proračuna, češ da gre za velika sredstva, ki jih vlada prikriva. Takšnega prikrivanja ni. Določena ministrstva imajo

sredstva, s katerimi predvsem zagotavljajo svojo udeležbo v nekaterih aktivnostih v okviru Nata, predvsem udeležbo na sestankih, konferencah in podobnem.

Padlo je zanimivo vprašanje, kaj če bo Hrvaška prej v Natu kot Slovenija. Torej, če bo Slovenija letos znala uspešno dokazati, da je za Nato in bo storila vse tisto, kar je treba storiti, da bo povabljena, potem bo v Natu pred Hrvaško. V takšnem primeru bo v prihodnosti tudi sama odločala o tem, katere bodo naslednje članice Nata. Prepričan sem, da bo njena odločitev glede Hrvaške pozitivna, saj Slovenija podpira evroatlantsko usmeritev svoje sosede. Če pa se ne bomo opredelili za članstvo, potem je povsem mogoče, da bo Hrvaška pred nami v Natu.

Govorilo se je o možnosti varnosti oziroma obrambe v okviru Evropske unije. Res ne vem, ali nalašč nekateri pozabljajo, da Evropska unija ne zagotavlja in ne bo zagotavljala kolektivne varnosti, za kar tudi ni nikakršnih načrtov. Evropska unija se bo ukvarjala zgolj s kriznim upravljanjem, pa tudi tega trenutno še ni sposobna izvajati.

Omenila se je "dolina miru". Tisti, ki smo gledali film Dolina miru, in jaz sem dovolj star, da sem ga, vemo, da je to iluzija, da takšne doline miru ni. Predvsem asimetričnim grožnjam se ni mogoče izogniti z razglasitvijo nevtralnosti. Če se omenjajo ob tem nevtralne države, kot so Avstrija, Švica ali Finska, gre za zelo specifične primere doseganja nevtralnosti. Nevtralnost mora biti nekomu garantirana, priznana, in kaj takega bi bilo Sloveniji zelo težko doseči, če sploh. Prav tako se moramo zavedati, da so vse te tri države članice Evroatlantskega partnerskega sveta in vse bolj aktivne v zagotavljanju varnosti in stabilnosti, in to predvsem v sodelovanju z Natom.

Če bi se Slovenija opredelila za takšen mednarodni status, torej nevtralnost, in bi želela imeti tako dobro obrambo, kot jo ima na primer Švica, bi verjetno v Sloveniji plačevali od 5 do 10 odstotkov družbenega dohodka za obrambo in ne samo od enega in pol do 2 odstotka, kot načrtujemo za našo obrambo, če bo Slovenija članica Nata.

Predvsem pa se čudim, da se pogosto omenja izguba suverenosti kot posledica članstva v Natu. Članstvo v Natu predstavlja krepitev suverenosti. Mednarodna teža Slovenije bo mnogo večja. Vse odločanje v okviru Nata je na podlagi soglasja. Torej ni načina, da bi se Slovenija lahko preglasovala. Nikakršne možnosti tudi ne bo več, da bi bila Slovenija morebiti v prihodnosti bilataralno izsiljevana na kakršenkoli način, če bo članica Nata.

Danes je bilo tudi rečeno, da Nato ne zagotavlja demokratičnosti držav članic. Moram reči, da je eden od pogojev iz Natove študije o širitvi, ki postavlja kriterije za članstvo, in pa eno od področij, ki jih prikazujemo v okviru akcijskega načrta za članstvo v njegovem prvem poglavju, da je Slovenija demokratična država. In tudi če brskamo po zgodovini in govorimo o tistih državah, ki so bile danes tu omenjene, države, ki v preteklo-

sti niso bile demokratične, nam je vsem jasno, da se je v vseh teh državah v času članstva v Natu demokracija okrepila.

Glede možnosti vzpostavljanja novih vojaških oporišč na ozemlju Slovenije. Ko je šlo za najnovejše tri članice, je Nato ugotovil, da za kaj takšnega ni potrebe. Tudi če bi prišlo do pobude, do potrebe po vzpostavitvi tovrstnega oporišča v Sloveniji, potem bi Slovenija o tem kot država članica Nata odločala, suvereno odločala.

Omenjeno je bilo morebitno pošiljanje mladih slovenskih vojakov v boj v tujino. Sedanja zakonodaja ne omogoča, da bi Slovenija pošiljala v tujino nabornike.

Padla je trditev, da bi Slovenija kot članica Nata gospodarsko izgubljala. Prav nasprotno! Zakaj potem so države članice Nata med najbolj razvitimi državami v svetu? Prepričan sem, in danes je bilo to že omenjeno, da se bo investicijski in kreditni "rating" Slovenije izredno popravil, ko bomo postali članica Nata.

Glede ekološke nevarnosti, torej nameščanja jedrskega orožja v Sloveniji. Nato je ob prejšnji širitvi izjavil, da ne predvideva oziroma ne potrebuje namestitve jedrskega orožja v novih članicah. Prepričan sem, da to stališče velja tudi za Slovenijo. Poleg tega bi o takšni odločitvi Slovenija kot država članica Nata suvereno odločala.

Danes je bilo tudi govora o stoletnih slovenskih izkušnjah, ko smo v vseh vojnah bili odvisni sami od sebe. Moje mnenje glede teh izkušenj v preteklem stoletju je naslednje: prvič, transatlantska povezava je nujna. V prvi svetovni vojni, v drugi svetovni vojni in v vojnah na Balkanu se je izkazalo, da je vloga Združenih držav Amerike nenadomestljiva. In drugo, partizanski boj je bil del protifašistične koalicije. Zame predstavlja Nato nadaljevanje tega zavezništva iz druge svetovne vojne.

Danes je bilo tudi rečeno, da Nato nasprotuje turističnim interesom. Ponovno bi dejal, da so države, ki imajo največji turistični obisk na svetu, predvsem članice Nata. Torej, članstvo v Natu ne odganja turistov, prej pritegne njihov obisk, saj članstvo v Natu razumejo tudi kot garancijo svoje varnosti.

Omenjena je bila tudi "Natova vojaška baza v Kopru". Sam ne vem za kakršnokoli Natovo vojaško bazo v Kopru, saj bi bil verjetno tisti, ki bi v imenu Slovenije podpisal sporazum o vzpostavitvi takšne baze.

In še na koncu, danes je padla izjava, da poti nazaj ni. Ni tako. Nato je demokratična mednarodna organizacija, iz katere je povsem enostavno izstopiti. Res pa je, da je očitno tako atraktivna, iz enega ali drugega razloga, da nobena država članica doslej še ni želela izstopiti. Hkrati vemo, da je dolga vrsta kandidatov pred vrati Nata.

Hvala lepa.

**Abstract from the speech by H.E. Ambassador Mat-
jaž Šinkovec,
Head of Mission of the Republic of Slovenia to NATO
and WEU**

Ambassador of Slovenia to NATO, H.E. Matjaž Šinkovec, replied in his intervention to a number of counter-arguments why Slovenia should not join NATO that had been expressed during the debate. He started out by saying that the debate had only strengthened his over a decade-long belief that it was in Slovenia's interest to join this democratic international organization.

In his opinion, while replying to the counter-arguments, membership in NATO would strengthen and not weaken Slovenia's sovereignty by increasing Slovenia's international weight. Membership in NATO would also affect favorably the strengthening of democracy, greater economic development and growth of foreign tourism.

NATO is a democratic institution where decisions are taken on the basis of unanimity. Slovenians should not fear that any decision would be taken to affect Slovenia adversely without Slovenia's agreement.

Countering the proposals that Slovenia should be a neutral country Šinkovec explained that in this day and age of asymmetric threats countries could not evade threats by declaring themselves neutral. Also, collective defense is more sensible, more effective and less costly than nationalized defense. Slovenia has learned in the past century that it needs to be part of international alliances, as it was during World War 2, and that the Transatlantic relationship is essential. Also, the European Union will not provide collective defense.

Govor gospoda Marka Kadunca,

člana skupine Neutro

(neavtoriziran govor)

Lep pozdrav vsem prisotnim! Najprej par besed k tej javni razpravi. Ta javna razprava ni javna razprava. Ko se končajo govori zagovornikov Nata, ti odidejo, odidejo, kot vidite. Sedeži za mano so prazni. Tudi televizijski prenos se prekine. Na tak način Slovenci nikoli ne bodo izvedeli, kaj je v bistvu dobro za njih.

Pri vprašanju Nata bi najprej poudaril preteklost organizacije, njeno naravnost in prihodnost, to je problem demokratične legitimnosti, ki se bo glede na dosedanji razvoj le še povečal. Kot vemo, je Nato nastal leta 1949 kot protiutež takratni ekspanziji Sovjetske zveze proti zahodu, kot zaščita kapitalističnega sistema in sistema zahodne demokracije. Ko je z razpadom socialističnega bloka pritisk popustil, so Slovenija in tudi naše sosednje države prevzele vrednote, ki naj bi zagotovile demokratično reševanje problemov, pravno reševanje konfliktov posamičnih in družbenih interesov ter mirno reševanje medsebojnih sporov.

Nato se označuje kot organizacija kolektivne varnosti, ki naj bi ukrepala v skladu z načeli in politiko OZN oziroma njenega varnostnega sveta, vendar v svojem delovanju že daljše obdobje ne zasleduje več tistih ciljev, miroljubnih ciljev, za katere je bila ustanovljena, temveč častno zasleduje zunanje politične interese Združenih držav Amerike.

Ob tem se moramo tukaj in zdaj vprašati, ali so ti cilji hkrati tudi cilji Republike Slovenije, ali bi se lahko naša država v svetovni politiki uveljavila tudi brez zveze Nato. Vsi si želimo stabilno, pluralno in demokratično družbo ter uspešno gospodarstvo. Vprašanje je pa zdaj, ali za ta razvoj potrebujemo zvezo Nato. Kar potrebujemo, je demokratično naravnana oblast in sposobni politiki. Kratkoročno projekt Nato koristi trenutni politični eliti in služi predvsem njeni legitimaciji. Srednjeročno in dolgoročno pa Nato pomeni pretiran strošek in obremenitev proračuna in je kot tak predvsem zaviralec razvoja Slovenije na drugih področjih.

Republika Slovenija se mora razviti v nevtralno državo, državo z aktivno nevtralnostjo. Aktivna nevtralnost pomeni aktivna, vztrajna in učinkovita prizadevanja za neovjaško reševanje konfliktov, pomeni predvsem politično posredovanje med sprtimi stranmi. Že samo s tako vlogo si država zagotavlja več strateških prednosti v gospodarstvu in mednarodni politiki. Slovenska politika je že večkrat dokazala, da se zahtevam

Nata in ZDA prostovoljno podreja, tudi na račun interesov državljanek in državljanov in predvsem na račun lastne kredibilnosti.

Leta 1988, 1998, se opravičujem, je Slovenija podpisala pobudo za svet brez jedrskega orožja, kar je vznejevoljilo Združene države Amerike. Kasneje je slovenski premier dodal, da če obstaja konflikt med našim prizadevanjem za pridružitve k Natu na eni strani in pobudo za svet brez jedrskega orožja na drugi strani, so slovenske prioritete jasne, to je Nato. Slovenski politiki so tako, oziroma slovenska politika je tako umaknila svoj podpis, kljub ponižanju v mednarodnih krogih.

Ob dejstvu, da Nato ne zasleduje interesov Slovenije, temveč so v ospredju predvsem strateški interesi Združenih držav Amerike, pomeni za Slovenijo članstvo v Natu predvsem nepotrebno in škodljivo zapletanje v spore z državami, s katerimi sicer nimamo ne neposrednih stikov in tudi ne nasprotnih interesov. Med interesi ZDA in interesi Republike Slovenije ni popolnega enačaja. So bolj ali manj enotni cilji, vendar za dosego le-teh Republika Slovenija ne sme izbrati vojaške poti. Slovenski vojaki bi namreč morali sodelovati v vojaških operacijah v tujini. Ne smemo pozabiti, da Združene države Amerike od vietnamske vojne naprej vodijo politiko vojne s čim manj žrtvami v svojih vrstah. Kot kaže primer Makedonije, kjer ZDA sodelujejo le z vojaško opremo, vojake pa so v veliki meri prispevale nove članice oziroma druge članice Nata, lahko utemeljeno pričakujemo, da se bo podobno dogajalo tudi s slovenskimi vojaki. Razumljivo je, da bodo ZDA prek Nata v bolj nevarnih situacijah raje pustile tuje kot pa svoje vojake.

Eden izmed pogojev za vstop v Nato je tudi zahteva po povečanju vojaškega proračuna. Zanimivo je, da je bil visok vojaški proračun za JLA pred desetletjem eden izmed razlogov za izstop Slovenije iz Jugoslavije. Več denarja za vojsko lahko pomeni samo dvoje: povišanje davkov in ostalih dajatev za nujno povečanje proračuna in oziroma ali radikalno protirazvojno usmerjene prerazporeditve znotraj proračuna, kar preprosto pomeni manj denarja nekje drugje. In to je seveda potem v socialni, v zdravstvu, v šolstvu.

Ali ste poslanke in poslanci pripravljeni razložiti svojim volilkam in volilcem, da so vam vojaški blišč in puške bližje, kot recimo šolana mladina?

Zaključil bi z besedami, ki se zadnje čase pogosto omenjajo. To je nacionalni interes. Mislim, da je v nacionalnem interesu, in to je po mojem splošno veljavno za vse Slovence, da se vlaga predvsem v zdravje, v znanje, v socialno pravičnost in v mlade ljudi, na katerih gradi država. Samo to naredi narod uspešen in usmerjen v prihodnost. Če Sloveniji lahko le članstvo v Natu garantira uspešno prihodnost, naj se potem o tem odloči na referendumu.

Strinjam se pa z besedami gospoda Jamija Shea, ki jih je izrekel danes zjutraj, da bo Slovenija, tudi če se ne vključi v Nato, ostala demokratična in uspešna država. Hvala.

Govor gospoda Gorazda Drevenška, sopredsednika Nove stranke

Spoštovana poslanka, spoštovani gostje, spoštovani predsedujoči! Mislim, da smo dobili na nas naslovljeno vprašanje prof. Beblerja, ki je medtem odšel. Prof. Bebler je, kot vam je verjetno znano, v letih 1992 - 1994 zagovarjal slovensko nevtralnost.

V tem času je svoje stališče spremenil. Literature ali strokovnjakov v Sloveniji s tega področja, razen Grizoldove knjige iz leta 1990 (Militarizacija in vojaško-industrijski kompleks, op. p.), kaj dosti ni. Naša strategija je temu ustrezna, tako da po letu 1997, ko se je Slovenija prvič poskušala včlaniti v Nato, pričenjamo razpravo, z zamikom štirih debelih let, razpravo, ki bi morala biti opravljena že zdavnaj. In razprava, kakšna naj bo varnostna politika, je verjetno enako težka kot razprava o tem, kakšna bo gospodarska, ekonomska in še kakšna prihodnost Slovenije.

Danes žal argumentov za Nato ali pa proti Natu, vsaj resnih argumentov, nismo slišali. Slišali smo nekaj detajlov, ampak na začetku javne razprave argumenti tudi niso potrebni. Na začetku razprave, če rečemo, da je današnji dan začetek, moramo imeti izhodišča, na podlagi katerih se potem vse strani, zagovorniki in nasprotniki, pripravijo. In vsekakor potrebujemo razpravo, ker po moji oceni članstva v Natu tudi letos ne bomo dočakali, pa ne zaradi Slovenije, naše uspešnosti ali česarkoli podobnega, pač pa zaradi razlogov, ki jih kreirajo drugi.

Rad bi povedal nekaj o tem, kar sem pripravil, in sicer nekaj pogledov.

Nato ostaja edina globalna velesila od 50. let naprej. Ključna, skrajno pozitivna vloga, ki jo je Nato opravil, je bila povojna resocializacija bivših nacifašističnih diktatur in resocializacija teh držav v zahodne tokove, vključitev v politično kulturo zahoda, ki je postala ekonomska oaza svetovnega blagostanja.

Današnji pomen Nata za Slovenijo zaradi naše pozicije, politične nejasnosti in nejasnih ambicij, javnega mnenja, javnih dilem ostaja verjetno prav tako odprt, kot je danes vprašanje nadaljnjega obstoja Nata vprašljiv za same članice Nata.

Prinesel sem govor Robertsona, ki ga je imel 3. aprila leta 2000 na Harvardu z naslovom "Why markets need Nato". Podobno, kot so že nekateri pred mano ugotovili, Nato postaja vedno bolj strateška organizacija, ki se ukvarja s tržno ekonomijo, ki pošilja po svetu "salesmane", in ti prodajajo poleg demokracije vse, kar po njihovi presoji spada zraven. To ni ovira, da Slovenija z njimi ne bi sodelovala kot z institucijo, s katero se pač mora sodelovati zaradi vključenosti v svetovne tokove. Slovenija je država, ki meji na kulturo vzhoda in zahoda Evrope. In če hočemo ali ne, je to naša zgodovinska prete-

klost, je to naše izhodišče in prednost, ki jo lahko dodobra izkoristimo. Če uspemo svoje ambicije in svoje želje tako jasno artikulirati, da bodo tudi ljudje vedeli, zakaj si želijo ali ne želijo v Nato, da so za ali proti Natu. Sam pravim, da sem odločen nasprotnik članstva Slovenije v Natu, ker ne vidim razloga za vstop in ne vidim domačih akterjev za vstop, saj vsi, ki tako politiko zagovarjajo, po uvodnih nagovorih s podobnih srečanj izginejo in jih po nagovorih verjetno tudi v bodoče ne boste več videvali.

Naša prva soseda, ki je bila dolga leta vzor Sloveniji, je Republika Avstrija. Avstrija je vzor tudi kot nevtralna država. Ni nam treba iskati nobenih drugih daljnih skandinavskih modelov, niti ne malenkost oddaljenejša Švice, saj se v kulturnem, civilizacijskem ali kakršnem koli drugem pogledu z njimi ne moremo primerjati tako, kot se lahko primerjamo z Avstrijo.

V Avstriji je javno mnenje trdno v korist nevtralnosti. S tem, da jih k temu obvezuje njihova državna pogodba in da je nevtralnost sestavni del pogodbe. Seveda so jo v 50. letih podpisale takratne velesile in do nadaljnjega ne more biti kar tako preklicana z nobenim procesom pridruževanja takšni ali drugačni grupaciji. Konec koncev, tudi Avstrija je, tako kot Slovenija, članica Natovega Partnerstva za mir.

Kar lahko očitamo slovenskemu političnemu prostoru, je, da do danes ni jasno in nedvoumno izpeljal nobene javne razprave o tem, kakšno slovensko nacionalno strategijo na področju varnosti, ekonomske in še marsikatero druge politike potrebujemo, in o tem, da bi jasno opredelili različne možnosti in pritegnili vse družbene akterje k določitvi takšnih stališč, ki pomenijo podlago za resno odločanje o kateremkoli izmed teh vprašanj.

Ko smo govorili o referendumu: večina je že pozabila, da je Nova stranka leta 1997 poskušala izposlovati postopek za zbiranje podpisov o referendumskem vprašanju "Nato ali nevtralnost". Poskus prve akcije o varnostnem vprašanju sega v leto 1997, ko je potekal madridski vrh Nata in zato je akcija mogoče potekala ob neustreznem času, da bi se resna polemika lahko odvila. Ustavno sodišče je o zadevi odločilo šele naslednje leto, pravzaprav z zamikom leta in pol. Pobuda je bila, tudi zaradi proceduralnih napak in zaradi napak pri sestavi pobude, zavrnjena s 5:3. Eden izmed sodnikov je kasneje izjavil, da če ne bo nihče uspel pravilno zastaviti vprašanja za izvedbo referenduma (kar do danes še vedno ni ustrezno zakonsko urejeno, op. p.), da bo pobudo sprožil sam, česar seveda do danes še ni storil.

Vprašanje priključitve Slovenije evroatlantski združbi, kot je Nato, verjetno prebivalcem Slovenije in tudi meni ni tako pomembno, kot je bil plebiscit o slovenski samostojnosti leta 1991. Izid plebiscita takrat je bil skrajno nedvoumen: velika večina vseh volilnih upravičencev je glasovala za samostojnost. Ker bi s tega vidika, že zaradi politične in pravne in kakršnekoli druge higijene, morali ti dve odločitvi ali ta dva procesa izenačiti,

bi morali ustrezno temu prirediti zakonodajo in procedure za odločanje in o Natu in o EU. Pet pred dvanajsto zakonodaje še nimamo urejene in tudi ne kaže, da bi takšen zakon lahko pravočasno in po vseh pravilih dobili.

No, ravno pri teh dogovarjanjih in ko v Sloveniji govorimo o pravni državi, o procesu demokratičnega odločanja in smo šele pri pravilih za sprejemanje tako pomembnih odločitev, kot je aktualen referendum za vstop v vojaško zavezo, lahko ugotovimo le, da pravo v tem primeru vsak razlaga po svoje, da veljavnih pravil, kako priti do te odločitve, ni, in da pravila poskušajo tik pred zdajci oblikovati akterji članstva v Natu, ne da bi bila ta pravila jasna za vse primere in tudi v bodoče uporabljena za vse morebitne referendume. Ko govorimo o pravni državi, ima Nato nedvomno razlog, da nas po kriteriju pravne države lahko le z zadržkom opazuje.

Vloga medijev v razpravi, tudi o načinu obveščanja. Leta 1997 je takratni zunanji minister dal neke vrste navodilo, kako naj mediji pišejo o vstopu Slovenije v Nato. Ravno ta medijski pritisk - mediji nas vsak dan zasipavajo z informacijami o EU in Natu - je podoben, kot je bila v času Miloševića medijska solidarnost z vodstvom države homogena. Podobno je danes v Sloveniji s kampanjo za EU in Nato. Takšna kampanja rodi odpor, kar se kaže tudi v javnem mnenju. Posledica seveda je, da na koncu vsi držijo fige v žepu, in ko pride do točke odločanja, takrat ljudje pokažejo svojo barvo in tudi nezaupanje do politike. Javno mnenje je po raziskavah dokaj enotno in tudi vse parlamentarne stranke - jaz pravim brez izjeme - so za vstop v evroatlantske povezave.

Trditev, da smo s parlamentarnimi volitvami izvolili stranke, ki ta proces podpirajo. Res je, ampak na volitvah razprave o vstopu v EU in Nato enostavno ni bilo. Mislim, da tudi iz čisto preprostega razloga, saj skoraj ni bilo kandidatov, ki bi znali, mogli in si upali govoriti o negotovosti vstopa v Nato in EU, kaj šele, da bi lahko o Natu in EU kvalificirano razpravljali s kakršnimikoli jasnimi in nedvoumnimi odgovori.

Če se vrnem na Robertsonov govor: najdete ga na Harvardovi domači strani, 3. april 2000. Potegnil bom primerjavo, ki je danes še ni nihče. Zadnje tedne smo priča bombardiranju o lastninjenju, ne lastninjenju, ampak prodaji državnih bank tujcem. Za paralelo pogledjmo leto 1997, ko so v Nato sprejeli Češko, Poljsko in Madžarsko. Takrat je večina državnih bank v teh treh državah že bila v večinski lasti tujcev. V skladu z Robertsonovo doktrino Nata bo Slovenija sprejeta oz. bo Nato imel razlog, da je aktiven na tem območju, šele takrat, ko bodo slovenske banke trdno pod kontrolo tujih bank in bo s tem dan tudi razlog za zaščito trgov in interesov njihovih lastnikov.

Verjamem pa, da je slovenski prostor tako nepredvidljiv in s tako hitrimi obrati, da je zadržanost Nata do Slovenije hvala bogu velika. Zadržanost do naših odločitev in nezaupanje v trditve in obljube, ki jih naš politični vrh prostodušno daje. Jasno, da javno mnenje verjetno ocenjujejo tako v Washingtonu kot kjerkoli drugje, zato se ne bojim, da

bomo jeseni dobili resno povabilo v Nato. Česar se pa bojim, pa je, da še danes ne vemo, zakaj imamo gospode, ki tukaj sedijo (oficirje SV, op.p.). Če se sami ne dogovorimo za lastno strategijo, kakšno državo želimo, s čim se bo ta država ukvarjala, komu bo namenjena, ali ljudem ali prvenstveno nekim finančnim ali političnim elitam, in ali bo ta država znala tudi na področju suverenosti opredeliti ali začeti neko razpravo, ki bo lahko pripeljala do izvedljivih zaključkov.

In takrat lahko rečemo, gospodje, rabimo vas ali pa vas ne rabimo več, vas bomo vse upokojili. In to je pač dilema, ki jo ta naša država prepušča iz leta v leto, in po desetih letih je verjetno skrajni čas, da iz te države nekaj naredimo. Hvala.

Abstract from the speech by Mr Gorazd Drevenšek, Co-chairman of Nova stranka

NATO's main task is indeed the resocialisation of European countries under nazi-fascist dictatorships after World War II into modern Western social flows. The loss of the »natural enemy« from Eastern Europe is probably the only reason why NATO will have to reconsider its future role. The arguments in favour of a further existence of NATO are most clearly explained by the Secretary General stating that the strongest reason for NATO's existence is the control over (world) markets.

In geostrategic terms, Slovenia is less interesting than most of the new candidates. Globally speaking, it is an unimportant market, an unimportant geostrategic area and an unimportant political formation. Yet Slovenia is a country which has so far been extremely kind towards its citizens and the life within it. Our citizens consider our neighbour, the neutral Austria, a lasting model of economic success, democracy and many other things. Its neutrality has been supported by the public opinion for the last 50 years and still is today.

The *NOVA stranka* party made a request for the calling of the referendum "NATO or NEUTRALITY" already in 1997. Even today, there is still no clear legal and formal basis for such. Yet the dilemmas, particularly with regard to the general development strategy of Slovenia, remain unchanged. The EU and NATO usually serve merely as a surrogate for national development strategy.

The political supporters of NATO accession in Slovenia are not many; although all parliamentary parties are in favour of accession, most of their representatives are not

able or do not know how to clearly and fully support the accession to NATO. Consequently, the number of opponents to Slovenia's accession to NATO increases.

In the countries which were the last to become NATO members – the Czech Republic, Poland and Hungary in 1997 – most of the banks were under foreign ownership at the time they were invited to join NATO. The Secretary (Why Markets Need NATO) explained that NATO had an explicit interest in such countries. According to all criteria, Slovenia is not yet ready for membership and, furthermore, NATO has no solid reason to be present in our country. Such »insignificant facts« diminish Slovenia's chances to become a NATO member.

Given the results of the public opinion polls, the support to NATO and EU accession seems to be quite uniform. But with regard to such issues, Slovenia is unpredictable and changes might occur rapidly. NATO's hesitation about Slovenia is expected, mostly due to open affirmations and promises made by our political leaders. Public opinion and public support is certainly monitored by NATO as well, therefore an invitation in autumn might be a matter of NATO's political naivety.

Govor gospoda Andreja Magajne, glavnega tajnika Krščansko socialne unije

(neavtoriziran govor)

Spoštovani zbor, spoštovani predsedujoči!

Žal moram najprej protestirati nad organizacijo te javne razprave. Pravzaprav je to šolski primer, kako razprava ne sme izgledati. Moteče je pa še nekaj drugega. Samoumevnost. Samoumevnost, s katero se sedanje politično vodstvo sooča s to zadevo in vleče poteze. Da bo ironija še večja, najdemo med današnjimi najvidnejšimi protagonisti priključitve bivše zagovornike gibanja neuvrščениh. In če bi bil zloben, v narekovajih, pa pogledal njihove biografije, bi jih našel tudi med kritiki Nato pakta.

Sedanje politično vzdušje v mnogočem spominja na situacijo v bivši Jugoslaviji. Bi se sploh kakšen viden takratni politik upal podvomiti v pravilnost zunanjepolitične usmeritve Jugoslavije? Dvom je že sam po sebi nekaj sumljivega, neprimernega.

Kljub temu, da se javnost o tej zadevi sploh še ni izrekla, morala pa bi se že davno na referendumu, priprave potekajo, kot da je že vse odločeno. Iz sredstev davkoplačevalcev se celo financirajo firme za lobiranje, da o drugih izdatkih sploh ne govorimo. Edino vprašanje, ki ga slišimo z vrha in h kateremu so v veliki meri pritegnili tudi mediji, je, kdaj bomo sprejeti, kdaj bomo dobili povabilo.

Ali je tudi ta javna razprava bolj kot k odpiranju prostora namenjena prepričevanju zavedenih skeptikov? Teh je v Sloveniji, kot kaže, le preveč. Morda pa smo zaradi nič kaj obetavnih javnomnenjskih raziskav že dobili kakšen ukor s strani tistih, ki nas bi v ta klub povabili?

Geopolitični položaj Slovenije kaže, da Slovenija danes ni vojaško ogrožena in tudi v perspektivi nadaljnjih 10 let ne bo, da se bodo zunanjepolitične razmere v bistvu stabilizirale. Vprašanje je, ali sploh rabimo in bomo rabili zunanji ščit. Meje s sosedi se počasi, a vztrajno urejajo. Z vstopom v evropske integracije pa bodo v nekem smislu izginile.

Odprtih nerešenih vprašanj je vsako leto manj. Slovenija se bo z našimi severnimi, južnimi, zahodnimi, vzhodnimi sosedi prej ali slej skupaj znašla v evropskih političnih in gospodarskih integracijah. S tem bosta dva ključna motiva za vojaški konflikt, meje in gospodarska nadvlada, izgubila svoj naboj. Evropa bo v naslednjih letih prav gotovo izgrajevala tudi svojo obrambno strategijo, kot slišimo, pa temu ZDA nasprotujejo, in verjetno tudi organizirala skupno obrambno platformo. Zato ne hitimo.

Velikokrat se poudarja, da je neumestno govoriti o stroških in žrtvah, kadar gre za vitalne interese naroda. Pa vendar, vsaka zavarovalna premija bi morala biti podvržena presoji. V javnosti bo kmalu padla iluzija, da nam bo investicija v zunanji ščit razbremenila naše lastne izdatke. Ti bodo prav gotovo višji. Da ne govorimo o sekundarnih stroških, ki nam bi jih prinesla ta naveza: od obveznega nakupa vojaške opreme vprašljive kakovosti do stroškov prilagoditve naših kapacitet Natovi logistiki, da ne omenjam oddaje našega teritorija različnim poligonom in bazam.

Ob tem je prav umestno vprašati, kdo bolj potrebuje to vojaško zvezo, mi njo ali ona nas. Omenil sem bojazen, ki je ne smemo spregledati. Malo verjetno je, da bomo potrebovali Natovo zaščito. Prav verjetno pa bo, da bodo naši fantje odhajali na tuje, čeprav naša suverenost ne bo ogrožena. Bojim se, da se ne bodo vsi vrnili. Pa ne gre za nacionalni egoizem. Svet mora sodelovati, biti solidaren proti terorizmu, proti distribuciji drog, ilegalnim transportom ljudi in tako dalje. Gre za to, da sami presodimo, kam bodo šli naši vojaki in zakaj. Razen če je Nato pakt že sam po sebi utelešenje, reinkarnacija demokracije, svobode in pravice, brez priziva. Ne želim, da bi se tudi našim obveznikom zgodilo tako kot portugalskemu vojaku na Kosovu, ki na vprašanje novinarke pravzaprav ni vedel, v kateri deželi je. Ko pa smo že pri Kosovu, smo mar pozabili, da smo malo pred osamosvojitvijo, v bivši Jugoslaviji, rekli ne? Naši policaji in specialne enote bi morale sodelovati pri dušenju upora v tej nemirni pokrajini. Pogumno smo se uprli diktatu zveznega vodstva in znali reči, "to niso naši boji". Ohranimo torej suverenost v presoji. Tudi v obrambnih zadevah, v teh še sploh.

Če sem kot krščanski socialist, za konec, za sekundo še moralističen oziroma personalističen. Kdaj in nad kom uporabiti orožje? Tudi to je etično vprašanje. O tem bi moral odločati pravzaprav vsak posameznik, vsak individuum. Neetično pa je to prepuščati drugim.

Govor gospoda Rastka Plohla

(neavtoriziran govor)

Vse skupaj, ki ste še tu ostali, to peščico prav lepo pozdravljam! Presenečen sem, da današnja razprava ni šla tako, kot bi morala iti. Pričakoval sem tukaj drugače misleče, pa ne vem, zakaj, mogoče izgledam tako grozno, niso želeli počakati in debatirati.

Govoril bom o Natu, vendar se ne bom izognil Evropski uniji, zaradi tega, ker vidim Ameriko, Nato in sedanjo Evropsko unijo kot različne dele ene celote, ki izvaja določene aktivnosti v Evropi in v svetu.

Ob osamosvojitvi Republike Slovenije sta se pojavili dve vprašanji, in sicer vključevanje v EU in v Nato. Na eno kot na drugo smo gledali tako, kot so nam politiki servirali. Informacije ni bilo nobene, alternativa in celo osnovna ideja o samostojni Sloveniji, na osnovi katere je naša skupnost nastala, ni imela možnosti priti v javnost in je bila zatirana. Na tak način se je politikom odprl manevrski prostor, kjer so neomejeno, brez kakršnihkoli resničnih pooblastil vodili državo v tej smeri. Najhuje pa je, da se brezmejno obljublja koncesije ter razprodaja domačega gospodarstva in ozemlja, ki sta vir preživetja in suverenosti tako naše kot vsake druge svetovne skupnosti.

Istočasno so nam Evropsko unijo, oziroma nam jo še vedno, in Nato, prikazovali kot edini možni rešitvi za kvaliteten nivo bivanja. Občani smo tako naivno verjeli svojim naivnim politikom. Naivni smo bili mi in naivne imamo svoje politike. Posledice vidimo danes sami.

Prihaja čas streznitve. Iz EU prihaja vse več informacij o notranjih trenjih, dodatnih zahtevah kandidatkam, o propadanju gospodarstva v EU, večanju brezposelnosti, drašičnem padcu standarda. Najhuje pa je to, da se v EU že namiguje na zametke notranjih spopadov in razpadanje Evropske unije, ki je lahko še bolj boleče, kot je bil razpad Jugoslavije. Po drugi strani pa je ta blaginja držav, dosedanja, kot jo poznamo, še posebej lastnikov multinacionalk, temeljila na solzah, znoju in krvi preostalega sveta, saj so ga stoletja in stoletja ropali in izkoriščali - kolonije, suženjstvo in tako dalje. Zadnje desetletje pa so zahodne multinacionalke načrtno, pod krinko borbe zoper komunizem, osvojile gospodarstvo z bančništvom in trge držav nekdanjega vzhodnega bloka, ki je tako postal ena sama velika kolonija. Ustvarjeni dobički se prelivajo v njihove žepe. Posledice tega so uničene države, obubožano prebivalstvo, vojne in desetine milijonov brezposelnih, stradajočih in umirajočih. To je Evropa danes.

Problem Nata je, pred kom nas naj varuje, ko pa še samega sebe ne more. Na žalost se je to pokazalo 11. septembra 2001. Po drugi strani je ta organizacija ne samo neučinko-

vita, draga in potratna, saj bo zahtevala izredno veliko sredstev, kar so mnogi govorniki pred mano povedali in kar se bo nam v bodočnosti poznalo.

Tretja plat zveze Nato je, da se tretira kot vojaško politična zveza in da je njen koncept odločanja takšen, da kar Nato zveza odloči, morajo to sprejeti šefi držav, zatem vlade s parlamenti in to obvezno obvelja za občane članic teh držav. Iz tega vidimo, da je zveza Nato že izvedla vojaški udar v vseh svojih članicah in prevzela absolutno oblast v imenu neznanega sovražnika ali pa znanega, v primeru 11. septembra 2001, ki so ga sami ustoličili. Potem, ko je prevzela absolutno oblast, vodi v sužnjevanje skupnosti v skladu z interesi njenih gospodarjev, to je lastnikov orožarskih, naftnih, bančnih in drugih multinacionalnih kompanij, ki zaradi svojega obstoja in dobičkov ustvarjajo svet, ki ga poznamo danes in zadnjih sto let.

Tako kot ostale vlade je tudi vlada v ZDA samo podaljšana roka lastnikov multinacionalnih kompanij. Zahodna demokracija je samo kozmetični pripomoček za miritev javnosti, saj ne glede na to, katera politična opcija je na oblasti, tečejo zadeve v točno načrtovani smeri, za katero vedno bolj zaznavamo in ugotavljamo, da je neugodna za nas in za ves preostali svet.

Zaradi ekonomsko-socialne katastrofe, ki je zadela občane Slovenije v preteklem desetletju, zaradi tega, ker naša skupnost nikoli v zgodovini ni bila agresor in kolonizator, zaradi izsiljevanj in pogojev, ki nam jih postavljata EU in Nato, ter zaradi absolutne nedemokratičnosti in militantnega značaja EU in Nata, in še posebej razsula, ki ga doživlja, Göteborg, Genova, Bruselj, Severna Irska, Katalonija, Korzika, Ciper in še bi lahko naštevali, se sprašujem, ali nam bo ta družčina odgovarjala in ali je smiselno riniti v EU in v Nato. Če bomo z njimi, bomo prvič v zgodovini zapustili civilizacijo in se spečali z roparskimi klani.

Amerika je zrasla na suženjstvu, uničili so indijansko civilizacijo, uničili so vse druge civilizacije, se pravi od Južne Amerike do Afrike, uničujejo tudi našo, evropsko civilizacijo. In razmislimo, ali so lahko takšne države za vzor demokracije. Kako lahko Amerika govori o demokraciji, ko pa je imela stoletja suženjstvo? Kako lahko govori o demokraciji, ko pa je rasizem še danes prisoten v skoraj vsaki pori njenega življenja, razen mogoče v filmih, ki jih gledamo po TV? Skratka, opozarjam in pozivam slovensko politiko, naj razmisli, kaj počne.

Glede strategije Nata bi pa dejal naslednje. Nato oziroma Amerika se razen leta 1941 nikoli ni vojaško spopadla, tako kot se to za vojsko spodobi. Od Vietnama, Iraka, Jugoslavije do Afganistana je izbirala civilne cilje. Čisto preprosto, temelj njene vojaške doktrine je: uniči civilni živelj, zato da se vojska ne bo imela proti čemu boriti. Enako so storili z Indijanci, pobijali, uničevali vasi, prave vojne so bile redke. Spravljajo se na šibke,

zgodovinsko gledano, terorizirajo ves svet, in jaz ne bom njihova žrtev, to vam tukaj povem.

Zaključil bi in še enkrat bi pozval to oblast, naj sama pripravi referendum, naj se ljudje odločijo. Kakršne bodo odločitve, takšne bodo posledice.

Govor gospoda dr. Milana Jazbeca, državnega sekretarja v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije

Spoštovana gospa podpredsednica državnega zbora, spoštovani gospod predsednik odbora za obrambo, poslanke in poslanci, dame in gospodje!

Kot državnega uradnika in vladnega funkcionarja me posebej veseli, da je prišlo do današnje predstavitve mnenj, saj smo slišali veliko stališč in pogledov, idej in pomislekov. Vse to nam je in nam bo dobrodošlo pri nadaljnjem delu z javnostjo. Prav tako ugotavljam poseben simboličen pomen današnjega dogodka in učinkov, ki mu bodo sledili, saj bo to, ne nazadnje, pomemben dokaz, da se v procesu slovenskega približevanja zvezi Nato nič ne skriva in ne prikriva. Vse navedeno pa je posebej pomembno za nas v Ministrstvu za obrambo RS in v Slovenski vojski, saj je vse bolj očitno, da projekt Nato postaja državni projekt sodobne slovenske družbe, z vso njeno heterogenostjo in demokratičnostjo.

V letu 2002 je Nato pred vrati.

To enostavno, jasno in očitno dejstvo napoveduje, da se bo leto, ki se je komaj pričelo, zelo verjetno zaključilo s precej bolj pregledno in čvrsto varnostno podobo na evropskem zemljevidu. Ne nazadnje je 13 let po padcu berlinskega zidu tudi že skrajni čas za to. Na vrhunskem srečanju zveze Nato v Pragi konec novembra letos bodo izdana vabila novim članicam, a tudi na vrhunskem srečanju EU v Kopenhagnu se pričakujejo konkretne napovedi o njeni širitvi.

Odločitev o novih članicah severnoatlantskega zavezništva bo politična, temeljila pa bo na doseganju oz. izpolnjevanju precej jasnih kriterijev. Položaj Slovenije je dober in zanesljiv, z realnimi in čvrstimi izgledi, da postane nepogrešljiv in zaželen član zavezništva. Seveda pa kljub temu ni niti najmanjše potrebe za samozadovoljstvo in uspavanja, ravno nasprotno, treba je nadaljevati delo po sprejetih programih in projektih opredelitvah. Pri izvajanju procesov znotraj izpolnjevanja Akcijskega načrta za članstvo Slovenija obvladuje položaj in kaže jasne sprotne rezultate oz. napredek. V političnem smislu ima Slovenija tudi določen vpliv na sprejetje odločitve, saj se s svojim celovitim obnašanjem kaže kot zanesljiv partner.

Torej, če se osredotočim na nekatere razloge za članstvo, kar bo hkrati pomenilo tudi kratko posredno komentiranje razlogov proti:

- Prvič, zagotavljanje vojaškega vidika varnosti sodobnih držav je mogoče zgolj z ustreznimi mednarodnimi povezavami. Ker je Nato edina mednarodna organizacija, ki ima mehanizme, instrumente in politiko za zagotavljanje vojaške oz. trdne varnosti, je članstvo v tej zvezi odgovoren in potreben cilj. Nove majhne države, ki so nastale v Evropi po koncu hladne vojne, so si postavile ta cilj, hkrati pa ni države članice zveze Nato, ki bi želela izstopiti iz zavezništva. EU pa se sicer ukvarja s svojo obrambno-varnostno identiteto in zlasti s skupno politiko na tem področju, vendar še razvija mehanizme in pri tem računa na uporabo sredstev zveze Nato. Spreminjanje politike nevtralnosti zaradi mednarodnega povezovanja postaja predmet resnih debat v klasičnih evropskih nevtralnih državah, ni pa držav, ki bi se na novo odločale za nevtralnost. Pa tudi za nevtralnost morata biti vsaj dva – tisti, ki se za takega proglasi, in tisti, ki to sprejme in spoštuje.
- Drugič, varnost kot izjemno pomembna vrednota sodobnih družb se še vedno zagotavlja v veliki meri z oboroženimi silami. Slovenska vojska je še vedno v procesu svojega dokončnega izoblikovanja, ki ga izvaja po standardih povezljivosti z najbolj razvitimi armadami. Drugače si ni mogoče predstavljati njenega mednarodnega sodelovanja v svetu, ki je čedalje bolj soodvisen in povezan. Celo armade držav, kot so Avstrija, Irska, Finska, Švedska in Švica, sodelujejo v Natovem programu Partnerstvo za mir, saj se nočejo znajti v situaciji, ko zaradi zapiranja vase ne bi mogle pri izvajanju svojih nalog komunicirati in sodelovati z armadami drugih držav.
- Tretjič, vojaška varnost ostaja pomemben del zagotavljanja naše varnosti. Kljub temu da naraščajo drugačni varnostni izzivi, kot so terorizem, mednarodni kriminal, trgovina z mamili in belim blagom, ekološki problemi in ostali, pa ti pojavi niso nič novega. Povsem novih groženj varnosti po koncu hladne vojne namreč ni, vojaško ogrožanje varnosti je zaradi navedenih izzivov nekako v ozadju našega dožemanja, ni pa izgubilo svojega pomena. Vendar pa je zagotavljanje vojaške varnosti danes vse bolj odvisno od intenzivnega sodelovanja med različnimi vojaškimi in nevojaškimi nacionalnovarnostnimi institucijami, državami in mednarodnimi organizacijami.
- Četrto, za majhne države je skoraj iluzorno pričakovati, da bodo same zmogle zagotavljati vse vidike vojaške varnosti. Pri državah, kot je Slovenija, ki nimajo razvitih letalskih sil, te pa danes temeljijo na nadzvočnih lovskih in ostalih letalih, je to praktično neizvedljivo. V tem primeru pomaga edino vključenost v večje obrambne sisteme. To velja tako zaradi majhnosti slovenskega ozemlja in zračnega prostora kot tudi zaradi ogromnih finančnih sredstev, potrebnih za nabavo in vzdrževanje zračnih flot.
- Petič, stroški na splošno. Sodobne armade se v vedno večji meri povezujejo tudi zaradi zmanjševanja obrambnih proračunov in zaradi vedno dražjih in tehnološko dodelanih sistemov. Slovenski obrambni izdatki so v lanskem letu znašali 270 milijonov

USD oz. približno 1,46% družbenega bruto proizvoda, to pa je približno trikrat manj, kot je Slovenija izločala v te namene zadnja leta bivše skupne države. Naša država nima nikakršnih možnosti s temi sredstvi, kljub napovedani blagi rasti do 1,6% v naslednjih petih letih, da sama in v celoti zagotavlja svojo zračno varnost. S članstvom v Natu je to popolnoma drugače. Stopnja varnosti bo zaradi članstva veliko večja, stroški pa ne bistveno povečani.

- Šestič, stroški konkretno. Stroške, vezane na članstvo v zvezi Nato, lahko razdelimo v tri skupine. Eno je t.i. članarina za članstvo, iz katere se krijejo stroški skupnih aktivnosti zveze. Po dosednji praksi vsaka članica prispeva v ta del finančnih virov delovanja zveze okvirno pol odstotka svojega obrambnega proračuna. V našem primeru bi to danes od sedanjih okroglih 270 milijonov USD znašalo okvirno 1,3 milijona USD letno. Drugi del so stroški sodelovanja v mednarodnih in ostalih aktivnostih Nata. Vsaka članica krije stroške svojega delovanja v operacijah za podporo miru ipd. Enostavno rečeno, kolikor denarja, toliko aktivnosti. Slovenija že sedaj sama pokriva stroške delovanja svojih enot oz. pripadnikov npr. v Bosni in na Kosovu. Tretji del stroškov se nanaša na financiranje delovanja slovenskih predstavnikov, ki bodo delali v različnih organih zveze Nato. Več kot bo takih posameznikov, več bo potrebno denarja za to. Zopet zelo jasno in pregledno, končni seštevek pa je odvisen od, kot rečeno, mednarodnih aktivnosti in števila zaposlenih v Natovih strukturah.
- Sedmič, Nato kot priložnost in izziv. V skoraj osmih letih, odkar Slovenija deluje v okviru programa Partnerstvo za mir, je v Natovih civilnih in vojaških strukturah delalo in se šolalo več kot 100 civilistov in častnikov. To so bila zelo pomembna obdobja v njihovi poklicni karieri, ki, ne nazadnje, tudi finančno niso bila nepomembna. Njihovi družinski člani, otroci, so zaradi navedenih aktivnosti imeli priložnost šolati se v tujini. S članstvom Slovenije v Natu se bodo te možnosti precej povečale, več bo takih zaposlitev, več bo šolanja in štipendij, zaradi tistih, ki bodo odšli na delo v strukture Nata, več bo priložnosti za napredovanja znotraj Slovenske vojske in tako naprej. Ali mi lahko kdo dejansko zagotovi, da se hočemo Slovenci v bodoče odrekati tudi takim priložnostim in izzivom?
- Osmič, še dve prisposodbi. Skrb za varnost kot eno temeljnih dobrin sodobne družbe je mogoče učinkovito primerjati s skrbjo za zdravje in za življenjski standard. Vemo, da je za zdravje treba stalno skrbeti in ga ne zanemarjati. Podobno je tudi z varnostjo. Težko je biti zdrav, če se za to ne brigaš. Pa vendar, ko je človeku kaj narobe, če ga boli glava, vzame aspirin in je boljše. Težko pa bi si bilo predstavljati, da bi si človek vsake toliko časa, ko je ogrožen, npr. kupil za 10 dag varnosti in bi šlo. In ko se že omenja ukinitvev Slovenske vojske, ker da nismo ogroženi, njen proračun pa naj gre za šole, vrtce in podobno – kaj pa, če bi tudi vsi tisti, ki so zdravi, zahtevali ukinitvev

zdravnikov, saj da jih ne rabijo, ker so zdravi? Slovenska vojska uvaja v svoje delo in razvoj zahtevne sodobne standarde, pa je slišati glasove proti. No, če se ozremo naokoli, vidimo na primer, da je življenjski standard v Sloveniji visok in da se študentje vozijo z avtomobili tipa golf, pri urejanju vojske pa naj bi pristali na, primerjalno vzeto, standard izumrlega avtomobila trabant?

Ob zaključku bi se samo bežno dotaknil še dveh zadev, ki sta ju omenila dva od mojih predhodnikov v današnji predstavitvi; moja refleksija se nanaša zlasti na način predstavitve teh njenih poudarkov.

Prvič, eden od predhodnikov je, ko je govoril o urejanju obrambno-varnostnih zadev in pri tem komentiral slovenski položaj, uporabil izraz »nove državice«. Pri tem želim opozoriti na neustrezen, rekel bi celo podcenjujoč ton, ki je zavel iz njegovega nastopa na tej točki. Slovenija ni nikakršna »nova državica«, čeprav je majhna in nova država. Mislim, da lahko povsem upravičeno o Sloveniji govorimo kot o resni državi, ki se je uveljavila v mednarodnih odnosih in ki lahko po prvem desetletju svojega obstoja marsikaj pokaže.

In drugič, eden od predhodnikov se je v svojem nastopu ozrl proti prostoru, določenem za predstavnike vlade, in se pri tem pomenljivo vprašal, če »gospodje, ki bi tam morali sedeti, sploh vedo, kaj delajo«. No, v imenu tistih, ki smo tam sedeli ves čas današnje predstavitve, iz Ministrstva za obrambo RS in iz Slovenske vojske, že moram reči, da dobro vemo, kaj delamo: vzpostavljamo in razvijamo svoj delež v nacionalnovarnostnem in obrambnem sistemu in še posebej razvijamo Slovensko vojsko za potrebe naše države. To delamo na osnovi jasnega koncepta, s katerim je javnost seznanjena, kot je tudi seznanjena z našimi ostalimi aktivnostmi.

Zahvaljujem se za vašo pozornost.

Abstract from the speech by Dr Milan Jazbec, State Secretary at the Ministry of Defence of the Republic of Slovenia

State secretary Milan Jazbec started by expressing satisfaction about the organisation of the public hearing which offers the possibility to exchange views, opinions, ideas and doubts, and is useful for the further work with the public. The NATO project is be-

coming a national project of the modern, heterogeneous and democratic Slovene society.

In his contribution, Dr Jazbec focused on the most important reasons for membership in NATO:

1. the provision of the military aspect of security in modern states is only possible within appropriate international integrations. Since NATO is the only international organisation that has the mechanisms, instruments and policy to guarantee such security, membership in NATO is an important and necessary goal;
2. security, as an extremely important value of modern societies, is still guaranteed mostly by means of armed forces. The Slovenian Army is still in the process of its final restructuring which is carried out in accordance with the standards of integration with the most developed armies;
3. military security continues to be important for the provision of our security; today, it is increasingly dependant on intensive cooperation between the different military and non-military institutions providing for national security, as well as states and international organisations;
4. in case of small countries, it is illusory to expect that they will be able to provide for all aspects of military security on their own. In such case the only solution is to integrate into greater defence systems;
5. NATO as opportunity and challenge. In almost eight years of Slovenia's participation in the Partnership for Peace, more than 100 civilians and officers worked and studied in NATO's civil and military structures.

For the Ministry of Defence and the Slovenian Army, NATO membership is an important way to establish and develop the national defence and security system and the Slovenian Army for the needs of our country. Such activities are carried out on the basis of a clear concept which is known to the public, similarly to our other activities.

Govor gospoda Viktorja Balaziča

(neavtoriziran govor)

Najprej bi pozdravil gospo podpredsednico in gospoda predsednika odbora Petana. Hotel sem samo replicirati.

Glede na to, da je iz moje stranke, združene liste, bilo nekaj teh njihovih osebnih, forumskih mnenj, in jaz se imam za resnega strokovnjaka s področja obrambe in veliko sem o tem pisal - med prvimi sem sodeloval v teh obravnavah, mi smo za Nato, absolutno, stroka je za Nato in, kot je moj spoštovani prof. dr. Bebler rekel, druge izbire res nimamo. Kakorkoli se obrnemo, sedanja vlada je na dobri poti; na koncu koncev smo tudi mi člani te koalicije. Dobro bi bilo, če na svetu ne bi bilo vojn, pa ne želim tega komentirati. Želim samo povedati, vzemimo za primer Hrvaško, oni zmanjšujejo stroške na področju obrambe in zanj namenjajo približno 2,6% družbenega produkta. Mi ga namenjamo 1,5%, kar pomeni, zelo malo dajemo za svojo nacionalno varnost. In res, ne glede na to, ali gremo v Nato - v Nato moramo iti - moramo dati za nacionalno varnost več družbenega proizvoda, zaradi tega, da bi se sploh zagotovila osnovna družbena blaginja. To sem hotel povedati.

V takšnih priložnostih, na teh javnih predstavitvah - škoda, da ni več ljudi iz stroke - bi lahko izpostavili, kako narediti nacionalno varnost cenejšo. Sam pogrešam tu ljudi iz policije. Mi smo majhna država, ne bodite užaljeni, nekje v tujini nas imenujejo, da smo "piccolo stato", ampak naša diplomacija je zelo močna. Na koncu koncev smo leta 1991 veliko dosegli. Ljudje, ki so takrat sodelovali, so res veliko naredili, tudi naši vojaki, teritorialci.

Hrvati gredo v smeri, da bi zmanjšali svojo armado na 22.000 vojakov. Od teh 22.000 vojakov bi bila večina v vojaških enotah, samo 3.000 bi imeli med temi civilistov. Pri nas pa imamo nasprotno veliko - mislim, to so bolj strukturne spremembe - civilistov. Mislim, da bi ti morali biti v vojaški sferi. Hočem povedati, imamo postarano vojsko.

Hkrati zmanjšujejo vojaško sestavo s 35 let na 27 let. Mi za nas teh podatkov na žalost nimamo. Glejte, od Hrvaške sem dobil podatke, od naših pa ne, to je skrivnost. Če ne dobimo osnovnih podatkov od svoje lastne države, saj na koncu koncev veliko teh podatkov dobimo iz tujine, na primer, jaz imam tu Natove podatke, ki jih več dobim kot od naših. Ne vem, zakaj. Mi damo podatke Natu in jaz moram dobiti podatke iz Bruslja, namesto od tu. Odkrito povedano, moramo podatki, ko so enkrat že dani v javnost, ne morejo več biti skrivnost. Strinjam se, da se morajo spoštovati predpisi, ampak moramo tudi povedati, kako smo se odločili, za kaj smo se odločili, ali bomo imeli tako staro voj-

sko, kot jo imamo. Pri tem mislim, koliko imamo podčastnikov, potem z druge strani veliko število generalov oziroma visokih častnikov, ki jih toliko ne rabimo.

Vzpostaviti moramo schengensko mejo. Pred dvema letoma sem v svojem referatu to izpostavil. 2.000 ljudi, policistov, moramo poslati tja. To je velika obremenitev za državni proračun. Kot je gospod dr. Kotnik izpostavil, začeti moramo razvijati žandarmerijo, kot jo majo druge države, na primer Francozi, neko brambovstvo ali pa nacionalno gardo. Ne vem, zakaj v tej smeri ne delamo, da pocenimo ta del in da zvišamo bojno pripravljenost. Mislim, da je bojna pripravljenost, o tem pa sploh nisem slišal danes, zelo pomembna. Glejte, destabilizacija, mi jo že imamo. Italijanska vlada je destabilizirana. In, gospodje, mi moramo imeti močno vojsko, ne glede na to, koliko je majhna, mora biti močna in na koncu koncev mora biti močna tudi rezerva. Danes nisem slišal nikogar, da bi rekel, da ne zaupamo naši vojski. Jaz osebno zaupam našim vojakom in naši Slovenski vojski, da bi nas ubranila, enako kot nas je leta 1991. In če ni tega zaupanja, če mi nimamo tu zaupanja, kako bomo potem ljudi prepričali zunaj? Hočem povedati, da bi bilo dobro, da se o teh vprašanjih sestanejo različne komisije s strani civilne družbe, strokovnjakov. V tem letu - tega še nihče ni povedal - imamo predsedniške volitve, imamo lokalne volitve. Vsi zdaj kupčkajo in bodo kupčkali tudi okoli Nata, okoli volitev. Mi ne smemo teh dveh reči mešati. V Nato moramo iti. Hvala.

Se opravičujem. Nisem bil pripravljen, ampak so me izzvali drugi. Hvala lepa.

Javna predstavitev mnenj

**SLOVENIJA PRED VRHUNSKIM
ZASEDANJEM ZVEZE NATO V PRAGI**

Drugi del zbornika

II.

Second part of the proceedings

**SLOVENIA PRIOR TO THE NATO
SUMMIT IN PRAGUE**

Public hearing

Pisni prispevek gospoda Jelka Kacina, predsednika Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za zunanjo politiko

Spoštovani predsedniki, kolegice in kolegi, ministra, dragi gostje!

Ob dejstvu, da je prav včeraj minilo že 10 let od mednarodnega priznanja Republike Slovenije in Republike Hrvaške, se mi kar sama po sebi obuja misel na takratni čas, obenem pa tudi spomin na dobro znano radijsko oddajo z naslovom »Še pomnite tovariši«. Ta naslov oddaje, »Še pomnite tovariši«, pri meni namreč ne vzbuja nobenih ideoloških ali revolucionarnih asociacij, gre le za veteranski spomin in slikovito ter realno ilustracijo nadvse pomembnega obdobja naše bližnje zgodovine. Takrat je nadvse širok in globok politični konsenz, izražen v rezultatih plebiscita pred enajstimi leti, kot nikoli dotlej poenotil prebivalstvo Republike Slovenije. Pred izzivom smo bili vsi, tako tisti na najbolj odgovornih političnih dolžnostih kot tudi vsak posameznik ali posameznica, ki se je moral soočiti z izzivi lastne prihajajoče drugačne in dotlej neznane prihodnosti, z izzivi vzhajajoče samostojnosti in z navdušenjem nad doseganjem pričakovanega zgodovinskega cilja. Pa ni bilo le navdušenje, bile so tudi velike skrbi in neslutene odgovornosti.

Že leta pred tem, ko smo se v Sloveniji v okviru takratnega sistema SLO in DS ukvarjali z uresničevanjem obrambne in vojaške doktrine v praksi, smo imeli tudi vsakoletne akcije pod skupnim naslovom »Nič nas ne sme presenetiti - NNNP«. To smo takrat počeli povsod po Sloveniji, kjer smo se vseh stvari na področju obrambe iz pristojnosti republike lotevali veliko resneje kot pa v drugih republikah nekdanje Jugoslavije.

In vendar je bilo pred enajstimi leti veliko naših ljudi, pa tudi izpostavljenih političnih osebnosti, resnično ali pa vsaj navidezno presenečenih nad dejstvom, da je bilo našo osamosvojitve potrebno ne le zavarovati, ampak tudi braniti z orožjem. Napori za ohranitev in popoln operativni nadzor Teritorialne obrambe, napori za njeno ponovno oborožitev in opremljanje potem, ko je bila takoj po volitvah delno razorožena, so se nekaterim zdeli nepotrebni, tudi zapravljanje denarja davkoplačevalcev in nepotrebno izzivanje beograjskih oblasti. Niso verjeli v realno možnost vojaškega spopada, v realnost nevarnosti najbolj grobe uporabe JLA proti lastnemu prebivalstvu, vojaški konflikt pri nas se jim je zdel z eno besedo nemogoč. In ko so tanki krenili in se niso ustavili sami, so bili znova presenečeni. Kljub večletnemu kontinuiranemu pripravljanju in izvajanju akcije NNNP so se (pre)nekateri pustili presenetiti. Spomnim se člana takratne vlade, ki mi

je tu zadaj, za takratno skupščino, ob grobnici herojev ob najinem srečanju zaradi slabe vesti sam od sebe dejal: »Saj veš, da mi v naši stranki nismo proti, le zaradi javnosti moramo biti proti oboroževanju TO. Upam pa, da ste vseeno nakupili dovolj za vsak primer.« Takratna »deklaracija za mir«, ki sem jo sam označil za zahtevo po hitri enostranski razorožitvi, je bila tipičen primer taktiziranja in iskanja manevrskega prostora za primer različnih možnih potekov dogodkov. Medtem ko smo mi ohranili TO in jo krepili, so se ji na Hrvaškem odrekli in za to nespametno odločitev in njeno uresničitev plačali ogromno in nenadomestljivo ceno v človeških in gmotnih žrtvah ter zamujenih in izgubljenih razvojnih priložnostih.

Po naši vojni pa se je v naši neposredni bližini zgodilo še toliko krvavih vojn in grozljivih pobojev, da bi se iz njih vsi morali marsičesa naučiti, pa so bili nekateri pri nas žal znova in vedno znova neprijetno presenečeni. In kot da bi hote pozabili vse bridke in katastrofalne izkušnje in posledice v drugih državah naslednicah nekdanje Jugoslavije, so nekateri znova prepričani, da se nam jutri ali pojutrišnjem kaj podobnega ne more nikoli več zgoditi. V taki luči je za njih naše članstvo v Nato nepotrebno in predrago. V tej dvorani ni vidca, ki bi lahko zanesljivo napovedal razvoj mednarodnih dogodkov v prihodnosti, zato je potrebno gledati v prihodnost z vsemi potrebnimi dragocenimi življenjskimi izkušnjami. Evforija ni primerna, realistična doza pesimizma pa nujno potrebna.

Skrajni čas je, da v Republiki Sloveniji možnost in nevarnost presenečenj v prihodnosti zmanjšamo na minimum, da naše varnostno, politično in ekonomsko okolje naredimo predvidljivo in stabilno. Prav je, da obdobje našega realnega varnostnega in obrambnega načrtovanja raztegnemo čim dlje v prihodnost. Zdaj ko smo prvič sprejeli dvoletni proračun, smo bolj kot kadarkoli prej prisiljeni razmišljati o naši prihodnosti. Kot so že povedali razpravljavci pred menoj, je naša prihodnost tudi v Natu, Slovenija pa je hkrati pomemben del skupne in drugačne prihodnosti zveze Nato.

Naša država je ena redkih in srečnih držav, ki ji po 11. septembru ni bilo potrebno prešteti in objokovati pogrešanih in mrtvih v terorističnih napadih v ZDA. Ne smemo pozabiti, da terorizem ne sprašuje po spolu, starosti, rasi, veroizpovedi ali državljanstvu naključnih žrtev, saj žrtev ne izbira. Terorizem ogroža naše vrednote, naš vrednostni sistem, naše pravice in svoboščine ter našo civilizacijo. Zato se je NATO odzval tako hitro, tako enotno in tako učinkovito. Ni mu bilo dovoljeno sanjati tako kot nam ob osamosvojitvi, odzval se je takoj in enotno kot nikoli doslej. Nato je dokazal, da je ne le potreben in aktualen, ampak tudi učinkovit sistem kolektivne varnosti.

Zveza Nato zato ni, ne more in ne sme biti samopostrežna trgovina, v katero lahko vstopi vsakdo v trenutku, ko nenadoma in nenapovedano ugotovi, da potrebuje del njene varnostne ponudbe in se zato v zadnjem trenutku odloči za nakup iskanega

obrambnega blaga ali storitve. Zveza Nato tudi ni nadomestna oz. rezervna trgovina, ki posluje dan in noč, 24 ur na dan, pa zato le za nekoliko višjo ceno kadarkoli omogoča nujen nakup najbolj potrebnih in najbolj svežih proizvodov, ki jih kupec - v tem primeru posamezne države nečlanice - potrebuje vsak dan. Zveza Nato in članstvo v njej preprosto ni in ne sme biti naprodaj.

Zvezo Nato je mogoče primerjati s klubom, v katerega njeni člani vstopajo zavestno in po svoji izrecni volji, vanj prinesejo in prispevajo veliko, od njega, od tega kluba, društva pa nekaj (na videz) malega tudi dobijo. Ne gre le za potrdilo o članstvu, gre predvsem za občutek in zavest o pripadnosti, obveznosti, solidarnosti in vzajemnosti. V tem klubu vsi dobivajo in prevzemajo obveznosti, ki jih tudi zavestno in solidarno izpolnjujejo. To ne počno zaradi sile ali prisile, ampak zaradi zavestnega spoznanja o skupni pripadnosti, o skupnih vrednotah, o skupnih programih, prireditvah ter skupnih izzivih, odzivih in ciljih.

Kdor je že kadarkoli deloval v kateremkoli kulturnem, športnem ali ljubiteljskem društvu, ve, da članstvo v društvo ali klub prihaja in odhaja. Zveza Nato pa ni tako običajen ali navaden klub, da bi iz njega doslej kdorkoli in kadarkoli odšel. Vsi, ki so vanj vstopili, vsi, ki so vanj prišli, so v njem vse do danes tudi ostali. Prav nihče doslej ni želel izstopiti, nihče ne želi ven, nihče se članstvu ne poskuša izogniti. Kandidatov za članstvo pa je nenavadno veliko, dovolj in veliko, pa tudi mi smo med njimi. In kar je najbolj zanimivo, vsak dan več jih je.

Sam sem že zelo dolgo prepričan, da je članstvo v Natu ne le naša priložnost, ampak tudi naša potreba in naša realna ter racionalno najboljša možnost. Toda kako ljudem, ki jih ne zanimata ne politika ne varnost, še najmanj pa zadeve izven meja naše države, pojasniti, da se je potrebno s tem izzivom soočiti, se opredeliti, zanj odločiti in naše članstvo v njem tudi čimprej uresničiti?

Ni druge možnosti, kot javno, jasno in nedvoumno predstaviti in pojasniti naša stališča do članstva v zvezi Nato. V Odboru za zunanjo politiko smo v teh letih izoblikovali in sogovornikom doma in na tujem že velikokrat prepričljivo predstavili jasno in najširše stališče, ki daleč presega razlike, ki bi jih morda povzročilo članstvo posameznih poslancev v posameznih političnih strankah. Naše prepričanje o potrebnosti, utemeljenosti in smiselnosti našega članstva v Natu je nadstrankarsko in velikokrat potrjeno in dokazano s primeri konkretnih ravnanj v praksi. Še celo predsednik SNS sam ne verjame v tisto, kar govori doma in na tujem v upanju, da bi mu vsaj doma verjeli tisti, ki so proti članstvu v Natu.

Naše članstvo v Natu je najbolj učinkovita, najboljša, najcenejša, najbolj dolgoročna in najbolj varna zavarovalna polica za našo državo, naše gospodarstvo in našo dolgoročno

uspešnost in varnost. Članstvo v Natu je dokaz naše odličnosti, pravne varnosti in zanesljivosti tujih naložb pri nas; vredno je več, kot so vredni vsi standardi ISO skupaj.

Te dni sem med dopustom na tujem še enkrat natančno proučil skupno poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije o slovensko-italijanskih odnosih v letih 1880-1956 in knjigo Marka Kosina Začetki slovenske diplomacije z Italijo. V obeh publikacijah je toliko dokazov o dosedanjih nepotrebnih zapletih in številnih ohladih med državama, da se mi zdita obe knjigi odlična ter nadvse prepričljiva argumenta za naše članstvo v zvezi, v kateri je sosednja Italija ustanovna članica. Iz sovražnic na meji in ob meji sta državi postali partnerici in zaveznici. Vojski obeh držav uspešno sodelujeta v skupni enoti Kforja v Sarajevu, kjer sta skupaj prevzeli odgovornost za hitro posredovanje v primeru najbolj nevarnih in najbolj zapletenih medetničnih incidentov po vsej BiH. Namesto nepotrebnih zaostritev v medsebojnih odnosih sta se skupaj odločili za sodelovanje in posredovanje v korist miru in stabilnosti na ozemlju tretje države.

Postali smo opaženi, spoštovani, dosledni ter učinkoviti izvozniki stabilnosti na JV Evrope. Kot del nekdanje Jugoslavije smo najbolj prepričljiv dokaz in primer možnih smeri razvoja in lepše prihodnosti drugih naslednic Jugoslavije. Naša varnost prispeva k njihovi stabilnosti in njihova stabilnost prispeva k naši varnosti. Naše članstvo v Natu bo največja spodbuda političnim elitam teh držav, da hitreje krenejo po naši poti, zato si vse te države zaslužijo tudi našo in mednarodno podporo in pomoč na tej poti proti skupnemu cilju. V tranziciji, demokratizaciji, normalizaciji, obnovi, razvoju in mednarodni integraciji smo jih podpirali doslej in podpirali jih bomo tudi v bodoče. Proces širitve zveze Nato z našim članstvom na območju srednje in JV Evrope ne sme biti zaključen.

Nadaljevanje zmanjševanja obsega naše vojske v skladu z realnimi potrebami, možnostmi in standardi bo potekalo lažje in hitreje znotraj zveze Nato, ob tem pa bo operativna sposobnost vojske, predvsem pa naša varnost veliko večja. Oborožene sile potrebujejo tudi svoj politični mir ter stabilne in dolgoročne okvire za preoblikovanje in razvoj. Ni cenejše in bolj zanesljive obrambe od kolektivne obrambe.

Ob tej priložnosti se želim članom Odbora za zunanjo politiko, pa tudi delavkam Oddelka za mednarodno dejavnost zahvaliti za pomoč pri našem delu doma in na tujem, ko smo si prizadevali, da bi naša stališča pojasnili domačim in tujim sogovornikom. Zakonodajna veja oblasti je dala pri vseh dosedanjih razpravah in odločitvah odbora jasen in nedvoumen mandat vladi RS, da opravi potrebne postopke, spremembe, priprave ter načine za uresničitev zastavljenih ciljev. Le nekaj mesecev je še do srečanja v Pragi, zato želim vladi dovolj odločnosti, poguma, enotnosti, razuma in znanja na poti do skupnega cilja. Naši in tuji javnosti pa sporočam, da Odbor za zunanjo politiko že dolgo raz-

pravlja in odloča, kot da bi bila RS že polnopravna članica in ne le kandidatka. Zavedamo se svojih prihajajočih obveznosti, svojih možnosti, priložnosti in pravic. Pričakujemo povabilo, ker se trudimo, smo uspešni, zanesljivi in odločni. Z eno besedo, ni nas sram ponoviti, da se zavedamo, da smo že dolgo dobra in primerna kandidatka.

Pisni prispevek prof. dr. Rudija Rizmana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

O nekaterih socioloških razsežnostih izziva članstva v Natu za Slovenijo

Rad bi takoj na začetku poudaril, da se mi zdi vprašanje, ki je danes na dnevnem redu, ne le pomembno, da ne rečem usodno ali zgodovinsko, temveč pomeni tudi priložnost, da slovenska politika oziroma slovenski državljani tehtno premislijo nove priložnosti, kaj jim prinašajo s seboj konec hladne vojne in še posebej izzivi globalizacije. Pri tem je treba spomniti na opozorilo uglednega angleškega družboslovca Georga Schöpflina, da so v tem pogledu majhne države v primerjavi z velikimi pred težjo nalogo: medtem, ko je za zanje njihov obstoj nekaj samoumevnega in si lahko brez večjega tveganja privoščijo napake, pa so lahko za majhne države podobne napake usodne. V primerjavi s časom hladne vojne - da ne gremo še bolj nazaj v zgodovino - ko so se velike države obnašale do manjših arogantno in so jih sistematično marginalizirale, uživajo danes majhne države spoštovanje in prestiž, v nekaterih primerih pa so celo favorizirane. Lahko bi celo rekli, da velike države, tokrat bogatejše za izkušnjo globalizacije, danes nemara bolje razumejo probleme majhnih držav in se nemalokrat tudi oboje znajdejo pred podobnimi eksistenčnimi dilemami (omenimo samo primer erozije nacionalne suverenosti v času globalizacije). Poleg tega je mogoče v mednarodni skupnosti po koncu hladne vojne zaznati večjo mero razumevanja za specifične potrebe majhnih držav, povezano z ohranjanjem njihove nacionalne identitete, sploh za njihovo kontinuirano kulturno reprodukcijo, za njihov enakopraven status v mednarodni skupnosti in ne nazadnje tudi za njihovo varnost.

V tem prispevku bom poskušal orisati le nekaj relevantnih socioloških razsežnosti današnjega časa, ki se jim pri tej temi ne bi smeli izogniti. Seveda ni treba na tem mestu prepričevati, kakšno težo ima v družbi dobrina varnosti. Vsaj od Hannah Arendtove naprej vemo, da je ključni atribut, po katerem lahko prepoznamo legitimnost političnih institucij v neki državi, ta, da svojim državljanom zagotavljajo varnost, in sicer tako znotraj kot navzven. Pojav globalizacije je močno zabrisal mejo med tistim, kar je mogoče prepoznati kot "notranje" in "zunanje", in zato ne preseneča, če se morajo "notranji ministri" čedalje bolj ukvarjati z "zunanjsimi zadevami" in "zunanji" z domačimi, da ne govorimo o tem, da se od zadnjih pričakuje delovanje, ki računa tudi z globalnimi (in ne le sosedskimi ali internacionalnimi, v ožjem pomenu) posledicami in učinki. Poleg tega

tudi vojne, kot smo jih poznali doslej, niso več isto. Ob klasičnem Clausewitzovem razumevanju vojn med državami, ki jim danes pravimo "stare vojne", imamo danes še tako imenovane "nove vojne", ki so istočasno lokalne in globalne in je pri njih težko potegniti ločnico med meddržavnimi (ozir. mednarodnimi) in državljanskimi vojnami. Teoretiki vojne, vzemimo na primer Mary Kaldor z London School of Economics, ugotavljajo, da smo priča eroziji klasičnega razlikovanja med vojno in mirom ali civilno družbo in anarhijo. To seveda ne pomeni, da gre svet nasproti permanentni vojni in anarhiji, temveč da so vojna in mir ter civilno stanje in anarhija v nekakšnem problematičnem sobivanju. Stari obrazec Clausewitzovega pojmovanja vojne, ki je temeljil na nacionalnem oziroma državnem monopolu nad uporabo legitimnega nasilja, je v številnih primerih preprosto razpadel zaradi pritiskov *od spodaj*, to je privatizacije in od države nenadzorovanega organiziranega nasilja, in *od zgoraj*, to je transnacionalizacije vojaške sile. Nadaljnji sociološki znaki "nove vojne" se odražajo v tem, da "novi vojaki", na primer teroristi, niso več nujno agenti neke države in da je njihovo nasilje bodisi razpršeno bodisi naključno, predvsem pa je uperjeno proti civilnemu prebivalstvu. Politični cilji teh skupin so torej usmerjeni v izvrševanje pokolov nad nedolžnimi ljudmi in potemtakem predstavljajo kršenje vseh elementarnih humanitarnih norm, do katerih se je dokopalo človeštvo v 20. stoletju.

Iz tega nič kaj razveseljivega orisa pojava "nove vojne" je vseeno mogoče potegniti nekaj optimističnih sporočil. V sedanosti in še bolj v prihodnosti bomo čedalje manj priča vojaškim spopadom med državami, ker procesi vojaške globalizacije jemljejo nacionalnim državam pristojnosti na področju unilateralnega razpolaganja z vojaško silo. Seveda ni mogoče izključiti, da ne bo prišlo do zlorab oziroma neprimerne uporabe (na primer proti humanitarnemu pravu) vojaške moči tudi na transnacionalni ravni. Tisto, kar v tej zvezi opogumlja, predstavljajo prepričljivi sociološki indikatorji o tem, da se najbolj razvite kapitalistične države razvijajo v smeri "postvojaške družbe", kar še ne pomeni, da so te družbe same po sebi že povsem pacifistične, temveč da se je strukturno ravnotežje med "wellfare" in "warfare" odločilno premaknilo v korist prvega. Gre za pomemben premik, ki ga ne bi smeli podceniti, če se spomnimo, da so bile te družbe še včeraj, to je v času hladne vojne, organizirane za totalno vojno, medtem ko se danes vojska kot družbena institucija (temu smo včasih rekli vojaško-industrijski kompleks) vedno bolj pomika na margine "postvojaške" družbe. To sociološko dejstvo je mogoče podpreti s številnimi podatki o zmanjševanju števila vojaškega osebja in stroškov za obrambo v razvitih kapitalističnih državah. Za kaj gre v resnici, se najbolje prepričamo, če pogledamo primer zalivske vojne, ko smo imeli na eni strani klasično vojaško silo Iraka, ki je mobilizirala za vojake tako starejše ljudi kot najstnike, da posebej ne omenja-

mo vojaške ideologije, ki penetrira v vsakdanje življenje ljudi v Iraku, in na drugi strani "postvojaško" družbo oziroma vojsko razvitih kapitalističnih držav.

Danes si tudi ne moremo predstavljati, da bi lahko prišlo do vojaškega spopada med glavnimi kapitalističnimi "bloki", mislim na Severno Ameriko, Zahodno Evropo in Japonsko, ali pa med posameznimi razvitimi kapitalističnimi državami. Prav tako je težko verjeti, da bi se lahko v bližnji prihodnosti vojaško spopadla Zahod in Rusija. Vse več je torej prepričljivih znamenj, da obstoječa vojaška sila ne bo uporabljena na relaciji Vzhod-Zahod, temveč bo v oporo globalni regulaciji, se pravi v funkciji vzpostavljanja ali ohranjanja miru ("peace-keeping" in "peace-making"). Pravzaprav že lahko govorimo, da smo na začetku poti - spomnimo se, da je vojna stara toliko kot človeštvo, medtem ko je mir šele novejša iznajdba - ko bo - vsaj upamo, da bo tako - nova globalna varnostna kultura temeljila na nadnacionalnem varovanju (in v skrajnih primerih tudi zavarovanju z vojaško silo) demokratičnih standardov, človekovih pravic in raznovrstnih manjšin. Morda bo to za kakšnega kritika dokaz za "novi globalni imperializem", vendar se bo ta na ta način sam moralno diskreditiral, ko bo tarnal za časi, ko so lahko suverene države doma, ne da bi jih kdo zaustavil, počenjale, karkoli se jim je zahotelo: od kršenja najbolj elementarnih človekovih pravic in vse do zločinov proti človeštvu in genocida.

Kot vse kaže, je obdobje totalne vojne za nami in ga postopoma nadomešča obdobje regionalnih konfliktov in konfliktov "nizke intenzitete" znotraj posameznih držav. V sodobni informacijski družbi za vodenje vojne tudi ni potrebna totalna mobilizacija družbe. Priča smo paradoksu, da se z eksponencialnim povečevanjem uničevalne sile vojaške moči zmanjšuje število vojakov in relativno zmanjšujejo stroški, namenjeni vojski. Po drugi strani je globalizacija, merim na globalno komuniciranje, ki se lahko opira na "realni čas", reducirala avtonomijo vojaškega faktorja pri vodenju vojne in na ta način posredno povečala civilni politični nadzor nad vodenjem vojne. Nadaljnji potencialni vidik demokratizacije na tem področju je povezan s transnacionalnim značajem vojaške proizvodnje, to je z mednarodno delitvijo dela, kar je vse pozitivno vplivalo na radikalno zmanjšanje tistih nevarnosti (vojaško-industrijsko-birokratski kompleks), ki so se v preteklosti generirale iz preveč tesnih razmerij med državo, industrijo in vojsko. Najbolj kritične vojaške tehnologije namreč nastajajo na področju "civilnega" vojaškega sektorja, gre za elektroniko in optiko, se pravi na področjih, ki so najbolj izpostavljena globalizaciji. Konec hladne vojne je potemtakem pozitivno prispeval k obsežni demilitarizaciji družbenega, ekonomskega in političnega življenja v najbolj razvitih kapitalističnih družbah. Verjetno ta čas še ne moremo oceniti pomembnih zgodovinskih posledic na tem področju, ker so še v teku. Ne nazadnje pa je konec hladne vojne močno načel, če že ne povsem odpravil "disciplinarni mehanizem" in politiko "interesnih sfer",

ki sta premočno posegala v sfere družbenega, ekonomskega in političnega življenja - sploh v njihovo neodvisnost oziroma suverenost - tudi v majhnih, čeprav ne samo teh državah. Tudi v tem pogledu imajo prav tisti raziskovalci teh vprašanj, ki govorijo o koncu hladne vojne kot o času nastopa "postvojaške" politike.

Vse, kar smo doslej povedali o sodobni vojaški globalizaciji, ima pomembne implikacije za suverenost, avtonomijo in politiko sodobne nacionalne države, torej tudi za slovensko. Nič od povedanega tudi ne kaže na to, da je suverena nacionalna država v zatonu. Prej velja nasprotno: države igrajo še naprej ključno vlogo pri vzpostavljanju regionalne in globalne varnosti, vojaška globalizacija v bistvu prispeva k rekonstituciji sodobne nacionalne države in ji na ta način pomaga ne le, da preživi, temveč da zavzame v teh procesih tudi novo in okrepljeno vlogo. Doktrina nacionalne varnosti ostaja zato še naprej ena ključnih sestavin sodobno pojmovane državnosti, saj država v nasprotnem primeru ne bi bila zmožna zavarovati svojega ozemlja in svojih državljanov in bi bil njen obstoj na ta način postavljen pod vprašaj. Vendar strategije varovanja nacionalne varnosti danes, v času globalizacije ni več mogoče ločiti od strategije ohranjanja mednarodne varnosti, ker lahko države le skupaj z drugimi demokratičnimi državami realizirajo "varnostno skupnost", v okviru katere pa ne more igrati vojaški faktor nobene aktivne vloge, kar zadeva odnose med njenimi članicami. Celó za svoje nacionalne interese dve tako občutljivi državi, kot sta na primer Francija in nevtralna Švedska, se prav iz omenjenih razlogov povezujeta, in še več, krepiata funkcioniranje svoje nacionalne suverenosti v širšem kontekstu tako imenovane širše "varnostne skupnosti". Takšno prakticiranje "kooperativne varnosti" je seveda pripeljalo do redefiniranja tradicionalnega, danes že v bistvu zastarelega pojmovanja (samo) nacionalne varnosti.

Čeprav ni treba in tudi ne bi bilo dobro, da bi Nato izvzeli pred sleherno kritiko, je treba vseeno povedati, da nekatere dobronamerno mišljene kritike letijo v bistvu na Nato iz časov hladne vojne in sploh ne opazijo ali nočejo opaziti, da se ta organizacija po koncu hladne vojne spreminja in da se bo bržkone tudi naprej spreminjala v skladu z že omenjenimi globalizacijskimi imperativi in nastajajočo "postvojaško" transformacijo razvitih kapitalističnih družb. Nato seveda ne bo mogel preprosto pobegniti pred temi spremembami, to je, da bo klasično "politiko varnosti" iz časov hladne vojne zamenjala tako imenovana "life politics", to je ukvarjanje z vprašanji varnosti ljudi, varovanjem okolja, vprašanji identitete, demokratičnega državljanstva, izobraževanja, socialne države, zdravja itd. Preobrazba geopolitičnega arhitekture, ki smo ji priča po koncu hladne vojne, je že in bo še bolj vplivala tudi na preobrazbo političnega življenja, v obravnavanem primeru na prehod od države "nacionalne varnosti" k "postvojaški" državi in mednarodni (kolektivni) varnosti. To, da se bo Nato spreminjal bodisi z nami ali brez nas, bržčas ni ključnega pomena za Nato, je pa pomembno za nas - v smislu od-

piranja priložnosti za strategijo, ki bo tudi slovenski družbi pomagala krepiti tiste njene sociološke razsežnosti, ki vodijo k "postvojaški" družbi. Z mednarodnimi alijsami imajo sicer različni narodi in države (mi jo imamo kot država šele zadnjih deset let) v zgodovini različne izkušnje. Sir Robert Walpole, ki je dosti natančno proučeval ta pojav, je kljub nezaupanju, ki ga imajo predvsem majhne države do tega "izuma" velikih držav, na koncu vseeno ugotovil, da pa zaenkrat človeštvo ne pozna boljše naprave, ki bi lahko brzdala odnose med velikimi in zavarovala šibke pred močnejšimi. Ne nazadnje so tudi Organizacijo združenih narodov ustanovile zmagovite velike sile in bi bilo nepremišljeno, če bi trdili, da bi bilo majhnim državam zunaj nje lažje.

Pisni prispevek gospoda Aurelia Jurija, poslanca Državnega zbora Republike Slovenije

»Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi«... nestrpno čaka na povabilo!

Provokacija: Ali ga kaže sprejeti, seveda, če prispe, ali ne?

Odgovor: Že vrsto let vlagamo veliko truda in denarja, da bi se nam ta priložnost ponudila, zato niti pomisliti ne bi smeli na to, da bi jo zamudili!? Vse vlade in koalicije doslej, od osamosvojitve dalje, ob podpori tudi velikega dela opozicije, so razglasile včlanitev države v Nato, enako kot v Evropsko unijo, za eno izmed prioritet slovenske zunanje politike.

V državnem zboru nas je danes najmanj 80 od 90 poslank in poslancev, ki smo se formalno zavezali, če sodimo po izjavi parlamentarnih strank o podpori vstopu Slovenije v ti dve integraciji, in ne nazadnje po veljavni koalicijski pogodbi, delovati in glasovati temu v prid.

Toda, javnost meni nekoliko drugače! Zagotovo tako enotna in odločna v podpori tema dvema projektoma ni. In največ je pomislekov prav do vstopa v Nato.

Zakaj razlika glede na EU in zakaj razkorak s politiko?

Odgovor, ki se mi kot prvi ponuja, ne da bi se spuščal v podrobnejšo analizo vzrokov in razlogov, se glasi nekako takole: morda zato, ker smo pri Evropski uniji nekaj svojega vendarle obranili, z njo se pogajamo in uveljavljamo neke svoje specifične interese ali pa dajemo vsaj vtis, da se za to trudimo, severnoatlantski zvezi pa samo »strežemo«.

In ta okoliščina ne koristi utrjevanju prepričanja, da smo se odločili prav, ko smo izbrali Nato za našo prihodnost, niti v poslanskih vrstah!

Med predlaganimi točkami januarske redne seje državnega zbora je tudi novela 8. člena Pomorskega zakonika, zato da bi odpravili prepoved vplutja ladij na jedrski pogon ali z jedrskim orožjem v Luko Koper, v slovenske notranje vode, oziroma odločanje o tem prepustili ministrstvu za obrambo.

Tako postopanje je več ali manj določal prejšnji, jugoslovanski zakonik, ki je recimo omogočil - ker novi, slovenski še ni stopil v veljavo - da je lani spomladi vplula v koprsko pristanišče ameriška jedrska podmornica Norfolk.

S slovenskim Pomorskim zakonikom smo črtali diskrecijo vlade in uvedli absolutno prepoved tovrstnim obiskom!

Ker na Gregorčičevi, od koder nam prihajajo predlogi zakonov, in na Šubičevi, kjer o njih odločamo, ne počnemo stvari kar tako, po občutku ali trenutnem navdihu, lahko

sklepamo, da smo se o zakoniku tako odločili, ker smo bili prepričani, da je tako prav, da je ekološko in siceršnje varno, da je napredno?!

Reči NE uporabi jedrske energije za vojaške namene je bilo vselej, od Hirošime dalje, napredno!!!.... In tvegam oceno, da ogromna večina slovenske javnosti še danes, ko se nam odpirajo nova obzorja in izzivi integracije in globalizacije, misli enako?!

Ker smo si torej želeli sodobno in napredno pomorsko zakonodajo, kot nam jo ne nazadnje narekuje Resolucija o pomorski usmeritvi Republike Slovenije iz 1991. leta, ki pravi, da naj koprsko pristanišče postane ekološko najmanj obremenjeno pristanišče srednjeevropskega prostora, rešitev 8. člena ni mogla biti drugačna!

Jedrsko ladjeve lahko več ali manj svobodno pluje po slovenskem teritorialnem morju, ker mu to omogoča Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, nima pa sidrišča in pristana v tako imenovanih »notranjih vodah«, torej v pristaniščih in zalivih, kjer pravice do neškodljivega prehoda omenjena konvencija ne zagotavlja!

Odločitev je bila jasna, sprejeta zavestno in odgovorno tako s strani predlagatelja zakonika oziroma vlade kot parlamenta in ob njo se ni nihče obregnil, ko smo besedilo premetavali sem pa tja in dolgih 7 let, med skoraj tisočimi členi, iskali najprimernejše rešitve. Tudi ob samem sprejemanju zakonika ne, ko sta bila Izjava parlamentarnih strank o vstopu Slovenije v EU in Nato ter koalicijski sporazum o sodelovanju v vladi že zdavnaj pod streho?!

Zato preseneča soglasje vlade k predlagani noveli?! Kot, da bi šlo le za malenkostni popravek in ne za obrat 180 stopinj?!

Predlagatelj novega 8. člena utemeljuje pobudo s tem, da bi naj bilo besedilo sedanjega »v nasprotju z našimi težnjami po čimprejšnji vključitvi Republike Slovenije v zvezo Nato in ostale evropske povezave...«, pri čemer pa trditve dodatno ne argumentira oziroma pravne podlage za opredelitev rešitve v predlagani smeri ne navaja. Na to okoliščino opozarja tudi naš sekretariat za zakonodajo in pravne zadeve.

Domnevamo pa lahko, da so obisk Norfolka v Kopru in polemike, ki so mu sledile, razkrili vprašljivost 8. člena v odnosu do prizadevanj vlade in večine parlamentarnih strank, da bi se vrhu Nata, od katerega je odvisno, ali bo vabilo iz Prage jeseni prišlo ali ne, prikazali kot maksimalno ustrežljivi in skladni s postulati in vsemi željami te zveze?!

Ali zgodba razkriva tudi to, da bi naj bili za omenjeno povabilo pripravljene plačati skorajda vsako ceno?!

In tu se odprejo moje dileme in dileme še marsikoga!

Kot pristaš kolektivnih, integriranih sistemov, ki bi naj bili bolj racionalni, funkcionalni in učinkoviti, ter načela, da varnosti nimaš pravice imeti, če nisi voljan k njej tudi prispevati, sem bil dolgo časa prepričan zagovornik našega vstopa v zvezo Nato, a sem vse-

lej dodal: ne za vsako ceno, zagotovo ne za ceno pristanka na njeno jedrsko doktrino in zlasti na to, da ji bomo nudili celo zavetje?!

8. člen Pomorskega zakonika bi naj bil nek droben, a pomemben korak k uveljavitvi tega interesa in pričakovanja.

Med našimi strateškimi cilji smo postavili vstop v Evropsko unijo in Nato na enako raven pomena, pa vendarle ne postopamo enako, ko se jima približujemo!

Na pot k EU - kot sem že uvodoma nakazal - smo stopili z vrsto želja, zahtev, pričakovanj, s prvo izmed vseh, da s to včlanitvijo čim več pridobimo in čim manj izgubimo!

Zato smo tudi imenovali neko pogajalsko ekipo z zelo jasnim mandatom: da iztrži čim več!

Vedeli smo že v startu, kaj "Acquis communautaire" prinaša in kako se ga bomo lotili, da bi kako svojo specifiko oziroma ugodnost iz naslova uveljavljanja nacionalnega interesa in nacionalne identitete ob prenosu suverenosti na Bruselj obranili!

Oblikovali smo v ta namen tudi neko predpristopno strategijo in jo več ali manj uspešno pripeljali skorajda do konca! Ko bi bili tu pa tam malce bolj spretni in iz najvišjih diplomatskih vrhov ne dajali obljube kar počez - spomnimo se zgodbe PCP-jev - bi morda iztržili še kaj več. A kljub temu ocenjujem, da smo opravili veliko dobrega dela in verjamem, da bo enako uspešna tudi finalizacija, ki nas čaka zlasti letos!

Ali vse to povemo lahko tudi za Nato?

Ne želim biti do koga krivičen, a kolikor vem, smo od predstavnikov te organizacije samo poslušali, kaj naj postorimo in kako se naj vedemo oziroma kaj od nas pričakujejo?! Da bi uveljavili kaj svojega, kak svoj specifičen interes, kako ugodnost - recimo status države članice brez vojaške jedrske prisotnosti, ki je zame ključen - mi ni znano?!

Pa še nekaj okoliščin, ki ne pričajo v korist izbrani poti:

Pristopili smo k protiteroristični koaliciji, sprejeli resolucijo, ki pričakuje, da se bo razviti svet lotil izkoreninjenja terorizma tudi z večjo vnemo in bolj učinkovitimi prijemi pri odpravi razlogov, na katerih se razrašča, oziroma pri reševanju problemov revščine, socialne in politične neenakosti, nerazvitosti in degradacije tretjega sveta.

Stavimo na Mednarodno kazensko sodišče, ki bi se naj lotilo zločinov nad človeštvom, kamor sodi tudi terorizem!

Stavimo na utrjevanje mirovnega procesa na Bližnjem vzhodu z ustanovitvijo palestinske države in zlasti na nadaljevanje dialoga med palestinsko oblastjo z Arafatom na čelu in izraelsko vlado!

Stavimo na vrednote in recepte pri odpravi kriznih žarišč, ki jih zagovarja Evropska unija, in na vlogo, ki bi jo naj odigrali v tem kontekstu Združeni narodi!

A besede kritike ali vsaj nelagodja ni zaslediti z naše strani, recimo do Sharonove politike, kateri ni težko pripisati izvora sedanjega zaskrbljujočega zaostrovanja palestinske-

ga vprašanja ter varnostnega stanja v tem delu sveta, do potuhe, ki jo izraelskemu premieru daje Busheva administracija, ko ne ukrepa, kot bi lahko in bi morala, in ko celo onemogoča ukrepanje Varnostnega sveta?!

Ni našega glasu ob ameriških grožnjah o preselitvi afganistanske vojne na Irak, Jemen, Somalijo ali druga območja, in odločitvi ameriškega predsednika, da uvede hitra vojaška sodišča za domnevne teroriste, namesto da pristopi k rimskemu statutu?!

Ni odziva na odstop ZDA od protibalističnega sporazuma z Rusijo, na vse glasnejše razmišljanje v Washingtonu o obnovi jedrskih poiskusov in na nevarnost, da se tako znova odprejo vrata oboroževalni jedrski tekmi?!

Nemo in nekoliko že resignirano gledamo na marginalizacijo in naraščajočo statiranje OZN, ki se ne aktivira več niti, ko si dve jedrski in poleg tega še politično nestabilni državi, v imenu borbe zoper terorizem, grozita z vojno?!

Totalen molk tudi o odgovornosti prve svetovne velesile in prve onesnaževalke podnebja in morja za ekološko katastrofo, ki grozi svetu lahko že v tem stoletju - klimatske spremembe in posledice zaznavamo skorajda že dnevno.

Res da smo majhni in da je naša vplivnost na svetovna dogajanja in na svetovne procese sorazmerna temu, a imejmo vsaj obraz in povejmo, kaj si o tem mislimo oziroma kako na vse to gledamo?!

Odziv pa je tak, kot da si ne smemo misliti, in če si že, pa zagotovo ne izustiti ničesar, kar bi velike in najbolj vplivne pri tem, ali nas bo Praga jeseni povabila ali ne, motilo?!

Celo več, naša notorična in vselej dobrodošla prilagodljivost tu pa tam preide skorajda v servilnost, ko na obtožbo tujega veleposlanika na račun naše vlade, ker da se je uklonila volji EU, ko ni podpisala sporazuma o naložbah z njegovo državo, odgovarjamo z obžalovanjem, da do tega podpisa ni prišlo, ali ko se ugodnostim za našo farmacevtiko, ki smo jih že dosegli v pogajanjih z Brusljem, odgovorimo, ker Washingtonu niso všeč?!

To ni dobro!

In ko se sprehajamo po dolgem in počez po političnih, gospodarskih, finančnih, vojaško-obrambnih, varnostnih, pravnih in drugih vidikih našega približevanja zvezi Nato, se vprašajmo tudi o ceni, ki smo jo pripravljani za to plačati, tako kot smo storili, ko smo se podali na pot k Evropski uniji?!

Če moram umolkniti pri nasprotovanju uporabi jedrske energije za vojaške namene in pri kritičnem odnosu do početja najbolj vplivnih članic Nata, cene, ko bo napočil trenutek odločitve, ne nameravam plačati!

Pa ne gre le za ubranitev pravice do lastnega mnenja, temveč tudi in predvsem za ubranitev pravice do lastne zaznave odgovornosti!

Katera zaznava naj prevlada in narekuje naše odločanje, pa naj povedo ljudje!

Zato bi bilo zelo primerno in odgovorno, da še preden nadaljujemo naše »prilagajanje« standardom Nata in pričakovanju njegovih političnih in vojaških vrhov, da še predem si nakoplremo nove stroške za lobiranje pri ameriških senatorjih, povprašamo volivke in volivce, ali je pot, ki smo si jo zadali v izjavi parlamentarnih strank in koalicijski pogodbi, prava, pravilna in edina možna, če ne želimo izviseti iz politične, gospodarske, družbene in obrambno-varnostne zgradbe, ki jo svet na novo postavlja?!

In naj se mi - pa ne samo meni - pri tem dokaže, da včlanitev v Evropsko unijo ni dovolj, da sta, recimo, Avstrija in Švedska zgrešena ali vsaj nedokončana projekta?!

Ko bo, če bo, referendum uspel in bo vsem jasno, da povabila iz Prage ne bo, če koprskega pristanišča ne odpremo tudi jedrskemu ladjevju zveze Nato, je novela Pomorskega zakonika stvar ene same seje.

Ker današnja javna predstavitev mnenj služi obveščanju, prepričevanju in ozaveščanju ne samo nas, ki tu sedimo, temveč tudi širše javnosti, naj bo obenem tudi neke vrste uvod v priprave vlade in državnega zbora na razpis referendumu, ki naj se zgodi, še preden bodo o tem, koga povabiti v zvezo, odločali v Pragi.

POVZETEK

Od vselej zagovornik kolektivnih, integriranih sistemov, ker so bolj racionalni, funkcionalni in učinkoviti, pravim NE vstopu Slovenije v Nato, če je cena za to pristanek na njeno jedrsko doktrino. NE torej noveli Pomorskega zakonika, s katero bi odpravili prepoved vplutja vojaških in nevojaških ladij na jedrski pogon ali z jedrskim orožjem v slovenske notranje vode, vse dotlej, dokler se ne bi volivke in volivci na referendumu izrekli za vstop Slovenije v to zvezo in bi slednja odprtje naših pristanov njenemu jedrskemu ladjevju izrecno zahtevala!

NE tudi nekritičnemu in celo servilnemu odnosu do velikih sil samo zato, da v Pragi ne bi pozabili na nas.

Pisni prispevek gospoda Janeza Podobnika, dr. med., poslanca Državnega zbora Republike Slovenije - vodje Poslanske skupine Slovenske ljudske stranke

Kakšna bo vloga Slovenije v zvezi Nato?

Proces širitve zveze Nato je zelo pomemben dejavnik evropske varnosti, vendar je tudi pomemben člen nove svetovne ureditve. Pričakovanja Slovenije so velika, še posebno pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi. Zavedamo se, da je proces širitve potrebno razumeti kot del širšega procesa nove svetovne ureditve, ki poteka vzporedno s širitvijo EU.

Slovenija je pri postopku širitve zveze Nato naredila nekaj napak, ki zaenkrat še niso bile usodne, lahko pa takšne postanejo. Slovenska država se je pri tem dosti naučila in pričakujemo lahko, da bomo že kmalu polnopravni člani te pomembne mednarodne organizacije. Napaka ni bil samo zamujen prvi krog širitve zaveznitva, temveč tudi premalo aktivna vloga Slovenije pri stabilizaciji razmer v JV Evropi. Pred razrešitvijo kosovske krize je obstajala resna možnost za hiter sprejem Slovenije, Romunije in Bolgarije v članstvo zveze Nato, ki pa je nobena država ni znala izkoristiti¹. Sloveniji je postalo jasno, da je pri procesu širitve potrebno razumeti predvsem dejstvo, da ključno vlogo v tem procesu igrajo ZDA. Posebno vlogo pa igra širitveni lobi, katerega vrh je eden izmed izvršilnih direktorjev družbe Lockheed Martin². Analitiki pričakujejo, da bo širitev zveze Nato potekala tako na Baltiku kot na JV Evrope, zato lahko letos v Pragi upravičeno pričakujemo tudi uradno povabilo za članstvo, še posebej, ker reforma Slovenske vojske poteka dokaj uspešno. Zavedati pa se je potrebno, da ameriški širitveni lobi pričakuje predvsem naročila orožja in vojaške opreme iz Slovenije in ustrezno povišanje vojaškega proračuna na 2,3 odstotka BDP do leta 2010, kot se je Slovenija že zavezala v lastnih dokumentih.

Slovenija mora postati pomembna država

Za Slovenijo je zato ključnega pomena, da podobno kot nekatere druge države EU spozna, da ne more voditi zunanje politike, ki nas vodi zgolj v integracije v okviru EU. Tako kot Velika Britanija ni samo zahodnoevropska država, temveč je v varnostnem in zunanjepolitičnem smislu tudi država med Evropo in ZDA, tako tudi Slovenija ni zgolj srednjeevropska država, temveč je tudi država med EU in Balkanom.

Kljub nedvornemu vojaškemu uspehu na Kosovu so države članice zveze Nato doživele nekatere pretrese, s katerimi bodo morale računati v njenih prihodnjih akcijah. Pustimo ob strani reakcije delov javnosti in posameznih političnih strank v nekaterih državah članicah, kot sta Italija in Grčija. Na površje je prišla cela vrsta vprašanj, ki se nanašajo na zelo neusklajene nacionalne interese posameznih držav v JV Evropi in v smeri Kavkaza in srednje Azije; vprašanje nadaljnje usode skupne evropske zunanje in varnostne politike; vprašanja nadaljnega proračunskega financiranja obrambnih potreb in vprašanje možnosti tehnološke usklajenosti posameznih armad znotraj zveze Nato.

Novi strateški koncept zveze Nato v bistvu dopolnjuje njeno dosedanje naravo, ki je posledica njenega nastanka za potrebe hladne vojne. Poleg obrambnega značaja na območju držav članic je zveza dobila tudi nekoliko bolj ofenzivni karakter izven območja svojega delovanja, v primerih terorizma in obstoja grožnje z orožjem za množično uničevanje. Njena vojaška akcija na Kosovu, ki je temeljila na uporabi "nekopenskih" vojaških sil (uporaba zračnih sil, različnih obveščevalnih mrež in informacijskega vojskovanja), bo služila pri razvijanju novih doktrin pri njenem posredovanju v prihajajočih novih medetničnih in medverskih konfliktih.

Vojna na Kosovu je pokazala, da so države članice v glavnem vojaško nepripravljene za svojo prihodnjo vlogo, kar kaže tudi vojna v Afganistanu. Vojaške enote bodo morale biti opremljene in usposobljene za povsem nove naloge, ki jih narekujejo nove varnostne razmere v svetu. Gre za humanitarne akcije, ki terjajo usposobljenost za namestitvev, prehrano in zdravstveno oskrbo velikega števila civilnih beguncev ter na drugi strani vojaško opremljenost za zmožnost skupnega, večmesečnega ali celo daljšega vojaškega delovanja v veliki oddaljenosti, kar zahteva posebno opremo in usposobljenost. V tem pogledu so se ZDA pokazale kot povsem nadvladujoča svetovna supersila. Od skupno 1100 letal v operaciji v Jugoslaviji so jih ZDA prispevale 700, evropske države pa zgolj 300. Podobno razmerje velja tudi za druge rodove vojske, predvsem na področjih, kjer je potrebna uporaba vrhunske vojaške opreme (bombniki B2, vojaški lovci Stealth, vodljive rakete, sistemi za nadzor zračnega prostora, komandni in kontrolni sistemi in področje informacijskega vojskovanja). Na vseh teh področjih so evropske članice zveze Nato v velikem zaostanku.

Na podlagi tovrstnih izkušenj nekateri analitiki delijo članice zveze Nato na nekaj skupin³. ZDA sledita Velika Britanija in Francija. Sledi jima skupina držav, ki predstavlja sredino: Nemčija, Italija, Španija, Nizozemska, Turčija in skandinavske države. Na repu je skupina držav, ki so povsem nepripravljene za prevzem novih vojaških nalog in jo sestavljajo ostale države članice, skupno z novimi članicami.

Predvsem ZDA, delno pa tudi Velika Britanija in Francija, so države, ki lahko prevzamejo breme dokaj "čistega" vojskovanja, ki zahteva uporabo orožja visoke tehnologije

in ne prinaša dosti žrtev v lastnih vrstah. Ostale države pa bodo morale svoj manko v oborožitvi nadomestiti s tehnološko manj zahtevnimi kopenskimi vojaškimi enotami, ki bodo predstavljale "topovsko hrano".

Tudi v tem pogledu je vojna na Kosovu zelo poučna. Vojaški strokovnjaki so izračunali, da bodo enote Kforja potrebovale 50 tisoč vojakov, od katerih so ZDA uspele zbrati 8-10 tisoč, ostalo pa so morale prispevati evropske države. Medtem ko so ZDA prispevale kar 70 odstotkov letalskih sil, so uspele zbrati zgolj 20 odstotkov kopenskih sil. Letalske sile so delovale na Kosovu nekaj tednov, medtem ko bo prisotnost kopenskih sil potrebna nič koliko let, kjer bodo neprestano v nevarnosti zaradi eventualnih novih oboroženih spopadov v regiji.

Vojna na Kosovu in širitev zveze Nato na vzhod ima tudi pomembne geopolitične razsežnosti. Rusija ne predstavlja več nevarnosti za nadaljnjo širitev zveze Nato.

Slovenija se že ves čas svojega obstoja sooča z dilemo koncepta svojega vojaškega ustroja. V geopolitičnem smislu je Slovenija predvsem križišče poti, ki vodijo na različne konce Evrope. V tradicionalnem vojaškem pogledu komajda predstavljamo omembe vredno vojaško silo. V političnem smislu je obrambni resor neprestano tarča političnih obračunavanj. V podobni situaciji so tudi varnostno-obveščevalne službe. Finančna sredstva, ki jih namenja državni proračun za obrambne in varnostne potrebe, so premajhna za doseg mednarodnih standardov, ki veljajo v zvezi Nato. Slovenija si prizadeva za vstop v zvezo Nato, kar naj bi rešilo večino varnostnih in obrambnih problemov. Resnica pa je, da se spreminja tako narava atlantskega zavezništva kot tudi narava same tehnike vojskovanja. Klasične slabosti Slovenije, kot majhne in vojaško skorajda nepomembne države, izginjajo zaradi spreminjajoče se narave atlantskega zavezništva in zaradi prevlade ekonomskih, etničnih in verskih konfliktov, kot vzrokov za vojaške spopade. Ta čas je zveza Nato v sorazmerno hudi krizi predvsem zaradi različnih pogledov na naravo oboroženih etničnih spopadov in bojazni pred ponovno rusko hegemonijo v vzhodni Evropi. Gre za različne pojavne oblike posrednega nastopanja ('low-intensity conflicts') in večina držav članic noče posredovati v vojaškem smislu. Drugi problem je spopad interesov vojaške industrije, kjer postaja porajajoča se evropska vojaška industrija resna konkurenca ameriški.

Ne glede na aktualne zaplete je razvoj znanosti prinesel nekatera spoznanja, ki bistveno spreminjajo klasično podobo vojaških sil in doktrin. Moč države je vedno bolj odvisna od znanja in uveljavil se je pojem "mehke sile", ki temelji na zmožnosti doseči želeni cilj v mednarodnih odnosih z združevanjem in ne toliko s prisilo. Uporaba mehke sile temelji na prepričevanju drugih držav in mednarodnih organizacij in na ta način bistveno zmanjšuje potrebo po uporabi ekonomskih in vojaških virov⁴. Posebno vlogo pri tem pomenijo informacijski viri, ki omogočajo miren dialog svetovnih vojaških velesil,

kot so ZDA, Rusija in Kitajska. Informacijska tehnologija pa omogoča tudi posebno obliko modernega vojskovanja brez angažiranja klasičnih vojaških borbenih enot, kjer obstaja večja možnost smrtnih žrtev v vojaških spopadih.

Klasično vojaško urjenje postaja zgodovina. Za spopade v pogojih posrednega nastopanja, kamor sodijo vojaške operacije vzpostavljanja in ohranjanja miru ("peace-making" in "peace-enforcement operations"), sodobne armade uvajajo urjenje za t.i. "three-block-war". Sintagma označuje operacije, ki predvidevajo delitev hrane in zdravil žrtvam etničnih konfliktov v enem delu mesta, vzpostavitev reda in miru v drugem in oborožen boj v tretjem delu mesta. Usposabljanje za takšno vojskovanje zahteva tudi uporabo "nesmrtonosnih orožij" na eni strani in tehnološko zahtevnih vojaških sistemov, ki so namenjeni uničevanju sovražnega težkega orožja (tanki in topništvo) na večje razdalje, na drugi strani. Z uporabo satelitov in posebnih letal, ki neprestano odkrivajo sovražnikove vojaške položaje in neposredno usmerjajo izstrelke kratkega in srednjega dometa, lahko brez lastnih žrtev popolnoma onesposobijo težko oborožitev sovražne vojske. V primerih vojaških spopadov bi na takšen način zelo majhno število dobro izurjenih vojaških enot, s podporo informacijske tehnologije, porazilo sorazmerno dobro oboroženo in neprimerno številčnejšo vojsko.

Slovenija je na obrobju območja držav, ki sega od slovensko-hrvaške meje do južne in vzhodne Azije, kjer lahko še naslednjih nekaj desetletij pričakujemo občasne etnične in verske konflikte. Geopolitično gre za spopad interesov v območjih nekdanje Jugoslavije in SZ in za onemogočanje ponovnega nastanka ruske nadvlade v tem prostoru (Brzezinski). Slovenski geopolitični položaj na križišču v smeri sever-jug in zahod-vzhod nam je dodelil vlogo ključne države v JV Evropi. Poleg uvedbe demokracije in tržnega gospodarstva mora Slovenija poskrbeti tudi za lastno obrambno sposobnost, v skladu z zahtevami evropske in mednarodne varnosti. Slovenija mora postati pomembna država JV in Srednje Evrope tudi v varnostnem in ne zgolj v gospodarskem in političnem smislu. Sami moramo poskrbeti za informacijsko revolucijo v varnostno-obveščevalnem in obrambnem sistemu. Kljub temu, da so razmere v MORS po nekaterih mnenjih zelo zaskrbljujoče, je skupini raziskovalcev že pred leti uspelo uveljaviti operacijske raziskave sodobnih vojaških simulacijskih sistemov za vojne igre in bojne simulacije. Skupina za vojaške simulacije, ki sodeluje s Fakulteto za elektrotehniko v Ljubljani, je že pripravila simulacije za šest vojaških vaj, ki jih je Slovenska vojska v praksi že uspešno izpeljala. Računalniške simulacije izvajajo tudi pri vojaškem usposabljanju. Za različne oblike vojaškega delovanja, usposabljanja in odločanja smo preizkusili različne bojne simulatorje. Pri tem smo upoštevali dejstvo, da je sodoben boj povezan s pojmi poveljevanja, vodenja in odločanja, kar pomeni, da so razpoložljive informacije pogosto nepopolne ali

netočne. Razvili so sistem, ki omogoča podporo pri reševanju problemov “mehkega” odločanja v procesu vodenja in poveljevanja.

Jasno je, da delovanje takšne skupine ne more dolgoročno preživeti, če celotni obrambni in obveščevalni sistem ni tehnološko prilagojen novim zahtevam. Slovenija se mora sama vključiti v sistem mednarodne skupnosti, tako da se bo sposobna vključiti v informacijske tehnologije mednarodnih varnostnih organizacij in da bo sposobna prevzeti del bremena za izvajanje strokovno zahtevnih mirovnih operacij v omenjeni regiji držav, posebno pa v državah JV Evrope. Vedno večje zanimanje strokovne javnosti v svetu za etnične konflikte na tem območju kaže, da gre za proces, ki ga še zdaleč ni konec. Balkanska kriza in novi spopadi na južni meji Rusije predstavljajo obdobje, ko bo potrebno zagotoviti zadostne informacijske vire v številnih državah, ki so politično, geografsko in kulturno zelo različni. V takšnih pogojih je izjemnega pomena poznavanje informacijskih virov v posameznih državah, ki morajo postati dostopni kot vir podatkov za odločanje.

Slovenska vojska mora postati tudi informacijsko dovolj usposobljena za nove naloge. Programi financiranja oboroževanja Slovenske vojske predvidevajo oboroževanje v dosedanjih oblikah spopadov in predvidevajo nakup oborožitve, ki so jo poznale armade v času hladne vojne. Upoštevati je treba, da bo v primeru našega članstva v zvezi Nato tuja vojaška industrija narekovala obseg finančnih sredstev in vrsto oborožitve, ki jo bomo morali kupiti. Takrat bo verjetno težje začeti prenovi vojaške in obveščevalne informacijske tehnologije in kadrovske prenovi v Slovenski vojski.

Mnogi sodobni vojaški sistemi v svetu so v okviru ministrstev za obrambo organizirali posebne oddelke z uveljavljenim nazivom CORSA (centri za operativne raziskave, simulacije in analize). Slovenska vojska mora začeti obvladovati svoje delovanje in varnostno zanimivo okolico z najmodernejšimi informacijskimi tehnologijami. Na ta način bomo postali informacijsko prepoznavni v mednarodni skupnosti in vojaško-varnostna referenčna točka za JV Evropo. Dodatne povezave z mednarodnimi satelitskimi sistemi, ki omogočajo vojaške komunikacije, fotografiranje in nadzor vseh telekomunikacijskih sredstev, nam bodo odprle možnosti za usklajeno delovanje z vsemi mednarodnimi varnostnimi organizacijami.

Vzporedno z reformo Slovenske vojske in celotnega obrambnega in varnostno-obveščevalnega sistema mora Slovenija vzpostaviti ekonomski interes za članstvo v zvezi Nato. Lobi za širitev zveze Nato mora nastati v industriji informacijske tehnologije, kjer ima Slovenija največ realnih možnosti, da pripomore h krepitvi lastne nacionalne in regionalne varnosti. Širitev zveze Nato je nujna in jo kaže izkoristiti tudi za vključitev slovenskih podjetij s področja IT v svetovne tokove, sicer bomo v zvezi Nato lahko predstavljali zgolj “topovsko hrano”, velik del nacionalnega dohodka pa bomo potrošili

zgolj za nakupe tuje vojaške oborožitve in opreme, ki jo razvite države prodajajo po koncu hladne vojne.

---

¹ Peter W. Rodman: »The Fallout from Kosovo«, *Foreign Affairs*, July/August 1999, str.: 48.

² Knocking at the clubhouse door, *The Economist*, 30.8.2001

³ Italijanska revija za geopolitiko je izdala posebno študijo o prihodnosti Nata: *Limes*, rivista italiana di geopolitica, št. 4-1999

⁴ Joseph S. Nye, Jr. 1990, 1996

Pisni prispevek gospoda prof. dr. Antona Beblerja, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, predsednika Združenja Atlantski svet Slovenije

O spornih tezah v zvezi z morebitnim članstvom Republike Slovenije v Natu

V letu, ki se je izteklo, so lahko slovenski bralci, poslušalci in gledalci prebrali in slišali številna, tudi zelo nasprotujoča si mnenja o severnoatlantskem zavezništvu, o razmerju med njim in Republiko Slovenijo ter o morebitnem članstvu naše države v Natu. Pri slednjem gre za strateški smoter vseh vlad Republike Slovenije v zadnjih devetih letih, tesno povezan s smotrom vključitve v Evropsko unijo. Mehanskega seštevka različnih mnenj v zvezi s članstvom v Natu ne moremo šteti za pravo, široko in demokratično debato o tem vprašanju. Najprej zato, ker je naša javnost še vedno premalo obveščena o zavezništvu, njegovem ustroju, načinu delovanja, obveznostih članov itn. Drugič zato, ker je bilo v naših medijih izrečenih kar precej zgrešenih, polresničnih in tudi neresničnih trditev v zvezi z Natom, ob tem pa ni prišlo do razčiščevanja pojmov. Za demokratično odločanje o vsaki javni zadevi, še posebej o tako pomembni, kot je članstvo v Natu, je potrebna trezna presoja na podlagi verodostojnih in torej kolikor toliko objektivnih informacij. Ravno tega pri nas izrazito primanjkuje.

Stališča, ki jih je bilo zaslediti v našem medijskem prostoru, lahko v grobem delimo na teze pristašev, dvomljivcev in nasprotnikov vstopa Slovenije v Nato. Zdaleč največ smo jih v zadnjih mesecih slišali iz vrst nasprotnikov. V njihovih nastopih sem zasledil tako stališča, s katerimi bi se skoraj vsakdo strinjal, kakor tudi teze ali trditve, ki so, po moje, sporne in niso utemeljene na dejstvih. Zgrešena stališča so bila javno izrečena tudi s strani nekaterih vročih pristašev članstva v Natu. V tem spisu bom povzel nekatere teze, ki sem jih zasledil, predvsem v po nakladi največjih tiskanih medijih v Sloveniji. Kar pomeni, da je ta seznam zanesljivo nepopoln. Formulacije nekaterih tez sem poenostavil in izostril tam, kjer niso bile dovolj jasne. Nekatero tezo sem združil. Zaradi omejitve prostora sem za potrebe javne razprave v Državnem zboru dodal svoj komentar le k štirim tezam.

1. Nato je zgodovinski anahronizem, saj po razpadu njemu nasprotnega Varšavskega pakta l. 1991 ni nobene potrebe po njegovem obstoju.

2. Nato si je prisvojil monopol nad uporabo oborožene sile v evroatlantskem prostoru. Tudi zato ogroža razširitev zavezništva evropsko varnost.
3. Po koncu hladne vojne sta pravi alternativni vstopu v Nato varnostna sistema OZN in OVSE. Nato nima zveze ne z OZN in ne z OVSE, je ekskluzivistična organizacija, ki onemogoča široko evropsko varnostno sodelovanje.
4. Republika Slovenija naj se kot članica oziroma udeleženka naslanja na sistema mednarodne varnosti v okviru OZN in OVSE ter svojo varnost dokončno zagotovi z vstopom v EU. Vstop v Nato bo tako postal odvečen strošek in breme.
5. Nato je najslabši možen način za zagotovitev varnosti Slovenije. Daleč najbolje je zagotavljati svojo varnost kot nevtralna država brez povezovanja z drugimi in njihove opore.
6. Kratica NATO se mora dejansko tolmačiti kot North Atlantic Trade Organization, saj je zavezništvo predvsem organizacija za prodajo orožja, med drugim za infantilne vojaške potrebe slovenskih politikov.
7. Članstvo v Natu bo stalo nekaj milijard mark in se nam denarno ne splača.
8. Po odločitvi vrha Nata v Madridu v juliju 1997 so bili vsi navadni ljudje in politična elita Slovenije enotni v tem, da so tedanje nesprejetje doživeli kot košarico in veliko krivico.
9. Prizadevanja vlade za vstop RS v Nato niso legitimna, saj o tem ni bilo predhodnega referendumu.
10. Nato ni imel in nima zveze z demokracijo ter tudi vstop Slovenije v Nato ni v nikaršni vzročno-posledični zvezi z demokracijo nasploh in z demokracijo v Sloveniji posebej.
11. V zvezi s članstvom v Natu je slovenska politična elita preveč enotna in povrh želi še zadušiti razpravo o vstopu v članstvo Nata.
12. Z vstopom Republike Slovenije v Nato bi bila ogrožena svoboda duha slovenskih intelektualcev.
13. Vstopa v Nato že dolgo nihče v Sloveniji ne razume kot varnostnega vprašanja, ampak le kot vprašanje političnega prestiža. Ljudje čakajo na rezultate odločitve vrha Nata v Pragi v novembru 2002 o morebitni nadaljnji razširitvi Nata kot na rezultat nogometne tekme z Romunijo.
14. S članstvom v Natu nas posiljujejo, pa čeprav temu nasprotuje polovica Slovencev. Prvo polovico te trditve je zapisal Igor Mekina v Mladini, drugo polovico pa smo lahko prebrali na straneh Dela. Nato so to drugo polovico nekritično ponovili najmanj dvakrat v najbolj gledanih oddajah RTV Slovenije. Dejansko Republike Slovenije nihče ne posiljuje s članstvom v Natu, vlada Republike Slovenije pa si prizadeva za članstvo na podlagi svojih ustavnih in zakonskih pristojnosti. Ta politika vlade ni samo legalna, am-

pak je tudi povsem legitimna. Samo en kazalec izmed posrednih kazalcev legitimnosti odseva v izidih javnomnenjskih raziskav. Vstop Slovenije v Nato je v l. 2001 po podatkih mesečnih meritev Politbarometra med naključno izbranimi telefonskimi respondenti podpiralo od 48,4 do 56,4 odstotka vprašanih polnoletnih državljanov Slovenije. Odstotek nasprotnikov vstopa med izprašanimi je nihaval med 26 in 34,6 odstotka. Deleži pristašev vstopa bi bili za eno do dve točki višji od zgoraj navedenih, če bi respondente vprašali o tem, kako bi glasovali na referendumu o vstopu v Nato. Deleži pristašev vstopa so pri teh meritvah presegali 60 odstotkov tistih, ki so bili odločeni glede članstva. Zadnja terenska raziskava v oktobru–novembru 2001 je na reprezentativnem vzorcu 1095 odraslih državljanov Slovenije dala metodološko trdnejšo podobo razpoloženja slovenske javnosti. V njej so razmerja bolj ugodna za pristaše članstva v Natu. S članstvom se je strinjalo 53,2 odstotka vprašanih, nasprotovalo pa mu je 24,2 odstotka. Iz tega razmerja je moč izpeljati domnevo, da bi za vstop glasovali najmanj dve tretjini volivcev, ki bi sodelovali na referendumu. Navzlic postopnemu zniževanju podpore vstopu Slovenije v Nato po l. 1997 je položaj še vedno bistveno drugačen do zgoraj navedene teze.

15. Oponenti vstopa v Nato s tem nasprotujejo tudi tržnemu gospodarstvu in politični demokraciji.

16. Slovenci so na prenizki stopnji politične in splošne kulture ter so zato nezreli za referendumsko odločanje o vstopu Republike Slovenije v Nato.

Ta teza sedanjega obrambnega ministra dr. Antona Grizolda spominja na dvome med voditelji Demosa v politično zrelost Slovencev, ko so bili 4. oktobra 1990 v tedanji republiški skupščini soočeni s predlogom slovenskih socialistov za izvedbo plebiscita o samostojnosti Slovenije. Življenje je pokazalo, da so bili ti dvomi že tedaj neutemeljeni. Danes pa so še bolj. Kazalci politične kulture med Slovenci ne zaostajajo za tovrstnimi kazalci med Madžari, slednji pa so 16. novembra l. 1997 uspešno prestali preizkušnjo referendumu o vstopu v Nato. Tedanje razmerje v javnomnenjskih raziskavah je bilo na Madžarskem podobno sedanjemu razmerju v Sloveniji. Dva meseca pred glasovanjem je članstvo podpiralo 52 odstotkov respondentov (t. j. za 1,2 točke manj kot v Sloveniji v oktobru–novembru 2001), 22 odstotkov pa jih je bilo proti. Na referendumu so prepričljivo zmagali zagovorniki vstopa, ki so zbrali več kot 85 odstotkov glasov udeležencev (ob sicer polovični udeležbi registriranih volivcev), zoper pa je glasovalo manj kot 15 odstotkov volivcev. Razlika med javnomnenjskimi podatki in dejanskim izidom referendumu je nastala zaradi bistveno višjega deleža pristašev vstopa med volivci, ki so se odločili sodelovati na referendumu. Zaradi zelo različne ravni motiviranosti je bilo to razmerje najmanj tri proti ena v korist pristašev. S tem je bil odločen končni izid referendumu na Madžarskem.

17. Referendum o vstopu Slovenije v Nato je nujen in neizogiben.

Najprej se vprašajmo, ali smo Slovenci v preteklosti o zelo pomembnih zadevah odločali na referendumih in plebiscitih. Odgovor na to vprašanje je - nikoli do l. 1990, pa tudi po l. 1990 praviloma ne. Plebiscit o samostojnosti Slovenije je bil torej zelo redka in težko ponovljiva izjema. Skozi svojo zgodovino vse od Karantanije naprej Slovenci niso ne referendumsko in ne kako drugače demokratično odločali o svoji usodi, o tem, v kateri državi, s kom in v kakšni politični ureditvi bodo živeli. Tudi v dvajsetem stoletju, v mirnih časih (da ne govorimo o obdobjih vojn) Slovenci nismo na referendumu odločali ne o svojem izstopu iz habsburške monarhije, ne o pristopu k Državi SHS, ne o ponovni uvedbi monarhije namesto republike (tokrat s srbskim kraljem), ne o sprejetju in odpravi vidovdanske ustave, ne o ustavah in ustavnih zakonih iz l. 1946, 1952, 1963 in 1974, ne o poddržavljanju večjega dela gospodarstva, ne o uvedbi samoupravljanja, ne o zelo tehtnih ustavnih amandmajih iz konca osemdesetih let itn. Pred osamosvojitvijo nismo glasovali o ustavnem osamosvojitvenem zakonu. Tudi po osamosvojitvi nismo referendumsko odločali o dosti bolj pomembnih zadevah, kot so tiste, zaradi katerih pogosto hodijo referendumsko glasovat Švicarji. Recimo, nismo z referendumom potrdili naše ustave iz l. 1992, pa ni bilo slišati glasov sedanjih navdušencev nad referendumom, da je to načelno vprašanje in da je neizvedba referenduma o novi ustavi prava katastrofa za našo mlado demokracijo. Nismo referendumsko odločali še o vstopu Slovenije v Organizacijo združenih nacij in v Svetovno trgovinsko organizacijo; o ustanovitvi Slovenske vojske; o zakonu o denacionalizaciji ter o vračanju velikega števila nepremičnin Rimskokatoliški cerkvi in med njimi gozdnih veleposestev, blejskega otoka itn.; o tim. španskem kompromisu in ustrezni ustavni spremembi; o pridružitvenem sporazumu z Evropsko unijo; o maloobmejnem, kasnejšem obmejnem sporazumu; ter o sporazumu s Hrvaško o jedrski centrali Krško itn. Zelo verjetno je, da tudi sporazum s Svetim sedežem ne bo predmet referenduma.

V skladu z našo sedanjo ustavo povsem zadošča, da pooblaščen predstavnik vlade podpiše protokol o pridružitvi k Severnoatlantskemu sporazumu in ga nato v obliki zakona ratificira državni zbor. Naš parlament ni dolžan o tem razpisati referenduma, razen če nasprotniki vstopa ne zberejo v z zakonom določenem roku 40 tisoč podpisov registriranih volivcev. To možnost in pravico imajo vsi državljani Republike Slovenije od sprejetja naše sedanje ustave l. 1992. Če pa nasprotniki vstopa ne izpolnijo tega pogoja, ne bi bil nerazpis referenduma, v skladu z veljavno ustavno ureditvijo, nobeno "preskakanje".

18. Demokracija v Sloveniji bi doživela velik poraz, če ne bi prišlo do referenduma o vstopu v Nato.

Najprej pogledajmo, kako so sprejemali take odločitve v drugih, tudi starejših demokracijah. Odločitve o vstopu v Nato so brez referendumov sprejeli v ZDA, Veliki Britaniji, Franciji, Nizozemski, Norveški itd. že ob ustanovitvi zaveznitva l. 1949. Kasneje so podobne postopke s podpisom sporazuma s strani vlade in nato z ratifikacijo v parlamentu izpeljali še v Zvezni republiki Nemčiji l. 1956, v Španiji l. 1982 ter nazadnje na Poljskem in v Češki republiki v l. 1997-1998. Zaradi tega demokracija v teh državah ni doživela nobenega poraza, prej prav nasprotno. Zaradi neizvedbe referendumov nobena izmed omenjenih držav tudi ni manj demokratična od Madžarske. Naša vzhodna sosedja je bila namreč edina država, povabljen v Nato l. 1997, ki je izpeljala referendum.

Ob tem velja še pripomniti, da referendum ni lastnost le demokratičnih držav. Poleg tega pa ima tudi v demokratičnih državah lahko referendum negativne učinke in ni vedno najboljši način za sprejemanje pomembnih odločitev. Marsikdo resno dvomi, recimo, da bi bil referendum najbolj primeren način odločanja o prihodnosti Črne gore. V nekaterih zadevah pa je instrument referendumov naravnost neprimeren. Med ljubitelji referendumov in plebiscitov so bili v preteklosti tudi znani diktatorji in avtoritativni voditelji v demokratičnih državah (kot je bil, recimo, francoski predsednik general Charles de Gaulle). Med ljubitelji je bil tudi Slobodan Milošević. Referendum o vstopu Slovaške je terjal avtoritarni ministrski predsednik Vladimir Mečiar. Ta slovaški referendum pa se je končal s polomijo. Referendum na avstrijskem Koroškem o postavitvi dvojezičnih napisov pa namerava izpeljati deželni glavar Jörg Haider.

Čeprav sedaj ni in morda tudi ne bo ustavne in zakonske potrebe po izvedbi referendumu o vstopu Slovenije v Nato, bo stvar politične presoje v strankah, ki predstavljajo prepričljivo večino v državnem zboru, ali bi bilo vseeno smotrno v tem primeru razpisati referendum. V terenski raziskavi v oktobru-novembru 2001 smo ugotovili, da okrog 72 odstotkov od 1095 naključno izbranih državljanov Slovenije meni, da naj bi o tem odločali državljani Slovenije na referendumu. To bi bilo smotrno šele potem, ko bi vrh Nata soglasno povabil našo državo. Ne bi imelo smisla, tako kot je to bilo na Slovaškem, razpisovati referendum, če zaveznitvo sploh ne bi imelo namena Slovenije povabiti v članstvo. Osebno menim, da bi bilo politično modro izpeljati referendum o vstopu Republike Slovenije v Nato in za to porabiti nekaj sto milijonov tolarjev. Navsezadnje smo že imeli najmanj dva referendumu o neprimerno manj pomembnih vprašanjih.

Pisni prispevek gospoda Luke Jurija, predsednika Mladega foruma Združene liste socialnih demokratov

1. Prihodnost Slovenije je izven organizacije Nato

1.1. Slovenska država in njen mednarodni položaj

Slovenska polpretekla zgodovina, njena samostojnost in tranzicija v pluralistični sistem so tesno povezane z antimilitarističnimi gibanji, ki so se močno razvila v drugi polovici osemdesetih let in v zadnjem desetletju izgubila vpliv, predvsem na račun novih nacionalizmov.

Dejstvo je, da si Slovenija ne bi mogla omisliti niti pluralizacije kot tudi ne samostojnosti, če civilna družba ne bi bila močno povezana s temi procesi in če tako demokratizacije ne bi povezala z antimilitarizmom. Povedano drugače, če slovenska civilna družba ne bi bila vpletena v anticentralizem in demokratizacijo »od spodaj navzgor«.

Takšno družbeno vzdušje je Sloveniji priborilo samostojnost. Ob njej pa so se rojevale zamisli o perspektivah mlade države in o uresničitvi idej demokracije, socialno naravnane svobodnega trga, pluralizma in strpnosti. Takrat je Slovenija tudi verjela, da lahko z uresničitvijo teh projektov postane zgled v Evropi in tudi izven nje. Zato je v tistem času nastala tudi izjava »Za Slovenijo brez orožja in vojaštva«, prvopodpisani pa je bil današnji predsednik Republike Slovenije Milan Kučan.

Zgodovina je šla naprej in Slovenija si je zgradila svoj položaj v mednarodnem prostoru. Postala je članica mednarodnih organizacij, ki spodbujajo razširjanje demokracije in miru. Za mandat dveh let je bila izvoljena tudi v Varnostni svet OZN, svoj prostor v Evropi pa je od svojega samega rojstva videla kot članica Evropske unije.

Te ideje slovenska družba ni nikoli opustila, čeprav pa jo je vladajoča elita preinterpretirala in postopoma začela voditi drugačno politiko. Zadnji poskus uresničevanja zamisli, ki so izhajale iz našega boja za samostojnost, je namreč naredila 9. junija 1998, ko je skupaj z Brazilijo, Egiptom, Irsko, Mehiko, Novo Zelandijo, Južno Afriko in Švedsko podpisala »Poziv o uresničitvi nove politike za svet brez jedrskega orožja«. Ko pa so takratno vladno strukturo diplomatski krogi ZDA opozorili, da si s takšno izjavo onemogoča vstop v Nato, je naše vodstvo ubogljivo in dokaj osramočeno umaknilo svoj pod-

pis. Takrat se je začelo domnevati, da je vlada pripravljena narediti vse, da bi Slovenijo pripeljala v Nato, in da se je za to pripravljena odpovedati tudi veredostojnosti in ugledu naše države v svetu.

1.2. Čemu Nato?

Ob kontradiktorni mednarodni politiki, ki jo je Slovenija vodila v zadnjih letih in s katero je dodobra izničila perspektivo samozavestne in mednarodno obetajoče države, se poraja vprašanje, čemu vse to.

Odgovor je zelo preprost. Večina politične elite je ubrala takšno alternativo zato, da bi si lahko zagotovila vstop v Nato. Vendar, ali je nagrada – Nato – res vredna odrekanja tako na političnem, gospodarskem, socialnem in ekološkem področju? Mnenja glede tega so vsekakor različna, vendar pa je po trezni in temeljiti analizi moč sklepati, da vključitev Slovenije v Nato ne bi imela pozitivnih učinkov.

Nato izhaja iz vojaškega zavezništva, ki je bilo ustanovljeno v obdobju hladne vojne z namenom, da bi Zahodno Evropo obvaroval pred sovjetsko agresijo. Njegova struktura in njegova pravila so bila tistim časom primerna, zato je razumljivo, da je danes učinkovitost in primernost takšne organizacije vprašljiva.

Dejstvo je, da Nato ne zagotavlja demokratičnosti držav članic. Že ob ustanovitvi je medse sprejel Portugalsko, ko je v tej še vladala Salazarjeva diktatura, nato pa je sprejel tudi Turčijo, kateri je žal še danes pojem demokratičnosti deloma tuj. Nato ni nikoli poskusil pritiskati na te države, da bi zvišale stopnjo svoje demokratičnosti.

Nato ne zagotavlja stabilnosti držav članic. Primer je Grčija, ki je leta 1967 doživela državni udar, s katerim je na oblast prišla vojaška hunta. Pri tem pa so odzvanjale (in še odzvanjajo) sila zaskrbljujoče obtožbe enega od nasprotnikov režima, Alexadrosa Panagoulisa, ki je trdil, da je tudi Nato sodeloval pri državnem udaru, v upanju, da mu bo vojaška hunta bolj naklonjena od prejšnje vlade.

Nato ne zagotavlja niti demokratičnosti niti gospodarske uspešnosti. Primerov je veliko; najbolj očiten je primer turških političnih in gospodarskih težav, v Evropi pa je več držav, ki so svojo politično in gospodarsko uspešnost utrdile, ne glede na članstvo v Natu.

V Natu dominirajo ameriški interesi. To je bilo razvidno že v obdobju hladne vojne, saj so z vojaškega vidika ZDA dominantna članica. Zato ni težko razumeti, zakaj ameriški vojaški častniki zasedajo vse ključne položaje v organizaciji in zakaj imajo ZDA premoč tudi pri političnem odločanju, kjer je načelo soglašanja samo inštrument, ki ga Washington spretno uporablja v svoj prid. Dominantni položaj ZDA se uresničuje tudi danes, tako da Nato neizogibno brani predvsem interese Amerike, ki pa so večkrat raz-

lični od interesov evropskih držav in zato tudi Slovenije. Posledično je glede uresničevanja slovenskih interesov in sodelovanja pri pomembnejših odločitvah popolnoma irelevantno, ali je Slovenija članica Nata, saj tudi znotraj te organizacije ne bi imela vpliva.

1.3. Včlanitev Slovenije v Nato je strateška napaka

Glede na to, da včlanitev Slovenije v Nato ne bi pomenila večjega vpliva pri odločanju, postane trditev, da mora naša država postati članica te vojaške organizacije, močno vprašljiva.

Čeprav zveni paradoksalno, bi Slovenija z včlanitvijo ogrozila svojo varnost. Nato je namreč organizacija, ki naj bi branila pred napadi tretjih držav, čeprav to ni formalno zagotovljeno, saj 5. člen Severnoatlantske zveze članice obvezuje le, da se v primeru napada na eno od njih ostale odločijo za ukrepe, ki se jim zdijo primerni – to pa pomeni, da niso obvezane izpeljati vojaških ukrepov!

1.3.1. Z včlanitvijo lahko Slovenija postane tarča teroristov

Nato vsekakor ni organizacija, ki bi bila zmožna braniti svoje članice pred grožnjami sodobnega sveta, tako pred terorističnimi napadi kot pred organiziranim kriminalom. Nasprotno, glede na to, da so tarče mednarodnega terorizma prav ZDA in njene zaveznice, bi z včlanitvijo v Nato Slovenija postala formalna zaveznica ZDA in tako tudi tarča hipotetičnih napadov teroristov. Te pa je moč ovirati le s sodelovanjem policije in sodnih ustanov, s tem sodelovanjem pa Nato nima nobene zveze. Takšno povezovanje poteka le v okviru Evropske unije.

Poleg tega včlanitev v Nato pomeni tudi hudo gospodarsko, socialno in ekološko obremenitev za državo, kar lahko resno ogrozi naš napredek in varnost v širšem pogledu.

1.3.2. Soodgovornost za agresivno politiko ZDA in Nata

Z včlanitvijo v Nato bi Slovenija posredno postala soodgovorna za politiko, ki jo ZDA izvajajo po svetu. Vsakič, ko bi Nato podprl ali sodeloval z ZDA pri napadih ali drugih agresivnih potezah do tretjih držav, bi bila tudi Slovenija odgovorna zanje. Vzemimo za primer Turčijo. Kaj bi se zgodilo, če bi se zaradi Kurdiv razvil vojaški konflikt med Turčijo in Irakom ali Sirijo? In če bi Turčija prosila za pomoč Nata in jo dobila, da bi lahko v imenu svoje obrambe še naprej izvajala nasilje nad kurdskim narodom, kar pa bi

obenem bilo v interesu ZDA? Slovenija bi tako postala soodgovorna (in mogoče za to celo v boj poslala svoje enote) za politiko, ki podpira nedemokratičnost in zatira človekove pravice. To pa zagotovo ne bi bilo dejanje, na katerega bi bil narod lahko ponosen.

1.3.3. Omejitev vojaške suverenosti

Nato je vojaška organizacija, v kateri je potrebna določena integracija državnih vojaških sistemov. Takšna integracija vodi tudi do specializacije. Zato ni težko zaključiti, da bo v strategiji Nata Slovenija prispevala predvsem sile, ki razpolagajo le z nizko tehnologijo. Povedano nekoliko drugače, Slovenija bi bila v Natovih vojaških akcijah med tistimi članicami, ki bi morale prispevati predvsem pehoto in druge kopenske sile, ki bi bile bistveno bolj življenjsko ogrožene kot pa letalstvo ali mornarica, katero bi prispevale bolj tehnološko sofisticirane vojaške strukture ZDA in drugih vplivnejših držav.

Takšna vojaška integracija bi spremenila tudi strukturo in suverenost slovenskih vojaških sil. To bi privedlo do onemogočenega izstopa iz Nata, če bi se članstvo dokazalo kot državi škodljivo. Zato so trditve, da lahko Slovenija iz Nata izstopi kadar koli, močno vprašljive.

1.4. Gospodarske posledice morebitne včlanitve

Z včlanitvijo v Nato bi Slovenija gospodarsko veliko izgubila. Omejena bi bila glede industrije, povezane z vojaškimi dejavnostmi. ZDA in druge vplivne članice Nata namreč močno pritiskajo (in večinoma tudi dosegaajo), da Slovenija zavira domačo proizvodnjo v prid tuji industriji, kar povzroča hude gospodarske posledice in na ta račun zagotavlja dobiček tuji vojaški industriji.

Poleg vojaške so v nevarnosti tudi druge gospodarske panoge. Primer je farmacevtska industrija. Slovenske družbe namreč proizvajajo generična zdravila, za katera v tujini velja ureditev, ki ščiti originalne proizvajalce – in tako onemogoča konkurenco. Zaradi pritiskov ZDA, ki seveda ščiti interese svoje industrije, bo Slovenija naredila konec domači proizvodnji generičnih zdravil, kar bo slovenski farmacevtski industriji povzročilo velikansko škodo in na ta račun ameriški zagotovilo dodaten dobiček. Gre očitno za poskus, da bi oškodovali uspešno slovensko farmacevtsko industrijo tudi v tujini, jasno pa kaže tudi, kako si zahodne sile predstavljajo mednarodno demokracijo in enakopravnost. Posledica tega pa ne bo samo velika izguba slovenskih farmacevtskih družb v prid in zaslužek ameriškim farmacevtskim gigantom, ampak to pomeni tudi porast fi-

nančnega pritiska na zdravstveno blagajno – predvsem zaradi močne podražitve teh zdravil – ki bi ga lahko šteli celo v milijardah tolarjev.

Slovenija bi z včlanitvijo v Nato lahko tudi poslabšala mednarodno zaupanje v svojo varnost in stabilnost, kar bi ogrozilo tudi tuja vlaganja. V zadnjih letih so članice Nata namreč postale tarče mednarodnega terorizma, kar lahko močno ogrozi varnost in stabilnost države. Poleg tega je gospodarstvo, ki je pod pritiskom strukture Nata, slaba »vaba« za tuje ekonomske akterje.

1.5. Nato – veliko socialno breme

Ukrepi za včlanitev v Nato in nadaljnje članstvo pomenijo tudi veliko breme za slovenski državni proračun. Ni težko zaključiti, da takšno breme škoduje drugim pomembnejšim projektom države, kot so na primer socialna in zdravstvena varnost ter razvoj kulture in izobraževanja. Samo slednji bodo lahko zagotovili varnost države in družbe. Prav zato bi socialna in zdravstvena varnost ter izobraževanje in kultura morale biti prioriteta vsake slovenske vlade.

1.6. Ekološka nevarnost

Za Slovenijo - kot majhno in ekološko zelo občutljivo državo - je varovanje ekosistema izrednega pomena. Nato pa predstavlja resno ekološko nevarnost za nas. Kako? Eden od najbolj očitnih primerov je neformalna zahteva, da Slovenija sprejme vojaško jedrsko doktrino in v svoj državni teritorij omogoči dostop jedrskemu orožju in plovilom na jedrski pogon. Slovenska politična elita je na žalost že dokazala svojo ubogljivost in podprla predlog, da se spremeni 8. člen lani sprejetega novega Pomorskega zakonika, ki je jedrskemu orožju in plovilom na jedrski pogon onemogočal dostop v slovenske teritorialne vode. Predlog spremembe zakona ubogljivo sledi željam Nata in dovoljuje jedrsko vojaško prisotnost v teritorialnih vodah države. Paradoksalen preobrat, glede na leta 1998 podpisan »Poziv o uresnitvi nove politike za svet brez jedrskega orožja«. Vsakršnemu nasprotniku jedrskega orožja je takšna odločitev politične elite nesprejemljiva ne samo z ekološkega ampak tudi z gospodarskega, ideološkega in zgodovinskega vidika!

Prav zaradi tega mora Slovenija takoj začeti uresničevati ukrepe za povečanje svoje ekološke varnosti. Spodbudno je, da je sprejela dolgoročni plan za zaprtje jedrske elektrarne Krško, prav tako pa je pomembno, da se država pripravi na zmeraj bolj pogoste naravne katastrofe. S tem mislim predvsem na poplave, požare in točo, ki bodo zaradi

neizogibnih klimatskih sprememb čedalje bolj pogosti in bodo predstavljali pomembno grožnjo slovenski državi.

1.7. Strateški cilj Slovenije je Evropska unija

Slovenija vidi svojo bodočnost v Evropski uniji. Samo ta ji lahko zagotovi perspektivo v vseh pogledih, omogoča pa ji tudi varnost.

Sodelovanje policije in sodnih ustanov posameznih držav bo namreč onemogočalo mednarodni terorizem in organizirani kriminal. Članstvo v Evropski uniji, nahajanje v tako imenovanem schengenskem prostoru in uporaba skupne evropske valute – evra – pa postavlja močna varnostna zagotovila Sloveniji. Neizpodbitno močnejša od krhkih varnostnih določil Nata. Postavlja se celo vprašanje, ali je z vidika mednarodnega prava in mednarodnih odnosov sploh še mogoče izvesti napad na samo eno od članic Evropske unije, saj posamezna država s sočlanicami nima samo skupnega upravljanja določenih pristojnosti, temveč ima z večino teh tudi skupno valuto ter skupno upravlja teritorij. Temu pa naj bi se v kratkem pridružile tudi sile za hitro posredovanje, ki bodo Evropski uniji dale pomembno orodje zunanje varnostne politike. To so dejstva, ki dokazujejo višjo stopnjo varnosti Slovenije v Evropski uniji kot pa v Nato.

1.7.1. Interesi Evropske unije so skupni evropski interesi

Evropska unija deluje na načelu enakopravnosti svojih članic. Tako lahko tudi Slovenija pričakuje, da bo v Evropski uniji imela svoj del vpliva in da bo lahko uveljavljala svoje interese. Seveda je pri tem potrebno upoštevati, da imajo države članice lahko različne interese in da bo potrebno sprejeti načelo kompromisa, če bomo želeli biti konstruktivna članica Evropske unije.

Pogajanje za vstop v Evropsko unijo je bolj transparentno kot pa pogajanje za vstop v Nato. Evropska unija je namreč postavila jasne pogoje, obstaja jasen evropski pravni sistem, kateremu se Slovenija mora prilagoditi, in obstajajo jasno definirane pogajalske skupine, pogajalska poglavja in pravila. Žal pri pogajanjih za včlanitev v Nato ni tako. Ne obstajajo jasno določeni kriteriji, ne obstaja skupni pravni red, ne obstajajo jasno definirane pogajalske skupine, pogajalska poglavja ali pravila. Proces poteka preko neformalnih pogajanj, tajnega pogojevanja in mogoče celo izsiljevanja ter prek lobiranja »izpod mize«. Zato je pogajanje za včlanitev v Nato sporno, za razliko od tistega, ki poteka z Evropsko unijo.

1.8. Ustavna načela kot temelj slovenske zunanje politike

Slovenija je opustila načela, s katerimi si je izborila samostojnost. Opustila je načela, na katera je prisegala v zvezi s svojo zunanjo politiko. Vendar pa nikoli ni prepozno, da smernice te politike ustrezno spremeni.

Slovenija naj takoj začne uresničevati kjotski sporazum in apelira na druge države, naj naredijo isto. Takšen sporazum mora biti prvi iz niza mednarodnih sporazumov za varovanje globalnega ekosistema, saj je to pogoj za varno preživetje vseh narodov sveta.

Spodbuja naj politiko opuščanja jedrskega orožja in naj se ponovno pridruži "Pozivu o uresničitvi nove politike za svet brez jedrskega orožja". Prav tako naj postane faktor stabilnosti v Evropi in predvsem v njenem jugovzhodnem delu, tako prek Pakta stabilnosti, OZN, OVSE, Evropske unije kot prek drugih povezav.

Sodeluje naj v politiki pomoči pri napredku razvijajočega se sveta.

Konstruktivno naj deluje v vseh organizacijah, ki spodbujajo mir, demokracijo in spoštovanje človekovih pravic. Tako naj nadaljuje uspešno delovanje v Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi, v Svetu Evrope in v Organizaciji združenih narodov.

Odločno naj nadaljuje svoje približevanje Evropski uniji, saj nam bo samo včlanitev vanjo zagotovila perspektivno prihodnost in varnost v širšem pomenu besede.

1.9. Referendum

Ne glede na dosedanje izvajanje je potrebno doseči konsenz o tem, da je javna razprava, ki mora pripeljati do referenduma o tem vprašanju, nujna. Članstvo v Natu je namreč zadeva usodnega pomena in prav zato se morajo o tem neposredno odločiti vse državljanke in državljani Republike Slovenije.

Pričakujemo, da bodo vse državne institucije upoštevale ta poziv. Prav tako pričakujemo, da bodo te institucije aktivno podprle to zamisel in same predlagale izvedbo referenduma. Žalostno bi namreč bilo, če bi se morale državljanke in državljani aktivirati in z zbiranjem podpisov zahtevati referendum. Pričakujemo, da bo državni zbor, ob spoštovanju načel demokratičnosti in soodločanja o vseh tako pomembnih vprašanjih, kot predstavniško telo slovenskega ljudstva soglasno odločil o sklicu referenduma.

Pisni prispevek gospe Sonje Lokar, članice Sveta Ženskega foruma Združene liste socialnih demokratov

Stališča ŽF ZLSD do vstopanja Slovenije v Nato

Zgodovinska izkušnja socialističnega in socialdemokratskega gibanja v Sloveniji je, da se obrambna varnost majhnega naroda ne gradi z vstopanjem v izključujoča vojaško-obrambna zaveznitva, ampak z notranjo politiko uspešnega gospodarskega in socialnega razvoja, enakosti in solidarnosti in s politiko sodelovanja ljudi pri odločanju.

Ta izkušnja nam tudi govori za sodelovanje v odprtih mednarodnih institucijah kolektivne varnosti (Evropska unija, OZN), za politiko dobrih sosedskih odnosov in aktivnega mednarodnega sodelovanja v prizadevanjih za mir, ki temelji na spoštovanju enakopravnosti in enakih pravic vseh ljudi, velikih in majhnih narodov.

Leta 1990 smo mnoge članice današnjega ŽF ZLSD podpisale izjavo "Za Slovenijo brez orožja in vojaštva". Vse, kar se je zgodilo kasneje, nas je samo utrdilo v prepričanju, da bi to moral biti slovenski obrambni program. Tak program bi seveda izključeval članstvo v kakršnikoli izključujoči obrambno-vojaški zvezi, ne pa tudi aktivnega sodelovanja Slovenije v prizadevanjih EU in OZN za mir.

Argumenti

1. Nobena velika vojna 20. stoletja ni obšla Slovenije. V vsako smo "padli" brez svoje vojske in orožja, v vsaki smo našli zmagovite zaveznike, iz vsake smo izšli kot zmagovalci s svojo vojsko in orožjem. Maistrovi prostovoljci so nam priborili Štajersko, Titovi partizani Primorsko, slovenska teritorialna obramba in policija, oprti na politično enotnost ljudstva, sta nam priborili svobodno Slovenijo.
2. Edine vojske, ki so resno in na dolgi rok ogrožale našo suverenost in demokracijo, so bile vojske držav, katerih sestavni del smo bili. Nevarni našemu demokratičnemu razvoju bi lahko postali tudi naša lastna Slovenska vojska in njene tajne službe. O tem ne manjka neprijetnih opominov iz zgodovine zadnjih desetih let.

Ne deset, sto let tovrstne zgodovinske izkušnje bi nam morale zadoščati za sklep:

Slovenija v miru ne potrebuje ne vojske ne orožja. Stroške za to si lahko prihranimo in jih porabimo za tisto, kar nas zares ogroža.

Kaj ogroža Slovenijo - kako se lahko obvarujemo?

- Ogroža nas zaostajanje v razvoju moderne znanja in naših sposobnosti za enakoopravno vključevanje v svetovno ekonomijo, beg možganov.

Revna dvotretjinska družba je lahek plen ekstremistov vseh vrst - nacionalistov, rasistov, ksenofobov, homofobov, trgovcev z orožjem, drogami in ljudmi, kotišče korupcije in organiziranega kriminala. Za obrambo pred to nevarnostjo rabimo odlično in vsem dostopno vseživljenjsko izobraževanje in usposabljanje, premišljeno politiko zaposlovanja, razvito lokalno samoupravo, usposobljeno policijo in orožništvo za varovanje meja, sposobno in delujočo pravno državo.

- Ogroža nas izrinjenost velikih skupin ljudi na družbeno obrobje zaradi politične odrinjenosti, brezposelnosti, revščine in socialne izključenosti. Ogrožajo nas zaprte perspektive mladih generacij. Za obrambo pred temi nevarnostmi potrebujemo: participativno demokracijo in sodelovanje žensk v politiki, politiko socialne pravičnosti, enakosti in vključevanja državljanek in državljanov v vse velike politične in razvojne odločitve. Potrebujemo močno javno zdravstvo in otroško varstvo, pametno družinsko in solidarnostno stanovanjsko politiko - skratka socialni in politični model skandinavске socialne demokracije. Ni naključje, da Švedska in Finska nista članici Nata, sta pa članici EU.

- Lahko bi nas ogrozili potencialni spori s sosedi.

Res je, a te spore bomo lažje reševali z visoko usposobljeno diplomacijo, s politiko odprtih dobrososedskih odnosov in vsakodnevnega čezmejnega sodelovanja ljudi v lokalnih skupnostih ob mejah s sosednjimi državami kot pa z zanašanjem na mišice Nata.

Slovenija je majhna država z dvomilijonskim prebivalstvom, z zaostankom v razvoju, ki ga mora dohiteti, če hoče ohraniti svojo suverenost, z omejenimi ekološkimi zmogljivostmi in finančnimi viri. Zato mora izredno paziti, za kakšne prioritete se odloča.

Nato pomeni:

- Natova vojaška oporišča v Sloveniji.
- Natova vojska, nastanjena v Sloveniji.
- Obveznost, da bodo naši možje, bratje in sinovi umirali v vojaških operacijah Nata, o katerih bodo na svojo pest in po svoji presoji v imenu Nata odločale ZDA ali najožji krog najmočnejših članic Nata.
- Prisotnost jedrskega orožja na naših tleh.
- Bistveno višji stroški za vojsko.

Koliko in kaj nam bi odneslo vstopanje v Nato?

Vlada ni nikoli objavila podrobnih izračunov, koliko nas bo stalo vključevanje v Nato. Zato ne vemo, ali so točne informacije, po katerih bo to dodatno veljalo vsaj še 1% BDP. Vemo pa, da je parlament že sprejel odločitev, da bo iz proračunskega denarja do leta 2008 za dodatno opremljanje naše vojske namenjenih 60 milijard tolarjev. Grob izračun torej pokaže, da gre najmanj za 160 milijard tolarjev letno več, kot smo jih doslej namenjali za obrambo.

To je mnogo več denarja, kot ga potrebujemo za vso našo nujno potrebno starševsko politiko in spodbujanje naše usihajoče rodnosti. S tem denarjem bi lahko vsako leto zgradili najmanj 5.000 povprečno velikih stanovanj. S tem denarjem bi lahko zmanjšali vse primanjkljaje v javnem zdravstvenem varstvu, odpravili vse dolge čakalne dobe za operacije, ki pomembno izboljšujejo kvaliteto življenja mnogih prizadetih ljudi.

V proračunu za leto 2003 je za aktivno politiko zaposlovanja naša vlada namenila 16,4 milijarde tolarjev, kar je skoraj desetkrat manj denarja, kot nas bo vsako leto stal Nato.

Čigava naj bo odločitev o vstopu v Nato

Odločitev o vstopu v Nato je ena od usodnih odločitev v graditvi slovenske državnosti, suverenosti, demokracije in blagostanja njenih prebivalcev in prebivalcev.

Vsi imamo pravico, da o tem odločamo in da odločamo na osnovi poznavanja in presoje vseh pomembnih argumentov.

ŽF ZLSD zahteva:

- Poglobljeno in zares javno razpravo o argumentih za in proti vstopu Slovenije v Nato. Javna predstavitev mnenj "Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato v Pragi" bi morala biti zares javna, ne pa varno skrita pred večino drugače mislečih v veliko dvorano Državnega zbora.
- Zahtevamo informirano referendumsko odločanje volivk in volivcev o vstopu Slovenije v Nato.
- Zahtevamo, da slovenska nacionalna Radio in TV odmerita enako pozornost zagovornikom in nasprotnikom vstopanja v Nato.

ŽF ZLSD se v izbiri med tanki, raketami in nevidnimi bombniki Nata in dobrinami miroljubnega vsakdanjega življenja odloča za vsem dostopno izobraževanje, za nova delovna mesta, za zdravje za vse, za okrepljeno družinsko politiko, za 10.000 manjkajočih stanovanj.

Pisni prispevek gospoda Janka Deželaka, državnega sekretarja v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije

Članstvo Slovenije v Nato s proračunsko-finančnega vidika

Spoštovana gospa podpredsednica Državnega zbora, spoštovani gospod predsednik Odbora Državnega zbora za obrambo, poslanke in poslanci, dame in gospodje!

Da bi se izognil ponavljanju tehtne in v celoti relevantne argumentacije v prid pridobitvi statusa polnopravnega članstva Republike Slovenije v Natu s strani celotnega državnega vrha, obeh ministrov (obrambnega in zunanjega), vodij in predstavnikov poslanskih skupin ter drugih govorcev, se bom sam omejil na oris proračunsko-finančnih in širših gospodarskih vodikov članstva Slovenije v Natu.

Nato obravnavam ne samo kot najoptimalnejšo varianto za našo državo z vidika ureničevanja njenih vojaško-obrambnih in varnostno-političnih ciljev temveč tudi kot nje-no razvojno-ekonomsko priložnost in alternativo, ki bi jo bilo izrazito nespametno in neodgovorno pustiti vnemar in/ali jo preprosto ignorirati. S čim lahko poizkusim utemeljiti to tezo? Vsekakor z naslednjimi preverljivimi dejstvi:

1. Morebitni in verjetni vstop Republike Slovenije v Nato kot elitni klub (z redkimi, zanemarljivimi izjemami držav z izrazito poudarjeno geostrateško, globalno-varnostno komponento) gospodarsko najbolj razvitih držav sveta oz., ožje, severno-atlantskega območja, bo posledično pomenil takojšnje izboljšanje njenega splošnega investicijskega ter kreditnega (finančnega) "ratinga" na svetovnih kapitalskih trgih in v finančnih centrih. V percepciji potencialnih investorjev iz tujine bo Slovenija postala varnejša destinacija njihovih denarnih prihrankov in logično je pričakovati splošen dvig in/ali porast neposrednih tujih investicij, tako portfeljskih kot tudi tipa "greenfield". To dokazujejo praktični primeri starih in novih članic Nata (primer Španije, Grčije, Portugalske in nato Poljske, Češke in Madžarske).
2. Vstop naše države v elitni klub gospodarsko najprednejših držav Evrope in sveta pomeni zanjo dostop do kapitala in virov financiranja, za katere lahko logično in utemeljeno pričakujemo, da bodo bistveno boljši in cenejši kot doslej. Po eni strani je to pričakovana posledica radikalno izboljšanih položajev Slovenije v različnih "ratingih", ki reflektirajo stopnjo varnosti in donosnosti naložb potencialnih investorjev v gospodarstvo naše države, po drugi strani pa gre tudi za posledico splošno zna-

nih kriterijev za članstvo v Natu, ki poleg varstva človekovih pravic, vladavine prava, tržne ekonomije, doseganja obrambno-varnostnih standardov itd. vključujejo tudi splošne civilizacijske in demokratične standarde in vrednote, ki neko državo pač definirajo kot demokratično, pravno, razvojno uspešno, socialno ipd., druge pa iz tega kroga izključujejo in na ta način limitirajo dinamiko njihovega razvoja in napredka.

3. Članstvo v Natu lahko naši državi zagotovi diametralno drugačno in boljšo pozicijo na področju tako imenovanih protidobav, kjer država - kupec vojaške opreme oz. tehnologije na mednarodnem trgu pogodbeno zaveže izbranega prodajalca le-te, da kupi na domicilnem trgu kupca določene proizvode in storitve, proizvedene s strani gospodarskih subjektov države kupca v razmerju 1:1 ali celo več (v zadnjih obdobjih) v korist kupca. Moderni trendi in trgovinski tokovi, zlasti znotraj Nata, v vse večji meri dokazujejo tezo, da se klasične protidobave ohranjajo in krepijo predvsem v trgovinskih odnosih razvitih držav - ponudnikov vojaške tehnologije in opreme do držav v razvoju, nerazvitih in držav v tranziciji kot kupcev le-te. V trgovinskih relacijah držav znotraj Nata oz. v okviru "elitnega" kluba gospodarsko najbolj razvitih držav pa namesto klasičnih mehanizmov protidobav vse bolj stopajo v ospredje kapitalsko-lastniške povezave med ponudniki in povpraševalci po vojaški tehnologiji, kjer posamezni marginalni producenti postajajo integralni sestavni del večjih poslovnih sistemov, z definiranimi tržišči, tehnologijo in kadri. Vojaško-industrijski kompleksi, ki dandanašnji nastopajo pred našimi očmi na globalni, mednarodni ravni, so ena izmed najbolj značilnih posledic takšnih globalnih razvojnih usmeritev.

Kaj to pomeni za tako imenovano namensko proizvodnjo v Republiki Sloveniji (Iskra, STO itd.)? Definitivno to pomeni postopno ukinjanje in prenehanje "umiranja na obroke" nekaterih naših firm, ki še niso opustile preživene poslovne filozofije samozadostnosti in navezave izključno na Republiko Slovenijo in njene načrte opremljanja SV in modernizacije obrambnega sistema države, brez lastnih ambicij, zagotoviti si dolgoročen, stabilen razvoj, ob jasno opredeljenih razvojnih in investicijskih načrtih, potrebnih kadrih, znanju itd. Vstop tujega strateškega partnerja v lastniško strukturo teh podjetij je zato ključni pogoj njihovega obstoja in dolgoročne prosperitete. Nato je že v preteklosti razvil celo serijo mehanizmov kapitalskega povezovanja posameznih delnih vojaško-industrijskih kompleksov držav članic v celoto, z nekaj megaponudniki najmodernejše vojaške tehnologije, ki je predmet trženja v globalnih okvirih. Za našo državo to pomeni možnost, opcijo za dodatne poslovne iniciative, ki pa, seveda, ne morejo prihajati s strani ožje države in njenih institucij, temveč s strani tistih naših gospodarskih družb s tega področja, ki ne zamujajo in ki se teh (zaenkrat še) opcij tudi zavedajo. Protidobave in posli v tej zvezi so lahko le začetni impulz razrešitve njihovega dolgoročnega

poslovnega položaja. Po naši oceni gre tu za več tisoč stabilnih, dolgoročno pozicioniranih delovnih mest, kar je za Republiko Slovenijo absolutno nezanemarljivo. Zavedati pa se moramo, da komparativne prednosti naše države na tem področju (relativno nižji stroški dela, geografska lega z infrastrukturo, industrijska tradicija) počasi kopnijo.

V tej luči predstavlja projekt Nato za našo državo pomemben razvojni impulz in moment in le od nas je odvisno, ali ga bomo znali tudi ustrezno izkoristiti.

Teza, ki jo večkrat registriramo pri nasprotnikih našega članstva v Natu, češ da je celotni obrambni proračun Republike Slovenije v funkciji pričakovanega povabila v Nato v Pragi novembra letos, je absurdna in v celoti zavajajoča. Temelji na podmeni, da gradi naša država svoj obrambni sistem zaradi Nata in ne zaradi svojih lastnih izvoznih potreb. Teza je, seveda, absurdna in nima nobene zgodovinske, logične in racionalne argumentacije. Nasprotno! Gre za stališče, ki je bilo večkrat izraženo in reflektirano v vrsti javnih nastopov nasprotnikov slovenskega članstva v Natu, da Republika Slovenija svojega lastnega obrambnega sistema v bistvu ne potrebuje, naj torej raje preusmerja svoje razvojne in finančne resurse v "proizvodnjo masla" in nikakor ne v "proizvodnjo topov", če uporabimo klasično staro marksistično metaforo iz druge polovice 19. stoletja. Obrambni sistem, njegov obstoj in razvoj, se torej "de facto" obravnava kot absolutno nepotreben atribut moderne, suverene države in državnosti ob vstopu v tretje tisočletje naše ere. V večini primerov ti nasprotniki Nata ne nudijo nikakršnih alternativ pri zagotavljanju nacionalne obrambe in varnosti ter z večjimi in manjšimi medsebojnimi razlikami predlagajo nekakšno nedefinirano nevtralnost (neuvrščenost?) naše države, enostransko razorožitev v okolju nekakšne neobstoječe, preživete, imaginarne "splendid isolation" in absolutne, časovno neomejene globalne varnosti in miru. Gre torej za percepcijo sveta, ki ne obstaja, in tudi za dožemanje Nata, ki ne obstaja oz. ki je obstajal v obdobju hladne vojne in blokvske delitve sveta pred poružitvijo berlinskega zidu in ekspanzijo demokracije v Evropi in globalno. Namenoma (ali pa morda ne ...) zato praviloma spreobračajo konkretne, celotni zainteresirani javnosti znane in javno objavljene statistične podatke o višini in časovni dinamiki gibanja in stanja deležev obrambnih izdatkov v BDP-jh primerljivih držav - članic Nata in kandidatk. Navedeno trditev več kot nazorno ilustrira in dokazuje naslednja preglednica deležev obrambnih izdatkov v BDP po stalnih cenah:

**Preglednica št. 1: Deleži (v odstotkih) obrambnih izdatkov v BDP za članice
Nata (v stalnih cenah)**

Država	pov- prečje 1980- 1984	pov- prečje 1985- 1989	pov- prečje 1990- 19 94	pov- prečje 1995- 1999	1996	1997	1998	1999	2000
Belgija	2,9	2,7	1,9	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4
Češka	-	-	-	-	-	-	-	2,2	2,3
Danska	2,3	2	1,9	1,6	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5
Francija	4	3,8	3,4	2,9	3	2,9	2,8	2,7	2,7
Grčija	5,3	5,1	4,4	4,6	4,5	4,6	4,8	4,8	4,9
Italija	2,3	2,3	2,1	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7
Luksemburg	1	1	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
Madžarska	-	-	-	-	-	-	-	1,6	1,7
Nemčija	3,3	3	2,1	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5
Nizozemska	2,9	2,8	2,3	1,8	1,9	1,8	1,7	1,8	1,6
Norveška	3	3,1	2,9	2,3	2,3	2,2	2,3	2,2	2,1
Poljska	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Portugalska	2,9	2,7	2,6	2,3	2,4	2,4	2,2	2,2	2,2
Španija	2,3	2,1	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
Turčija	3,9	3,7	4,2	3,9	3,9	3,8	3,8	4,2	4,5
Velika Britanija	5,7	4,8	3,9	2,8	2,9	2,7	2,7	2,6	2,5
Nato-Evropa	3,5	3,2	2,6	2,1	2,2	2,1	2,1	2	2
Kanada	2	2,1	1,9	1,4	1,4	1,2	1,3	1,3	1,2
ZDA	5,9	6,1	4,7	3,3	3,5	3,3	3,1	3	2,9
Severna Amerika	5,6	5,7	4,5	3,2	3,3	3,2	3	2,9	2,8
Nato - skupaj	4,5	4,5	3,5	2,6	2,7	2,6	2,5	2,5	2,4

Vir: Rand Study on Nato Enlargement 2000-2015, str. 57, 58, 59

Še bolj analitični in vsebinsko primerljivi za statistično objektivno presojo obremenitev državnega proračuna z izdatki za nacionalno varnost in obrambo so podatki o višini obrambnih izdatkov na prebivalca v teh državah, kar nazorno kaže naslednja preglednica (podatki v USD):

Preglednica št. 2: Obrambni izdatki na prebivalca v USD

Država	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Belgija	619	613	597	438	431	426	423	426	427
Češka	-	-	-	-	-	-	-	115	120
Danska	613	619	641	596	591	595	594	587	567
Francija	821	888	910	822	803	802	776	780	785
Grčija	452	576	504	484	516	542	587	609	633
Italija	324	365	387	338	340	336	343	350	343
Luksemburg	240	265	330	345	354	375	397	399	397
Madžarska	-	-	-	-	-	-	-	84	91
Nemčija	859	895	892	504	495	481	482	490	484
Nizozemska	581	628	631	518	524	517	509	529	500
Norveška	699	841	887	805	809	793	840	831	809
Poljska	-	-	-	-	-	-	-	83	85
Portugalska	217	204	264	269	260	265	255	267	273
Španija	41	262	248	221	215	217	212	213	225
Turčija	83	80	106	107	113	117	119	123	136
Velika Britanija	778	860	768	577	578	541	546	534	526
Nato-Evropa	547	582	573	447	443	435	433	394	394
Kanada	306	386	387	309	278	257	277	285	265
ZDA	1144	1467	1423	1061	1002	985	950	947	968
Severna Amerika	1062	1361	1319	986	929	912	882	880	897
Nato - skupaj	758	905	886	670	645	634	621	582	589

Vir: Rand Study on Nato Enlargement 2000-2015, str. 57, 58, 59

V primerjavi z analognimi podatki, ki veljajo za našo državo, lahko ugotovimo splošno in precej značilno zaostajanje naše države za povprečji, ki veljajo za članice Nata ter v odnosu do primerljivih držav znotraj te institucije. Zato, po našem mnenju, ne drži in je brez stvarne statistične podatkovne podlage ocena nekaterih natoskeptikov v Republiki Sloveniji o splošni ekspanziji obrambnih izdatkov države ob njenem približevanju tej evroatlantski obrambno-varnostni asociaciji. Vse povedano nazorno ilustrira naslednja preglednica:

Preglednica št. 3: Bruto domači proizvod, državni proračun, obrambni izdatki rs terobrambni proračun v letih od 1992 do 2003
-v mio SIT-

LETO	BDP	DRŽAVNI PRORAČUN	OBRAMBNI IZDATKI	OBRAMBNI PRORAČUN	% OBR. PROR. V BDP	% OBR. PROR. V DRŽ. PROR	% OBR. IZDATKOV V BDP
1	2	3	4	5	$6=5/2*100$	$7=5/3*100$	$8=4/2*100$
1992 (real.)	1.017.965	226.699	20.913	18.611	1,83	8,21	2,05
1993 (real.)	1.435.095	323.501	23.684	21.360	1,49	6,60	1,65
1994 (real.)	1.852.997	413.143	31.188	25.713	1,39	6,22	1,68
1995 (real.)	2.221.459	507.086	39.961	32.881	1,48	6,48	1,80
1996 (real.)	2.552.668	608.479	45.797	33.318	1,31	5,48	1,79
1997 (real.)	2.906.687	754.049	49.399	37.192	1,28	4,93	1,70
1998 (real.)	3.253.751	848.856	49.964	40.381	1,24	4,76	1,54
1999 (real.)	3.637.437	960.076	49.958	45.965	1,26	4,79	1,37
2000 (real.)	4.035.518	1.027.809	49.518	48.778	1,21	4,75	1,23
2001(sprejeti pror.)	4.571.200	1.210.376	66.725	61.795	1,35	5,11	1,46
2001(ocena realizacije)	4.540.500	1.390.399	67.496	61.913	1,36	4,45	1,43
2002 (sprejeti)	5.005.000	1.348.496	75.168	66.815	1,33	4,95	1,50
2003 (sprejeti)	5.497.000	1.454.702	84.405	75.989	1,38	5,22	1,54

- v mio USD -

LETO	BDP	DRŽAVNI PRORAČUN	OBRAMBNI IZDATKI	OBRAMBNI PRORAČUN	% OBR. PROR. V BDP	% OBR. PROR. V DRŽ. PROR	% OBR. IZDATKOV V BDP
1	2	3	4	5	$6=5/2*100$	$7=5/3*100$	$8=4/2*100$
1992 (real.)	13.276	2.957	273	243	1,83	8,21	2,05
1993 (real.)	12.645	2.850	209	188	1,49	6,60	1,65
1994 (real.)	14.395	3.209	242	200	1,39	6,22	1,68
1995 (real.)	18.744	4.279	337	277	1,48	6,48	1,80
1996 (real.)	18.858	4.495	338	246	1,31	5,48	1,79
1997 (real.)	18.202	4.722	309	233	1,28	4,93	1,70
1998 (real.)	19.585	5.109	301	243	1,24	4,76	1,54
1999 (real.)	20.011	5.282	275	253	1,26	4,79	1,37
2000 (real.)	18.121	4.615	222	219	1,21	4,75	1,23
2001(sprejeti pror.)	18.968	5.022	277	256	1,35	5,11	1,46
2001(ocena realizacije)	18.840	5.769	280	257	1,36	4,45	1,43
2002 (sprejeti pror.)	20.412	5.500	307	272	1,33	4,95	1,50
2003 (sprejeti pror.	22.255	5.889	342	308	1,38	5,22	1,54

KOREKCIJE :

- nova vrednost GDP za leto 2000 po podatkih SURS 4.035.518 mio SIT
- nova vrednost GDP za leto 2001 po podatkih UMAR 4.571.200 mio SIT
- nov povprečni letni tečaj dolarja za leto 2000 je 222,7 SIT
- novi povprečni letni tečaji dolarja za leta 2001-2005

Vir: Analitični programi MORS, Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske, sprejet v DZ RS, november 2001

V projekciji obrambnih izdatkov RS do leta 2007 se njihov delež v BDP naše države stabilno in zmerno dviga od trenutno realiziranih cca 1,43 odstotka v letu 2001 do načrtovanih cca 1,60 na koncu tega razdobja. Seveda ne smemo zanemariti vpliva imenovalca (BDP) na vrednost tega kazalca, saj lahko gospodarska recesija, ki smo ji trenutno priča v širših globalnih razsežnostih, ter nato pričakovana konjunktura in obrat vseh relevantnih makroekonomskih kazalcev navzgor močno spremenita vrednost le-tega. Dokončni izračun BDP-ja objavlja Statistični urad RS vsako leto v aprilu tekočega leta za preteklo leto. Tedaj bodo podani in javno objavljeni tudi dokončni letni podatki o deležih javne porabe v BDP-ju ter v tem kontekstu tudi dokončno izračunan delež obrambnih izdatkov v njem.

Povzetek navedenih stališč, podprtih z ustreznimi statističnimi uradnimi podatki, lahko strnemo v generalno ugotovitev najmanj v naslednjih preverljivih dejstvih:

1. Obrambni proračun in obrambni izdatki Republike Slovenije služijo ekskluzivno financiranju zakonsko podprtih projektov modernizacije in preoblikovanja Slovenske vojske kot najbolj pomembnega elementa obrambno-varnostnega sistema Republike Slovenije, z nezanemarljivo vlogo njegovega civilnega dela zaščite in reševanja. Njihov delež je med najnižjimi v primerjavi z državami članicami Nata in nobenega stvarnega razloga ni, da bi bilo bodoče članstvo Republike Slovenije v Natu imperativno vezano na bistveni in takojšnji dvig tega kazalca.
2. Obrambni in varnostni sistem Republike Slovenije gradimo izključno zaradi avtonomnih potreb suverene države Slovenije, pri čemer obravnavamo Nato kot pot in ne kot izoliran cilj. Logično sklepanje navaja na ugotovitev, da bi se zanesljivo soočili z bistveno večjimi potrebami in deleži obrambnih izdatkov, če bi ostajali izven Nata, v nedefiniranem in varnostno bistveno bolj rizičnem razmerju do našega zunanjega okolja. Zato velja teza, da članstvo v Natu zagotavlja naši državi zahtevano raven nacionalne varnosti ob znatno nižjih stroških v odnosu do vseh znanih alternativ.
3. Izdatki za obrambo, s katerimi je bila obremenjena tedanja SRS v bivši SFRJ, so bili v primerljivem letu 1989 cca 3-krat višji od realiziranega obrambnega proračuna samostojne Republike Slovenije v letu 2001. Nekateri sedanji natoskeptiki so bili v tistih časih protagonisti in/ali neposredni akterji dogajanj v tedanjih zveznih institucijah, ki so zakonsko sankcionirale takšno politiko in ravnanje. Mislim, da to vsekakor ni korektno in še manj državnotvorno.
4. Primerjava Nata iz leta 1985 in Nata dandanašnji je metodološko nekorektna in zavajajoča. Vnašanje atributov in razmer takratne blokofske razdelitve sveta in poteka-joče hladne vojne na aktualne razmere, ko pred našimi očmi nastaja nova globalna obrambno-varnostna arhitektura, ko klasični vojaški vidiki ogrožanja svetovnega in

regionalnega miru in stabilnosti izgubljajo svojo veljavo in pomembnost in ko vstopajo na globalni oder novi, do sedaj še premalo raziskani in proučeni vidiki ogrožanja, je nedopustno in rezultati takšnih analiz so najmanj vprašljivi, če ne neuporabni.

Morebitni vstop naše države v Nato v tem kontekstu pomeni njeno najoptimalnejšo varnostno-obrambno alternativo, z ekonomskega vidika pa ji odpira nezamenljive poslovne in razvojne možnosti, ki postajajo ob istočasnem vstopanju Republike Slovenije v Evropsko zvezo otipljive in realno uresničljive.

Pisni prispevek gospoda dr. Igorja Potočnika vodje delegacije v C.I.O.R. pri Združenju Slovenskih častnikov

Nobenega dvoma ni, da sodijo aktivnosti na mednarodnem področju, ki smo jih v preteklih letih opravili v Združenju slovenskih častnikov, med tiste pomembne projekte na obrambnem področju, s katerimi smo se po svojih najboljših močeh vključili v prizadevanja Republike Slovenije, da postane polnopravna članica zveze Nato.

Preden bi nekaj več besed spregovorili o naših najpomembnejših dosežkih, je prav, da uvodoma predstavim nekaj osnovnih informacij o naši častniški organizaciji. To je nevladna, prostovoljna, samostojna vojaška strokovna in interesna ter stanovska organizacija. Predstavlja zvezo devetinspetdesetih območnih in občinskih združenj, ki so povezana na prostovoljni osnovi in oblikujejo enovito združenje na ravni države. Naše delovanje ima večdesetletno tradicijo. Sedanji način delovanja, ki pa je v celoti usklajen s statutarnimi opredelitvami sodobnih evropskih združenj, ki izhajajo iz držav članic evroatlantskih asociacij, smo začeli uveljavljati pri našem delu leta 1993. Člani združenja so podčastniki in častniki, pripadniki stalne sestave Slovenske vojske, njene rezervne sestave in tisti, ki so brez vojaške razporeditve.

Največ aktivnosti pri delu se namenja vojaškemu strokovnemu področju, ki ima vso prioriteto. V okviru teh dejavnosti se med drugim soočamo s pridobivanjem vojaškega strokovnega znanja, spremljanjem razvojnega trenda na področju obrambe doma in v svetu, izgrajevanjem vojaškega šolstva, šolanjem kadrov in demokratičnim nadzorom nad oboroženimi silami. Prav tako se po večji integraciji v evropske tokove soočamo z dejavnostjo, ki obravnava uveljavljanje statusnih in socialnih pogojev za delo ter tako imenovano skrb za "državljana v vojaški uniformi".

Nobenega dvoma ni, da je za nas zelo pomembno članstvo v Partnerstvu za mir, v katerem smo s svojim dosedanjim korektnim delom na specifičen način doprinesli v okviru svoje odgovornosti k ustvarjanju dobrih pogojev za včlanjevanje v Nato in k večji prepoznavnosti navzven. Z intenzivnim delom na mednarodnem področju smo se povezali s sorodnimi mednarodnimi organizacijami in postali :

1. Polnopravni člani:

- EUROMIL-a, evropske organizacije vojaških združenj - 1994

- Gamingške iniciative, organizacije nacionalnih častniških združenj dežel srednje Evrope - 1994
- IFMS, svetovne federacije gorskih enot - 1998

2. Pridruženi člani:

- C.I.O.R-ja, mednarodnega združenja nacionalnih organizacij častnikov rezerve držav članic Nato - 2000

Ob tej predstavitvi bi želeli opozoriti na to, da Gamingška iniciativa predstavlja podaljšano dejavnost C.I.O.R.-ja na srednjeevropskem področju. Vključuje države članice Partnerstva za mir s tega območja. Čeprav polnopravni člani GI, smo v času od leta 1994 postopoma pridobivali višje oblike statusnih opredelitev v C.I.O.R.-ju, tako da smo leta 2000 postali pridruženi člani, kar je največji dosežek za častniško organizacijo, katere država še ni vključena v Nato. Po vključitvi Slovenije v Nato bodo ustvarjeni pogoji za to, da se polnopravno vključimo v C.I.O.R., v katerem že sedaj intenzivno delujemo, vendar v okviru naših materialnih možnosti, ki pa so skromne. Te nas prevečkrat omejujejo tako, da skrbno pazimo na sodelovanje pri najpomembnejših aktivnostih ter tako zagotavljamo doseženo prepoznavnost.

Ko že predstavljamo C.I.O.R., je prav poudariti, da združuje več kot 800 tisoč častnikov. Njegovo članstvo prispeva pomemben delež h krepitvi sposobnosti držav članic Nata za odvratanje in izvajanje obrambe. C.I.O.R. podpira Natovo politiko in mu pomaga pri doseganju njegovih ciljev ter vzdrževanju tesnih povezav z Natovimi vodstvi in poveljstvi. V okviru Nata razvija enotnost dolžnosti in pravic ter usposabljanja in mobilizacije častnikov rezerv, ob upoštevanju nacionalnih posebnosti in tradicij. Oblikuje in razvija mednarodno sodelovanje med častniki rezerve, z namenom, da se izboljša medsebojno sodelovanje in razumevanje. Prav tako se zavzema za krepitev organizacijskih in administrativnih odnosov ter za sodelovanje pri usposabljanju rezervnih sil v državah članicah Nata, oblikovanju njihove motiviranosti, zmogljivosti in medsebojnega zaupanja, kar se uveljavlja v skupni izmenjavi programskih vsebin usposabljanja.

C.I.O.R. ima med drugim nalogo svetovati Natu glede zadev, ki se nanašajo na delo z rezervnimi enotami, in sicer na "briefingih" in z ekspertizami, ki jih zagotavljajo članice. Prav tako zagotavlja ozko povezavo z nacionalnimi obrambnimi strukturami in s strukturo Nata. Ena pomembnejših dejavnosti je tudi razvijanje mednarodne povezave med rezervnimi častniki, ki so dejavni v poklicnih, akademskih in političnih krogih v teh državah in individualno prispevajo k oblikovanju javnega razumevanja zveze Nato in h krepitvi podpore Natu v javnosti. Prav v zvezi z zadnjo ugotovitvijo smo v preteklih letih opravili mnoga predavanja v častniških organizacijah po vsej Sloveniji, na katerih so

našim članom predavali vrhunski strokovnjaki z obrambnega področja, med katerimi so bili tudi vodilni funkcionarji iz Ministrstva za obrambo, Generalštaba, Ministrstva za evropske zadeve, Ministrstva za zunanje zadeve, FDV - Katedre za obramboslovje, različnih nevladnih organizacij ipd.

Če povežemo delovanje C.I.O.R.-ja in njegovega organa v sestavi Gamingške iniciative, lahko ugotovimo, da deluje predvsem pri zagotavljanju prostovoljnega sodelovanja evropskih častniških združenj rezervistov z namenom, da s posredovanjem multilateralnih in bilateralnih komunikacij dajejo svoj prispevek za pospeševanje miru v Evropi. Ugotovimo lahko, da se je partnersko sodelovanje nanašalo tudi na izdelavo pobud in iniciativ, medsebojno izmenjavo informacij ter mnenj, oblikovanih na skupnih seminarjih, zasedanjih in strokovnih prireditvah ob obravnavi varnostne in obrambne politike, izvajanja humanitarnih nalog ipd.

Nesporno dejstvo je, da so ključne vsebine, ki smo jih obravnavali pri svojem delu s člani doma, v Sloveniji, namenjene poglobljenemu predstavljanju delovanja zveze Nato in vseh aktualnih podrobnosti v zvezi z njo.

Za delo na mednarodnem področju smo angažirali vrhunske strokovnjake, predvsem tiste, ki so izvrstni poznavalci obrambnega področja doma in v svetu in so nam kot takšni zelo suvereno predstavljali slovenske poglede na obravnavo pomembnih vprašanj, s katerimi se soočajo člani evropskih častniških organizacij, s tem pa tudi Nato. Med njimi so mnogi opravljali in še vedno opravljajo zelo pomembne dolžnosti v MORS-u in v Slovenski vojski.

Aktivno sodelovanje naših predstavnikov pri obravnava izjemno pomembnih in zahtevnih vsebin nam je omogočilo oblikovati jasno prepoznavnost in trden položaj v teh asociacijah. Če naštejemo samo nekaj pomembnejših vsebin, s katerimi smo se srečevali, lahko vidimo, da je bilo na teh srečanjih obravnavano mnogo zanimivih in aktualnih vsebin, kot so na primer:

- vloga parlamentarnih odborov za obrambo pri obravnavi vprašanj neposrednega zagotavljanja varnosti v mirovnih operacijah;
- oblikovanje nacionalnih sistemov kot iztočnice politično-varnostnih razmer države;
- obravnavo strukture in oblike vojaškega šolstva v Evropi;
- povezanost vojske z gospodarstvom in politiko ter obravnavo koristnosti teh dveh za oblikovanje uspešne vojske, ki poleg osnovnega poslanstva, določenega z zakonom in podzakonskimi predpisi, lahko v mnogocem prispeva izboljšanju ekonomskih rezultatov nacionalne ekonomije tako, da ob doseženi uspešnosti dviguje domači in mednarodni ugled;
- dvojni uporaben efekt za usposabljanje rezervistov, za potrebe gospodarstva in oboroženih sil;

- možnost sodelovanja med politiko in organizacijami rezerve;
- vprašanja povezljivosti vojaških sistemov;
- poučne aktivnosti Nata ob delovanju v območju ZRJ;
- pravni vidiki vojaškega posredovanja za vzpostavitev miru;
- obravnava vloge častnikov, oboroženih sil, civilne družbe, gospodarstva;
- odnos med obrambo in mediji;
- demokratični nadzor nad oboroženimi silami ipd.

Ob zavedanju, kako pomemben je trenutek, v katerem delujemo, čas, ko se odloča o našem vstopu v Nato in Evropsko unijo, smo v želji, da našim članom in širši slovenski javnosti na lokalni ravni ponudimo še več aktualnih vsebin, v sodelovanju s pripadniki Nacionalne garde Kolorada iz ZDA v okviru programa Vojska vojski za Slovenijo, ob podpori Generalštaba SV in CVŠ, izvedli sedem ciklusov tedenskih usposabljanj v 35 območnih in občinskih organizacijah in tako zajeli sredine, v katerih delujejo naša najštevilčnejša združenja. Udeležence seminarjev smo seznanili s specifičnimi vojaškimi strokovnimi vsebinami, med katerimi so proces odločanja po metodi Nata in izdelava grafičnih izdelkov, predstavitev oboroženih sil ZDA, njihove rezervne sestave in Nacionalne garde. Seznanili smo se tudi s sistemom usposabljanja in izobraževanja ter načinom dela, ki ga opravljajo častniki in podčastniki, delovanjem posameznih enot in logistiko.

Trdo in zagnano delo članov Komisije za mednarodne odnose pri predsedstvu ZSČ je med partnerji ustvarilo trdno zaupanje in medsebojno spoštovanje. Sodobni pogledi na obravnavo najzahtevnejših vsebin pa so privedli do tega, da je Združenju slovenskih častnikov zaupano, da organizira, v okviru dejavnosti C.I.O.R.-jevega odbora Partnersstva za mir, seminar za članice partnerstva, ki bo potekal meseca aprila v Centru za zaščito in reševanje na Igu pri Ljubljani na temo "Rezervist - vezni člen med civilno družbo in vojsko"

Naše izkušnje, ki jih imamo pri delu z vsemi organizacijami, ki jih navajamo v tem dokumentu, so izjemno pozitivne. Na to je zagotovo vplival tudi naš konstruktiven in pokončen pristop. Poudariti velja dejstvo, da so nas partnerji iz tujine že od samega začetka sprejemali z velikim spoštovanjem, in to zaradi dejstva, da smo prihajali iz novo nastale mlade evropske države, ki je svojo samostojnost dosegla tudi z učinkovitim udeleženjem na bojnem področju. Dejstvo, da smo zmago dosegli z razmeroma majhnimi žrtvami in majhno materialno škodo, pa so naši tuji partnerji sprejemali s simpatijami. Zelo visok ugled pa smo dosegli z odločnimi nastopi in takojšnjim uveljavljanjem enakopravnega sodelovanja pri obravnavi še tako zapletenih vprašanj.

Poudariti je treba, da smo pri delu na mednarodnem področju pridobili zelo bogate izkušnje. Naši predstavniki so mnoge od teh vgradili v dejavnosti na področjih, s kateri-

mi se profesionalno spoprijemajo. Ob delu smo vzpostavili zelo tesne stike s predstavniki dežel članic Nata in tudi dežel članic Partnerstva za mir, kar nam ustvarja še boljše pogoje za trajnejše in poglobljeno sodelovanje.

Zaradi vsega, kar je navedeno in predstavlja skrajšano predstavitev izkušenj ZSČ iz dela na mednarodnem področju, lahko ocenimo, da je vključevanje Republike Slovenije v Nato potrebno in smiselno ter da nam sodelovanje v tej obrambni zvezi omogoča veliko več, kot si mnogi predstavljajo, in ne samo sodelovanje pod evroatlantskim obrambno- varnostnim dežnikom.

Pisni prispevek gospoda Gorazda Drevenška, sopredsednika Nove Stranke

Ob odprtju slovenske javne razprave v Državnem zboru Republike Slovenije o člans-
tvu Slovenije v Natu

1. Uvod
2. Vloga Slovenije na strateških zemljevidih
3. Nevtralnost
4. Demokracija in odločitev ljudi
5. Pomen plebiscita 1991 in referendum o Natu
6. Razvojna strategija Slovenije in Nato
7. Povezava med bankami in Natom?

1. Nato je od 50. let do danes eden najmočnejših vojaških blokov. Nedvomno je po drugi svetovni vojni resocializacija držav propadlih nacifašističnih diktatur v zahodne družbene tokove zasluga Nata. Natu in Američanom gre zasluga, da so se bivše naci-
stične in fašistične države vključile v politični zahod in postale skupaj z ZDA svetovna oaza ekonomskega blagostanja.

Danes vlogo Nata zaradi našega političnega položaja opazovalci iz Slovenije težje ocenimo. Izguba »naravnega« sovražnika je verjetno razlog, da se Nato ukvarja z lastnim obstojem. Vsekakor je razloge za nadaljevanje Nata najbolje ponazoril njegov sedanji generalni sekretar v govoru »Why Markets Need NATO«, ki ga je imel 3. aprila 2000 na Harvardu. Kontrola trgov je očitno najmočnejši razlog za obstoj Nata.

2. Slovenija je država na meji med kulturo evropskega vzhoda in zahoda. Je mejna država ekonomske, politične in še kakšne nevidne črte, ki bi se je nekateri med nami radi za vsako ceno znebili. V globalnem pogledu je zanemarljiv trg, zanemarljivo geostrateško področje in zanemarljiva politična tvorba. Vendar država, ki je bila doslej za svoje državljane in njihovemu življenju v njej nadvse prijazna.

Tudi skozi zgodovino je bila Slovenija politično neopazna in nevpadljiva. Ta »neopaznost« je s seboj potegnila za njene prebivalce marsikatero »ugodnost«, od katere imajo dolgoročne koristi njeni prebivalci, ne nujno pa tudi njene elite.

Zgodovinska širitev Nata na vzhod Evrope, s pomikom za pas držav proti Rusiji, predstavlja širitev, ki je veljala v času hladne vojne za »cordon sanitaire«, tamponsko cono med Rusijo in Zahodno Evropo. Slovenija je geostrateško manj zanimiva od večine držav iz tega pasu.

3. Naša prva soseda, še vedno politični in ekonomski zgled mnogih Slovencev, je Republika Avstrija. Podobno kot Avstrija tudi Slovenija predstavlja mehke prehod med vzhodom in zahodom Evrope. Javno mnenje je ne glede na vse zaplete in politične spremembe v Avstriji in okoli nje trdno v korist njeni nevtralnosti. Verjetno je tudi nevtralnost tista, ki bi Avstrijo morala postavljati za politični zgled naši politiki. Avstrija bo svojo nevtralnost najverjetneje zadržala ne glede na dogajanja v EU.

Podobno kot o splošni nacionalni strategiji razvoja Slovenije slovenska država oz. njeni predstavniki tudi nimajo jasne vizije, kaj želijo doseči na področju varnostne politike. Mnogokrat so evroatlantske povezave, EU in Nato zgolj surogat za nacionalno strategijo, ki jo definirajo, sodeč po zadnjih dogodkih, po trenutnih političnih potrebah.

Prav na varnostnem področju se v Sloveniji doslej še nihče ni resno potrudil, da bi začeli nadgrajevati nevtralno pozicijo, v kateri so nas pustili kreatorji svetovne strategije. Odlašanje z odločitvijo, da moramo tudi na varnostnem področju sami delovati, s svojo lastno strategijo, prinaša le odlog odgovornosti, ki jo bodo plačale mlajše generacije. Generacije, ki smo pripravljene delati in prevzemati odgovornost za svoje odločitve.

4. Danes na strani Slovenije verjetno ni ugodnega vetra za članstvo v Natu. Naivno pričakovanje, češ saj bomo člani že jutri, že dolgo traja. Takšna negotovost je poleg izčrpavanja ponavadi tudi ekonomsko zelo draga.

Demokratski proces odločanja v državah z dolgoletno demokratično tradicijo poteka po vnaprej znanih in veljavnih pravilih. Vprašanje varnostne politike je tisto, o katerem moramo imeti absolutni večinski konsenz in zaupanje državljanov.

Če govorimo o Sloveniji kot o pravni državi, demokratičnem odločanju in pravilih sprejemanja tako pomembnih odločitev, kot je vključitev v vojaško zvezo, lahko ugotovimo le, da pravo v tem primeru razlaga vsak po svoje, da veljavnih pravil, kako priti do te odločitve, ni in da pravila poskušajo tik pred zdajci oblikovati akterji članstva v Natu.

Referendum o NATU ali NEVTRALNOSTI je leta 1997 poskušala doseči nova stranka. Neurejenost zakonodaje na tem področju je državnim predstavnikom takrat omogočila, da so se odločitvi prav zaradi neurejenosti zakonodaje izmaknili. Čeprav so od takrat sprejeli že nekaj sto novih zakonov, pa vprašanje takega odločanja do danes še ni urejeno.

Danes je za večino državljanov Slovenije, razen za nekaj posebnežev, samoumevno, da mora biti tako pomembna odločitev sprejeta na referendumu.

5. Vprašanje priključitve Slovenije evroatlantski združbi danes ni tako pomembno, kot je bil daljnega leta 1991 PLEBISCIT o samostojnosti. Izid plebiscita je bil nedvoumen: velika večina vseh volilnih upravičencev je glasovala za samostojnost. Ker bi že zaradi politične in pravne higijene morali ti dve odločitvi izenačiti, je edini vzorec spre-

jetja današnje odločitve takratni plebiscit. Če poskušamo sedaj z novim referendumom doseči odločitev, ki bo zamenjala plebiscitarno, moramo referendumske pogoje, to je enake pogoje razpisa, število prisotnih volilcev in število potrebnih glasov za odločujoč izid, postaviti na isto raven.

Referendum o Natu z vprašanjem, ali ste za ali proti vključitvi Slovenije v Nato, verjetno ni potreben. Referendumsko vprašanje mora prinašati odgovornost, da se bo po odločitvi nekaj zgodilo - in če se ne bo, o čem potem državljani sploh odločamo?

Ali nas kdo sili v Nato?

Ali nas je kdo silil v samostojno državo? Skoraj nedvomno nas je v to prisilil avtoritarni polvojaški režim, ki je ponujal alternativo južnoameriškega tipa, ko je ob bridkem koncu državo držala skupaj le še vojska.

Zadnja leta nas vsak dan v vsakem mediju zasipavajo z informacijami o Natu in EU. Ali ni to nasilje? Ali ni to nek znan sindrom, ko mediji razmišljajo in čutijo enako kot državni politični vrh? Ali ni to politično nasilje tistih, ki v našem imenu razpolagajo z našim skupnim denarjem?

Ali ni to nasilje, da nas ob času, ko bi vlada za krpanje proračunskih prihodkov prodala še zadnje, kar je vrednega, ali ni to nasilje, da nas hkrati silijo kupovati peklensko drago orožje sumljive primernosti za naše razmere?

Javno mnenje za Nato in EU naj bi bilo po raziskavah javnega mnenja dokaj enotno. Skoraj vse parlamentarne stranke so za vstop v evroatlanške povezave. To smo konec koncev potrdili s parlamentarnimi volitvami in izvolili stranke, ki vstop podpirajo. Res je, le da na volitvah nihče izmed kandidatov, ki danes zagovarjajo vstop v EU in Nato, ni znal, mogel in si upal govoriti o negotovosti vstopa v EU in Nato, kaj šele o jasnih in nedvoumnih razlogih za vstop.

6. Cilj mlade države mora biti vedenje in vizija, kakšno prihodnost lahko ponudi svojim državljanom. Svojo varnost skozi Nato smo dosegli že s tem, da smo člani Partnerstva za mir. To nam zadošča, da se med seboj poznamo, spoštujemo in sodelujemo.

Nato nedvomno predstavlja elitno združbo svetovnih sil zahodnega ekonomskega reda. Elitna združba je ponavadi dobra za elito bogatih držav, nekaj manj za njene prebivalce. Manj elitne države, med katere lahko brez zadržkov prištejemo tudi našo, prebivalstvu ne morejo nuditi tako svetle prihodnosti!

Da smo se že odločili za EU in Nato, nas poskušajo prepričevati že dobra 4 leta. V času, ko bi se država morala ukvarjati s problemi slovenskega razvoja, strategijo gospodarstva, političnega sistema, sociale, stanovanjske, izobrazbene in poklicne perspektive mladih, si je očitno izbrala lažjo pot: odločila se je priključiti elitnim političnim zvezam, torej pot, ki bi zamenjala alternativo lastne strategije razvoja in ki bi prinesla direktive iz EU in Nata.

7. Zadnje tedne so nas mediji zasipavali s številnimi vladnimi agitiranji za prodajo bank tujim lastnikom. Večina javnega mnenja, strokovnjakov pa tudi politikov je kritično ocenila projekt razprodaje bank tujcem. Med številnimi argumenti proti razprodaji so bili tudi taki, da je povprečje tujih lastnikov v bankah držav članic EU okoli 6%.

Članice Nata, ki so bile vključene v zvezo nazadnje, leta 1997, so ob povabilu že imele večino svojih bank v lasti tujcev z Zahoda. Nato v skladu s svojo novo doktrino ima v teh državah nedvoumen interes, kot ga je navedel Robertson. Po teh kriterijih Slovenija še ni zrela za članstvo. In po besedah generalnega sekretarja Nata o zaščiti trgov Nato nima razloga za svojo prisotnost pri nas, kot ga ima za prisotnost na Češkem, Poljskem in Madžarskem.

Ali ima Robertsonova razlaga Natovih interesov s povezanostjo bank v pravkar razpletajočem se argentinskem primeru propada bančnega sistema tudi praktično razlago, pa verjetno še ne bo tako kmalu razkrito.

Viri:

1. Anton Grizold, 1990: Militarizacija in vojaško-industrijski kompleks. Časopis za Kritiko znanosti, Ljubljana
2. Peter Glavič: Lastniški deleži tujcev v bankah EU. Državni svet RS, november 2001
3. Peter Glavič: Strateška prodaja treh državnih bank? Državni svet, november 2001
4. George Robertson, 2000: Why Markets Need NATO. April 3, 2000; The Foreign Policy Association and the Harvard Business School Club.

Pisni prispevek gospoda Rastka Plohla, predsednika predsedstva NSS

Vključevanje Republike Slovenije v mednarodne tokove

Ob osamosvojitvi Republike Slovenije sta se pojavili dve vprašanji, in sicer vključevanje v EU in v Nato. Na eno kot drugo zvezo smo gledali tako, kot so nam politiki servirali informacije. Vsaka alternativna in celo osnovna ideja o samostojni Sloveniji, na osnovi katere je naša skupnost dokončno nastala, je bila zatirana. Na ta način se je politikom odprl maneverski prostor, da so neomejeno, brez kakršnih koli resničnih pooblasti, vodili državo v tej smeri. Najhuje pa je, da so brezmejno obljubljali koncesije ter razprodajo domačega gospodarstva in ozemlja, ki sta vir preživetja in suverenosti tako naše kot vsake druge skupnosti, istočasno pa so nam ti dve zvezi prikazovali kot edini mogoči rešitvi za kvaliteten nivo bivanja. Občani smo tako naivno verjeli svojim naivnim politikom in veseli podpirali njihove napore.

Toda prišel je čas streznitve. Iz EU prihaja vse več informacij o notranjih trenjih, dodatnih zahtevah kandidatkam, o propadanju gospodarstva, večanju brezposelnosti in drastičnem padcu standarda. Najhuje pa je, ko se v EU že namiguje na zametke notranjih spopadov in razpada EU, ki je lahko še bolj boleč, kot je bil razpad Jugoslavije. Po drugi strani pa je blaginja držav EU, še posebej lastnikov multinacionalk, temeljila na solzah, znoju in krvi preostalega sveta, saj so ga stoletja in stoletja ropali in izkoriščali – kolonije, suženjstvo in tako dalje. Zadnje desetletje pa so zahodne multinacionalke načrtno, pod krinko borbe zoper komunizem, osvojile gospodarstvo z bančništvom in trge držav nekdanjega vzhodnega bloka, ki je tako postal ena sama velika kolonija EU. Ustvarjene dobičke pa prelivajo v svoje žepe. Posledice tega so uničene države, obubožano prebivalstvo, vojne in desetine milijonov brezposelnih, stradajočih in umirajočih.

Problem Nata je, pred kom nas naj varuje, ko pa že samega sebe ne more, kar se je na žalost dokazalo 11. septembra 2001. Po drugi strani pa je ta organizacija ne samo neučinkovita, ampak še posebej draga in potratna, saj bo zahtevala izredno velika sredstva, kar se bo poznalo na standardu občanov. Tretja plat Nato zveze je, da se tretira kot vojaško-politična zveza in da je njen koncept odločanja takšen, da to, za kar se zveza Nato odloči, morajo sprejeti šefi držav, zatem vlade s parlamenti in to potem obvezno obvelja za občane teh članic. Iz tega vidimo, da je zveza Nato že izvedla vojaški udar v vseh svojih članicah in prevzela absolutno oblast v imenu neznanega sovražnika ali pa

“znanega” v primeru 11. septembra 2001, katerega pa so sami ustoličili. S tem, ko so prevzeli absolutno oblast, vodijo zaslužnjene skupnosti v skladu z interesi njihovih gospodarjev, to je lastnikov orožarskih, naftnih, bančnih in drugih multinacionalnih kompanij, katere zaradi svojega obstoja in dobičkov ustvarjajo svet, kot ga poznamo danes. Tako kot ostale vlade je tudi vlada ZDA samo podaljšana roka lastnikov multinacionalnih kompanij. Zahodna demokracija je, kot opažamo, samo kozmetični pripomoček za miritev javnosti, saj ne glede na to, katera politična opcija je na oblasti, tečejo zadeve v točno načrtovani smeri, za katero vedno bolj ugotavljamo, da je neugodna za nas kot ves preostali svet.

Zaradi ekonomsko-socialne katastrofe, ki je zadela občane v Sloveniji v preteklem desetletju, zaradi tega, ker naša skupnost nikoli v zgodovini ni bila agresor in kolonizator, zaradi izsiljevanj in pogojevanj, ki nam jih postavljata EU in Nato, ter zaradi absolutne nedemokracije in militantnega značaja EU in Nato in še posebej razsula, ki ga doživlja EU (Göteborg, Genova, Bruselj itd.), postavljam vprašanje, ali je smiselno riniti v EU in Nato in ali nam bo ta družčina ustrezala. Če bomo z njimi, bomo prvič v zgodovini zapustili civilizacijo in se spečali z roparskimi klani.

Predlagam, da Republika Slovenija še naprej sledi svoji osnovni ideji, zaradi katere je bila ustanovljena, to je, da je demokratična, neodvisna in sodelujoča država svobodne Evrope in svobodnega sveta.

Da se bomo zavzemali za prave cilje in jih tudi ohranili, nas je štirinajst organizacij iz Slovenije v Ljubljani leta 2001 ustanovilo Socialni Forum.

Pisni prispevek gospoda Andreja Magajne, glavnega tajnika Krščansko socialne unije

Kot glavni tajnik zunajparlamentarne stranke KSU - Krščanski socialisti in nosilec projekta NATO REFERENDUM bi želel podati nekaj argumentov in pomislekov glede upravičenosti prizadevanj slovenske vlade za vstop v pakt Nato.

- Najprej je moteča pozicija SAMOUMEVNOSTI, s katero sedanje politično vodstvo vleče poteze. Da je ironija še večja, najdemo med današnjimi najvidnejšimi protagonisti priključitve ravno bivše zagovornike gibanja neuvrščenih, in če bi pogledali v njihove biografije, tudi kritike Nato pakta. Sedanje politično vzdušje v mnogočem spominja na situacijo v bivši Jugoslaviji. Bi se sploh kakšen viden takratni politik upal podvomiti v pravilnost zunanjepolitične usmeritve Jugoslavije? Dvom je že sam po sebi nekaj sumljivega, neprimernega. Kljub temu, da se javnost o tej zadevi sploh še ni imela priložnost izreči, morala pa bi se na referendumu, priprave potekajo, kot da je že vse odločeno. Iz sredstev davkoplačevalcev se celo financirajo firme za lobiranje, da o drugih izdatkih sploh ne govorimo. Edino vprašanje, ki ga slišimo z vrha in katerega so v veliki meri pritegnili tudi v medije, je, kdaj bomo prejeli povabilo, kdaj bomo sprejeli!

Ali je tudi ta javna razprava bolj kot odpiranju prostora namenjena prepričevanju »zavedenih skeptikov«? Teh je v Sloveniji, kakor kaže, le preveč. Morda pa smo zaradi nič kaj obetavnih javnomnenjskih raziskav že dobili kakšen ukor s strani tistih, ki naj bi nas v ta klub povabili.

Ključni pomisleki pa so naslednji:

- Geopolitični položaj kaže, da Slovenija danes ni vojaško ogrožena in tudi perspektiva za nadaljnih 10 let bolj kaže na to, da se bodo zunanjepolitične razmere stabilizirale. Vprašanje je, ali sploh rabimo in bomo rabili zunanji ščit.

Meje s sosedi se počasi, a vztrajno urejajo. Odprtih nerešenih vprašanj je vsako leto manj. Slovenija se bo s severnimi, južnimi, zahodnimi in vzhodnimi sosedi prej ali slej znašla skupaj v evropskih političnih in gospodarskih integracijah. S tem bosta dva ključna motiva za vojaški konflikt: meje in gospodarska nadvlada, izgubila svoj naboj. Bi Evropska skupnost dovolila, da bi kdo od zunaj vojaško ogrozil katero njeno suvereno enoto? Evropa bo v nadaljnjih letih prav gotovo izgrajevala tudi svojo obrambno strategijo in verjetno tudi organizirala skupno obrambno platformo.

Zato ne hitimo! Nato pakt je nastal kot odgovor na formiranje Varšavske zveze. Vprašanje je, kakšen smisel in kakšne razloge bo, recimo, imel v daljni prihodnosti.

- Velikokrat se poudarja, da je neumestno govoriti o stroških in žrtvah, kadar gre za vitalne interese naroda. Pa vendar bi vsaka zavarovalna premija mora biti podvržena presoji. Navkljub visokim stroškom za tako imenovani zunanji ščit bomo morali vseeno nameniti veliko sredstev za naš lastni obrambni sistem. V primeru vključitve celo več denarja, kot bi ga sicer namenili. V javnosti bo kmalu padla iluzija, da nam bo investicija v zunanji ščit razbremenila naše lastne izdatke. Da ne govorim o sekundarnih stroških, ki nam bi jih prinesla ta naveza: od obveznega nakupa vojaške opreme vprašljive kakovosti do stroškov prilagoditve naših kapacitet Natovi logistiki, da ne omenjam oddaje našega teritorija različnim poligonom in bazam.

Ob tem je prav na mestu vprašanje, kdo bolj potrebuje to vojaško navezo. Mi njo ali ona nas?!

Kot rečeno - glede na geopolitičen položaj Slovenije je ta investicija predraga. Dovolite, da ponovim dovtip enega redkih kritičnih novinarjev na temo Nata, g. Vlada Miheljaka. Če si postavil hišo vrh griča, bodi previden, da ti zavarovalni agent ne bo zaračunal tudi premije proti poplavam.

- Omenil sem bojazen, ki je ne smemo spregledati. Prav verjetno bo, da bodo »naši fantje« odhajali na tuje (in se vračali v krstah), čeprav naša suverenost ne bo ogrožena. Pa ne gre za nacionalni egoizem. Svet mora solidarno sodelovati, na primer proti terorizmu, distribuciji drog, ilegalnim transportom ljudi itd... Gre za to, da sami presodimo, kam bodo odšli naši vojaki in zakaj. Razen če ni Nato pakt že sam po sebi utelešenje demokracije, svobode in pravice - brez priziva? Ne želim, da bi se tudi našim obveznikom dogajalo tako kot portugalskemu vojaku na Kosovu, ki na vprašanje novinarke pravzaprav ni vedel, v kateri deželi je. Ko pa smo že pri Kosovu... smo mar pozabili, da smo malo pred osamosvojitvijo, v bivši Jugoslaviji rekli NE? Naši policaji in specialne enote bi morale sodelovati pri dušenju upora v tej nemirni pokrajini. Pogumno smo se uprli diktatu zveznega vodstva in znali reči: TO NISO NAŠI BOJI!

Ohranimo torej suverenost v presoji! Tudi v obrambnih zadevah; v teh še sploh!

Če sem kot krščanski socialist za konec »za sekundo« še moralističen oz. »personalističen«. Kdaj in nad kom uporabiti orožje? To je etično vprašanje. O tem bi moral odločati pravzaprav vsak posameznik, vsak individuum. Neetično pa je to prepuščati drugim, najmanj pa raznim zunanjim vojaškim zvezam.

Pisni prispevek gospoda Franca Miklavčiča in gospoda Andreja Magajne, predsednika in glavnega tajnika Krščansko socialne unije

Za referendum o nepriključitvi k Natu

Z veliko mero nervoze in nestrpnosti vodi slovenska politika kampanjo za vključitev v Nato. Vključitev v Nato neupravičeno povezujejo z vstopom v Evropsko unijo. Vendar EU ustanavlja svoje enote za hitro posredovanje.

Občasno je slišati trezna opozorila posameznikov, da Nato ni naš nacionalni interes. Poleg tega se izvaja močan medijski pritisk na javno mnenje, pri čemer so podatki o dejanskem karakterju in ciljih tega vojaškega bloka skrbno pripravljani.

Zamolčano je dejstvo, da so pred osamosvojitvenim referendumom slovenski politiki, ki so tudi danes na oblasti, obljubljali zmanjševanje stroškov za oborožitev, ker da močna armada Sloveniji ni potrebna. Janez Janša, sedaj poslanec in predsednik SDS, ter današnja županja Ljubljane Vika Potočnik sta celo vodila kampanijo pod geslom "Slovenija brez vojske". Zdaj pa skoraj vsi slovenski politiki pripravljajo državljane na stroške vključitve v Nato, ki naj bi letno znašali od 0,5 % do 2 % narodnega dohodka. Temu pa je treba prišteti še neznano vsoto denarja, potrebnega za zamenjavo skoraj novega, v desetih letih nabavljenega orožja in vojaške opreme, ki ne ustreza standardom Natovih dobaviteljev orožja. Tu gre predvsem za to, da Nato vzpostavi popoln nadzor nad vojaško mašinerijo svojih članic za primer, če bi bile v prihodnje nepokorne, pa tudi za Natove trgovske koristi.

V sedANJI delitvi sveta po šivu globalizacije in zaradi vse večje nepriljubljenosti ameriške politike po svetu Slovenija ne spada med ogrožene države. Tudi zgodovinsko gledano Slovenije res ne moremo primerjati s Poljsko in Češko, prvima žrtvama evropskega novega reda, ki ga je germanski nacizem vsilil Evropi. Slovenija se je znala, tako kot drugi jugoslovanski narodi tedaj, brez vsake formalne armade novemu redu upreti in je pozneje tudi znala ohraniti svoje nacionalne interese.

Vsiljuje se tudi vprašanje, kaj je Nato v resnici. Če sledimo paraleli štiridesetih let, so tedaj prav tako mnogi opozarjali na zločinski karakter nosilcev novega reda, vendar se Evropa ni znala in ni hotela s tem soočiti.

Ali je mogoče označiti Nato za agresiven militaristični aparat globalizacije? Po mnenju mnogih komentatorjev je globalizacija neokolonializem, to pa je beseda, ki je praktično popolnoma izginila iz sodobnega političnega besednjaka, ne pa tudi iz prakse nekaterih zahodnih držav. Pri tem je zanimiva ugotovitev predstavnikov EU na letošnji konferenci o človekovih pravicah v Durbanu, da je kolonializem afriškim in azijskim državam prinesel tudi veliko dobrega.

Ob začetku napada Nata na ZRJ leta 1999 je škof Grmič označil napad za kľofuto OZN. "Drang nach Osten" je pomenil širitev življenjskega prostora na vzhod za izbrane narode. Širitev Nata na vzhod odpira nove surovinske baze in nov prostor za umazane tehnologije zahodnega kapitala na vzhodu. Vzhod Evrope je v veliki meri obubožan tudi zaradi posledic II. svetovne vojne, katere največje žrtve so bili prav slovanski narodi, ki so danes pod nebrzdanim pritiskom zahodne vojaške alianse. Milo rečeno, marsikatero dosedanje poteze Nata lahko označimo za vprašljive. Na primer bombardiranje civilnih, nestratiških mest med II. svetovno vojno, atomski bombi na Japonsko (nobe-na od teh bomb ni bila vržena na japonske vojaške utrdbe), Koreja, Vietnam, Čile, Kuba, Gvatemala in druge države, Irak, Jugoslavija, Afganistan. Kdo bo naslednja žrtev globalizacije in kam to vodi? Tja najvplivnejše Natove države ne pošiljajo umirat svojih ljudi, ampak Poljake in Italijane v Afganistan, na primer. Z vstopom Slovenije v Nato bi se kaj kmalu na takih bojiščih po Bushevem planu znašli tudi vojaki iz Slovenije. O takih daljnosežnih posledicah morajo odločati slovenski državljani sami na referendumu. Gre namreč tudi za to, da s članstvom v Natu na slovensko ozemlje dobimo tudi Natove vojaške baze ter vojaške vaje in s tem izgubimo suverenost nad slovenskim ozemljem.

Sloveniji ni potrebno klečeplaziti pred nosilci agresivnega novega svetovnega reda. Nasprotno, dvigniti bi morala svoj glas proti agresiji nad narodi, med katerimi so tudi ti, s katerimi smo živeli v skupnosti. Poleg tega naše politike obvezujejo načela politike aktivne neuvrščenosti, katere goreči zagovorniki so še pred kratkim bili in ki resnično ni dopuščala vmešavanja velikih sil v suverenost malih narodov.

KSU - Krščanski socialisti smo naslovili poziv za razpis referenduma o nepriključitvi k Natu na Vlado Republike Slovenije, na Državni zbor ter na vodje parlamentarnih strank. Dejstvo je, da podpora javnosti za vključevanje v Nato, kot prvenstveno ameriško vojaško zvezo, upada in je po ameriškem napadu na Afganistan v Sloveniji zdrsnila pod 50 %, kar pomeni, da oblast v Sloveniji nima več potrebnega minimuma podpore za nadaljevanje vključevanja v Nato brez razpisa referenduma.

Mnenje KSU je, da je pri tako nizki javni podpori lobiranje za vstop v Nato iz sredstev državnega proračuna nezakonito. V zvezi s tem je tudi tekla pravda predsednika KSU in časopisa Delo za objavo popravka glede objave škodljive propagande, ki jo je zunanj

minister Dimitrij Rupel podpisal za državni denar v korist ameriške firme, ki naj bi lobilala za Nato. Vse to kaže na (ne)odprtost naših medijev v tej zadevi.

KSU - Krščanski socialisti pričakujemo, da se bosta vlada in parlament RS izrekla o razpisu referendumu. V primeru, da pravočasno ne bo odgovora, bo KSU sprožila akcijo za zbiranje podpisov za referendum, skupaj z zainteresiranimi parlamentarnimi in zunajparlamentarnimi strankami ter združenji civilne družbe.

Pisni prispevek gospoda dr. Jureta Mrzela, Helsinški monitor Slovenije, Združenje za človekove pravice

Državlјanska akcija za referendum o nepriključitvi k Natu

Čedalje več opozoril je slišati glede članstva v tej blokovski vojaški organizaciji, po drugi strani pa smo priča vsiljivi propagandi slovenskih politikov v prid članstvu v Natu. V Sloveniji se vlagajo velika sredstva v zelo sporno vojaško opremo, po večini ameriško in za ameriške potrebe. Naši vojaki naj bi se s to opremo bojevali proti nekemu ljudstvu bogve kje v svetu, tako kot se portugalski vojaki bojujejo na Kosovu in pri tem ne vejo, kje sploh so. Naborniki se tega prav dobro zavedajo in čedalje več je civilnega služenja vojaškega roka.

Nato, ki nam postavlja vedno nove zahteve in pogoje, je anahronističen ostanek militantnih struktur blokovskega militarizma iz preteklosti, o katerem so politični voditelji SFRJ imeli zelo kritično mnenje. Zato so pozitivno delovali v prid neblokovski uravnoteženega sveta.

Nato nima nobene moralne kredibilnosti, da bi krojil svet po svojem metru, saj ostaja vrsta dokazov, da moralne in pravne norme zanj nimajo nobene veljave in da pravo ni komponenta njegovega vrednostnega sistema. Dokaz o tem je pripravljenost ZDA, da grobo potepta določila nadvse pomembnega sporazuma o protibalističnih izstrelkih. Ob tem smo priča smešni vlogi naših politikov, ki takšno kršitev direktno zagovarjajo. To pa z "argumentom", da obstajajo malopridne države, ki lahko izstrelijo na demokratične države svoje rakete z jedrskimi, kemičnimi ali biološkimi naboji. Slovenski voditelji, med katerimi so bili mnogi v preteklosti zagovorniki antiblokovske politike, dajejo danes brez vsakega sramu podporo novim militantnim načrtom. Takšna podpora je izraz neodgovornosti, saj smo vsakodnevno priča, da se država, ki se želi razvijati po svojih lastnih specifičnih načrtih, ne more ubraniti ameriških izstrelkov in drugih kaznovalnih ukrepov.

Sloveniji Nato ni potreben. Nato nasprotuje nacionalnim gospodarskim in posebej turističnim interesom, saj članica Nata izgubi suverenost nad svojim ozemljem. Slovenija bi morala ostati v bodoče v blokovski ureditvi sveta nevtralna. Sloveniji sodobna draga armada ni potrebna, še več, Slovenija nikakršne armade ne potrebuje, v smislu gesel naših voditeljev v začetnem obdobju neodvisnosti. Slovenija danes in v bodočnosti od

nikogar ne more biti ogrožena. Nikoli ne more biti pozabljena izkušnja, da smo se v letu 1941 brez enega samega vojaka uspešno uprli takrat naj sodobnejšim osvajalnim armadam.

Poslanec Janez Janša, slovenski javnosti znan po predosamosvojitvenem geslu "Slovenija brez vojske", je sklical tiskovno konferenco v avgustu (Delo, 16.7.2001) na temo "Skrb zbujajoča antinativska kapanija" - zaradi vse pogostejših glasov medijev in posameznikov o pogubnih posledicah morebitnega članstva Slovenije v vojaški zvezi Nato.

Omenjena kampanja je seveda povsem naravno odzivanje razmišljujočih ljudi na dogodke v svetu, ki počasi razkrivajo cilje ameriškega oboroženega kompleksa, da prek Nata zavlada nad svetovno trgovino z orožjem in s tem nad svetom.

Antinativsko razpoloženje je predvsem posledica spletkarskega delovanja Nata na Balkanu, kjer Nato korak za korakom utira pot novodobni kolonizaciji. Tako lahko pomenimo težnjo po nadvladi Amerike in Nata v novih državah.

Recept je enostaven: ustvarijo etnično krizo, nato vkorakajo s tujo vojsko, v primeru Makedonije tudi s tujsko legijo, ki je doslej delovala le v Afriki in Aziji. Kolonizacije Makedonije ne bi smeli sprejemati preveč ravnodušno. Makedonija je prijateljska republika, s katero smo še nedavno živeli pod isto streho in skupaj z njo vodili v svetu priznana antiblokovsko in antinativsko politiko. Makedonija je še včeraj bila suverena država, danes pišejo njeno ustavo v prestolnicah kolonialnih sil, tuji vojaki pa v njej žanjejo orožje, ki ga je Nato posejal. Do nedavnega Slovenija ni imela na svojem ozemlju tujega vojaškega oporišča, zdaj pa so postavili Natovo vojaško bazo v Kopru z obrazložitvijo, da za vojaške potrebe BiH nobeno jadransko pristanišče ni tako primerno kot Koper, ki je glede prometnih povezav v predinfarktne stanju.

Natova izbira lokacije za oporišče v Sloveniji dokazuje, da Nato potrebuje Slovenijo zaradi njene strateške lege - kar pa ne pomeni, da je Nato potreben Sloveniji. Vladi Republike Slovenije zastavljamo vprašanje legitimnosti Natove vojaške baze v Sloveniji. Kdo je odobril Natu, da postavi svojo vojaško bazo v Sloveniji, ki ni članica Nata? Po kakšnih nedemokratičnih postopkih je državna uprava RS sklepala o tem, da se odreče suverenosti na ozemlju RS v korist tuji vojaški sili? Kaj bo še ostalo od Slovenskega primorja, če bo v Kopru Natova vojaška baza? Podobno vprašanje - o legitimnosti dovoljenja Vlade RS Natu za prelete leta 1999 - smo že zastavili Ustavnemu sodišču, ki je na pobudo Franca Miklavčiča ugotovilo, da je bilo dovoljenje za prelete Natovih vojaških letal, ki so osemindeset dni bombardirala ZRJ, odobreno nezakonito.

Nato je v Sloveniji opravil svojo setev in hiti naprej, "Drang nach Osten", kamor ga kličejo neomejena naravna bogastva. Teroristična napada na WTC in Pentagon sta zanj kot naročena. Nato utira pot novodobnim kolonialistom na azijske meje, na Baltik, v

Ukrajino, na Kavkaz, kar so bile sanje vseh osvajalcev. Ali ta situacija ne spominja na razmere pred drugo svetovno vojno?

V zadnjem času pogosto beremo v medijih, da je Nato povezan z vojnimi zločini na Balkanu. V ZRJ se ustanavlja družba za razminiranje kasetnih bomb. Ker je uporaba kasetnih bomb vojni zločin, se bo Nato slej ko prej znašel pred sodiščem za vojne zločine v Haagu. Le komu se spleča povezovati se z moralno omadeževanim partnerjem?

Slovensko vodstvo naj opusti militaristične ambicije in naj preusmeri vlaganja v dejavnosti, v katerih smo resnično in nadpovprečno močni, sposobni in uspešni: v šport, znanost, kulturo. Na tem mestu bi bilo odveč govoriti o povečanju vlaganj v socialno ter zdravstveno varstvo ter izobraževanje, kar je samo po sebi umevno.

Po terorističnem napadu na WTC in Pentagon v Ameriki je Nato sporočil svetovni javnosti, da je to napad na ZDA kot državo, ki je ena od članic Nata. Natovo tolmačenje je, da je to vojna napoved vsem Natovim članicam. Zato pripravlja maščevalne vojaške akcije po vsem svetu. Teroristični napad na WTC in Pentagon mora biti obravnavan kot teroristični napad, ki so ga izvršili doslej neidentificirani posamezniki zoper WTC kot center globalizacije, katera prinaša svetovno revščino, in na vojaški center ZDA Pentagon, ki izvaja napadalno ameriško politiko po vsem svetu. Vključevanje v Nato, s tako ameriško zunanjepolitično prakso in hipoteko, pa bi bilo popolnoma nesmiselno in v tem trenutku nevarno za vsako novo članico. Zakaj bi Slovenija s preuranjenim članstvom v Natu plačevala ameriške račune po svetu in pošiljala svoje fante umirat na svetovna bojišča?

V interesu Slovenije in vseh njenih prebivalcev predlagamo izvedbo referendumu glede nepriključitve k Natu in pozivamo državljane na skupno akcijo prek HMS.

Javna predstavitev mnenj

SLOVENIJA PRED VRHUNSKIM
ZASEDANJEM ZVEZE NATO V PRAGI

Tretji del zbornika

III.

Third part of the proceedings

SLOVENIA PRIOR TO THE NATO
SUMMIT IN PRAGUE

Public hearing

JAVNA PREDSTAVITEV MNENJ

»Slovenija pred vrhunskim zasedanjem zveze Nato

v Pragi«

Uvodna informacija

Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstva za

obrambo in

Urada Vlade Republike Slovenije za informiranje

1. Uvod

»Organizacija severnoatlantske pogodbe« (»North Atlantic Treaty Organization« - NATO) je zveza devetnajstih demokratičnih držav Evrope in Severne Amerike, katere osnovni namen je s političnim in varnostnim oziroma vojaškim (so)delovanjem zagotavljati skupno varnost svojih članic.

V času od konca hladne vojne je Nato prilagodil in spremenil svojo strukturo in politiko, da bi prispeval k večji varnosti Evrope kot celote, kakor tudi spodbudil konstruktiven politični dialog med zaveznicami in njihovimi sosedami. Nove okoliščine so narekovale tudi ustrezne odgovornosti, vključno s soočanjem z novimi grožnjami transatlantski varnosti, kot so npr. regionalni in etnični konflikti. Tako danes, dobrega pol stoletja po svoji ustanovitvi, zavezništvo deluje v znatno širšem sklopu aktivnosti, katerih namen pa ni zgolj zagotavljati varnost svojim članicam, temveč prispevati k miru, stabilnosti, sodelovanju in demokratičnemu razvoju v celotnem evroatlantskem prostoru.

2. Nato od svojega nastanka do konca hladne vojne

V letih neposredno po koncu druge svetovne vojne (1945-1949), ko je bila razdejana Evropa nujno potrebna obnove, so postajale zahodnoevropske države in ZDA vedno bolj zaskrbljene zaradi ekspanzionističnih teženj takratne Sovjetske zveze. Zato se je

deset evropskih in dve severnoameriški državi dogovorilo o ustanovitvi skupne vojaško-obrambne organizacije, ki bi se učinkovito zoperstavila ambicijam Sovjetske zveze po širitvi področja dominacije tudi preko meja držav Vzhodne Evrope.

Medtem ko je Marshallov plan v letih 1945-1947 zagotovil sredstva za obnovo gospodarstev zahodnoevropskih držav, naj bi bila vloga Nata kot vojaško-politične zveze zagotavljati kolektivno obrambo pred sleherno obliko agresije in hkrati ustvariti varno okolje za razvoj demokracije in gospodarstva. Skratka, kot se je slikovito izrazil takratni ameriški predsednik Truman, Marshallov plan in Nato sta bili »dve polovici istega oreha«.

Nato je uradno nastal aprila 1949, ko je dvanajst držav (Belgija, Danska, Francija, Islandija, Italija, Kanada, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Združeno kraljestvo in Združene države Amerike) sklenilo »Washingtonsko pogodbo«. Podpisnice so se s tem aktom med drugim tudi zavezale, da bodo v skladu z določili člena 5 priskočile na pomoč katerikoli članici, ki bi bila napadena.

V začetku petdesetih let je razvoj dogodkov na mednarodnem političnem prizorišču narekoval nadaljnjo širitev zavezništva; med drugim so leta 1955 Sovjetska zveza in njene zaveznice ustanovile t.i. »Varšavski pakt«. Tako sta se leta 1952 zavezništvu pridružili Grčija in Turčija, leta 1955 pa še Zvezna republika Nemčija.

Kot zadnja, šestnajsta, članica je bila v obdobju »hladne vojne« v zavezništvo sprejeta Španija (1982).

Skozi vse to obdobje pa Nato ni zagotavljal zgolj skupne obrambe svojim članicam, temveč tudi varnost in stabilnost vsej Zahodni Evropi in Severni Ameriki, kar je v veliki meri prispevalo h gospodarskemu in družbenemu razvoju brez primere. Še več, nekateri so varnost, ki jo je Zahodni Evropi zagotavljal Nato, imenovali »kisik blagostanja«, saj je ustvaril pogoje za tesnejše evropsko gospodarsko sodelovanje in integriranje. Vse skupaj pa je prispevalo h koncu hladne vojne in dolgoletne razdelitve Evrope.

3. Preoblikovanje Nata po koncu hladne vojne

V obdobju hladne vojne sta bila vloga in namen Nato jasno določena z grožnjo, ki so jo predstavljale Sovjetska zveza ter njene zaveznice iz Varšavskega pakta.

Aprila 1989 je Zavezništvo praznovalo štirideseto obletnico podpisa Severnoatlantske pogodbe. Ta dogodek je sovpadal z začetkom obdobja temeljitih sprememb v odnosu med (evroatlantskim) Zahodom in Vzhodom kakor tudi z daljnosežno preobrazbo celotnega mednarodnega varnostnega okolja. Vloga zavezništva je bila ključnega pomena za začetek teh sprememb. Vsa štiri desetletja hladne vojne je namreč uspešno zago-

tavljalo kolektivno obrambo in splošno varnost svojih članic in ohranjalo strateško ravnovesje v Evropi, obenem pa z izjemnim gospodarskim in tehnološkim razvojem počasi prevesilo tehtnico v razmerju moči na svojo stran.

Padcu Berlinskega zidu (novembra 1989) in združitvi Nemčij (oktobra 1990) sta v začetku devetdesetih sledila dva druga ključna zgodovinska dogodka: razpustitev Varšavskega pakta in razpada Sovjetske zveze (1991). Takrat so mnogi predstavniki držav članic začeli govoriti, da je s tem prenehala tudi potreba po nadaljnjem obstoju Nata. V tem prepričanju so nekatere članice znatno zmanjšale sredstva za obrambo – tudi do ene četrtine. Vendar pa se je kmalu pokazalo, da se je, kljub znatno zmanjšani nevarnosti velikega vojaškega spopada, na nekaterih območjih Evrope povečala nestabilnost zaradi konfliktov, ki so jih večasih podžigale etnične napetosti, še zlasti na tleh nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze.

Članice Nata so spoznale, da se ti konflikti utegnejo še razširiti in ob tem ponovno ugotovile, da jim zavezanost h kolektivni obrambi in sodelovanje v okviru Nato nudi najboljše jamstvo za njihovo varnost. Prav tako so spoznale, da bodo za soočanje s temi novimi oblikami groženj ter za doseg miru in stabilnosti v Evropi potrebne nove oblike političnega in vojaškega sodelovanja. Ugotovile so, da bo treba prilagoditi vojaške strukture in zmogljivosti, da bodo kos novim nalogam, kot so npr. krizno upravljanje, ohranjanje miru in izvajanje operacij v podporo miru izven ozemelj članic zavezništva.

V luči teh spoznanj je Nato začel postopno transformacijo iz primarno vojaškega zavezništva, z osnovno nalogo zagotavljati kolektivno obrambo držav članic, v politično-varnostno organizacijo, katere delovanje je osredotočeno na sodelovanje in partnerstvo v širšem evroatlantskem prostoru.

Strateški koncept, ki so ga voditelji držav članic sprejeli na vrhu v Rimu leta 1991, je začrtal širok okvir varnosti, ki temelji na dialogu, sodelovanju in ohranjanju zmogljivosti kolektivne obrambe. Ta koncept je združil politične in vojaške elemente varnostne politike Nata v koherentno celoto ter vzpostavil sodelovanje z novimi partnerji kot sestavni del strategije zavezništva.

Eden od prvih formalnih korakov v transformaciji Nata je bila ustanovitev Severnoatlantskega sveta za sodelovanje leta 1991, kot glavnega foruma za posvetovanje in sodelovanje med Natom in državami nečlanicami iz evro-atlantskega prostora. Iz Severnoatlantskega sveta za sodelovanje je leta 1997 nastal Evroatlantski partnerski svet, ki danes združuje 19 držav članic Nata in 27 partnerskih držav.

Na vrhunskem zasedanju Severnoatlantskega sveta leta 1994 v Bruslju je bilo kot nova oblika sodelovanja med Natom in državami nečlanicami ustanovljeno Partnerstvo za mir, v katerega je danes vključenih 27 držav partneric Nata. V okviru tega sodelovanja zavezništvo pomaga partnericam prestrukturirati njihove oborožene sile, da bi imele

ustrezno mesto v demokratičnih družbah in sodelovale v operacijah v podporo miru, ki jih vodi Nato. Tako pridobljene izkušnje so bile s pridom uporabljene v operacijah v okviru SFOR v Bosni in Hercegovini ter v KFOR na Kosovu.

Leta 1995 je Nato ustanovil t.i. Mediteranski dialog s šestimi državami iz »širše mediteranske regije«: Egiptom, Izraelom, Jordanijo, Mavretanijo, Marokom in Tunizijo. Leta 2000 se jim je pridružila še Alžirija.

Leta 1997 se je z ustanovitvijo Stalnega skupnega sveta Nato-Rusija in Komisije Nato-Ukrajina začelo tudi bolj formalno sodelovanje zavezništva s tema državama. Sodelovanje Nato-Rusija je po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA dobilo novo kvaliteto, ki je v fazi nagle evolucije.

Posebna prelomnica je bilo vrhunsko zasedanje Nata v Madridu julija 1997, ko so bile tri partnerice iz Srednje Evrope, Češka republika, Madžarska in Poljska, povabljeni k začetku pogajanj za članstvo; uradno so bile sprejete marca 1999. V tej zvezi so članice poudarjale, da širitev zavezništva ni cilj sam po sebi, temveč je sredstvo za širitev področja varnosti in stabilnosti v Evropi. Širitveni proces zmanjšuje verjetnost konfliktov, saj že sama možnost članstva deluje kot spodbuda kandidatkam, da se izogibajo sporom s sosedami oz. jih razrešujejo na miren način. Vrh vsega jih želja po včlanitvi zavezuje k nadaljnjim reformam in demokratizaciji družbe.

Na vrhunskem zasedanju v Washingtonu aprila 1999 je bil sprejet Akcijski načrt za članstvo, z uresničevanjem katerega naj bi se države kandidatke pripravile za članstvo, tako da bi izpolnile določene cilje, med katere sodi tudi mirno razreševanje sporov, spoštovanje demokratičnih postopkov in vladavina prava ter demokratični nadzor nad oboroženimi silami. Sprejetje Akcijskega načrta za članstvo je hkrati pomenilo nadaljevanje politike odprtih vrat -širitve članstva Nata. V Akcijski načrt je bilo vključenih devet držav kandidatka za članstvo (Albanija, Bolgarija, Estonija, Latvija, Litva, Makedonija, Romunija, Slovaška, Slovenija).

4. Delovanje Nata in najvažnejši organi

Eden od ključev uspešnega in dolgotrajnega delovanja zavezništva je, da proces odločanja temelji na konsenzu, kar pomeni, da morajo biti vse odločitve sprejete soglasno. Pred sprejetjem določene odločitve to zahteva obsežna posvetovanja in pogovore. Sistem odločanja s konsenzom ima, čeprav je morebiti videti počasen in zapleten, dve glavni prednosti. Prvič, v največji možni meri upošteva neodvisnost vsake države članice in, drugič, ko je odločitev sprejeta, ima podporo vseh članic in s tem njihovo zavezanost implementaciji.

Najpomembnejši organ zavezništva je Severnoatlantski svet, v katerem vsako od držav članic zastopa stalni predstavnik na ravni veleposlanika. Svet se na veleposlaniški ravni sestaja vsaj enkrat tedensko, praviloma dvakrat letno pa zaseda na ravni zunanjih in obrambnih ministrov ter občasno na ravni predsednikov držav ali vlad.

Nato vodi generalni sekretar, ki je imenovan za štiri leta. Praviloma je to visok državni funkcionar z mednarodnim ugledom iz ene od držav članic (trenutno Lord Robertson of Port Ellen iz Velike Britanije). Generalni sekretar predseduje sejam Severnoatlantskega sveta in drugih pomembnih teles Nata ter pomaga vzpostavljati konsenz med državami članicami. Hkrati je najvišji predstavnik organizacije. Pri opravljanju funkcije mu pomaga 1700-člansko osebje iz vseh držav članic. Politični oz. civilni del Nata ima sedež v Bruslju. Razen civilne ima Nato tudi vojaško organizacijo in strukturo. Ta ima sedež v Monsu v bližini Bruslja. Njegova naloga je, da svetuje in pomaga Severnoatlantskemu svetu v vojaških zadevah. Najvišji vojaški organ je Vojaški odbor, ki se redno sestaja na ravni vojaških predstavnikov.

Nato nima lastnih neodvisnih oboroženih sil, temveč tiste, ki so na razpolago pod poveljstvom držav članic, dokler jih te ne dodelijo za skupno opravljanje raznih nalog, od kolektivne obrambe do mirovnih misij. Vloga političnih in vojaških struktur Nata je zagotoviti načrtovanje, da bi lahko različne nacionalne sile usklajeno izvajale skupne naloge, kakor tudi organizirati razne aktivnosti, skupno poveljstvo, nadzor in usposabljanje.

5. Nato danes

Osnovne vojaške zmogljivosti Nata ostajajo trden temelj, na katerem zaveznice gradijo politično-varnostno arhitekturo evroatlantske skupnosti 21. stoletja. Vendar pa bo bodoča vojaška struktura delovala v drugačnem politično-varnostnem okviru.

V zadnjem desetletju Natova vojaška struktura torej doživlja pomembno transformacijo organizacije, strukture, oborožitve in vojaške opreme, strategije in doktrine delovanja. Vendar so dogodki 11. septembra 2001 pokazali, da je potreben ponoven temeljit premislek, kakšne in kako razporejene sile bo Nato potreboval za svoje prihodnje naloge.

Da bi zadostile novim izzivom, bodo članice zavezništva razvile vrhunsko izurjene in opremljene, strateško in operativno mobilne, relativno maloštevilne sile, sposobne za takojšnjo ali zelo hitro uporabo. Prav tako je pričakovati vsaj določeno »delitev dela« znotraj zavezništva, kjer naj bi posamezne članice prispevale v skladu z morebitnimi komparativnimi prednostmi nacionalnih oboroženih sil. Stalne Natove baze, skladišča

vojaške opreme in oborožitve, logistično, energetska in komunikacijsko infrastrukturo bo potrebno ponovno oceniti, racionalizirati in prerazporediti skladno z novimi geostrateškimi zahtevami.

Izkušnje iz Natovih operacij na Balkanu kažejo na rastoč pomen doslej manj znanih oblik sodelovanja, kot sočasne baze (kopenske, letalske, pomorske), pretovarjalnišča, tranzitne ugodnosti (zračni prostor, cestne in železniške povezave, pomorski promet), dostop do nacionalnih strateških obveščevalnih podatkov, skupno urjenje v specifičnih pogojih, jezikovne in druge oblike civilno-vojaškega sodelovanja, zdravstvene storitve itd. Vrhunska vojaška oprema in oborožitev ter razpolaganje s strokovnimi kadri, sposobnimi za upravljanje z visokimi tehnologijami, bodo opredeljevali status posameznih članic znotraj zavezništva bolj kot število brigad, tankov ali letal.

Skratka, Nato je danes transatlantska organizacija, ki temelji na soodvisnosti in skupnih interesih, vključno z vzpostavljanjem dolgoročne stabilnosti v Jugovzhodni Evropi, razreševanjem mednarodnih kriznih situacij, podporo demokratični preobrazbi, spodbujanjem razvoja tržnega gospodarstva in preprečevanjem širjenja orožij za množično uničevanje.

a) Nato in boj proti mednarodnemu terorizmu

Povsem novo dimenzijo je čezatlantsko sodelovanje dobilo po terorističnih napadih v ZDA: ne samo, da je Nato prvič v svojem obstoju aktiviral določila 5. člena Washingtonske pogodbe, temveč so vlade vseh članic in kandidatke izrazile podporo ZDA in ponudile konkretne oblike sodelovanja. Tako je ena od posledic terorističnega napada na ZDA tudi okrepljeno čezatlantsko sodelovanje v boju zoper mednarodni terorizem. Druga pomembna posledica pa je dejanski konec razprav in dilem o potrebi po transatlantski varnostni strukturi.

b) Aktivnosti Nata v podporo miru na Balkanu

Danes Nato na Balkanu vodi dve glavni mirovni operaciji: Sile za stabilizacijo (SFOR) v Bosni in Hercegovini in Sile na Kosovu (KFOR), v okviru katerih je skupno nameščeno okrog šestdeset tisoč vojakov iz 19 članic Nata in 24 držav nečlanic.

Pripadniki Natovih enot za vzpostavitev miru so prispeli v BiH decembra 1995, na Kosovo pa junija 1999 skupaj z vojaki iz številnih partnerskih držav, vključno z Rusijo in Ukrajino. SFOR ima mandat Združenih narodov za vzdrževanje miru v BiH, pa tudi, da ga po potrebi »uveljavlja«. Aktivno sodeluje pri normalizaciji razmer, vrnitvi razseljenih oseb in pri reformiranju oboroženih sil BiH.

Mandat KFOR izhaja iz resolucije Varnostnega sveta OZN 1244. Na osnovi tega je Nato sklenil vojaško-tehnični sporazum s predstavniki Vojske Jugoslavije. Tako je KFOR odgovoren za preprečevanje novih sovražnosti in vzpostavljanje varnega okolja. Poleg tega operacije, ki jih vodi Nato, podpirajo mednarodna humanitarna prizadevanja in sodelujejo z Začasno administrativno misijo OZN na Kosovu (UNMIK) pri vzpostavljanju civilne oblasti.

c) Vloga Nata pri nadzoru nad oboroževanjem

Natova politika nadzora nad oboroževanjem, razoroževanja in neširitve orožij za množično uničevanje je ključnega pomena pri doseganju varnostnih ciljev zavezništva. Na zasedanju na vrhu v Washingtonu, aprila 1999, so voditelji članic sklenili, da bodo povečali prizadevanja za omejevanje širitve orožij za množično uničevanje. Prav tako so se dogovorili, da bodo ob zmanjšani grožnji z jedrskim orožjem proučili možnosti za ukrepe za vzpostavitev zaupanja in varnosti, za verifikacijo, neširitev in nadzor nad orožjem ter razoroževanje. Od takrat so pristojni organi Nata opravili obširno in celovito oceno splošnih razmer in proučili vrsto možnosti za prihodnost.

d) Druge aktivnosti Nata

Nato je aktiven na številnih drugih področjih. Leta 1999 je zavezništvo odprlo Evro-atlantski koordinacijski center za odpravo posledic naravnih in drugih nesreč. Nato je tudi sodeloval pri koordinaciji dobave pomoči beguncem, ki so bežali pred boji na Kosovu leta 1999 in pri zagotavljanju pomoči žrtvam poplav v Ukrajini leta 1999 ter na Madžarskem in v Romuniji leta 2000. V okviru Nata deluje tudi vrsta drugih odborov, npr. za gospodarstvo, transport, zdravstvo, kmetijstvo itd.

Nato ima od leta 1958 znanstveni program, v katerega je vključenih okrog deset tisoč znanstvenikov. Ti se, med drugim, v sodelovanju s kolegi iz partnerskih držav ukvarjajo s programi za izboljšanje računalniškega omrežja in dostopa do medmrežja (interneta) v državah nastalih iz nekdanje Sovjetske zveze.

6. Nato in Evropska unija

Da bi se lahko uspešno spopadal s širšim spektrom varnostnih izzivov, s katerimi se sooča v zadnjem obdobju, je Nato začel vrsto novih iniciativ. Najpomembnejše med njimi so Iniciativa obrambnih zmogljivosti, razvoj Evropske varnostne in obrambne identi-

tete znotraj zavezništva in ustanovitve Centra za proučevanje orožij za množično uničevanje; slednji si prizadeva izboljšati zmožnosti zavezništva, da odgovori na grožnje s tem orožjem in preprečuje njegovo širjenje.

Še posebej pomemben je razvoj Evropske varnostne in obrambne identitete, skozi katero zavezništvo spodbuja evropske članice, da prevzamejo večjo odgovornost na področju varnosti in obrambe. Namen je omogočiti Evropski uniji, da uporabi Natova sredstva in zmogljivosti za izvajanje operacij, kot so krizno upravljanje in ohranjanje miru, v katerih zavezništvo kot celota ni vojaško angažirano. Take operacije bi bilo mogoče izvajati pod okriljem Evropske unije. Ta proces vključuje tudi krepitev in razvoj evropskih vojaških zmogljivosti.

Omenjene iniciative in transformacija Nata od konca hladne vojne so del procesa, s katerim se krepijo varnost držav članic zavezništva in bodoča stabilnost in blagostanje celotnega evroatlantskega prostora.

Nato in Evropska Unija razvijata dobre in obojestransko koristne odnose. Z odločitvijo držav članic EU, da pričnejo z razvojem lastnih obrambnih in varnostnih sil, so prešli odnosi med Natom in EU v novo fazo, ki vključuje nove mehanizme posvetovanja in sodelovanja, kar dodatno prispeva k uspešnemu delu obeh organizacij. V zadnjem obdobju je vidna večja intenzivnost v odnosih med EU in Natom ob skupnem nastopanju na kriznih območjih, kar se je posebej pokazalo pri razreševanju krize v Makedoniji.

Razvoj lastnih obrambnih sposobnosti Unije je proces, ki prinaša dodano vrednost že obstoječi kvaliteti transatlantskih odnosov. Nastajanje samostojne evropske obrambe zato ni nasprotno duhu transatlantske varnosti, temveč je proces, ki je komplementaren z Natom.

EU in Nato sta trenutno pred končnim dogovorom o uporabi Natovih sredstev in zmogljivosti za operacije, ki jih vodi EU. Evropski Svet je decembra 2001 v Laeknu razglasil operacionalizacijo Skupne evropske varnostne in obrambne politike (SEVOP). EU in Nato sta pred podpisom varnostnega sporazuma.

Tudi v prihodnosti bosta obe organizaciji posebej poudarjali koordinirane aktivnosti v boju proti mednarodnemu terorizmu v vseh njegovih pojavnih oblikah.

7. Slovenija in Nato

Slovenija je svojo usmeritev za približevanje evroatlantskim integracijam opredelila že v Deklaraciji o neodvisnosti leta 1991. Za približevanje Natu pa se je prvič formalno izrekla konec leta 1993, ko je Državni zbor sprejel Resolucijo o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti.

Za članstvo Slovenije v EU in Nato so se že nekajkrat javno opredelili demokratično izvoljeni predstavniki strank, ki so zastopane z veliko večino poslancev v Državnem zboru. Na državnozborskih volitvah leta 1996 in leta 2000 je večina volivcev podprla ravno te stranke. Politika vlade do vključevanja Slovenije v Nato je tako zasnovana na programu koalicije strank, ki so dobile večinsko podporo med slovenskimi volivci.

Članstvo Slovenije v Natu je bilo kot eden prioritetnih strateških ciljev prvič uradno opredeljeno v dopolnilih k Resoluciji o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti, sprejetih januarja 1994 v Državnem zboru. Na temelju te politične odločitve se je Slovenija spomladi istega leta s podpisom Okvirnega dokumenta Partnerstva za mir vključila v program Partnerstva. Še istega leta je postala pridružena partnerica v Severnoatlantski skupščini. Z Okvirnim dokumentom se je Nato v razmerju do podpisnic obvezal, da se bo z njimi posvetoval, kadarkoli bi podpisnice zaznale neposredne grožnje svoji ozemeljski celovitosti, politični neodvisnosti ali varnosti.

Leto kasneje je Slovenija predala Natu svoj prvi Individualni partnerski program, v katerem so predstavljeni politični cilji Slovenije v Partnerstvu za mir, vojaška in druga sredstva, ki jih daje na razpolago za namene Partnerstva za mir, kakor tudi opredelitev širših ciljev sodelovanja med Slovenijo in Natom na različnih področjih.

Takrat je Slovenija začela z izvajanjem t. i. procesa načrtovanja in ocenjevanja. V tem procesu država letno predstavi svojo nacionalno obrambno politiko in načrtovanje, določi udeležbo države v mirovnih in človekoljubnih operacijah ter opredeli politiko omejevanja širjenja orožja za množično uničevanje. V drugi polovici leta 1995 so se pripadniki Slovenske vojske prvič udeležili vaje Partnerstva za mir, ki je potekala v ZDA. Konec leta je bil med Slovenijo in Natom sklenjen še Sporazum o statusu sil in tranzitu sil IFOR/SFOR, s katerim je Slovenija zavezniškim silam omogočila prehod preko svojega ozemlja.

Politična odločitev Slovenije za članstvo v Natu je bila potrjena 11. aprila 1996 s sklepom Državnega zbora, ki pravi, da »Republika Slovenija želi zagotoviti svoj temeljni varnostni interes v okviru sistema kolektivne obrambe, ki ga omogoča članstvo v Natu«. Na osnovi tega sklepa se je začel dialog z Natom o članstvu. Še prej (v januarju istega leta) je Slovenija postala članica Severnoatlantskega sveta za sodelovanje, ki je predstavljal okvir za sodelovanje in posvetovanje med članicami zavezništva in članicami Partnerstva za mir. Slovenija se je odzvala na predlog zavezništva za individualni dialog, v katerem je v treh krogih celovito predstavila zavezništvu svoj politični, gospodarski in obrambni ustroj.

Aprila 1997 je Državni zbor sprejel Deklaracijo o vključevanju Republike Slovenije v Nato; avgusta istega leta je bila odprta Stalna misija Republike Slovenije pri Natu in ZEU. Novembra je Slovenija napotila prve pripadnike Slovenske vojske v SFOR.

Vlada je marca 1998 sprejela Nacionalno strategijo za vstop v Nato. V večjem delu Slovenije je jeseni potekala največja vojaška vaja Nata in partnerskih držav, ki jo je zaveznitvo dotlej organiziralo v kateri od partnerskih držav («Cooperative Adventure Exchange 1998»), na kateri je sodelovalo več kot 6000 vojakov. Za Slovenijo je bila vaja priložnost za preverjanje njene zmogljivosti v okviru tako imenovanega »host-nation support«, t.j. sposobnosti države, da sprejme sile Nata na svojem ozemlju in jim omogoči nemoteno delovanje.

V času Natovega posega v ZR Jugoslaviji je Slovenija odprla svoj zračni prostor za prelete zračnih plovil Nata.

Vrh Nata v Washingtonu aprila 1999 je potrdil nadaljnjo širitev zaveznitva oz. politiko »odprtih vrat« in sprejel Akcijski načrt za članstvo, ki predstavlja glavni mehanizem in orodje za pripravo na članstvo v Natu. Slovenija se je oktobra 1999 vključila v proces s tem, ko je predala svoj Letni nacionalni program za izvajanje Akcijskega načrta za članstvo v Natu za obdobje 1999 in 2000 (LNP ANČ 1999-2000).

Prvi cikel Akcijskega načrta za članstvo se je zaključil maja 2000 z zasedanjem Severnoatlantskega sveta in Slovenije. Jeseni istega leta je vlada sprejela drugi Letni nacionalni program (LNP ANČ 2000-2001). Z njim je Slovenija drugič predstavila aktivnosti, roke, načine in cilje, za katere se je odločila, da jih bo dosegla. Vlada je septembra 2001 sprejela tretji Letni nacionalni program za izvajanje Akcijskega načrta za članstvo 2001-2002.

Leto 2002 bo odločilno za pridobitev povabila za članstvo na vrhu Nata novembra v Pragi.

Pomemben dogodek, ki ga je gostila Slovenija oktobra preteklega leta, je bil sestanek desetih ministrov za zunanje zadeve držav kandidatk za članstvo v Natu (Vilniuška skupina), ki je potekal ob robu 47. letnega zasedanja Združenja atlantskih svetov na Bledu. Na predlog Slovenije so zunanji ministri Vilniuške skupine sprejeli skupno izjavo, s katero so kandidatke za članstvo izrazile solidarnost z ZDA po terorističnih napadih 11. septembra in izrazile pripravljenost za kolektivno sodelovanje v skupnem boju zoper mednarodni terorizem in organizirani kriminal.

V tem duhu je Slovenija sprejela in začela izvajati vrsto ustreznih ukrepov.

Ko se Slovenija v letu 2002 pripravlja na članstvo v Natu, mora imeti pred očmi današnji Nato in ne tistega iz časov hladne vojne. V takšno zaveznitvo je usmerjena naša obrambna reforma in bodoča struktura oboroženih sil. Tudi naša razmišljanja o bodočih obveznostih, ki se nanašajo na Natovo jedrsko strategijo in strateške razporeditve sil, morajo potekati v novi perspektivi. Stroka mora zanje pripraviti izhodišča in platforme, na podlagi katerih bodo potekali pristopni pogovori. Politična in splošna javnost se

morata zavedati te temeljno nove kvalitete, ki bo zavezništvo v naslednjih nekaj letih transformirala v politično-varnostno in obrambno-vojaško evroatlantsko strukturo.

8. Proces uresničevanja Akcijskega načrta za članstvo v Natu

Prizadevanja kandidatk za članstvo v Natu in izkušnje zavezništva s tremi novimi članicami so prinesle spoznanje, da je treba najresnejše kandidatke načrtno pripraviti na članstvo.

Akcijski načrt za članstvo v Natu je dokument, v katerem je Nato opisal zaželeni profil novih članic Nata, in sicer na petih ključnih področjih. Letni nacionalni program za uresničevanje tega načrta je instrument individualnega dialoga z Natom, v katerem posamezna država za vsako od petih področij sama določi tiste cilje, načine in roke njihovega uresničevanja, ki jo bodo najbolj učinkovito približali pričakovanemu profilu. Kandidatka se torej o vsebinah ne pogaja, pač pa se v individualnem dialogu z Natom približuje minimalnim standardom načrtovanja in skupnega delovanja 19 članic Nata, in sicer na področju politično-ekonomskih, obrambno-vojaških in varnostnih zadev, zadev glede virov ter pravnih pogojev delovanja. Pri tem Nato postavlja le izvedbene pogoje, in sicer, da država v njem sodeluje tako, da si določi cilje in jih razvrsti na prednostni lestvici, da izdeluje konkretne načrte-urnike priprav na vsakem od petih področij, da to dokumentira in posreduje Natu in da sodeluje v procesu vrednotenja lastnega napredka pri doseganju izbranih ciljev. Akcijski načrt za članstvo je dokument, ki ga sprejme slovenska vlada. Ocena napredka pa je dokument, ki ga oblikuje in sprejme Nato.

Akcijski načrt za članstvo ni etapno tekmovanje med najbolj ambicioznimi kandidatkami, temveč individualen proces, po vsebini različen za vsako državo. Program ponuja kandidatkam vrsto aktivnosti, izmed katerih lahko izberejo tiste, ki po njihovi presoji najboljše prispevajo k pripravam na morebitno članstvo. Evroatlantski partnerski svet in Partnerstvo za mir ostajata bistvena mehanizma za poglobljanje političnega in vojaškega sodelovanja z Natom. Odločitev o novih članicah ostaja v domeni politike, le eden od ključnih kriterijev je z akcijskim načrtom za članstvo postal bolj transparenten in lažje merljiv. Znotraj tega ima obrambno-vojaško področje za Slovenijo posebno težo.

S pomočjo Letnega nacionalnega programa Nato spremlja napredek vsake posamezne kandidatke in prispeva k vsakemu posameznemu nacionalnemu procesu povratne informacije, svetovanje in končno lastno oceno. Je izjemno učinkovito orodje za pospeševanje neogibnega posodabljanja celotnega obrambno-vojaškega področja, teorije in prakse, od presoje varnostnega okolja do postopkov nabave vojaške opreme in obo-rožitve.

Značilnost prvega cikla (obdobje 1999-2000) je bilo specifično razumevanje prav tega dejstva. ANČ resda omogoča tudi primerjavo med kandidatkami, vendar Nato presoja predvsem dosežen napredek, in sicer v primerjavi z začetnim izhodiščem in s končnim ciljem, ne pa kandidatke med seboj. Kandidatke so prve nacionalne programe pisale relativno ohlapno in v prejkone deklarativnem slogu. Nato pa je preizkušal nov pristop v realnih pogojih. Izid so bile vzpodbudne ocene napredka, ki naj bi pritegnile kandidatke k procesu in hkrati nakazale sprejemljive smeri razvoja posameznih kandidatur za članstvo v Natu.

Za Slovenijo je drugi cikel (obdobje 200-2001) zaradi obsega in dinamike uresničevanja zastavljenih ciljev ter dosežene stopnje razvitosti obrambnega sistema izzvenel v močan pospešek obrambnim reformam in modernizaciji, katerih pričakovani končni produkt je sodobna, ustrezno velika, fleksibilna ter dobro izurjena in opremljena vojaška sila.

Zmožnost kandidatke, da vojaško prispevajo h kolektivni obrambi Nata in k izvajanju drugih nalog ter njihova pripravljenost, da se zavežejo k postopnemu izboljšanju vojaških zmogljivosti, bodo dejavniki, ki bodo upoštevani pri presoji njihove primernosti za članstvo. Polno sodelovanje v bolj operativno opredeljenem Partnerstvu za mir je ključni element, ker pogloblja politične in vojaške povezave kandidatke z Natom in jim tako pomaga pri izvajanju priprav na sodelovanje v celotnem spektru nalog zaveznitva. Nove članice Nata morajo biti pripravljene na to, da bodo delile vloge, tveganja, odgovornosti, koristi in bremena skupne varnosti in kolektivne obrambe.

Od kandidatke se pričakuje, da bodo prevzele strategijo zaveznitva, kot je opredeljena v Strateškem konceptu Nata in v drugih dokumentih. To pomeni zaznavanje varnostnega okolja celotnega zaveznitva in spekter varnostnih izzivov, ki vključuje vrsto drugih, ne le vojaške dejavnike v evroatlantskem prostoru, posvetovanje med zaveznicami o varnostnih vprašanjih, odvracanje in obramba, krizno upravljanje ter partnerstvo. Na temelju presoje sodobnega varnostnega okolja Nato ohranja zavezniške sile in pripadajočo skupno infrastrukturo (npr. vojaške objekte na območju držav članic) na najnižji ravni in je hkrati zavezan k ohranjanju sposobnosti njihovega prilagajanja varnostnim izzivom.

Za te namene lahko kandidatke oblikujejo svojim potrebam prikrojene Individualne partnerske programe, da bi se lahko bolj osredotočile na zadeve, ki so ključne za njihovo kandidaturo za članstvo v Natu. V okviru letnih srečanj kandidatke z Natom lahko kandidatke usklajujejo bilateralne in multilateralne oblike pomoči in posvetovanj. V sodelovanju s kandidatkami so oblikovani specifični cilji načrtovanja, ki zadevajo področja, katera so najbolj relevantna za priprave kandidatke in njihovih oboroženih sil za članstvo. V ta namen je vzpostavljen proces pregleda napredka pri doseganju načrtova-

nih ciljev v zvezi z vojaškimi silami in zmogljivostmi (Planning and Review Process - PARP). Ti cilji so določeni na temelju bilateralnih posvetovanj Nata z vsako kandidatko posebej in lahko zadevajo katerokoli komponento oboroženih sil in ne le tiste, ki so namenjene za sodelovanje v Partnerstvu za mir. Kandidatke so lahko povabljeni k opazovanju in sodelovanju v določenih fazah Nato vaj, ki jih določi Severnoatlantski svet.

Ob vključitvi morajo kandidatke zagotavljati sile in zmogljivosti za kolektivno obrambo in druge naloge zavezništva, na primerni ravni sodelovati v vojaški strukturi, v obrambnem načrtovanju Nata, v Nato telesih in nadalje podpirati Partnerstvo za mir in razvoj sodelovanja s partnerskimi državami ter dosegati Nato standarde in interoperabilnost.

Nato od novih članic pričakuje tudi, da bodo za obrambne namene zagotovile tolikšne finančne vire, da bodo zadostovali za izvajanje obveznosti, ki izhajajo iz članstva v Natu. Zato naj bi nacionalni programi kandidatke vzpostavili nujne strukture za načrtovanje in uresničevanje obrambnih proračunov, ki bodo zadostovali za prednostne naloge obrambnih sistemov, kot jih bodo določile same in omogočili za usposabljanje pripadnikov oboroženih sil za izvajanje štabnih procedur in dela v Natu. To naj bi bilo jedro priprav na področju zagotavljanja virov. Pred sprejemom v Nato naj bi kandidatke:

- namenile zadostna proračunska sredstva za uresničevanje obveznosti članstva v Natu,
- imele vzpostavljene nacionalne strukture, ki bi se ukvarjale s temi proračunskimi sredstvi,
- bile zmožne prispevati za dejavnosti, ki se financirajo iz skupnega Natovega proračuna v dogovorjenem deležu,
- sodelovale v strukturah Nata, kot so stalno predstavništvo na sedežu Nata, vojaško predstavništvo v Natovi strukturi poveljevanja, sodelovanje v Natovih delovnih telesih in agencijah v dogovorjenem deležu.

21. junija 2001 je Državni zbor sprejel Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti. S tem je Slovenija uresničila pomembno nalogo za razvoj sistema nacionalne varnosti, modernizirala presojo sodobnih varnostnih tveganj in izzivov ter pridobila temeljni dokument v hierarhiji strateških in doktrinarnih dokumentov. Nova strategija nacionalne varnosti je temelj za področne strategije v okviru obrambne strategije.

Proces obrambne reforme se je prevesil v fazo uresničevanja. Primarni cilj je prestrukturiranje Slovenske vojske tako, da bo kos nalogam v prihodnosti, in sicer v okviru kadrovskih in finančnih virov. Med nalogami, ki jih lahko pričakuje Slovenska vojska so tudi naloge, ki izhajajo iz zavezniških obveznosti.

Leta 2001 je Slovenija svoje realne vojaške zmožnosti, ki jih lahko prispeva k zavezniškimi prizadevanjem v zadnjih dveh ciklih Akcijskega načrta, pomnožila s faktorjem

regionalnega (so)delovanja. Odločila se je, da poveča svoj aktivni prispevek k zagotavljanju regionalne varnosti. V operacijah v podporo miru in humanitarnih operacijah bo, v skladu z interesi Slovenije in Nata, usmerjeno v delovanje na območju Balkana. V okviru sodelovanja na obrambnem področju v jugovzhodni Evropi Slovenija sodeluje na področju civilno-vojaškega kriznega upravljanja. Prevezla je vodilno vlogo na področju varovanja okolja v oboroženih silah. V okviru sodelovanja srednjeevropskih držav v podporo miru (CENCOOP), bo v letu 2002 Slovenija prevzela predsedovanje Politično-vojaškemu usmerjevalnemu odboru. Projekt oblikovanja in skupnega delovanja večnacionalnih sil kopenske vojske Italije, Madžarske in Slovenije je projekt, ki bo v tem obdobju na težišču slovenskega regionalnega sodelovanja.

Modernizaciji načrtovanja na strateški ravni so botrovali predvsem sprejem strategije nacionalne varnosti, prilagajanje obrambne strategije in priprava osnutka nove strukture sil. Ustvarjena je podlaga za nadaljnji razvoj celotnega sistema obrambnega načrtovanja. Njegova implementacija se bo začela v letu 2002. Naslednji cilj je harmonizacija strateških dokumentov, strukture Slovenske vojske in obrambnega proračuna.

Slovenija pospešeno izvaja uresničevanje partnerskih ciljev, ki bodo njen obrambni sistem, še posebej pa Slovensko vojsko, približali za Nato sprejemljivemu in primerljivemu načinu delovanja. Za obdobje 2001-2006 je Slovenija sprejela 52 partnerskih ciljev.

Delež državnega proračuna, ki ga država namenja za obrambo, je številčni izraz politične in praktične pripravljenosti države za prevzemanje nalog in obveznosti članstva v Natu. Vendar je pri tem še bolj pomembno to, kako z viri, ki so na voljo, upravljamo. Zmerna rast obrambnih izdatkov je le eden od vhodnih podatkov v proces obrambnega načrtovanja za naloge slovenskega obrambnega sistema v prihodnosti.

9. Podpora javnosti za članstvo Slovenije v Natu

Trdna podpora javnosti za včlanitev Slovenije v Nato je eden od temeljnih pogojev, ki ga zaveznice postavljajo za povabilo v članstvo.

Slovenija je v letu 2001 obveščanju javnosti o Natu in o slovenskih pripravah na vključitev začela namenjati posebno pozornost. V ta namen je medresorska informacijsko-komunikacijska podskupina pripravila strategijo obveščanja javnosti, ki jo je potrdila tudi vlada RS.

V strategiji so zastavljeni naslednji cilji:

1. v slovenskih javnostih:

- zagotoviti sprotne, celovite, razumljive in verodostojne informacije o Natu in o slovenskem vključevanju v Nato
- razširiti in okrepiti doseganje oblike komuniciranja, prispevati k vzpostavitvi dialoga, da bi dosegli čim večjo podporo s strani slovenskih javnosti

2. v tujih javnostih:

- artikulirati razloge in namene za vključitev Slovenije v Nato in dosedanja prizadevanja, izpolnjevanje kriterijev, da bi pridobili podporo vplivnih krogov, vzpostavili dobro izhodišče za lobiranje ter prispevali k večji mednarodni prepoznavnosti države.

Komunikacijski program časovno zajema dve obdobji: pred vrhom Nata novembra 2002 v Pragi in po njem. V prvi fazi je naloga programa predvsem najširše informiranje in obveščanje javnosti.

Strategija obveščanja javnosti predvideva tudi izbor različnih ključnih komunikacijskih tehnik in orodij. To so: delo z slovenskimi in tujimi mediji, izdaja različnih publikacij (posebnih in rednih), skupna spletna stran, dogodki – priložnostni in posebej pripravljene nastopi politikov in ekspertov na seminarjih, okroglih mizah, posebni nastopi in predavanja), posebna medijska podpora ob obiskih tujih državnikov in visokih predstavnikov Nata v Sloveniji in slovenskih v tujini, posebni članki ali priloge v tujem tisku itd.

Javna predstavitev v Državnem zboru je torej nadaljevanje dejavnosti glede vključevanja Slovenije v Nato, ki so potekale v letu 2001 in so vključevale tudi javnost. Temu dogodku bodo sledili številni drugi, vendar je ta predstavitev nedvomno najpomembnejša doslej.

ISBN 961-6415-04-2

9 789616 415040